FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

ANTO. DE BVTRIO || IN QVINQVE LIBROS DECRE=||TALIVM COMMENTARIA ... Summarijs ... Flori || de Sura Lugdunen[sis] ... || ... ||

... || SVPER SECVNDA PARTE SECVNDI || DECRETALIVM. || CLARISSIMI IVRIS || VTRIVSQVE DOCTORIS DOMINI || Antonij de Butrio perutilis Lectura super secunda || parte Secundi Decretalium accuratissime ...

Antonius <de Butrio>

Lugduni, 1532

De iureiurando. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downladed and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150682

Visual Library

ſi petat qđ ante omnia ſua prouiſio ſortiatur effectum.arg.de app. conſtitutus.ij.quia hic contenditur nullitas prouiſionis ex defectu poteſtatis.vnde cum de fundamento poteſtatis queratur hic querẽdum antequã prouiſio habeat effectum: quia prouiſio eſt acceſſoria ad fundamentum poteſtatis.de offic.deleg.cum in iure.de fi.inſtru. inter dilectos.§.ceterum.⁊.§.fi.cum ſuis concord.in decre. conſtitutus.non contendebatur de fundamento iuriſditionis:immo cõſtabat quod epiſcopus poteſtatem confirmandi habebat : ſed dicebat quod confirmatio erat iniuſta.hec autem iuriſditio collata ſub conditione nulla eſt niſi conditio extet.ff.de verb.ſigni.l. cedere diem.⁊ ſic conſtat prouiſionem fore nullam factam a tali executore.vnde nõ obſtante tali prouiſione:vel etiam appellatione:ad tuitionem confirmationis facta:tenet ſecunda prouiſio ſiue electio.dummodo fiat ab illo:vel ab illis qui a iure vel ſuperioris delegatione in veritate poteſtatem habent per videndi vel eligendi ſm Innocẽ.ad hoc qđ not.ȝ.de ſupplen.negli.prela.c.fin.ſed ſi alias electio eſt nulla:puta quia eſt facta de indigno ſcienter:dummodo fiat ab illis qui habent poteſtatem eligendi ad ſecundos:ad quos de iure ſpectat electionẽ ad alios delegatos habentes conſimilem poteſtatem prouidendi: immo ad primum tantum delegantem redit hec poteſtas.vt not.de exceſ.prela.inter dilectos.§.penul.in clauſula autem illa que in literis conſueuit apponi.ſ.quod ſi non omnes ⁊c.certa forma cognitionis data eſt.de reſcriptis ſciſcitatus.de offic.deleg.prudentiam.§.j.
11 dic vt ibi ſm Innoc.¶ †Quero an idoneus preſumatur alius non clericus.dicit Hoſt.quod ſic ſi quilibet baptizatus:de quo remittit de ſcruti.c.j.Sed maxime eſt de clericis preſumendum.ij.q.vij. querendum.⁊.c.ſi quis epiſcopus.que veruȝ contra:ſed remittit ad ibi.
12 no.¶ †Glo.j.querit quis probabit eccleſiam fore ſufficentem.dicit quod illi qui dicunt illam non ſufficere oſtendendo facultates ⁊ redditus vt redditus vt hic innuitur.In contra.qđ probetur dicentes ſufficere.de probatio.ex perſona.vbi dicens aliquem fore ſoluendo probat.dic ſi appareat precedens ſtatus eccleſie quod ibi ſoliti erãt ſuſtentari.tunc ſi impetrans impetrat intra numerum conſuetum: ⁊ ſtatum antiquum:⁊ intra illum petit recipi probat dicens non ſufficere ſi vltra numerum petit ſe recipi ipſe probat eccleſiam ſufficere ⁊ ſic preſumptio precedentis ſtatus transfundit probationem in reliquum.de conceſ.preben.ex parte.in fi.de preſcrip.c.j.lib.vj. qđ no. vt eccle.bene.c.vnico.vbi glo.⁊.j.hic in fi.alleg.ſcđm id quod not.de regu.iur.ſemel malus.lib.vj.Si precedens ſtatus eccleſie non apparet.j.numerum duorum beneficiorum preſumendum eſt pro impetrante cum eccleſia non debeat fundari niſi ſuper dote que ſufficiat duobus ad minus.de conſecra.diſt.j.nemo.de vi.⁊ ho.cleri. vt quiſqȝ.in auť.vt deter.ſit numerus cle.c.j.Ultra illum numerum probet impetrans facultates ſufficere eccleſie ſm Joã.and.hoc puto qñ impetrat in eccleſia non collegiata:ſed ſi eſt collegiata cũ ſaltem debuerint ibi eſſe tres:quia pauciores nõ conſtituunt collegium: vt patet de verbo.ſigni.neratius.intra tres grauabitur eccleſia onere probãdi:vltra tres grauabitur petens ſe recipi.de materia negatiue habetur.de electi.ij.Glo.colligit quod quilibet preſumitur bonus:⁊ quilibet preſumitur bone fidei niſi contra probetur.C.qui mili. poſ.vel
13 non ſuper ſeruis.¶ †Oppo.quod non arctetur ad probandam negatiuam cum illa ſit improbabilis ⁊ ſic arctetur ad impoſſibile.ȝ.de elect.bone.glo.non ſoluit.dic quod hec eſt probabilis vt ſequitur: ⁊ dato quod eſſet probabilis ſibi imputet.vt dixi.de electi.bone.not. Innocen.de accuſa.ſuper his.⁊ no.Barto.in.l.hoc iure.ff.de verb.
14 oblig.¶ †Quero qualiter probabitur indignitas vel quod non ſit idoneus ſgl.dicit quod probabitur per examinationem quando ratione ſcientie.de eta.⁊ quali.accepimus.Si ratione delicti vel irregularitatis dicens illam probabit.No.glo.quod ſicut delictum nõ preſumitur ita nec irregularitas:⁊ habes hic bonum modum ꝓbandi negatiuam ſcientie ſuper examinationem tamen in dignitatib⁹: in examinando.id quod habetur.de electio.ſi forte.lib.vj.ſecunduȝ hoc ergo negans qualitatem probet vt hic.de hac probatione negatiue qualitatis tangit.glo.in.c.bone.de electio.⁊.vj.q.vltima.actor ⁊ in.l.actio.C.de probatio.per Cy.C.de probationi.cum te.bonus tex.de electio.cum inter canonicos.⁊.c.cum nobis.¶ Dic quedaȝ eſt negatiua qualitatis perſone adherentis. Quedã eſt negatiua alterius accidentis extrinſeci ſi eſt negatiua qualitatis perſone: tunc in bonitate non opponens debet ꝓbare:vt patet de ſcruti.c. primo ⁊ hoc quia reparatione baptiſmi reponitur anima in ſtatu innocentie:⁊ ſic eſſe preſumitur.vt ibi not.donec contra.probetur ſaluo niſi ſemel malus probetur : quia in illa preſumitur malus.in regula ſemel malus.de regulis iuris.li.vj.vel niſi ſit infamia:vel alia preſumptio cõtra eum quo caſu oportet quod illam purget ſcđm qđ patet. ij.q.v.per totum.⁊ de purgati.canoni.per totum. ad hoc quod not. de electio.ſi forte.lib.vj.¶ Quedam eſt negatiua qualitatis nature ad corpus vt quod quis ſit legitimus vel ſanus: ⁊ adhuc legitimus preſumitur niſi contra probetur:⁊ ſanus niſi contra probetur.Si tamen ſemel fuerit infirmus an preſumatur:ſi eſt infirmitas temporalis non preſumitur.Si perpetua preſumitur.de quo dixi.in.c. cum inter canonicos.de electio.ad hoc quia in dubio preſumitur quis legitimus.qui filij ſint legitimi.tranſmiſſe.de reg.iur.ſemper.¶ Quedam eſt qualitas alterius accidentis non annexi nature:vt quod ſit ſcientificus bonus cantor ⁊ ſimilia:⁊ hic non preſumitur niſi probetur vel niſi aliter ex circunſtantijs vel examinationibus vel appellationibus ad aliquos actus preſumatur.vt dicit glo.de ſcruti.c.j.In omnibus iſtis an dicens an negans grauetur ad probãdum ſit pro regula quod dicens:vel negans probat inquantum fundatur intentum ſuper aſſertione vel negatione:⁊ ſic ſibi prodeſt ſi poteſt probare alias ſibi damnum:vt dicit Joan.an.ſuper regula infamibus.de regu.iur.lib.vj.⁊ Innocen.de offi.delega.cum in iure.⁊ de accuſa.ſuper his.Barto.in.l.hoc iure.ff.de verbo.oblig.Si ergo petat aliqs aperte fundando intentionem ſuper quantitate ſi quantitas eſt annexa nature opponens defectum qualitatis probat ceſſantib⁹ probationibus ſi peto hereditatem preſumor legitimus:⁊ dico teſtamẽtum validum dicens defectum etatis vel ad actum geſtum probat. ff.de probatiõ.ab ea parte.l.verius.vt patet de probatio.in preſentia.Si peto beneficium quod poſſides preſumor etatis habilis preſumor legitimus preſumor ſanus:⁊ tales preſumptiones iuuant cõtra partem que opponit.ad hoc de elect.cum inter canonicos.ſi aliquid non petit a parte:ſed a iudice vt quia petit beneficium vel ſe cõfirmari:tunc etiam qualitate ſanitatis ſerua.c.cum inter canonicos quia ſi hoc petit poſtquam conſenſit quo ad cõfirmationem admittitur:niſi excipiens probet infirmum:⁊ hic quia ponitur in ſtatu ſanitatis eo quod habet ſtatum vinculi matrimonialis non negarem quin iudex poſſet ſi vellet de hoc inquirere ⁊ in hoc perſonam examinare:⁊ aliquos etiã teſtes adducere ⁊ ſimpliciter interrogare:ſi ante conſenſum probat ipſam repulſa parte inquantum hoc petit a iudice.vt ibi in fi.In alijs qualitatibus ſi excipiens ſolum intendit non confirmari vt confirmetur:quia ſimpliciter negat reus id quod petit actor non eſt in exceptione actor:ideo actor grauatur onere probãdi quod ſit habilis inquantum intendit a iudice confirmari.vt in.c. congregato.⁊ de electio.nihil.cũ ſimilibus.Similiter ſi dicens qualitatem altero agente caſſandam intendit non cõfirmationem:⁊ qđ non caſſetur non autem intendit confirmari: quia ſimpliciter defendit ſuper intenta agentis:⁊ aliquid vltra non ponit probat actor petens caſſari defectus qualitatis ſi petens intendit cõfirmari reus intendit caſſari:quia reus nõ ſtat in finibus negationis eius quod petit actor:ſed aliud poſitiue intendit vltra negationem ſe conſtituit actorem:⁊ oportet quod probet vt dicto.c.cum nobis.⁊.c.congregato.⁊ dicto.c.cum inter.ad hoc quod no.Hoſtien.de dolo.⁊ hoc eſt ꝙ per alia verba vult Joan.and.in dicta regula infamibus.Inquantum autem intendit cum iudice:vt quia non apparet contradictor: vel quia repulſus eſt:quia non probauit vbi debet defectum qualitatis:tunc oportet quod oſtendat ſe legitimum ſi eſt dubium an ſit legitimus:quia probet ſe etate habilem ſe ſanum ſe ſcientificum:ſe dignum ⁊ ſimilia poteſt enim iudex ex officio repulſo excipiente ſe opponere pro eo:de appel.conſtitutus.ſ.ad quod iura predicta.ȝ.alle. in titu.de electio. Non credo tamen iudicem peccare ſi vno petente confirmationem altero petente caſſationem ſi vtrunqȝ ſimul grauet onere probandi.hec vera niſi fama de defectu aliter releuet que poterit purgari per iuramentum.vt dicto.c.infamibus.not.Joan.an. hic vt plurimum colligitur.vt no.ibi.¶ Ad intellectum ergo hui⁹ c.hic neuter intendebat.nec petens confirmari nec iſte excipiens nõ confirmari:ſed petitionem direxit contra capitulum vt reciperetur merito ex quo nihil petat a iudice:ſed a parte debet opponens ꝓbare:quia quod actum impetrationis exercuit preſumitur idoneus nihil excipiens probet ſicut qui dicit petendo ingreſſum validum preſumitur ingreſſum habilem etate:vnde non arctatur ad probanduȝ etatem.Item ſi hic fuit facta collatio per papã vel alium ſtatus collationis releuat eum. Item hic opponit contra literas de non idoneitate vnde preſumptio idoneitatis in hoc leui vt nõ impediatur proceſſus ſufficiens eſt ad grauandum partem onere probandi.

¶ De iureiurando. Rubrica.

¶ Dicto de probatio.quia in defectuȝ probationum recurritur ad iuramentum aliquando finis eſt litium.j.cod.⁊ ſi chriſtus:⁊ aliquãdo maximum remedium expediendarum litium.ff. cod.l.j. ideo ⁊c. ſm Goffre.materia in cauſa.xxij.per totum.ad idem.xv.q.vj. elius cum duobus ſeq.xxxv.q.vj.per totum.repetitur aũt.in.vj.⁊ in cle.

1 ☞ Iuramentum poteſt remitti faciliter vel ad remiſſionem eiuſdem agi poteſt vbi eius implementũ continet turpitudinem ex parte ſuſcipientis.
2 Ad iuramenti relaxationem agi debet coram eccleſia.
3 Iuramentum poteſt remittere ille ad cuius cõmodum eſt preſtitũ.
4 Iuramentum quod impleri poteſt abſqȝ interitu ſalutis eterne reſpectu vtriuſqȝ partis eſt implendum.
5 Uſuras ſoluere promittens cum iuramento vel ſolutas non repetere quarum partem iam ſoluit an petita abſolutione ⁊ iuramenti relaxatione poſſit ſolutas repetere.

Iuramenti

6 Juramenti abſolutio ſuper re illicita preſtiti quō peti debeat ⁊ co-
ram quo et a quibus compellantur ipſi iurantes deſiſtere a tali pro
miſſione.nu.5.

1 **E**x **administratoris.** ¶ †Agi po-
teſt ad remiſ-
ſionem iuramenti cuius implementum cōtinet tur-
pitudinem ex parte ſuſcipientis.h.d. ¶ No.j.vnam
practicam ſe defendendi aduerſus iuramentum illi-
citum alias obligatorium:quando cōtinet turpitudi-
nem ex parte ſuſcipientis vt illius petatur a parte relaxatio:et ad
2 hoc per iudicem compellatur. ¶ †No.ij.qđ ad relaxationē talis iu
3 ramenti debet agi coram eccleſia. ¶ †No.iij.qđ iuramentum reſpe-
ctu implementi ordinatur in vtilitatem priuatam alicuius:ille ad
cuius commodum iuramentum eſt preſtitum:illum poteſt remitte
re:ad hoc.de ſpō.ſicut.de teſti.cogen.c.ſi.vide etiaʒ in ſpecu.de lega.
§.nunc oſtendendum.verſi.xxij.⁊ quod ſcripſi.in dicto capit.ſicut.
4 ¶ †Oppo.qđ cum iuramentum poſſit impleri per iurantē:abſqꝫ
interitu ſalutis eterne:illud ſit implendum.j.e.debitores. Solu.li-
cet iuramentum eſſet licitum ex parte preſtātis ex parte eius cui p̄-
ſtatur erat illicitum merito neenʒ peccato:⁊ alterius iactura acqui-
5 reret:poteſt agi ad remiſſionem iuramenti vt hic. ¶ †Quid ſi iura
uit non repetere vſuras?glo.dicit qđ poteſt denuntiare ſuperiori:⁊
compelletur creditor quaſi indirecte officio iudicis:quia cū nō poſ-
ſit penitere niſi reſtituat modo reſtituere compelletur:ſi compella-
tur penitere ex vi denuntiationis.alleg.j.eo.ad noſtram.dic ſi iura-
uit ſoluere ⁊ nōdum ſoluit:habet primo remedium huius decret.vt
agat cōtra creditorem ad relaxationem iuramenti. Et puto qđ hec
decre.poſſit practicari dupliciter. Primo vt agat cōtra debitorem.
Secundo etiam iudex facere poterit ſi videt eos paratos ad exigen
dum:quia videt eos paratos ad precipitium:⁊ melius eſt ante tem
pus occurrere.vt.l.ſi.C.in qui.caſi.in integ.reſtitu.nō eſt ne.via au-
tem denuntiationis nō puto agi poſſe:quia licet iniuſte exegerit iu
ramentum nō peccat ex quo nōdum exegit niſi dicatur qđ peccat ſic
tenendo eum iniuſte inuinculatū:⁊ quia denuntiatio habet locuʒ.
vbi etiam pars eſt parata ad precipitium:licet actu nondum pecca
uerit.xciij.diſtinc.diaconi.xxiij.q.iiij.ipſa pietas.xxij.q.v.hoc vide-
tur.⁊ no.glo.de ſpō.ex literis. Quandoqꝫ iurauit ſoluere:⁊ iam ſol-
uit ⁊ poteſt ſuo iure repetere.vt.j.eo.debitores:vnde nō eſt neceſſa-
ria remiſſio iuramenti:quia iam impleuit iuramentum:⁊ poteſt iu
re ſuo repetere.de quo dicam ibi. Habet aliud remedium notabile
qđ tangit cauda glo.quia pōt excipere cōtra creditorem vt deſiſtat
ab exactione.vt in ca.tuas.de vſuris.hoc eſt abſqꝫ dubio ſi iudex ex
officio faciat hanc exactionem:parte auteʒ inſtante poterit hac via
vt hoc intimet iudici qui hoc ex officio faciat:poterit etiā excipere
vt nō cogatur vi iuramēti qđ relaxari debet a creditore:quod abſol-
ui debet a quo petat ex nunc vt relaxetur:⁊ abſoluatur ſicut ⁊ de re-
medio reſtitutionis quis auditur excipiens.ff. de iureiuran.l.nam
⁊ poſtea.§.j.⁊.l.necnō.§.exemplo.ff.ex qui.cau.ma.ad hoc quia da-
tur actio fortius exceptio.vt.l.j.§.qđ ait.ff.de ſuperficie.et.l.inuit⁹.
§.cui damus.ff.de regu.iur.⁊ tenet hoc Frede.ſuo cōſ.cclxiiij.alleg.
glo.de cauſa poſ.paſtoralis.in gloſ.penul.in ſi.⁊.l.pap.§.ſi filius.ff.
de inoffi.teſta.ad hoc qđ no.glo.⁊ archidia.xv.q.v.autoritateʒ:que
dicit qđ pōt excipere:quando metu promiſit:ſi autem iurauit ſolue
re ⁊ nō repetere habet primo remedium huius decre.quia ſic iuran-
do non ſe obligauit ad nō petendam abſolutionem vel remiſſioneʒ
iuramenti:⁊ ſic videtur iurare non repetere ſtante iuramento. Non
obſt.ſi dicatur iurando non repetere:iurare videtur non facere ali-
quid per qđ deuenire poſſit ad iſtud qđ poſſit repetere:quia verum
reſpectu iuris preteriti vel ſubſiſtentis tempore iuramenti non re-
ſpectu iuris orti poſt iuramentum vel in actu iuramenti qđ metus
cauſa abbas:⁊.c.cum.p.ō.de renuntia.poterit etiam agere per viaʒ
denūtiationis:⁊ ſic compelletur creditor reſtituere vſuras quaſi in-
directe officio iudicis.j.eo.ad noſtram.⁊.c.tuam.de cogna.ſpi.ſecū-
dum glo.pondera quia glo.dicit indirecte pro tanto:quia nō debet
denuntians concludere principaliter ad reſtituendum:ſed debet cō
cludere ipſum peccatorem:⁊ cum aliter penitere non poſſit indire-
cte compelletur ad reſtituendum per iudicem qđ nō credo qđ vitia-
retur libellus:ſi diceret hic petēs peto:vt quia peccat in me:⁊ aliter
penitere nō poteſt vt ex officio compellatur ad emendandum ſe de
peccato ⁊ conſequenter ad reſtituendum qđ illicite detinet:cautius
eſt abſtinere ab hoc vltimo propter no.j.eo.quemadmodum, datur
⁊ tertium remedium vt iudex ex officio ſuppleat et compellat illum
ad reſtituendum ⁊ relaxandum iuramentum vel ad reſtituenduʒ ex
officio quod illicite accepit:quia licet iurauerit non repetere nō pro
pterea iurauit non recipere iudiceʒ ex ſuo officio compellere:nec vi
tiaretur quod agitur:ſi appareret in actis partem notificaſſe hoc iu
dici ⁊ inſtigaſſe officium iudicis nil petendo a iudice vel a parte:ſed
notificando:⁊ hec eſt alia via.practicatur alia via:quia a iudice peti
tur relaxatio iuramenti vt illicite exacti vt nō obſtante iuramento
poſſit vſuras quas ſoluit et iurauit non repetere vt ab alio abſolua-
tur:⁊ hoc fundatur ſuper.c.ſi vero.j.e.⁊ licet.c.illud loquatur de pe-
titione abſolutionis a papa:tamen et inferior abſoluere poteſt:vbi
aliqua turpitudo ex parte iurantis eſt.vt no.j.e.debitores.ad quod
xv.q.vi.c.j.⁊.ij.nam ⁊ aliquando diſpenſat in iuramentis licitis:⁊ li-
cite preſtitis.e.q.nos ſanctorum.et.c.iuratos.ſic ſeruatur etiam in
obligationibus dolo re ipſa extortis.in quibus decepti ſunt mi-
nores in quibus dolus preſumitur:et iura que validant talia iura-
menta loquuntur de nō vi aut dolo:aut metu extortis.petunt autē
abſolutiones:⁊ poſtea agunt:⁊ hec eſt bona practica:vidi tamen cō
ſultum qđ ad hanc abſolutionem iuramenti nō venitur:niſi in ſub-
ſidium:quia ante omnia procedit via vt petatur abſolutio a parte
per hoc.c.⁊ vbi pars abſoluere non vult:abſoluit epiſcopus ⁊ ſi ali-
ter nō abſolueret:non puto hoc neceſſarium:quia nullibi datur hic
ordo:et abſoluitur principaliter in.c.hic allegatis ⁊ ſic auditur prin
cipaliter.in.c.ad aures quod metus cauſa.⁊.c.abbas.fateor qđ verba
nius eſſet ſic agere.ff.de ſeruitu.ruſtico.predio.l.quidam iberus:ſed
hodie iuramenta fortius roborantur:quia iurant non repetere:nō
petere abſolui:nec aliquam querelam aut querimoniam ſuper his
deponere:⁊ hoc caſu non eſt tutum remediuʒ niſi qđ officio iudicis
iudex prouideat:quia licet repellatur pars:nō repellitur iudex prin
cipaliter ex officio intendens correctioneʒ peccati.per.c.ad noſtrā.
j.e.tit. Eſt ⁊ remedium denuntiationis:quia illud non poteſt exclu
di iuramento.etiam dato qđ ſpecifice iuraret non denuntiare.j.eo.
quemadmodum ad hoc quod no.glo.xv.q.v.autoritatem:quia nō
poſſet ſaluari ſine interitu ſalutis eterne ⁊ periculo anime cōformis
vnde poterit denuntiare:⁊ aduerte quia dupliciter poteſt venire de
nuntiando.ſ.per viam denuntiationis euangelice vel iudicialis:et
haberet ſeruare formam monitionuʒ de quibus.ij.q.j.ſi peccauerit
⁊ poteſt etiam per viam cuiuſdaʒ intimationis vt iudex videat pec
catum quod ex officio emendet:⁊ in hac non credo neceſſariam mo-
nitionem non vitiabitur ergo proceſſus iudicis ex officio:licet ap-
pareat denuntiatum:quia iuramentum non excludit hanc denun-
tiationem:vt etiam vigilet iudex:⁊ certificetur de peccato quod cor
rigat:nec ex eo qđ non procedat monitio:quia hec ſumetur pro qua
6 dam intimatione. ¶ †Quero a quibus compellantur hi deſiſtere:
vel abſoluere.glo.dicit qđ a delegatis pape vel etiam ab ordinario.
vt in.c.ad abolendam.in ſi.de hereticis.

1 Juramentum a prelato preſtitum de non repetendis rebus eccleſia
ſticis non valet.
2 Juramentum meticuloſe preſtitum licet nō ſit obligatorium quō
videatur obligatorium donec obſeruatur iurans.
3 Tutoris iuramentum de non repetendo res pupilli non obligat
iurantem.

1 **D**e**uenit.** ¶ †Non valet iuramentum preſtituʒ
a prelato de non repetendis rebus ec-
cleſiaſticis. Communis diuiſio. ſecunda ibi. Cognita.
2 ¶ †Nota primo qꝫ iuramentū preſtituʒ meticuloſe a ſpo
liato de nō repetendis rebus eſt obligatorium. ¶ Nota ſecundo qđ
iuramentum meticuloſe preſtitum eſt obligatorium donec abſolua
tur:abſolui tamē poteſt et debet cum turpiter ſit preſtitum. ¶ Op
po.quod litera contradicat que dicit iuramentum nullum ibi nul-
lius iuramenti vinculis:⁊ tamen in fine abſoluit:multipliciter intel
ligitur. Primo qđ iurauit quis non repetere res proprias:⁊ hoc ca
ſu an iuramentuʒ obliget ſunt opi.de quibus.ō.qđ metus cauſa ab
bas.infra eo.ſi vero.et.c.verum. Si tenetur opi.qđ iuramentum nō
obliget:tunc ſtat bene nullius iuramenti ⁊c.et in ſi.dic qđ abſoluit
ad cautelam.vel abſoluas id eſt abſolutuʒ eſſe oſtendas:ſi teneatur
opi.que communis eſt qđ ſit obligatorium:ſaltem vt contrauentio
illaqueet ad veniale.de quo.j.eo.verum tunc ſtat proprie abſoluas
⁊ ibi nullius iuramenti vinculis ſubaudi quo ad effectum vel nō po
tuit compelli:ſi tamen compellatur obligatoriuʒ eſt:ſed abſoluitur.
Et dicit hic Jnnocen.qđ aduerſus proprium iuramentum non da-
tur abſolutio:⁊ nō datur reſtitutio:licet contra iuramentuʒ ab alio
preſtitum detur reſtitutio.ff.de iureiuran.l.naʒ ⁊ poſtea.§.ſi minor
hoc planum inquantum iuramentum eſt preſtitum a maiore: et eſt
preſtitum etiam illicite:quia perſona non reſtituitur:⁊ quia nō ſub-
eſt cauſa dandi reſtitutionem:cum inquantum obſeruat iuramen-
tum non poſſit dicere ſe leſum ex quo eſt obligatorium. Et per hoc
videtur etiam qđ minor non poſſit reſtitutionem aduerſus preſta-
tionem iuramenti.ad hoc.auſ.ſacramenta puberum.C.ſi aduerſus
vendi.petat ergo abſolui vbi poteſt non reſtitui:ſic debet intelligi
quod not.gloſ.⁊ Archidia.xv.q.v.autoritatem.que videtur ſentire
contra qđ reſcindi poſſit per remedia reſciſſoria quod metus cauſa
et ſimilia non reſtitui.not.ſolitum dictum qđ etiam data leſione in
iurando non datur vnquam reſtitutio aduerſus iuramentum:ſed
abſolutio qđ puto inquantum petit abſolutionem aduerſus imple
mentum iuramenti:ſed inquantum diceret ſe leſum preſtando iura
mentum magis eſt dubium:vides quid dicit Jnnocē.quod non da
tur:quia reſciſſio vt poſitiua nō tolleret vinculum:petat ergo abſol
ui. ¶ Secundus qđ hoc iuramentum fuit preſtitum ſuper rebus ec-
cleſiaſticis non repetendis: et ſic fuit nullum iuramentum:et bene

ſtat litera ibi.nullus iuramenti ⁊c.Et ad verbum abſoluimus reſpō
de vt dixi vel dic qđ abſoluitur a peccato:qđ commiſit ſic iurando:
quod abſolutione eget:hec procedunt quando iuramentum preſti
tit violenter:vel alias turpiter:ſic debet intelligi qđ no.glo.xv.q.v.
autoritate:vbi autem preſtitit voluntarie:tunc ſuperior faciet iurā
tem abſolui ⁊ poterit repetere vel dabit curatorem bonis:vel proui
debit aliter prout melius eccleſia recuperabit ⁊ iurans nō veniet cō
tra iuramentum.arg.ff.de nego.geſt.l.at qui natura.§.cum me ab
ſente.j.eo.debitores.⁊.c.ad noſtram.j.⁊.ij.⁊.c.quemadmodum.et ſi
per alium recuperari non poſſunt res eccleſie dabitur licentia repe
tendi:quia non poteſt iuramentum illud ſeruari ſine interitu ſalu
tis eterne.j.eo.ſi vero.⁊.c.tua.ſm Innocen.Hoſtien.dicit quod ve
rior eſt ratio:quia talia nō ſunt iuramenta: ſed per iuria.⁊.ȝ.e.ſicut
5 literis.†Idem ſi tutor iurauerit non repetere res pupilli. Res au
tem proprias iurando abſqȝ metu repetere:repetere non poteſt:et
tenetur ſeruare iuramentum de quo qđ metus cauſa ad aures.ſuper
glo.ij.Joan.and.de inſti.cum veniſſent.tenet prelatum obligari iu
ramento niſi tempore promotionis preſtiterit iuramentum de non
alienando.ad quod facit.c.cuȝ veniſſent.Puto qđ ſi in alienatione
tangitur preiudicium ſolius prelati a preiudicio eccleſie iuramen
tum obliget.vt.d.c.cum veniſſent:ſed ſi nō eſt ſpeciale a preiudicio
eccleſie nō videbitur quod ſeruari poſſit abſqȝ anime periculo:ideo
illum non repellit.

1 ☞ Iuramenti implementum in melius cōmutans nō deierat.
2 Iuramentum de aliquo implendo recipit conditioneȝ niſi melius
occurrat implendum incompaſſibile et ſi vtrunqȝ poſſet impleri eſ
ſet implendum.
3 Iuramentum quomodo quis poteſt autoritate propria cōmutare
ineuidēter tamē bono meliori.nu.5.
4 Iuramento quis nō aſtringitur ⁊ ad illius implementum ſi ab alia
parte non impletur cuius reſpectu prebuit iuramentuȝ.numero.1.
ſecus in caſibus expreſſis in nu.6.
5 Uotum quomodo poteſt in melius commutari etiam propria au
toritate ipſius vouentis.
6 Fides quando ſit ſeruanda etiam fidem non ſeruanti vel hoſti fideȝ
ſeruanti.

1 Deruenit. ☙†Non deierat iuramenti implemē
tum in melius commutās ⁊ nō aſtrin
gitur iuramento quis ad implendum quod iurauit:ſi ab
alia parte non impletur cuius reſpectu prebuit iuramen
tum.hoc dicit.ſunt duo dicta.Secūda ibi.Necqȝ tu. ☙Nota primo
quod iuramentum non violat: quoniam altero occurrente meliori
bono incompaſſibili cum implemento iuramenti: illud impleatur
2 obmiſſo iuramenti implemento. ☙†Nota ſecundo ex hoc quod iu
ramentum de aliquo implendo recipit conditionem niſi melius oc
currat implendum incompaſſibile:et ſi vtrunqȝ poſſet implere:im
3 plendum foret ad hoc de ſponſali.commiſſum. ☙†Nota tertio ar
gu.quod ineuidenter meliori bono quis poteſt propria autoritate
commutare iuramentum:quando cum meliori bono non eſt com
paſſibile:alias compaſſibile implementum iuramenti vel retarda
re aut turbare poteſt implementum melioris boni non infringit ire
vouens ad ſanctum Jacobum vel iurans ſcribere librū:ſi ſtatim in
4 greditur religioneȝ. ☙†Nota quarto quod vbi iuramentum reſpe
ctiuatur ad implementum: ⁊ ex altera parte illud recipit conditio
nem:ſi ab altera parte impleatur:ideo non dato implemento ex al
5 tera parte non aſtringitur quis in iuramento. ☙†Quero an hanc
commutationem poſſit facere autoritate propria:dic ſi votum eſt
noxium:illud in quod commutatur eſt vtile:tunc licet propria au
toritate cōmutare.xxij.q.iiij.mulier:⁊ ſic intelligit Goff.omnia clau
ſula illius.q.Si autem votuȝ eſſet vtile:tunc non licet propria auto
ritate mutare:ſȝ autoritate illius qui habet commutare vota.infra
de voto.ex multa ſm Innocē.⁊ Joan.an. ☙No.bene quia in com
mutatione equiparet hic votum iuramēto:⁊ econtra.hoc puto vbi
dubium poteſt eſſe an in quo ſit commutatio ſit melius bonum.vbi
autem euidentiſſimum eſt:tunc ſi vtrūqȝ poteſt implere:⁊ alterius
non timetur turbatio.ideȝ vt expectetur in commutatione ſuperio
ris autoritas:quia hec eſt commutatio voluntaria:vbi autem non
poteſt implere iuramentum primum abſqȝ ex turbatione melioris
boni:⁊ vterqȝ non eſt compaſſibile:tunc licet tutius ſit expectare au
toritatem ſuperioris:vbi illam habere poteſt:tamen puto quod ſi
propria autoritate commutet non peccet vt hic: quia illud obligat
inquantum melius bonum non preparetur ad quod no.de ſponſa
6 li.commiſſum.⁊ de regula.licet. ☙†Oppo.quod non ſeruanti fidē
fidem ſeruare tenear.xxiij.q.j.noli eſtimare.cum ſi.glo.dicit quod re
gulariter procedit tex.ad quod.xxv.diſtin.eſto.de regulis iuris.lib.
ſexto.Caſualiter procedit contra vel particulariter.ad ca.noli.dic
quod concordat:quia hoſti fides eſt ſeruanda:ſi hoſtis fidem ſeruat
ca.qđ deo.dic quod vota coniugum diriguntur in deum:nec vnum
preſtatur ad implementum alterius reſpectiue:ideo nec reſoluūtur
vel conditionantur ad implementuȝ alterius:et ſi aliqua conditio
inſerta in iuramento et acceptata per aliam partem non ſeruatur.
C.de condi.inſertis.l.i.xxxij.qđ.vltima.c.ſi.vel ſi iuraui fidelitatem
propter feudum:⁊ aufert mihi feudū:ad hoc.de loca.potuit.de feu
dis.c.i.Idem ſi aliquam conditionem tacitam recipiat iuramentū
vt.l.cum proprios.ff.locati.l.quero.§.inter locatorem.eo.tit.fallit
ſm Gof.in caſu glo.ſed ibi vota non capiebant inuicem reſpectum
vt dixi.Fallit ſecundo quando hoc actum eſt vt altero non ſeruante
nihilominꝰ alter ſeruet.Et fallit in treugis:qꝛ licet cui multipliciter
des dānū multipliciter nō lȝ tibi dare dānū donec durat tp̄s treuga
rū.ff.pro ſocio.l.act.§.diximus.Poni poteſt etiam exempluȝ in eo
qui iurauit ſeruire pro certo ſallario ad tempus ſoluendo quolibet
menſe:quia ſi non ſoluis potero abſqȝ deſertione vel violatione iu
ramenti religionem intrare duplici ratione hic poſita.Non obſt.c.
innocens:quia non dicit ſeruandam fidem non ſeruanti:ſed quod
exactum iuramentum per fraudem:et ſic non ſeruata fide debita ſe
cundum tempus exacti iuramenti:nihilominus fides eſt ſeruanda.

1 ☞ Iuramenti fōrma.vij.capitula continens ſecundum quam iu
rant pape ep̄i ⁊ promouendi qui ſunt exempti que ſit.
2 Iuramentum a quo tempore incipit obligare iurantem.
3 Iuramentum inquantum preſtatur per aliquem ſuper fidelitate vt
qꝛ promittit ſe fidelem quid comprehendit.
4 Conſilium reuelans quod damnum videatur inferre.
5 Iuramentuȝ quas regulas comprehendit vt illis videatur ligatus
iurans.
6 Obligatus ad actum extraiudicialem ſufficit quod ſemel vocetur
ſeu ſummetur.
7 Ad ſinodum ire nō tenetur epiſcopus niſi vocetur licet alios ire vi
deat et quomodo ſufficit qđ ſemel vocetur et ad ſinodum accedere
debet epiſcopus.nu.8.vbi epiſcopi ſinodum ⁊ papa ⁊ archiepiſco
pi conſilium tenent.
9 Liminum apoſtolorum appellatione quid veniat.
10 Uiſitatio eccleſiarum qualis eſſe debet et quomodo per nuntium
fieri poſſit et an poſſit exigi aliqua pecunia ab eccleſia viſitata ſeu
viſitanda per viſitatorem.
11 Ep̄s in promotione ſua que capitula iurat.nu.1.
12 A conſilijs ſeu congregationibus in quibus quis vitam perdere po
teſt an poſſit deſiſtere vbi ad illa ire obligatur et in quo ſoluit ordi
nem epiſcopus qui ad talia conſilia ire tenetur et quomodo tenea
tur mittere vel dicere militiam ſeu hortari milites.
13 Uiſitare eccleſias an indiſtincte habeat epiſcopus ſingulis annis.
14 Iuramentum quod preſtare debeat ⁊ quomodo ipſa ciuitas vel re
ctor eccleſie ſuis epiſcopis.

1 Ego.n. ☙†Forma iuramenti.vij.capitula conti
nens ſecundum quam iurant pape epiſco
pi promouendi qui ſunt exempti:et de multiplici iura
mento.vide in ſpecu.eo.titu.§.i.verſi.illud. ☙Nota pri
2 mo formam iuramenti quam preſtant epiſcopi pape. ☙†Quero a
quo tempore incipit obligari:dic a momento iuramenti preſtiti:et
includitur hora preſtiti iuramenti:⁊ ſic dictio ab includit ſic.xxxi.
q.vi.ab iſto die:de quo vide in ſpecu.de ſpon.§.ſi.ſuper finem prime
3 forme:⁊ dixi de ſponſa.ex parte.E. ☙†Quero quid comprehendit
iuramentum inquantum iurat quod fidelis erit:dic quod includit
obedientiam.vide de hoc verbo fidelis quid importat de feudis.c.j.
Quid comprehendit inquantum dicit ſe eſſe fidelem ſancto Petro
dic quod ſeruabit fideliter fidem quam beatus Petrus ſeruauit:et
docuit ſm Innocen.Quid comprehenditur in iuramento inquan
tum iurat ſe fidelem romane eccleſie.dic quod eam in matrem:⁊ ma
giſtram:⁊ in omnibus alijs precellentem:⁊ dominam:⁊ per verbuȝ
romane dicunt cardinales iuramentum ad eos extendi hic fidelita
tis promiſſio cum ipſi cum papa conſtituāt romanam eccleſiam:et
ſint pars corporis pape.C.ad.l.iuliā.ma.l.quiſquis.de his que ſiūt
a prela.nouit.⁊.c.quanto.Sed litera ſequens videtur contradicere
que ſecundum iſtud fuiſſet proponenda per literam ibi dominoqȝ
meo.Arguit Uincen.quod debet vaſallus iuuare dominum in fa
ctis proprijs.vij.q.i.ſcire:ſed non tenetur iuuare canonicum.xij.qđ.
4 ij.qui manumittitur. ☙†Quero quod damnum conſiderabitur in
panditione conſilij:dic quod non debet ad eorum damnum.i.dimi
nutionem patrimonij vel fidei beati Petri:vel in derogationē ho
noris eccleſie:vel in leſionem perſone pape ſm Innocē.vel cardina
5 lium ſm Hoſtien.vi.q.j.§.verum. ☙†Quero quas regulas compre
hendit iuramentum:dic canones ſummorum pontificum:⁊ aliorū
ſanctorum patrum per romanam eccleſiam approbatas.iij.diſtin.
canon.xvj.diſtinctio.ſancta.xvij.diſtin.per totum.xj.diſti.per totū.
6 ☙†Quero quot vocationes exiguntur vt accedere debeat.dic qđ
ſufficit vna vocatio:nec requiritur trina.vt no.xviij.diſtin.ſi epiſco
pus.in vltima glo.quod no.quia in iſtis extraiudicialibus vocatio
nibus:non exigitur quod habeat ſolennitatem trium citationum
de quo dic vt dixi de conſti.ex literis.per Innocen.de elect.cum no
7 bis olim.⁊ dicit Uincen.j.de priuile.quoniam:†quod licet epiſco
pus videat omnes alios epiſcopos ad ſinodum accedere non debet
ipſe ire

ipſe ire niſi vocetur.alleg.dictum ca.ſi epiſcopus.et facit litera hic.
8 ❡†Quero ad quam ſinodum debet accedere:dic qđ ad ſinodum.i.
conſilium:quia proprie epiſcopi tenent ſinodum archiepiſcopi et
papa concilium:tamen vnum ſumitur pro reliquo.xvij.diſtin.nec li
cuit.xviij.diſtin.per totum.Quem legatum bene recepit:dic qđ ge⸗
neralem et particularem:etiam ſi ſimpliciter nuntius ſit.de preſcri⸗
9 ptio.accedens.de cenſi.cum inſtantia ſm Hoſtien.❡†Quid com⸗
prehendat hic appellatione liminum apoſtolorum.dic Petri et
Pau.vel apoſtolicorum.i.curiam romanam.vide no.de crimi.falſi
quā graui:⁊ limina intelliguntur eſſe:vbi eſt papa:ad hoc.j.ibi:niſi
eos abſoluat:quia de apoſtolis mortuis nō poteſt intelligi niſi ab⸗
ſoluat papa qui liminibus illis preeſt:⁊ qui autoritate illorum fun⸗
gitur.Nec ſufficit tunc viſitare legatum in ſpecu.titu.ij.§.nunc oſtē
10 dendum.in ſi.❡†Quero qualis erit viſitatio per nuntium:dic qđ
deſtinabitur cum literis patentibus continentibus ſtatum eccleſie
deſtinatum.Nec requiritur pecuniaria viſitatio: niſi tāto tempore
ſit preſtita qđ in conſuetudinem verſa ſit. Nec oblatam reſpuet niſi
tempore viſitationis.de cenſi.romana.ſi caueant.li.vj.Si tamē etiā
romana eget ſubueniendum eſt:quia fidelitas debita hoc imperat.
vt no.de feudis.c.j.⁊ quia dominus totius mundi eſt papa.ix.q.iij.
cuncta per mundum:⁊ vicarius eius.de deci.tua nobis:⁊ quia ſi nū⸗
tijs ſuis tali caſu debet ſubueniri.vt.ſ.⁊ ordinarijs.de off.ordi.con
querente.de cenſi.cum apoſtolus.fortius pape.de elec.licet.in ſi.de
dilati.c.ſi.ſm Hoſtien.Conſuluit Hoſtien.quod de abſolutione a
viſitatione habeat literas:⁊ propter pericula duplicatas. inſtit. de
teſta.§.pen.An hoc iuramentum corporaliter preſtatur videtur qđ
ſic per tex.ibi.⁊ hec ſancta.dicit Joan.and.qđ ſic:licet ſecus in iura⸗
mento teſtis ⁊ calumnie.de quo de iura.calum.c.ſi.xj.q.j.non flagi⸗
tentur de quo dic' vt no.glo.de electi.vt circa.lib.vj.in glo.per hoc.
11 ❡†Quero an alia capitula iuret:dic qđ ſic:quia iurat de non infeu
dando de nouo.ſ.de feu.c.j.Item iurat de non alienando.vt in.c.vt
ſuper.de re.eccle.non alie.ſm Joan.and. ❡Ad glo.glo.j.eſt clara.
12 et.ij.❡†Oppo.qđ non ſufficiat deſiſtere a concilijs in quibus vitā
perdat ad prohibendas inſidias occurrere.ff.de his qui.vt indig.l.
ſi.glo.fatetur per.c.de forma.alſ.in gl.⁊ que hic minus dicuntur ibi
ſupplentur:per hoc arguit vaſallum non poſſe teſtificari pro domi
no ſm Vincen.de quo in ſpecu.§.j.verſi.nunquid vaſallus.❡Que
ro in quo ſoluet ordinem:dic.j.ſecundum qđ ordini decet.i.nō cum
armis ſcđm glo.Quod eſt verum inquantū in perſona propria exi
gentur.xxiij.q.viij.§.j.⁊.c.ſe.de voto ex multa.tenetur tamen mitte⸗
re vel ducere militiā.de dilatio.c.ſi.⁊ hortari poſſunt milites ad pu
13 gnam.c.q.hortatu.⁊.c.igitur.❡†Quero an indiſtincte ſingulis an
nis habeant viſitare.dic qđ ſic:niſi Cyrographum habeat aliud:⁊ di
cit hoc intelligendum de epiſcopis ⁊ archiepiſcopis exemptis:et ſi
immediate pape ſubiectis.Idem ſeruatur in alijs.ſm Joan.and.ſi
confirmationem vel conſecrationem recipiant a papa: vel pallium
de electio.ſignificaſti.eadem forma debent eſſe cōtenti ſuffraganei:
quo ad ſuos prelatos per dictum.c.dilecti.formam iuramenti quā
prebet imperator eccleſie.vide per tex.in clemen.romani.de iureiu
14 ran.❡†Quomodo autem iurat rector vel ciuitas ſuo epiſcopo p
Hoſtien.⁊ Joan.and.j.c.tua.xxxiij.diſtin.quamq̄.⁊ vide in ſpe.co.
titu.§.j.in ſi.ver.illud autem obmittendum:vbi diuerſe ponuntur
forme iuramentorum a diuerſis perſonis preſtandorum:⁊ de inſide
libus qualiter iurent.vide.xvij.q.iiij.diffiniunt. Anto.de but.

1 ☞Jurare quomodo tenentur clerici epiſcopo ſuo nō ratione or⸗
dinis ſed ratione adminiſtrationis et in quibus caſibus quiſq̄ com⸗
pellatur iurare aliquis.
1 NUllus. ❡†Clerici epiſcopo iurare non tenētur
ratione ordinis:ſed bene ratiōe aſſumpte
adminiſtrationis.hoc dicit.❡Oppo.qđ iurare compel
lantur.xxiij.diſtinctio.quamq̄.gl.dicit illud ſecundum
iſtud intelligendum.ſ.de illis quibus committitur adminiſtratio.⁊
ponit caſus ⁊ verſus in quibus quis iurare aliquando compellitur.
de hoc.ij.q.v.c.j.⁊ alios habes.j.q.vij.quoties.

1 ☞Vſuras promittens cum iuramento licet quis ſoluere compel
latur illas tamen ſolutas repetit.nu.6.
2 Juramentum quomodo et quare nō obligat vbi ex parte ſponden⸗
tis continet licitum ⁊ ex parte recipientis illicitum.nu.4.
3 Juramentum de ſoluendis vſuris impletur ſolutione momenta⸗
nea ⁊ reuocabili et ſic licet ad ſoluendū vſuras obliget non tamen
obligat ad ſolutum non repetendum vel quin ſolutum repetatur.
numero.6.
5 Juramentum quando non ſit ſeruandum exiſtente obligatione
nulla.
6 Soluens indebitum ēt ſcienter quo caſu poſſit repeti.
7 Ad ſolutionem vſurarum ratione iuramenti etiam illiciti nō com⸗
pellitur quis abſolutione habita.ſecus ſi nō habita.
Abſolutio iuramenti etiam illiciti ad quem ſpectet ⁊ an quis com
pellatur ad concedendum abſolutionem ſeu dicte abſolutioni con⸗
ſentiendum vel an debeat vocari ad dictam abſolutionē qui habet
intereſſe ratione contractus iurati.
Juramentum an poſſit commutari ſicut votum.
1 DEbitores. ❡†Se ſummat vł dic mutatis ver
bis:Promiſſio vſurarū nō eſt obli
gatoria:ſic iuramentum de ſoluendo non excludit facul⸗
tas ſolutum repetendi:⁊ momentanea ſolutione a iura⸗
2 mento liberatur.h.d. ❡†Nota primo differentiam inter promiſ⸗
ſionem ⁊ iuramentum:quando continetur in illo licitum ex parte
ſpondentis:et ex parte recipientis illicitum:quia valet promiſſio:⁊
non valet iuramentum ⁊ eſt cauſa:quia iuramentum dirigitur prin
cipaliter deo:qui turpiter non recipit:ſed promiſſio obligat princi
paliter parti:⁊ ex parte recipientis infecta tota inficitur:cum reſi⸗
deat indiuidue in perſonam vtriuſq̄ iuramentum in perſonam ſo⸗
3 lius iurantis.❡†Nota.iij.qđ iuramentum de ſoluendis vſuris im
pletur ſolutione momentanea et reuocabili ad hoc.de ſponſa.com
miſſum:⁊ ſic iuramentum ad ſoluendum nō obligat ad ſolutum nō
4 repetendum.❡†Oppo.qđ non ſit directa inter ſimplicem loque⸗
lam ⁊ iuramentum.xxij.q.v.iuramenti.dicit Joan.and.qđ licet de'
non faciat differentiam:eccleſia tamen facit differentiam: vnde pl'
peccat tranſgreſſor iuramenti qđ patet ex maiori penitentia.xxx.q.
j.non afferamus:eſt ſimile in voto ſolenni ⁊ ſimplici.qui cle.vel vo.
conſuluit.⁊.c.rurſus.xxvij.diſtin.c.j.⁊.ij.⁊.§.hoc diſtinguendum : et
ideo comparatio eſt in genere non indeterminata quantitate reat'
tu dic qđ ratio eſt:q̄ iuramentū principaliter dirigitur deo:ſed nō
homini:ideo cum deus turpiter non recipiat vz : et quia iuramen⸗
tum tunc conſiſtit in perſonam iurantis promiſſio principaliter di
rigitur creditori:⁊ ſecundario deo:inquantum obligatur creditori:
et conſiſtit in perſonam rei:merito turpitudo ex parte creditoris vi
5 tiat.❡†Oppo.qđ non ſit ſeruandum iuramentum exiſtente obli⸗
gatione nulla vt patet.de ſo.competen.ſi diligenti.⁊.l.non dubiū
ff.de legi.glo.dicit hoc ſpeciale qđ teneat acceſſorium et non princi⸗
pale.Joan.and.remittit.j.c.cum contingat.dicunt aliqui qđ hic lo⸗
quitur in iuramento preter legem:ibi contra:dic ſi cauſa annullan⸗
di principalem obligationem concludit ad acceſſorium iuramentū
vtrunq̄ annullat.vt ibi quando lege reſiſtente iuratur.Si non conclu
dit ad acceſſorium iuramenti qđ habet ſubſiſtere de per ſe:tunc non
excluditur acceſſorium:verbigratia promiſſio eſt nulla:quia princi
paliter protēditur in partem turpiter recipientem:⁊ ſic lege non aſ⸗
ſiſtente:ſed non excludit iuramentum quod principaliter dirigitur
deo turpiter non recipienti.Non ob.ſi dicatur qđ iuramentum au⸗
geat cauſam peccandi:ſi repetentur:q̄ ſi ſufficit de difficili reſtituet
et ſic plus inuitatur ad peccandum:q̄ hic non cōſiderat ius:cū iam
ille ſic in peccato ex voluntate lex curat vt hic non illaqueatur etiā
ad peccatum:q̄ melius eſt vnum quam duo peccare:nec ipſe peccat
ſatiſfaciendo ſue conſcientie:plus enim proximo ſe diligere debet:
6 quia hec eſt charitas ordinata. ❡†Gloſ.ſequens glomerat ſimul
omnia contraria que ſeparate expediam.Primo videtur non com
pellendum iurantem ad ſoluendum:quia ſi illa datur accuſatio ad
repetendum:multofortius exceptio doli:dolo enim facit qui petit
qđ eſt reſtituturus.ff.de regu.iur.in condemnatione.§.dolo.glo.nō
clare ſoluit.Goffre.primo ſoluit ſi creditor agit repellitur et oppo⸗
nitur:ſi non agit.⁊ ſtimulatur iuramentū preſtans a cōſcientia ſol
uere habet ⁊ repetere vt hic:certe quo ad exceptionem non debet eū
ſtimulare conſcientia.Vel ſecundo ſi agat creditor ordinaria via cō
tra eum excipitur:vel ſi agat ex iuramento:ſed ſi denuntiet agendo
per viam denuntiationis:non obſtat exceptio hoc non placet Gof.
quia hic ratione criminis debet repelli a denuntiando:⁊ quia infa⸗
mis ſaltem infamia canonica:et quia non bono zelo denuntiat nec
charitatiue monet.de ſimo.licet hely. Aliter non reſpondetur.dic
qđ poteſt compelli ad ſoluendum ex vi iuramenti inquantum non
petit abſolutionem iuramenti vel qđ compellatur ad relaxationē
iuramenti:ſi ſic excipitur bene eum repellit.vt dixi.ſ.c.j.⁊ no. Fred.
ſuo conſilio.cclxiiij.ſed ſi tantum excipiat qđ habeat actionē ad re
petendum ⁊ non petat relaxari iuramentum compellitur vt hic:et
non obſtat qđ poſſit excipere.quia agere poteſt:quia cauſa denegā⸗
di exceptionem concludit ad exceptionem ⁊ non ad actionem: non
ſtante iuramento:inquantum excipiat ſibi obuiat iuramentum qđ
non eſt impletum:ſed inquantum agit poſtquā ſoluit :impleuit iu
ramentum:ideo non obſtat iuramentū:fortius ergo datur exceptio
quam actio:quando nihil ſubeſt:plus repellens exceptionem quā
actionem:hic ſubeſt quid repellens exceptionem qđ non concludit
ad actionem in terminis iſtis.❡Secundo ſignat glo.contrariū:q̄
ſuſcitatur actio ad repetendum:ergo ei obſtat exceptio dolo facis.
Reſpondeo qđ hoc procedit quando ab eodem ſtimulatur qui reſti
tuere tenetur:ſed hic ſtimulatur a deo:qui reſtituere nō tenetur.alij
ſentiunt qđ inquantum ipſe agat repellere tenetur primum:niſi ille
petat abſolui:vel iuramentum a parte remitti:quia tunc ſtimulat
conſcientia:⁊ deus ſtimulans ⁊ iudex loco dei non eſt ille qui debe⸗
at reſtituere.❡Tertio ſignat gloſſ.contrarium :quia ſi ſoluit cum
poſſet ſe tueri ſcienter ſoluens indebitum :nō poteſt repetere quaſi

videatur.ff.de regu.iuris.cuius per errorem:⁊ patet in.l.j.de condi-
tio.indebi.de ſoluti.c.ſi.cum ibi no.Similiter ſi dicimus illud debi
tum non poteſt repeti.ff.de cõdi.inde.iuſ.glo.dicit vſuras de iure ca
nonico ex toto indebitas:ideo ſolute repeti poſſunt.Nec ob.qđ ſciē
ter ſolute nõ repetantur vt in ꝯtrario:quia hic ſoluit metu iuramē
ti qđ obligabat:⁊ cõſcientiam ſtimulabat:ibi nihil eum ſtimulabat.
Solu.nõ placet docto.quia ſcđm hoc videretur qđ ſoluens vſuras:
quas promiſit non metu iuramenti:illas nõ repeteret qđ eſt falſum.
Item hic habebat facultatem petendi abſolutionem a iuramento:
⁊ poterat excipere vt dixi ſupra ſi nõ fecit videtur qđ repetere nõ poſ
ſit.Ideo alij dicunt qđ hic ſoluit autoritate ⁊ cõſilio iuris: vnde ſal-
uum remanet ius repetendi ſimile de ſpõſa. cõmiſſum.j.c.proxi.ſm
Hoſt.⁊ Poſt.vel leges loquunt de ſolutiõe que nõ improbat p legē:
hic de ea ꝗ̃ iprobat.vt no.in ſum.de vſur.§.ſi.ver.ſed ꝯ̃o.Inn.dicit
ſpeciale in vſura vt repetat propter periculũ anime recipientis ſm
Innocē.vel fauor ſeruantis iuramentum ⁊ odium recipientis :hoc
inducit vt repetere poſſit vel ibi loquitur in ſoluente:hic in illo qui
nõ intendit ſoluere:ſed numerare ad ſatiſfactionē iuramenti.ideo
iuris autoritate fingentis ⁊ interpretantis impletum iuramentum
repetit:dico qđ ſi ſoluit ſtante iuramento repetit abſqꝫ dubio:q2 in-
uoluntarie ſoluit neceſſitate compulſus inquantum durat iuramē
tum:ideo nõ excluditur a repetitione:quia nõ adeſt voluntas donã
di.Non ob.qđ tutus eſt exceptione:et ſic ſoluens non repetat.vt in
l.qui exceptionem.ff.de condi.indebiti:quia tutus eſt exceptione fa
uorabili:⁊ perpetua:ideo ſoluens repetit vt ibi:⁊ nota. de ſolu.c.ſi.
Inquantum ſoluit vſuras promiſſas ad quas ſoluendas compelli
non poteſt:eſt magis dubium ſi cõſtaret qđ vellet donare tunc pro-
cedit contra.Si conſtat qđ non velit donare eſt ſecus:quia adhuc re
petit ſi eſt dubiũ:in dubio preſumo qđ velit remunerare nõ donare:
ex quo preceſſit cauſa:⁊ ſic voluit iplere obligationē:ſaltē naturalē
que licet ſit licita ex parte ipſius:nõ eſt licita ex parte recipientis:et
ſic ius interpretatur:merito nõ repetit.hec vera quando ſimpliciter
iurauit ſoluere:ſed ſi iurat nõ repetere vel nõ denũtiare.dicam.j.eo.
ad noſtram:vbi habetur quando iudex ex officio procedere poſſit.⁊
prouidere ſoluenti.⁊ dixi.ſ.eo.c.j.cõſilium tamen eſt qđ nõ agat cõ
dictione indebiti.vt dicit ſpecu.in tit.de actio.⁊ peti.§.ij.verſic.qđ
7 autem dixi. ¶ †Oppo.qđ non ſunt cogendi.j.c.ſi vero.ſ.c.j. Solu.
dicit glo.hoc verum inquantum non petant abſolui.alias ſi petant
abſolui nõ compelluntur:poſſunt ergo petere ſe abſolui. Idem di-
cit Ioan.and.hoc verum etiam ſi nõ poſſunt petere abſolutionem:
vt quia inſtat terminus ſolutionis faciende:vel propter abſentiam
vel cõtumaciam creditoris ſm Vincē.⁊ tangit.volunt ergo per hoc
qđ abſoluere nõ poſſunt abſente etiam contumaciter creditore:de
quo dicam.j.⁊ dicit etiam glo.qđ habet actionem cõtra creditorem
vt eum liberet.ſ.c.j.⁊ dicit hic Hoſti.qđ ſi ad hoc cogi nõ põt:iudex
ipſe relaxabit:ad quem ſpectat relaxatio illiciti iuramenti.j.e.cum
quidam.ij.de teſti.cõſtitutus.xv.q.vj.autoritatem.et.c.ſeq.per hoc
aliqui conſuluerunt qđ abſoluere non poſſit epiſcopus:niſi in ſubſi
dium:quando ille nõ vult abſoluere qui eſt creditor.Quod ſequi vi-
detur Ioan.an.in addi.ſpecu.in titu.de iureiuran.ſuper rubrica qđ
non placet:quia hec remedia ſunt eque principalia : non vnum ad
aliud ſubſidiarium vt dixi.ſ.c.j.⁊ ſic hec vt principalia ponit glo.et
tex.dantes etiam dant principaliter. Non video ergo cauſam qua-
re debuit vnum facere ſubſidiariū ad aliud:⁊ vltimate loquitur hic
Ioan.an.in additione predicta qui cõcludit qđ etiam non cõtuma
ce in abſoluendo creditore: dum tamē ad abſolutionem vocetur:po
terit ex officio abſolui.ad qđ.j.e.ad noſtram.Per hoc patet ſm In
nocen.qđ a iuramentis vi vel dolo preſtitis epiſcopꝰ diſpenſare po
teſt.j.eo.cum contingat.xj.q.vj.c.j.⁊.ij.Nec mirum.Quãdoqꝫ in iu-
ramentis licite preſtitis ex cauſa diſpenſat.e.q.nos ſanctorum.et.c.
iuratos:ad hoc:quia ſi iuraui certa hora reddere gladium: tunc eo
furioſus reddere nõ teneor.xxij.q.ij.ne quis.dici poteſt quod hec nõ
eſt diſpenſatio:ſed potius iuramenti nõ extenditur ad hunc caſum:
tum quia de ipſo nõ preſumitur cogitatum.de tranſac.qui cum tu-
toribus:tū quia intelligitur cõditio.ſi deo placuerit.xxij.q.ij.bea-
tus.Ideo autem non placet qđ furoris tempore gladius reddatur
ſm Innocē.Sed dicit Hoſtien.hoc ex vi alterius conditionis ſub-
intellecte.ſ.ſi res in eodem ſtatu permanſerit.ff.de ſolu.l.cum quis.
Nunquid autem poſſit iuramentum cõmutare: dicit hic Innocen.
qđ ſicut epiſcopus poteſt cõmutare votū in melius:quia ſi iurauit
ire ad ſanctum Iacobum:illud votum poteſt cõmutare in meliꝰ.vt
vadat vltra mare.ar.de voto.c.j.⁊.ſ.eo.c.ij.Io.an.recitat aliter:ſed
in idem recidit.All'.pro hoc de voto ſcripture.Nā licet principi ſe
culari aliquid ſtatuere vel facere ex cauſa in preiudicium alterius ſe
cundum Innocē.de cõſti.que in eccleſiarum:⁊ qđ ibi no. Sed eſt du
bium an abſente creditore ⁊ non vocato poſſit abſoluere epiſcopus
debitorem iurantem de vſuris ſoluendis vel nõ repetendis.Io.an.
tangit.in addi.ſpec.in titu.de iureiuran.ſuper rubrica in vltima.q.
in ſi.vbi ſatis intricate loquitur:hec eſt ſua intentio:ſi petitur abſo-
lutio a iuramento temerario ex parte preſtantis:que petitur ad cau
telam non eſt neceſſaria citatio partis vt eſt caſus.de teſti.conſtitu-
tus.de iureiuran.quidā.Si petitur abſolutio a iuramento non te
merario ex parte preſtantis:ſed turpi ex parte recipientis vel illici-
to:tunc dicit qđ ponderandum eſt an iuramentum ſit a deo latū:qđ
ad vocationem abſentis perueniri nõ poſſit abſqꝫ periurio:vt quia
iurauit nõ denuntiare vel iurauit in ius non vocare vel aliquã que-
ſtionem de tali mouere:⁊ tunc poterit abſolui eo non vocato. alias
non eſſet dare remedium contra iuramentum abſqꝫ periurio:et ab-
ſoluetur inquantum iuramentum ſtringit eum ad non vocandum:
vel ad nõ denuntiandum.inquantū eo vocato aſtringeret iuramē
tum ad nõ repetendum vel proſequendum:tunc oportet partē vo
cari:illo prius a iuramento quatenus preambula impedit abſolu-
to.Si autem iuramentum nõ repugnat vocationi:tunc dicit qđ ci-
tandus eſt:⁊ erit hic ordo vt prius citetur vt veniat ad abſoluendũ:
qui ſi venerit compelletur abſoluere.ſ.c.j.Si nõ venerit iudex pote
rit abſoluere quando eſt contumax:ſed ſi nõ eſt cõtumax: quia forte
abſens vel impeditus:quo minus poſſit venire ad abſoluendū:tũc
dicit Ioan.and.qđ vocandus erit creditor ſiue agatur ad diſſolutio
nem cõtractus:qui vſurarius dicitur ſiue ad relaxandum iuramētũ
de ſoluendo infra diem:ſiue ad obtinendam abſolutionē a iuramē
to de non repetendo vſuras ſolutas:⁊ expedietur hoc ſummarie:et
de plano vt in cle.diſpendioſam.de iudici.alias qđ in libertate dici
tur.in.l.ſi.C.ſi mancipi.ita fue.alie.⁊ qđ dicitur in teſtamentis.in au
ten.de heredi.⁊ falci.§.his igitur:et ſic repreſentabitur hoc factum
abſolutionis creditoris per abſolutionem ipſius iudicis ſicut in il-
lis legibus:lex mortua repreſentat factum illius qui manumittere
debebat huic opi.adherebat Frede.ſuo conſi.cccc.vbi concludit vo
candum creditorem ⁊ prius quam abſoluatur diſcutiendum eſt an
inſtrumentum vel promiſſio ſit vſuraria vel nõ ſaltem ſemiplene:et
ſummarie:nam abſoluere non debet niſi conſtet ſummarie qđ vſu-
rarius eſt:hoc autem nõ poteſt conſtare niſi preſentibus partibꝰ vel
citatis.l.in cauſe.§.cauſa cognita.ff.de minoribꝰ.et poſtea in diſcuſ
ſione iudicij oportet illud idem iterato probari plene vel pro ſuo or
dine:quia probationes ſuper illo preambulo nõ facerent fidem ſu-
per cauſa vſuraria.de teſti.veniens.vt patet in.c.j.de reſtitu .ſpolia.
⁊ in.c.ex parte.M.plus dicit ibi qđ hanc abſolutionem petere po-
terit ante diem:poſt diem vero ſolutionis poſtꝙ iam incurrit per-
iurium repelletur:quia fruſtra auxilium legis inuocat qui commit-
tit in legem:de vſuris quia fruſtra. ⁊ etiam tenet per iudicem nõ de-
bere fieri inhibitoria iudici ſeculari parte non citata ſicut nec debet
fieri inhibitoria in abſolutionis cauſa.alleg.de appel. romana.§.ſi
vero.lib.vj.⁊ ſic dicit debere intelligi.de ordi.cognit.tua.quaſi velit
qđ inhibitoria ibi debet fieri parte citata.Sed dic de hoc vt ibi ple-
ne dixi:ſed in principali propoſito audio Pau.⁊ Cal.cõſuluiſſe:qđ
ſi petitur abſolutio a iuramento firmante contractum:et ſic contin
gat ex hoc reſciſſio contractus vt firmati iuramento vel ſimul abſo
lutio a iuramento:⁊ contractu:quia tangitur preiudicium partis:
hoc caſu requiratur partis citatio:ſecus ſi iuramentum non firma-
ret contractum:⁊ petit ſola abſolutio iuramenti inquantum nõ fir-
mat contractum:ſed ſeparata eſt a contractu:vt aperiatur via ad re-
ſcindendum contractum dicit partem non vocandam:quia hic nõ
preiudicatur parti:quia hic eſt actus quaſi penitentialis ⁊ extraiu-
dicialis:qui poteſt exerceri parte non vocata:ex quo nõ infertur p̄-
iudicium:puto qđ ſi iuramentum non eſt obligatorium ex parte p̄-
ſtantis qđ denuntiari poſſit non ligatus abſente parte.vt.ſ.c.cõſti-
tutus.⁊.c.cum quidam.Sicut enī quis ligatus denuntiatur:vt vi
detur abſqꝫ citatione.j.e.nouit.de elec.per venerabilem.§.obiectio
ni.⁊ dixi de appella.ſollicitudinem:ita vt nõ vitetur poteſt denun-
tiari:nam ligatus iuramento vt eſt caſus in iuribus predictis.Si iu
ramentum eſt obligatorium ex parte preſtantis:ſed turpitudinē cõ
tinet ex parte ſuſcipientis:vel iniquitatem:ſatis puto qđ inquantũ
firmaret cõtractũ cum illo reſciſſo reſcinderetur cõtractus: lꝫ aliquo
ſingulari remedio poſſet peti abſolutio qđ tũc pars eſſet vocanda.
Idem puto ſi iuramentũ nõ firmaret contractum:ſed obligaret tan
tummodo iurantem extra contractū ad obſeruantiam iuramenti:
vbi iuramentum excluderet de iure canonico:ſaltem in ſecundaria
obligatione iuramenti iurantem obligatũ parti qđ patebit ex his
que dicam.j.eo.cũ cõtingat.dixi de iure canonico q2 ſecundũ leges
eſt clarum qđ iuramentum nõ obligat parti.ff.de fideiuſ.ſi quis pro
eo:⁊ qđ ibi not.Si autem tanta eſt turpitudo ⁊ iuris reſiſtentia:qđ
in iuramentũ vinculum non protendit in partem:ſed in ſolũ deum
vt in iuramento de ſoluendis vel non repetendis vſuris :tunc quia
puto partem non poſſe agere ex tali iuramento fundando ius agē-
di ſuper iure priuato:licet remedijs poſſet vti:quibus vt alius poſ-
ſet hoc intimare iudici vt hic:vt peccans ⁊ non implens iuramentũ
ſtimuletur non tanꝙ ipſe principaliter proſequens emendationē
peccati:vt ex tali iure nullum queratur nec ius agendi nec excipien-
di vt priuatum:cum ex iniquitate ſua non poſſit inſequi actionē vel
exceptionem.ff.de fur.l.itaqꝫ fullo.⁊ no.de reſtitu.ſpolia.in literis.
maxime poſt Pau.ſatis mihi videtur qđ parte non vocata:licet ſit
tutius qđ vocetur cum nihil iſtum ſtimulet niſi obligatio : quia ſoli
deo eſt obligatus ad ſatiſfaciendum de iuramento: et ſic abſolutio

plus eſt

plus eſt penitentialis vel quaſi quam iudicialis qđ abſolui poterit
⁊ tenebit abſolutio. ſic ⁊ excõmunicatus nõ debet abſolui parte nõ
vocata: ⁊ tamen valet abſolutio. vt no. de appel. qua frõte. Sed plꝰ
eſt hic: quia ⁊ de iure credo partem ex neceſſitate nõ vocandaꝫ: licet
ſit tutius ante factum: poſt factum valebit abſolutio. iura enim ar-
ctant ad vocandam: quando preiudicium tangitur abſentis. vt. l. nã
ita. ff. de adoptio. de ma. ⁊ obe. inter quatuor. hic autem nõ tangitur
aliquod preiudicium ipſius: cum nullum ius ſit queſitum: tangitur
autem ſolius rei preiudiciuꝫ. Sufficit ergo qđ preſens ſit deus: ipſe
deus autem preſens eſt: ⁊ cõſentit qđ prelatus qui ibi loco dei eſt. ad
hoc: qꝛ ad cõceſſionem diſpenſationis non eſt pars vocanda: ſic nec
ad cõceſſionem priuilegij vt quo ad primum. no. Jo. an. ⁊ Inno. de
ſi. preſby. veniens. Ad ſcđm no. Inno. ⁊ Jo. an. de priuile. cuꝫ olim
eſſemus: quia ibi nõ tangitur niſi ius ſuperioris ⁊ diſpẽſati vel cui
eſt priuilegium cõceſſum: inquantum dicit Frede. eum nõ poſſe pe-
tere abſolutionem a iuramento: nõ ſoluit in termino puto cõtrariũ
quia ad duo erat iuramento obligatus ad ſoluendum ad terminuꝫ
⁊ ſoluendum ſimpliciter. ff. de arbi. l. celſus. de dolo dilecti: et ſi non
ſoluit in termino in hoc peccauit: ⁊ eſt periurus: inquãtum ergo ſol
uere obligatur poſt terminum nõ peccauit: ⁊ ſic poterit petere abſo
lutionem vel ſaltem poterit ſoluere: ⁊ poſtea repetere vt hic. Sed eſt
dubium quo iure petantur vſure ſolute. Joan. an. ſenſit qđ poſſint
peti cõdictione indebiti: ⁊ hoc eſt veruꝫ: qꝛ ſunt indebite penes ipm
ſeu actorem: poſſunt etiam peti quaſi rapte ſcđm equitatem canoni
cam: ⁊ ſic ex delicto immediate vſure qđ latum eſt furtum ſcđm cano
nes. xiiij. q. iiij. per totum. Et maxime in. c. quid dicam. ⁊ dato quod
etiam arctetur ad agendũ ꝯdictione indebiti qđ nõ eſt verum. vel il
la voluntarie ageretur: nihilominus habet annexam cauſam deli-
cti vt dicit glo. xvi. q. vi. ſi epm. per hoc dixi. qđ cuꝫ. l. ſi. C. de iure de-
libe. obliget ſolum illos qui antea obligabantur inſoliduꝫ ante in-
uentum priuilegium cõfectionis inuentarij ad ſatiſfaciendum: nõ
cõfecto inuentario qđ heredes nõ cõfecto inuentario nõ tenentur:
niſi inquantum ad eos peruenit de vſuris ⁊ hereditate: ⁊ nõ tenẽtur
vltra vires hereditarias: lꝫ nõ ꝯfecerint inuentarium: qꝛ lex canoni
ca nõ obligat inſolidum: lꝫ pro viribus hereditatis. et lex ciuilis ex
nõ confectione inuentarij obligat illos qui ante tenebantur inſoli-
dum cuiuſmodi nõ ſunt obligati ex delicto vel in cauſam delicti: lꝫ
quidam cõtradicerent. Ex legibus enim non tenentur niſi quatenꝰ
delicto peruenit.

1 ☞ Debitor qui iurauit ſuper re pignorata nullum grauamen cre
ditori inferre donec ſolutione debiti facta iuramentuꝫ ſeruare com
pellitur et non auditur repetens pignus volendo fructus computa
re in ſortem. nu. 10.
2 Fructus ſeu redditus poſſeſſionum datarum in pignus quomodo
in ſortem nõ computantur vt nec illos creditor lucrifaciat ſed diſſo
luto debito reſtituere compellatur et ſic compellatur debitor pam-
bule ad ſoluendum debitum. nu. 10.
3 Iuramentum de non repetendo pignore et fructibus donec ſoluto
debito eſt licitum quando pignus et fructus ſunt loco pignoris.
4 Fructus computantur in ſortem vel ſunt reſtituendi expenſis de-
ductis.
5 Pactum per quod maritus non lucretur in totum fructus dotis
vel illos reſtituat non valet vti factum contra ius ⁊ inuitet ad delin
quendum.
6 Remiſſio partium poteſt fieri ad iudicem qui male iudicauit etiaꝫ
pro abſolutione excommunicationis vbi non eſt appellatum a tali
remiſſione.
7 Excõmunicatus etiam iniuſte quõ non abſoluitur donec cautione
preſtita vbi nõ cõſtat de iniuſtitia.
8 Fructus nõ ducuntur niſi deductis expenſis.
9 Cautionem qualem preſtare habeat excõmunicatus pro abſolutio
ne conſequenda.
10 Pignus nitens recuperare quomodo compellitur ad ſolutionem
debiti preambule vt nõ poſſit querelare fructus computari in ſor-
tem donec ſoluto debito vbi iurauit nõ querelare ſuper fructibꝰ vel
pignore donec ſolutione debiti facta.
Iuramentum impleri debet in forma ſpecifica.
11 Cõtractum ſeu pactuꝫ impugnare innitens an cadat a iure ſuo vbi
ius ſibi dixerit cõtrahens vel paciſcens.

1 **A** **D noſtram.** ¶ † Si creditor dbitori iurauit
rem pignoratam nõ reddere niſi
prius debitum ſoluat iuramentum ſeruare compellitur.
2 h. d. cõis diuiſio. Scđa ibi: ideoqꝫ. ¶ † No. qđ vbi poſſeſ-
ſiones ⁊ redditus dantur loco pignoris: redditus nõ computantur
in ſortem: nec illos lucrifacit creditor: ſed diſſoluto debito reſtituere
3 compellitur. ¶ † No. ij. qđ licitum eſt iuramentum ex parte preſtan
tis ⁊ ſuſcipientis de nõ repetendo pignore ⁊ fructibus ante ſolutũ
debituꝫ: quãdo pignus ⁊ fructus ſunt loco pignoris: hoc ſcđm vnũ
intellectũ. ſcđm aliũ no. qđ iuramentũ de nõ repetendo pignus ante
ſolutum debitum eſt obligatorium: ⁊ obligat iurantem ad nõ repe-
tendum: etiam ſi tot fructus ſint ex pignore percepti: ex quibus poſ
ſit debito ſatiſfieri: qꝛ videtur actum de nõ compẽſando: nec ex hoc
concluditur cõtractus vſurarius: ex quo nõ eſt actum de lucrandis
fructibus: quos poſtea reſtituere tenetur: ⁊ dato qđ eſſet actum qđ
nõ cõpenſetur eſt turpe ex parte ſuſcipientis: ſed nõ ex parte iuran-
tis: inquantuꝫ vult nõ poſſe compenſari redditus nec repeti pignꝰ
niſi ſoluto debito: qꝛ illud poteſt implere ſine interitu ſalutis eter-
4 ne: ⁊ poſtea repetere. ¶ † No. qđ redditus computandi ſunt in ſortẽ
vel reſtituendi deductis expenſis: quia dicuntur deductis expenſis.
¶ No. abſolutum cõtumacem in parendo mandatis eccleſie ex no-
ua cõtumacia nõ parendi mandato ipſo iure nõ incidũt in ſniam: ſꝫ
5 ex ſnia regule deducũtur. ¶ † Oppo. innuit pactũ qđ poſſit ſoluta
pecunia grauare: at hoc falſum: qꝛ talia nõ poſſunt venire in pactuꝫ
ff. de pac. dota. vel cõuenire. Sol. verbuꝫ grauamen ſtat improprie
qꝛ ſoluta pecunia non poterũt grauare grauamine iuris: vnde intẽ-
dunt qđ nõ inquietarent vel moleſtarent eum ſuper detentione pi-
6 gnorum. ⁊ perceptione fructuũ. ¶ † Oppo. qđ nõ debuerit remitti
ad iſtũ qui male pronũtiauerat ⁊ excõmunicauerat. de appel. inter-
7 poſita. Sol. hic nõ fuerat appellatũ. ¶ † Oppo. cũ excommunica-
tio eſſet iniuſta qđ debuerit abſolui abſqꝫ cautione. de reſcrip. ab ex
cõmunicato. de ſentẽ. excõ. c. j. lib. vj. Sol. nõ cõſtabat hic de iniuſta
excõmunicatione: ideo preſtatur cautio vt ſequitur. que alias nõ p-
ſtaretur. de reſcriptis ab excommunicato. plus placet Inno. quod
hic nõ fuit appellatum: ⁊ qđ hic iuſte excommunicatus fuit: pro con
tumacia: ſed ſentẽtia reſtitutionis rerum fuit iuſta: ideo cõtra ipſaꝫ
mandat qđ detur reſtitutio. Sed obuiat huic ſm Hoſtiẽ. qꝛ ex quo
ſentẽtia reſtitutionis rerum fuit iniuſta: creditor in nõ parendo ſen
tentie nõ fuit ꝯtumax: ⁊ ſic nec excommunicãdus eſt: ⁊ ſic ſine cautio
ne abſoluendus. Sed forte intellexit Inno. qđ fuerit ꝯtumax in nõ
veniẽdo. Sed nõ placet Hoſtiẽ. qꝛ tũc ſufficeret iuratoria cautio. de
verbo. ſigni. ex parte. ⁊. c. olim. q. d. illam ſaluare nõ poſſe: niſi dicat
qđ creditor violenter reſtitit debitori in occupatione rerum que fie-
bat iudicis autoritate ⁊ exceſſit modũ: ⁊ monitus noluit ſatiſfacere
propter qđ fuit excommunicatus ⁊ iuſte: cuius offenſe ſaltem dubie
ratione cauere debuit vel fuit excommunicatus propter cõtumaciã
⁊ propter expenſas. de quibus ante omnia cauendũ fuit. de iudi. c. j.
¶ Secũdo dicit Hoſtiẽ. qđ ſi ſentẽtia eſt nulla euidenter: vt qꝛ nulla
cauſa exprimitur in ſentẽtia: vel ſi exprimitur eſt euidenter iniuſta:
vel nõ fuit in ſcriptis redacta vel cõtra cõſiliũ. j. de ſen. excom. ſacro.
procedit cõtra vt abſoluatur abſqꝫ difficultate: ⁊ ſi ſit ſeruatus ordo
⁊ cauſa expreſſa que ſaltem eſt dubia: ⁊ de ea poteſt in facto probabi
liter dubitari: tũc abſoluitur cum cautione. de verbo. ſignifi. ex par-
te. J. hec cauſa erat dubia: quia dicebant debitores de fructibꝰ ſatiſ-
factum: ⁊ creditores negabant: ⁊ licet quis ex dubia cauſa nõ ſit excõ
municandus: tamẽ tenet ſententia. ij. q. vj. biduũ. xj. q. iij. ſententia.
ſm Hoſtiẽ. puto qđ hic ideo abſoluatur cum cautione: quia ſenten
tia fuit lata ex cauſa probabiliter dubia in iure. Poterant enim p-
babiliter moueri: ex quo tantum erat perceptum de fructibus vt il-
los deberent in ſortem compenſare: licet de facto negarent: ſed con
uincebantur: et maxime quando retractato grauamine ſententie:
aliud reſtat implendum: pro parte creditorũ qui abſoluũtur vt per-
fecte impleat. Nam facta ſolutione reſtituere habent fructꝰ ⁊ pignꝰ
ne ſurgat alia difficultas: etiaꝫ huiꝰ reſpectu preſtatur cautio ad qđ
8 no. Cal. de reſcrip. ab excõicato qđ mihi placet. ¶ † Gloſ. j. colligit
fructus dici deductis expenſis: ⁊ excepit vnum caſum. dic vt in ea.
9 ¶ † Secũda querit qualiter ſit cautio dic vt in ea: vel dic qđ ſufficiẽs
cautio dicatur hic iuratoria: qꝛ obſtante iuramento ante ſolutioneꝫ
pecunie non poterat queſtio refrenari de fructibus. ad hoc finis. c.
vbi nõ iubet iſtum diſtringi per cautione pignoraticiam vel fidei-
10 iuſſoriam: ſed per excõmunicationem ſm Hoſtiẽ. ¶ † Oppo. quod
nõ arctarentur debitores ad ſoluendũ debitum: ex quo cum fructi-
bus eſt perceptum vſqꝫ ad quantitatem debiti: qꝛ illa debet cuꝫ fru
ctibus compenſari. Alias cõcluditur vſura. de vſur. c. j. ⁊. iij. Glo. j. di
cit qđ inquantum mandat eis reſtitui poſſeſſiones: donec pecunia
ſoluatur: ſubaudi vel donec ex fructibus tantũ ſit perceptum qđ ad-
hibita cõpenſatione ſit integraliter ſatiſfactum: qꝛ in ſortem ſunt cõ
putandi hec deſtruit literam: qꝛ proponit infra hos compellendos
ad reſtituendũ: etiam vbi poſtea reperiatur vltra ſortem ex fructibꝰ
receptum qđ patet: qꝛ mandat infra reſtitui id qđ eſt vltra ſortẽ. Jõ
ſecũdo hic ſoluũt doc. ſ. Tan. qđ ſi quantitas eſt liquida: debitor nõ
compellitur ſoluere ⁊ poſtea repetere: qꝛ põt incõtinẽti compenſa-
re. Si autem nõ eſt liquida: nec de facili poteſt liquidari: ⁊ tũc nõ eſt
locus compenſationi. C. de compenſa. l. ſi. maxime quãdo obijcitur
ad impediendum poſſeſſorium vt hic erat ⁊ idẽ Vin. Vel tertio cõ-
trarium procedit quãdo fructus ſunt conſumpti ⁊ exempti: qꝛ hinc
⁊ inde debita eſt quantitas: ſecus ſi exiſtãt: qꝛ corporis ad pecunias
non admittitur compenſatio. C. de compenſa. ſi propter: ⁊ ſi cõſtat
ff. de pigno. actio. l. ſi cõuenerit. in prin. ff. de impenſis. in reb. dota.
fac. l. qđ dicitur. Idem hic Inno. ⁊ Hoſti. Vel. iiij. reus habet com-
penſare non actor: ſed hic debitores agebant contra creditorem ad
reſtitutionem pignorum. ergo ⁊c. Vel dic quinto tu qđ fructus ipſo
iure non extenuant ſortem: licet glo. dixit contrarium de vſuris. c. j.

ꝛ no.in.l.j.C.de pigno.act. Poteſt ergo dicere creditor ecce fructus ꝛ pignus volo pecuniam meam. Ideo illo ergo inuito non poteſt hoc fieri niſi eſſet deuentum ad conſumptionem vt illos reſtituere nõ poſſit. refert ergo quomodo compareat: an compareat opponẽdo qđ nõ vult reſtituere fructus nec compenſare vt in iuribus in cõtrarium. alr̃. an qđ velit reſtituere ꝛ habere pecuniam ſuam: ꝛ procedit qđ hic. Vel dic ſexto qđ cõtraria parte dicunt quando pignus eſt ſolum circa poſſeſſiones ꝛ nõ circa redditus: hic etiam in pign⁹ fuerunt traditi redditus vt patet ex litera: ideo tranſeunt ad naturam pignorum nõ debet ergo compenſari donec pecunia ſoluatur alias non ſtarent loco pignorum vt eſt cõuentum. Vel ſeptimo dic vt dicit glo. qđ hic operatum eſt iuramentum: quia iurarunt ſe nõ moturos cõtrouerſiam ſuper pignore ꝛ fructibus donec eſſet ſatiſfactum: ideo timore iuramẽti haberent ſoluere prius ꝛ poſtea repetere: nam ſi dicunt docto. longe differt an iurent nõ repetere donec ſoluant: ꝛ tunc nõ poſſunt compenſare: quia non ſoluit proprie qui compenſat: ꝛ iuramentuꝫ debet impleri in forma ſpecifica: an iuret non repetere: donec ſatiſfaciant ꝛ ſatiſfacere dicuntur compenſando: vnde nõ dicerentur venire cõtra iuramentum ſm Ioã.an. ꝛ põt ſic intelligi iuramentum quod nõ eſt turpe: nec ex parte preſtantis nec ex parte ſuſcipientis: vt ſi preſtarent iuramentũ de non repetendis poſſeſſionibus: ꝛ moleſtando ſup redditibus: donec fuerit ſatiſfactum: potuit eniꝫ intelligi vt nõ faciat queſtionẽ de redditib⁹ donec ꝛc. ꝛ ſic ſatiſfacto licet ſibi facere queſtionem: ꝛ hoc erit licitum: ꝛ ſic in dubio debet intelligi iuramentum. de iureiurã. c.j. lib.vj. Nã qđ aliquo tempore ad cautelam ſui teneat fructus donec ſatiſfaciat hoc nõ eſt vſura: ex quo finaliter intendit ꝛ intendere debet reſtituere. Et ex his habes .vj. limitationes ad iura que dicunt fructus debere in ſortem compenſari in quorum qualibet verificatur caſus ca-
11 pituli que nota. ¶ † Opp. vltimo qđ debitores dicendo ſibi ius debuerint cadere a iure ſuo. C. vnde vi. ſi quis in tantam. Quidam dicunt qđ ille rigor nõ ſeruatur in cauſis eccleſiaſticis. No. bene etiam que tractantur inter laicos: ꝛ ſic videtur qđ etiaꝫ inter laicos inquãtum litigant coram eccleſia debeat cauſa tractari coram iudice eccleſiaſtico de iure canonico ꝛ nõ ciuili. dic vt de foro compe. qđ clericis. vbi plene dixi de primo principali dicto. dixi plene quid duduꝫ. de dolo. c.j. dic vt ibi. Vel ſecundo dicit glo. qđ non fuit actum ad hoc ideo ꝛc. de ordi. cog. cum dilectus. ad hoc qđ no. de cauſa poſ. paſtoralis. Vel dic tertio ſcđm glo. qđ iſti autoritate iudicis fecerũt quãquã iniuſta: ideo excuſantur a pena illius legis. Vel dic quarto qđ ad eccleſiam nõ ſpectabat de illa cognoſcere cum haberet cognitionem ſuper hoc ſolum: inquantum cõcludebatur vſura vel inquantũ concludebatur cõtrauentio iuramenti. de qua habet cognoſcere eccleſia. ꝛ non de alio. Cum ergo ſpoliatione cõtrauenire iuramento ꝛ inquantum non reſtituat de illa tenetur cognoſcere eccleſia: nõ de alia extranea queſtione ad hoc. de foro compe. c. ſi. lib.vj. ſm Io.an. ꝛ hoc placet qđ no. quia iudices eccleſiaſtici non habent alias queſtiones extraneas ſopite.

1 ☞ Iuramentum metu extortũ ſi poteſt abſq; interitu ſalutis eterne ſeruari qđ eſt obligatorium licet romana eccleſia ſolita ſit abſoluere. numero .5.

2 Abſolutio iuramenti qđ ſeruari poteſt ſine interitu anime nõ valet tanq̃ abſoluens videatur autor periurij.

3 Iuramentũ non arctatur iurans ſeruare quando id iure improbatur vel ſeruari nequit ſine interitu ſalutis anime.

5 Iuramentum qđ nõ vergit in preiudicium ſalutis eterne ſed in peiorem exitum an ſit obligatorium.

1 **SI vero aliquis.** ¶ † Si iuramentum per metum extortum ſeruari poteſt abſq; interitu anime ſeruandum eſt. Romana tamen eccleſia a clerici iuramento cõſueuit abſoluere. h.d. Communis diuiſio. ſcđa ibi. Tibi duximus. ¶ No.j. qđ iuramentum illud eſt obligatorium quando ſeruatum nõ vergit in preiudi-
2 cium ſalutis eterne. ¶ † No.ij. qđ vbi iuramentum eſt obligatoriũ: datio licentie vt quis veniat cõtra nõ eſt pro abſolutione: igitur nõ excuſatur: nec a ſuperiore dari debet: q: videtur quis autor periurij. ¶ No.iij. qđ vbi iuramentũ eſt metu cadẽte in cõſtantem preſtitum ab illo poteſt peti abſolutio: ꝛ data abſolutione libere poteſt abſq; periurio cõtrauenire: ꝛ ſic vbi iuramentũ cõtinet aliquaꝫ iniquitatẽ etiam ex parte exigentis illud iuramentũ poteſt ab eccleſia. ꝛ debet
3 relaxari. ¶ † Oppo. qđ altero caſu quis nõ teneatur ad obſeruãtiã iuramenti. de reſcrip. cõſtitutus. de iureiuran. venientes. dic qđ nõ tenetur quis obſeruare quãdo non poteſt ſine interitu ſalutis: ſcđo quando a iure improbatur. de foro compe. ſi diligenti. ¶ No. bene quid ſi a ſtatuto dicam. j.e. cum cõtingat. ad hoc. j.e. veniens. ꝛ c. quãtanallis: ꝛ ꝓpter cõditionẽ ſubintellectaꝫ. j.e. quemadmodũ: vel autoritate pape. de reſcrip. cõſtitutus. j.e. venientes. vel eccleſie. j.co. ſicut ſm Hoſtiẽ. ¶ Opp. qđ nõ ſit neceſſaria permiſſio ne miniſtrẽt: ex quo ſunt abſoluti qdam exponũt permiſſio. i. dimiſſio: q: eſt ius cõmune non diſpenſatio: lꝫ Ala. aliter ſenſerit ſm Hoſt. vel dic permiſſi: q: nulla eſt eis penitentia impoſita vel imponetur ſi admini- ſtrauit: nõ tamẽ dicit̃ eis poſt abſolutionem qđ miniſtrent. Innoc. intelligit permiſſi autoritate ſuperiorũ: qua interueniẽte nõ potuerunt venire ꝯtra iuramentũ ꝛ ſic nõ eſt alia ſpecialis permiſſio de ſe ſed ſurgens ex abſolutione iuramenti: ſi teneatur opi. renuntiatio meticuloſa quaſi habens in ſe annexam volũtatem excludit ius beneficij qđ renũtiauit: opꝫ qđ vltra abſolutionẽ permittat̃ ibidem ce-
4 lebrare de hoc qđ metus cauſa. abbas. ¶ † Quid ſi iuramentũ non vergat in preiudiciũ ſalutis eterne: ſed peiorem exitũ an debeãt obſeruari: gl. dicit qđ ſi vergit in preiudiciũ ſalutis corporalis directe: adhuc nõ eſt obſeruandũ: ſecus ſi occaſionaliter: vt ſi iuraret morari rome de auguſto vbi eſt periculũ mortis qđ dicunt docto. veruꝫ vbi de hoc nõ haberet̃ veriſimilitudo. al's ſecus: vt q: a medicis indicaretur moriturus ex tali mora. Idem dicit gl. vt ſeruare nõ teneatur ſi vergeret in deteriorem exitũ vt in illo. c. ſi aliquid. vbi etiam nõ obligat iuramentũ ad veniale ad qđ. c. ſi aliquid. ꝛ no. de pactis. c.ij. lib.vj. in nouella. ſm Io.an. Dic qđ .vj. modis dicitur eſſe in peiorẽ exituꝫ. ¶ Primo qñ iuratur aliquid qđ eſt in ſe mortale vt hic. ¶ Secundo quãdo iuratur aliquid qđ eſt veniale in ſe. ¶ Tertio cum iuratur indifferens aliquid qđ ex circũſtantia efficiat̃ veniale vel mortale. ¶ Quarto cũ iuramentũ excludit opus ex charitate faciendũ vel qđ nõ colat deũ. ¶ Quinto cũ excludit opus: de genere bonorũ vt cum quis iurat qđ nũquam erit epiſcopus vel monachus de quo dicetur. j. in. c. innocens. xxij. q.iiij. ꝛ .lxxxv. diſt. c.j. vel qđ nõ celebret vſq; ad menſem vel ſimile. ¶ Sexto cum excludit opus indirectus pia intentione pro deo aut proximo faciendũ: nam propter hoc nõ debet declinare nec a talibus abſtinere vt ſi iuraret qđ non loqueret̃ martino vel qđ nõ intrabit domum eius: nam ſi iurat aliquis hmõi indirectus putat archi. xxij. q.iiij. ſi aliqđ qđ nõ debet declinare a talibus: ſi ea velit facere pia intẽtione ꝓpter deũ ꝛ propter ſalutẽ aie: ꝛ ꝓpter tollendũ ſcandalum proximi ꝓpter qđ ſic iurauit ſm Rod. Non ob. qđ no. gratianus. c. q. c. vltimo: q: non dicit talia iuramenta obligatoria: ſed qđ nõ prohibentur ſeruari. Item inquantũ iuramentum retraheret quem ab opere perfectionis non eſſet obligatorium. al's deus eſſet ſibi cõtrarius. Inquantum cõſuluit opera perfectionis: ſi vellet tale iuramentum ſeruari: ꝛ hoc dicit Archidia. verum. in. d. c. innocens. quando ex implemento eius qđ implet ex pietate maior reſultat vtilitas quam in obſeruatione obedientie iuramenti. alias ſi nõ tanta vel minor vel etiam par ſeruandum eſt iuramentum. Ad hoc adducit qđ dupliciter ſit iniuſtitia aut declinãdo a bono: aut faciendo malum ſicut ergo non obligat ad faciendũ malum. ita nõ obligat ad declinandũ a bono. Idem dicit poſt Rodo. e. cauſa. q.ij. qđ incipit animaduertendum qđ vbicunq; iuratur aliquid pro tunc indirectus: ſi poſtea res deueniat ad caſum de quo ſi cogitaſſent a principio iuramentum eſſet illicitum non obligat iuramentum. vt ſi iuraui non negotiari ꝛ deuenit caſus quod alternatiue non poſſuꝫ niſi negotier: poſſum ꝓpria autoritate contrauenire iuramento: ſi credo doc. hic non periuros qui iurant forenſes nõ recipere ad collegium vel lecturam: ſi res deuenit ad caſum qđ ciues careant ciuibus aptis ad lecturam: quia cum hic ſit ſtudium tam famoſum doctoribus non exiſtentibus habilibus: peccatum eſſet ſtu-
5 dium eſſe ſine doctore apto ad ſuſtinendum ſtudiuꝫ. ¶ † Oppo. qđ iuramentum metu extortum non obliget: quia ratum nõ debet haberi metu factum. ff. qđ metus cauſa. l.j. dic ſi eſt meticuloſum. ꝛ cuꝫ hoc non poteſt natura materie ſeruare ſine interitu ſalutis eterne: non eſt obligatorium vt hic. Inquantum autem ratione comprehẽ ſi poteſt ſeruari abſq; interitu ſalutis eterne. Op. Quidam dicunt quod eſt obligatorium: quia habent in ſe annexam voluntatem vt hic. Alij quod non eſt obligatorium. Alij quod ſi habet annexam voluntatem obligandi eſt obligatoriuꝫ. Sed ſi iurans non habuit voluntatem obligandi non eſt obligatorium. gloſ. reſidet in opini. quod indiſtincte eſt obligatoriuꝫ: quia habere cenſetur annexam voluntatem: quia intelligitur ſecũdum voluntatem deferentis. aut vt verba ſonant: dic ſi poſſet conſtare iurantem non habuiſſe animum obligandi vt per proteſtationem qđ metus cauſa. c.j. vel aliter: tunc non obligaret ſi non poſſet conſtare de animo extrinſece aliter in foro penitentiali crederetur ſibi ꝛ non eſſet obligatus in foro contentioſo nõ. de deſpon. ex literis: ꝛ tunc iuramentum eſſet obligatoriũ non in tantum vt contrauentione ligaret ad mortale: ſed vt contraueniendo ligaret ad veniale. ſm Ioan.and. j.co. verum. Cal. hic dicit qđ indiſtincte contrauentio ligat ad mortale: ꝛ hic dicit quod tenet Tho. ſecunda ſecunde. q.lxxix. articulo .vij. nam in iuramento quo coactus eſt: ſurgit quedam obligatio: qua quis obligatur huiuſmodi: cui quis promittit ꝛ hic tollitur per coactionem: quia ille qui vim intulit: hoc meretur vt ſibi promiſſum nõ ſeruetur: alia qua quis obligatur deo vt impleat quod per vim promiſit: ꝛ hoc nõ tollitur in foro conſcientie: quia magis debet damnum temporale pati quam contrauenire iuramento. xxij. q.iiij. ſi aliquod: quia eſſet cõtra iuſtitiam ſecundum eum: ꝛ hoc ſibi placet. ad decre. Vincẽ. j.co. reſpondet qđ fecit pro hac parte inquantum dicitur qđ abſoluitur quaſi abſolutio ſit neceſſaria. Quod auteꝫ ſequitur ibi certũ intelligitur poſt

gitur poſt factam abſolutionem: vel habet locū in foro iudiciali: q̄ ibi dicitur quod dictum eſt in penitentiali ſine quo ad deum: vel nō dicit quod nō peccet mortaliter: ſed dicit quod non eſt tanquā pro mortali puniēdus per quod velle videtur q̄ peccet: licet mortaliter ſed non vt pro mortali puniendus q̄ metus cauſa ſacris. de penis. c. iiij. ſm Cald. Inquantum glo. dicit quod tale iuramentū appellat aſſertorium dic de his. vt in Spec. de iura. dela. in prin.

1 ☞ Iuramenta ſeruare coguntur monachi qui pro monaſterij debito ſtare in obſtagium iurant, vel fideiuſſores iurantes creditorem ſeruare indemnem.
2 Ad debiti cautelam ſoluendi poteſt quis ſe obligare ad morādum in loco certo.
3 Monachus pōt pro vtilitate monaſterij propriā perſonā obligare cum iuramento. nu. 6. ⁊ ſe in obſtagium dare. nu. 13.
4 Mulier poteſt obligari cum iuramento pro debito alieno licet habeat beneficium velleiani.
5 Delicto dñi poteſt tota dñi terra interdici. nu. 8.
6 Pactum nudum iure naturali ⁊ canonico ꝑducit actionem.
7 Laicus quomodo ratione iuramenti ſubijcitur iudici eccleſiaſtico.
8 Interdici poteſt tota terra ratione delicti domini.
9 Alimentandi an ſint obſides per illum cui ſunt dati.
10 Obſtagium quid eſt.
11 Fideiuſſores laici qui pro clerico fideiuſſerunt an poſſint conueniri coram iudice ſeculari.
12 Preſbyteri celebrantes poſt interdictū latum cōtra eos ⁊ totā terram quam incolunt an ſint irregulares.
14 Obligari quomodo nō poteſt perſona libera pro debito: fallit in filio qui poteſt a patre ratione neceſſitatis famis obligari vel in monacho autoritate pape vt inuiti poſſint detineri.
15 Carceribus an poſſit quis detineri pro debito vel capi ⁊ arreſtari vbi habet beneficium q̄ poſſit cedere bonis.
16 Obligari quomodo quis poteſt pro facto alieno vt ad illud cogat.

1 Ex reſcripto. ¶ † Monachi q̄ pro debito monaſterij iurant ſtare in obſtagio ⁊ fideiuſſores qui iurauerunt creditorē indēnem ſeruare iuramenta ſeruare cogūtur. h. d. Cōmunis diuiſio. ſcđa
2 ibi. Ideoq̄. ¶ † No. i. quem poſſe ſe obligare ad cautelam debiti al
3 terius ad morandū in certo loco. ¶ † Not. ij. tale iuramentū obligare etiam monachum: ⁊ ſic monachus poteſt pro vtilitate monaſte
4 rij ꝓpriam perſonā obligare. ¶ † No. iij. mulierem ſe poſſe obligare
5 pro debito alieno iurando. ¶ † No. ꝙ propter delictum dñi loci ter
6 ta poteſt a dño interdici. ¶ † No. hic Hoſti. expreſſum ex obligatione naturali: ⁊ etiam ex iuramento agi de iure canonico: nam certū eſt monachum nō poſſe ciuiliter obligari. de quo de pact. c. i. de quo
7 dic vt ibi. ¶ † Not. laicum ratione iuramenti poſſe pro executione illius conueniri coram iudice eccleſiaſtico maxime quando iuramentum nō habet executionē in foro ſeculari: ⁊ ad id poſſunt cōpelli via executiua: quia conſtito de iuramento cōpelluntur abſq̄ alio ordi
8 nario ꝓceſſu per cenſure ſententiam. ¶ † Not. ꝙ propter delictum vel ꝓpter cōtumaciam dñi terre tota terra poteſt ſubijci interdicto: ⁊ ꝓhibitioni celebrationis diuinorū. ad hoc de ſpon. non eſt nobis.
9 de offi. deleg. ſane. ij. ſm Philip. ¶ † Quero an ille cui dati ſunt obſides eos debeat paſcere. dicit Vincen. placen. dixiſſe quod ſic. ff. de actione. emptio. l. venditor. ff. de ſolutionibus. l. venditor. ⁊ l. ſi quis ad hoc. ff. cōmoda. in tribus. §. poſſunt. Ioā. ⁊ Azo tenent contra. ¶ Quero ad quid ſe obligarunt monachi: ⁊ ad quid ſe obligarunt abbas ⁊ vxor: ⁊ laicus dic quod abbas obligauit ſe ad ſoluendū debitum ad dandos obſides monachos: ⁊ vbi deficerent morte vel caſu vel alia cauſa reuocarentur ad clauſtrum ne diu eſſent extra clauſtrum: vt alij loco eorum in obſtagio ponerentur obligauit etiam ſi monachi fidem non ſeruarent de dandis fideiuſſoribus monachi ſe obligauerunt ad obſeruādum obſtagium: ⁊ ſcđm aliquos ſe obligauerunt de dandis alijs eorum loco: ⁊ ſi deficerent alij quod hec fuit obligatio abbatis. vt dixi. ſ. ⁊ hoc videtur melius: q̄ ipſi nō poterāt obligare abbatem: vel alios monachos niſi dicatur q̄ obligarūt ſe facturos: ⁊ curaturos quod non eſt veriſimile in caſu quo deficerent.
10 ¶ † Quero quid eſt obſtagiū: dic q̄ eſt conuentio iurata: vel aliter obnoxia aſtringens quē ad nō exeundum de certo loco donec fuerit principali cōuentioni ſatiſfactum: ⁊ eſt vulgare lingua ⁊ latine ma
11 xime in francia lombardia ⁊ ꝓuincia ſm Hoſti. ¶ † Quero an fideiuſſores laici qui fideiuſſerunt pro clerico poſſint conueniri corā iudice ſeculari. dicit Io. an. quod ſic: licet principalis debitor nō poſſit. de quo in Spec. de cōpeten. iudicis aditio. §. i. ver. ſed pone cleri
12 cus. ¶ † Quero an celebrantes poſt talem prohibitionem celebrationis diuinorum ſint irregulares dic quod ſic. de ſentē. excō. is cui.
13 lib. vi. dic vt de offi. ord. ordinarij. lib. vi. ¶ † Oppo. ꝙ facto alterius quis nō obligetur. ff. de verb. obli. l. inter ſtipulantem. Sol. dicit gl. quod iſti monachi obligantur: quia eorum voluntate abbas dedit eos obſides: alias detineri non poſſent. Hoſti. dicit q̄ iſti monachi etiam ſine eorum voluntate cū nō haberent velle vel nolle: ſolo abbatis imperio potuerunt in obſides dari. Quod dicit verum Hoſt. quando dati eſſent pro neceſſitate vel vtilitate monaſterij. de poſtu. prela. c. ij. Non ob. quod ſtabilitas loci ſit de regula. i. eo. ſicut ex literis. ⁊ q̄ monachus ſine clauſtro nō viuit. xvi. q. i. placuit. ⁊ quod abbas tenetur reuocare vagantem. de offi. ordi. quando. de regula. c. ſi. ⁊ q̄ beneficiati vel in ſacris non ſunt annotandi a diuinis. lxxviij. diſt. c. ſi. ff. de arbi. nō diſtinguemus. §. ſacerdotio. quia hec vera vbi annotaretur totus conuentus: ⁊ etiam ad tempus vel verum eſt in vno monacho in perpetuum: ſed pro neceſſitate vel vtilitate monaſterij hec tolerantur ad tempus de abbatis imperio ſicut aliquādo manent in prelati vel magnatis ſed vitio quod non ſit ſine vtilitate monaſterij cū per illū negotia monaſterij promoueantur ſicut alš dicitur. de cle. nō reſi. cum dilectus. ſm Hoſti. ad hoc q̄ no. de re iu.
14 cum. I. ⁊ A. ¶ † Opp. ꝙ libera perſona nō poſſit obligari pro debito ibi obligantes cadunt a debito. C. que res pig. oblig. poſſunt. l. qui filios. de acti. ⁊ obli. l. ob es alienū. in auť. vt nulli iudi. §. q̄ vero. Solu. nō poſſunt tanq̄ res realiter obligari ita q̄ ius in eos conſtituatur ſicut in pignore: ſed tanq̄ obſidea poſſunt obligari perſonaliter: ⁊ ſe obligare ad ſtandū in certo loco pro debiti ſecuritate donec ſatiſfaciat: ⁊ maxime hoc ꝓcedit ⁊ ſeruatur qn̄ nō obligatur ꝑ pecunia: ſed pro facto ineunde pacis vel conſimili de arbitris. expoſita. Fallit in filio qui pōt obligari ſcđm glo. pro neceſſitate famis: quia ſi poteſt alienari quod eſt plus. C. de patri. qui fi. diſtrac. l. ij. fortius pōt obligari. Inquantū tex. ⁊ glo. cōcludunt monachum poſſe rōne obſtagij obligari. hoc dicit verum Io. interueniente autoritate pape: alias detinens incurreret ſententiā excōicationis. de ſen. exc. nuper. Idem Inno. ⁊ Hoſt. q̄ monachi nō poſſunt detineri inuiti: nec etiam volentes abſq̄ pena excōicationis. vt no. de ſen. excō. contingit. Sic not. Io. lxxiij. di. c. ſi. Quidam dicunt hoc verū: qn̄ detinent inuiti: ſecus ſi a principio volentes: vt hic ⁊ xlv. di. de iudeis. Io. an. dicit diſtinguendū modū tenendi q̄ ſi clericus promiſit obſtagium in caſtro vel palatio: ⁊ ne dicatur fractor fidei ibi ſpōte manet pudori ſuo parcens: tunc tenet excōicatio. Sed ſi tenetur in compedibus:
15 vel carcere inuitus vt fugere nō poſſit: tunc locus eſt pene. † Sed eſt dubium an cū pro debito quis habeat beneficiū vt poſſit cedere bonis: ⁊ ob hoc nō poſſit pro debito capi: quia ſufficit q̄ cedat bonis vt. l. i. C. de his qui bo. ce. poſ. Nunquid tali beneficio poſſit renūtiari. Ricar. malū. per alleg. hic conſuluit q̄ nō poſſit quis renuntiare beneficio ceſſionis ſicut nec poteſt renūtiare ⁊ ſe obligare vt ſeruiat. Pe. aliter dixit. ibi quia aliud eſt ſe obligare ad ſeruiendū: aliud ad morandū in certo loco: q̄ per hoc nō ſeruit. hāc queſtionē latiſſime cōſequitur Cy. in. l. i. C. qui bo. ce. poſ. vbi ponit conſiliū Iac. de are. vide Bar. in. l. alia. §. elegāter. ff. ſo. ma. ⁊ hoc expediā. de ſol. Odoardus vbi melius cadit. Inquantū glo. dicit q̄ pater pōt obligare filium pro debito ex neceſſitate famis ſicut ⁊ vēdere pōt glo. ibi illud tenet in dicta. l. ij. Alij tenent contrariū: q̄ exorbitans lex nō extenditur ex rationis maioritate: lʒ Cy. teneat ibi q̄ glo. q̄ hic obligare eſt vendere equipollenter: ⁊ late ad hoc q̄ no. in. l. i. C. q̄ ſit lon. con
16 ſue. ⁊ vide q̄ dixi. de cōſue. in fi. in materia extenſionis. ¶ † Opp. ꝙ mulier cōpelli nō poſſit ad ſoluendū cū habeat beneficiū velleiani ff. ad velle. l. i. ⁊ ij. Sol. hoc ꝓcedit qn̄ nō excipit: vel qn̄ renuntiauit: vel dic q̄ cōpellitur ꝓpter iuramentū q̄ poteſt ſeruari ſine periculo ſalutis eterne: ideo excluditur beneficiū velleiani qn̄ iurauit quod
17 no. ad hoc. eo. ti. c. ij. lib. vi. ¶ † Opp. ꝙ nō obligentur iſti pro facto alieno: q̄ illud quis ꝓmittere nō poteſt. ff. de ver. oblig. l. ſtipulatio iſta. Sol. dicit glo. intellexit literā q̄ iſti fuerūt fideiuſſores obligationis facti q̄ interceſſerat ꝓpter factū abbatis: ⁊ ſcđm hoc fideiuſſores fuerunt obligationis facti abbatis ad cōtrariū dic q̄ nō ꝓmiſerunt iſti abbatē hoc facturū: ſed ꝓmiſerunt ſe facturos ⁊ curaturos: q̄ abbas faceret quo caſu ſi per eos ſteterit quominus hoc curauerunt ſunt periuri: ⁊ poſſunt compelli ſi fecerūt q̄ potuerūt nō erāt periuri nec cōpellendi: ⁊ ſic pōt obligatiōi facti cōpromiſſor accedere: ſed litera dicit q̄ hic erāt fideiuſſores: q̄ eſt poſſibile in obligationibus etiam facti. ar. ff. de fideiuſ. l. ſi ſtipulatus eſſes a me. vel dic quod hi ſe obligauerunt: vt fideiuſſores principalis debiti.

1 ☞ Iuramentum nō ſeruans vel qui cōtra illud ꝓpria autoritate ⁊ nō vrgente neceſſitate venit dr̄ piurus ⁊ ab eccl'ia remouetur.
2 Beneficio quomodo quis poteſt priuari ratione piurij. nu. 6. ⁊ quare periurus priuatur. nu. 5.
3 Neceſſitas ⁊ impoſſibilitas excuſant a periurio vel alia pena.
4 Beneficio poteſt quis priuari eo quod canonē nō ſoluit ꝑ bienniū.
5 Infamis cenſetur periurus cui porte dignitatis non debent patere nec ad teſtimonium admittitur ⁊ quomodo infamia iuris deijcit ab obtento.
6 Conductor poteſt expelli a re conducta ratione fraudis commiſſe in re conducta.
Fraudis vel doli ratione quomodo poteſt quis priuari beneficio vel officio.

1 Querelam. ¶ † Periurus eſt ⁊ ab eccl'ia remo
uendus qui nõ neceſſitate: ſed volũ
tate venit contra licitum iuramẽtum. h. d. Prima pars
ponit impetrantis querelam. Scđo dat iudices. ibi: quo
2 niam igitur. ¶ † No. j. ꝙ crimen piurij deponit a bñficio. ¶ † Not.
3 ij. ꝙ a quolibet iuramento de ſoluendo vel aliquid implendo: caſus
neceſſitatis ⁊ impoſſibilitatis cenſetur exceptus: ⁊ ſic iurans ſolue
re ſi non ſoluit eſt periurus quando non ſoluit ſimplici voluntate ſe
cus ſi ĩpellente neceſſitate. ¶ Quero quo reſpectu poſſit hic ſe obli
gaſſe: ad hoc dic forte ſe obligauerat iuramẽto: qꝛ tenebat eccleſiam
annexã prebẽde iſtius. R. vel forte nõ erat annexa: ⁊ hic erat condu
4 ctoꝛ fructuũ ⁊ tẽpoꝛalis vicarius. ¶ † Opp. ꝙ altero reſpectu pote
rit priuari ꝙ̃ qꝛ periurus: eo qđ canonẽ nõ ſoluit per bienniũ. x. q. ij.
5 §. hoc ius. Glo. j. hoc fatetur. de hoc. ſ. de dila. litere. ¶ † Quero qua
re periurus priuat̃. glo. dicit: qꝛ infamis. C. de tranſac. ſi quis maioꝛ.
⁊ infamibus poꝛte dignitatis patere nõ debẽt. C. de digni. l. j. lib. xij.
Item nec ad teſtimoniũ admittunt̃. de teſti. teſtimoniũ. no. glo. qđ
periurus eſt infamis infamia iuris. vide qđ ſcripſi de teſti. teſtimo
nium. Et no. qđ infamia iuris deijcit ab obtento. vide glo. de iudic.
at ſi clerici. de elec. querelã. glo. colligit qđ neceſſitas excuſat a periu
rio de difficultate. Io. an. remittit. j. eo. breui. de hoc de pigno. ſigni
6 ficante. vbi de materia. ¶ † Glo. opp. ꝙ hic nõ debeat remoueri ra
tione periurij cũ ciuiliter ageretur de pẽſione. de accuſa. inquiſitio
nis. ⁊ de oꝛdi. cog. cũ dilectus. glo. dicit cõtrariũ ꝓcedere: qñ agitur
de depoſitione intitulati: qꝛ ex actione ciuili nõ deponit̃ hic quãdo
agitur de remotione cõductoꝛũ: vel vicarij qui certã dño dꝫ penſio
nem. qui quomodocũqꝫ in re cõducta reperiat̃ fraudem cõmiſiſſe dꝫ
ab illa remoueri. ff. de lege cõmiſſoꝛia. l. j. Nec ob. ſi agebat̃ ad finem
penſionis etiã per fraudem nõ dꝫ priuari: qꝛ intelligi dꝫ: quod etiã
agebatur ad finẽ priuationis põt etiã intelligi qđ erat intitulatus:
⁊ papa mandat ex officio, vt priuetur: ⁊ ideo mandat ſi ſibi hoc cõſti
terit ⁊c. Sic ergo periurium priuat quẽ a beneficio. ad hoc qđ no. ne
p̃la. vices ſu. c. querelã. Idem dicunt Io. Ber. ⁊ Hoſti. in veniẽte
contra ꝓpꝛiam ꝓmiſſionem fidei interpoſitione vallatam. Allegat
ſua iura: ſed dicit Archi. qđ iura que allegant hic nõ probant. Alij
dicunt qđ licet ſit obſeruanda fidei ꝓmiſſio nõ tamen inducit priua
tionem: ⁊ in hoc reſidet Archi. xxij. q. v. iuramenti. de hoc. lxxxi. diſ.
c. j. in ſi. xv. q. viij. in ſumma. de tẽpo. oꝛd. ex tenoꝛe. ⁊ c. vlti. j. c. ſicut.
idem Archid. in. c. j. de ſepul. lib. vj. in verbo fidei interpoſitione. nã
ꝗ̄ꝗ̄ in pluribus equiparent̃ preſtatio fidei ⁊ iuramentũ. qđ ne. cau
ſa. ad aures. de arbi. peruenit. ⁊ c. cũ tempoꝛe. ⁊ c. ex parte. ne p̃lati
vices ſuas. querelam. de cõſti. ex literis. ⁊ no. de fide inſtru. peruenit.
tamen eſt differentia in penitentie iniunctione: quia maioꝛ imponi
tur penitentia pro periurio. vt not. j. eodem. clericus. eſt etiam diffe
rentia. de qua eſt dictum.

1 ☞ Iuramentis duobus contrariantibus ⁊ ab eodẽ diuerſo tẽpo
re preſtitis quoꝝ primũ eſt illicitũ ⁊ ſcđm licitũ valet ſcđm nõ autẽ
primum qñ illud eſt ex parte preſtantis illicitum.
2 Beneficio quis põt priuari ratione iuramenti temerarij.
3 Iuramenti temerarij ratione qñ quis põt in periuriũ incidere lꝫ
iurans ſcđm iuramentũ tanꝗ̄ licitum obſeruauerit.
4 Iuramenti foꝛma qualis eſſe debeat in rectoꝛe eccleſie curate vel nõ
curate preſtanda.

1 Tuanos. ¶ † Si pꝛeſentatus iurat preſentanti
de antiquo cenſu augmẽtãdo: ⁊ poſt
ea contrariũ iurat inſtituẽti valet ſcđm ⁊ nõ primum: ta
men ab eccleſia remouetur. h. d. Cõis diuiſio. Scđa ibi.
tue igitur. ¶ No. ꝙ cõtrariantibus duobus iuramentis ab eodẽ di
uerſo tẽpoꝛe preſtitis quoꝝ primum eſt illicitum: ſcđm aũt eſt licitũ
valet ſcđm ⁊ nõ primum qñ primum eſt illicitum ex parte preſtãtis
2 ⁊ ſuſcipientis. ¶ † No. ij. ꝙ ratione temerarij iuramenti quis depo
3 nitur a beneficio. ¶ † Opp. ꝙ periurus neceſſario nõ ſit hic: qꝛ põt
vitare periuriũ parendo ſecũdo iuramento: ⁊ nõ primo qđ fuit illici
tum. Sol. glo. intelligit periurio. i. temerario iuramento: quia non
habuit iuſtitiam ſecum: ⁊ quia a pꝛimo debuit excipi ius ſuperioꝝ
⁊ foꝛtius ius canonicum. Cõcludit ergo glo. quando iuratur falſum
ignoꝛanter qđ quis credit verũ: ⁊ licet hic ſit aliqua foꝛte temeritas
in iurando: de eo de quo nõ eſt certus talis tamen nõ eſt periurus: et
poteſt eſſe ſic excluſa culpa quod nec etiam peccabit. xxij. q. ij. homi
nis falſum. quod dicit Io. an. verum. vt dixi ſi adhibuit omnem di
ligentiam quam potuit. alias eſt veniale: vel ſi fuit in culpa moꝛtale
ſed ſi ſcienter iurat falſum ſemper eſt moꝛtale niſi fiat ioco. xxij. q. ij.
qđ ait vel ſimilia. cõmune. xxij. q. ij. vtiliter. Quandoqꝫ aliquid iura
tur de futuro qđ poteſt eſſe verum ⁊ falſum: quia poteſt impleri ⁊ nõ
impleri: ⁊ tunc dicit glo qđ ſi licitũ eſt peccat moꝛtaliter tranſgrediẽ
do. ſ. eod. Si vero ⁊ c. querelam. ſi eſt illicitũ ita qđ eius obſeruatio
vergat in pꝛeiudiciũ ſalutis eterne nõ peccat cõtraueniendo: ſed pec
cauit periurando. xxiij. q. iiij. c. j. ij. ⁊ iij. Sic ergo periuriũ poteſt eſſe
circa id quod iuratur de preterito vel de pꝛeſenti ſi eſt falſum: ⁊ circa
id quod iuratur de futuro qđ eſt licitum ſi non impletur: ſi illicitum
nõ eſt periurium ſed temerarium iuramentũ quod lata ſignificatio
ne poteſt appellari periurium. Nũquid autem ſit peccatũ. dicit gl.
qđ ſi ex pꝛopoſito: ⁊ deliberatione preſtatur indiſcretũ iuramentum
eſt moꝛtale. Alias ſi iocoſa leuitate vel incaute eſt veniale. xxv. di. §.
al's. Caſus aũt ſcđm quos iuramentũ eſt licitum colliguntur ex his
verſibus. Quis. cui. quid. per quod. ad quid. cũ quo. Quando ſit iuſ
iurandum licitum diſcerne vocando. de quo remittit ad ſummã. eo.
tit. §. qño cenſetur. ſcđm hoc ergo pro temerario iuramẽto quis de
ponitur. Alij intelligunt qđ deponatur tantũ pro periurio quãdo
ſ. venit cõtra licitum iuramentũ: ⁊ ſic tex. qui dicit ꝓ periurio reſpi
cit ſuperioꝛem caſum in quo dixit de preſtatione liciti iuramenti
4 ¶ † Quero de practica iuramenti rectoꝛis eccleſie curate vel non cu
rate. dicit Hoſti. qđ licet ſit diuerſa foꝛma ſcđm cõſuetudinem diuer
ſoꝛum locoꝝ: de iure tamen eſt qđ iuret ſe fidelem epo: ⁊ obedientem
ſ. eo. nullus. ſub quo intelligas qđ ſeruabit illius ſentẽtias: ⁊ ꝓ poſ
ſe faciet ſeruari qđ etiam aliqui exprimunt. de offic. oꝛdi. cũ ab eccle
ſiarum. ⁊ c. ad repꝛimendã. mandata ſua ſancta ⁊ honeſta adimple
bit. de offi. oꝛ. c. ſi. nihil alienabit, ſine illius licẽtia. xij. q. ij. abbatibꝰ.
xvij. q. iiij. in venditionibus. nomine eccleſie vltra certã ſummã arbi
tralem determinandã mutuum nõ cõtrahet de fideiuſſo. qđ quibuſ
dam eccleſiã nõ relinquet: ⁊ ad aliam ſe nõ trãſferet ſine licẽtia. ſ. de
renun. admonet. iura eccleſie pro poſſe petet: ⁊ defendet vtilia eius
pꝛocurabit ⁊ nociua vitabit. C. de epiſ. aud. de creationibus. Quod
intellige etiã poſtpoſitis negotijs ꝓpꝛij patrimonij. vij. q. j. preſen
tium. ⁊ c. placuit. vt nemini. xvi. q. j. q vere. ⁊ c. nos aũt. qđ nil dedit
aut dabit aut aliquod pactũ fecit nec aliquod cõmiſit illicitum per
ſe vel alium eo ſciente ꝓ adipiſcenda eccleſia. de pac. c. ſi. de ſimo. no
bis. de purg. ca. quotiens. ⁊ c. ꝙ̃ cito. hoc vitium ſi ad eũ perueniet
inſinuabit epo ⁊ ad eius voluntatẽ renũtiabit. de elec. c. ij. ⁊ oꝛdines
ſuis tẽpoꝛibus recipiet ſi oꝛdinatus non eſt. de eta. ⁊ quali. quoꝝ in
eccleſia perſonaliter reſidebit: ⁊ deſeruiet in oꝛdine quem ipſius cu
ra requirit. de cle. non reſi. quia nõnulli. ⁊ c. relatum. ⁊ quod nomine
cenſus eccleſie nihil alicui ſoluet vltra antiquam ⁊ ſolitam penſionẽ
vt hic. de cenſi. pꝛohibemus ſm Innocen.

1 ☞ Iuramentũ de nõ loquendo vel pꝛebendo ſubſidium perſonis
cõiunctis eſt illicitum. nu. 5. et. 8. ⁊ quomodo epiſcopi pro periurio
grauius puniuntur ꝙ̃ alij.
2 Delinquens eſt puniẽdus ſcđm qualitatẽ perſone ſue ⁊ quare ſi ſit
in dignitate conſtitutus grauius peccet. nu. 7.
3 Delicto ſuperioꝛis infamantur ſubiecti.
4 Subditi tales eſſe dicuntur quales ſunt dñi ⁊ illoꝝ ſuperioꝛes.
6 Iuramentũ de nõ loquẽdo parentibus ⁊ amicis cui rõni cõtradicit.
8 Abſolutio pro iuramento temerario eſt ad cautelam iuranti nece
ſaria licet non ſit alias tale iuramentum obligatoꝛium.
9 Iuramentum quando dicatur illicitum vel licitum.

1 Cumquidam. ¶ † Epiſcopi pro periurio
grauius puniuntur quã alij
Secundo dicit quod illicitum eſt iuramentum de non lo
quendo vel pꝛebendo ſubſidium perſonis cõiunctis. Se
2 cunda ibi. illi vero. ¶ † Nota quod ceteris paribus plus peccat in
dignitate poſitus: ⁊ his alios coꝛrigere: ⁊ exemplum pꝛebere quam
alius: tum quia peccat in ſe tum quia malo exemplo pꝛebet alijs oc
3 caſionem ⁊ audaciam peccandi. ¶ † Nota quod facta ſuperioꝛum
4 in mala de facili ab inferioꝛibus trahuntur in exemplum. † Ideo
5 qualis eſt ſuperioꝛ talis eſt inferioꝛ ⁊ ſubiectus. ¶ † Nota quod iu
ramentum contra officia naturalitatis ⁊ cõſanguinitatis: pietatis
⁊ charitatis tanꝗ̄ qđ nõ eſt obſeruabile ſine interitu ſalutis eterne
nõ obligat. ¶ No. ꝙ nõ loqui attinentibus videt̃ eſſe peccatũ ex in
dignatione: ⁊ cõtra humanitatẽ ⁊ naturalẽ inſtinctũ ac pietatẽ na
turalem. No. ꝙ ꝓ temerario iuramẽto iniungit̃ penitẽtia: ⁊ ad cau
6 telam quis eſt abſoluẽdus. ¶ † Quero cui rõni ꝯdicit iuramentum
hoc dic qđ naturali etiã inſtinctu quo ad parẽtes ⁊ filios. vt inſti. de
iure na. §. j. Hoſti. Quid de alijs pſonis cõiunctis. Hoſti. idem eadẽ
7 ratione. ¶ † Oppo. ꝙ dignitas nõ aggrauet peccatũ: qꝛ durius pu
nitur nõ in dignitate poſitus ꝙ̃ in dignitate. C. vt nemo priua. l. ij.
xxiij. q. j. qui cõtra pacẽ. cũ ſi. dic in pena coꝛpoꝛali plus punit̃ igno
bilis ꝙ̃ nobilis. xxxv. di. ante oĩa. in pena pecuniaria plus nobilis
ꝙ̃ ignobilis. in dignitate poſitꝰ ꝙ̃ priuatus. in penitẽtiali ⁊ reatus
quãtitate ſic conſtat quis plus contẽnat ille plus peccat: quia quãti
tas reatus metitur ex quantitate contentus ſi eſt dubium in digni
tate poſitus plus cenſetur contẽnere in dubio ideo plus punit̃. Itẽ
in dignitate poſito plura cõcurrũt; quia in eo maioꝛ notatur ingra
titudo ꝙ̃to maioꝛibus fungitur donis grauius punitur a deo. Itẽ
quia in eo maius trahitur exemplum: ⁊ maioꝛ datur alijs audacia
delinquẽdi: ⁊ ſic in ſe ⁊ alium delinquit ⁊ quia delicta ſua magis no
ta ſunt: quia a pluribus patent. De hac materia per Ia. bel. in. l. pre
ſbyteri. C. de epi. ⁊ cle. per Cy. C. de ſum. tri. l. nemo. De hoc. j. q. iij. ſal
uatoꝛ. v. q. vltima. pꝛeſbyteri. de tranſla. p̃lato. c. ſi. in vltima glo. de
hoc de ſta. mo. ea que: ſuper in glo. ⁊ vide in Spe. de accuſa. §. ſcđo lo
8 co in ſi. ¶ † Oppo. qđ nõ ſit neceſſaria abſolutio: quia iuramentum
non eſt

nõ eſt obligatoꝛium. Sol. intellige q̄ abſoluatur ad cautelam: quia
iuramentum non eſt vinculum iniquitatis. xxij. q. iiij. inter cetera: ꝛ
vltra hoc dicit Petrus q̄ inq̄tum ſunt obligati ad exhibenda ne-
ceſſaria ſunt compellendi: nam compelluntur eis reuerentiam ꝛ ne-
ceſſaria miniſtrare: vt C. de patria po. l. filiũ: ꝛ vbi pu. edu. de. l. quẽ-
admodum. Recitat Innocẽ. hic aliquos dicere iurantem debere ob
ſeruare iuramentũ: donec abſoluatur: quia tale iuramentum poteſt
ſeruari abſq̄ detrimento ſalutis. Superioꝛ tamen poteſt ꝛ debet re-
laxare: quo facto libere pōt loqui. Sed monachus de quo loquitur
decre. ĩ. proxi. pretextu iuramenti non poteſt exire clauſtrum: ſine ſu
perioꝛum licentia: ſm Inno. et remittit ad no. de elec. venerabilem.
dicit tamen Io. an. q̄ hanc abſolutionem poterit facere epiſcopus
ex quo non reſeruatur pape: de ſen. excõ nuper. Quod puto q2 iura-
mentum habet in ſe aliquam turpitudinẽ. per no. in. c. debitoꝛes. ſ.
eo. Credo q̄ inq̄tum iuramentũ dirigitur ad non loquendum pa-
tri ex indignatione: vel q2 nõ velit pꝛebere officiũ charitatis: q2 hoc
non eſt obligatoꝛium: nec eget abſolutione: q2 militat contra chari-
tatem. Idem ſi iuramẽtum ex indignatione ſic pꝛeſtaretur: de extra
neo: vel alio conſanguineo: quia debet fratri ſuo quãcitius reconci-
liari: quia ex hoc nutrit: ꝛ fulſit ſe ad tenendum odium faciet inquã-
tum pꝛeſtaretur ex alia cauſa iuſta: vt q2 foꝛte locutiões illius eſſent
coꝛruptibiles: iuramentum eſſet abſolutoꝛium: ꝛ non abſolueretur:
in dubio iuramentum nõ habet bonũ aſpectum: ideo licet ſit obliga
9 toꝛium: ſit abſolutio vt hic. ❡ † Quãdo autem dicatur iuramentuꝫ
illicitum: et quibus modis. vide. xxij. q. iiij. in ſumma. ex hoc decidit
dubium de eo qui iurauit non fideiubere. Quidam dicunt iuramen-
tum licitũ: q2 poteſt quis iurare pꝛo vtilitate pꝛoximi: multofoꝛtius
pꝛopꝛia. Ad hoc q̄ no. Archi. xxij. q. j. nõ eſt. Sic recitat Io. an. lau.
tenuiſſe: ꝛ tenet de fo. cõpe. cum. C. laicus. li. vi. ꝛ ipſe remittit ad ſcri
pta per ſe in Spec. de iureiur. poſt prin. Ibi Ioã. an. dicit q̄ ſi ſalus
pꝛoximi periclitetur ex non fideiuſſione: q̄ non tenetur ad obſeruã
tiam iuramẽti: q2 vel hic caſus excluderetur a iuramẽto: vel ſi voluit
q̄ ſi intelligatur eſſet licitũ: ꝛ ſic dixi de facto magiſtro cuidam par-
menſi: qui iurauerat de non fideiubẽdo: ꝛ dum eſſent expulſi quam-
plures parmẽſes ab illo malo homine ottene bon terzo: ꝛ multi tru
cidati de parte illoꝛum de Roſſis venerũt ad fratariam: ꝛ non pote-
rant ſuper vtẽſilibus habere fideiuſſoꝛes: magiſter autem iurauerat
non fideiubere: dixi quod hoc caſu currente non ligabatur: et feci ad
cautelam ipſum abſolui.

1 ☞ Iuramentum monachi clauſtrum abiurantis non valet. nu. 7.
et pꝛo eo grauis penitentia iniũgitur. Falli t ſi obtentu maioꝛis reli
gionis inter vel ad tẽpus abbate imperante ex cauſa vtili monaſte-
rio. numero. 8.
2 Pꝛofeſſionis voto quis obligatur ad ſtabilitatem clauſtri.
3 Iuramentum ſecundum contra pꝛecedens votum non valet.
4 Iurãs temerarie peccat ꝛ ei de peccato grauis penitẽtia iniũgitur.
5 Iuramentum non excuſat a temeritate licet ſit per iracundiam pꝛe-
ſtitum. nume. 9.
6 Indignitas pꝛioꝛatus non liberat a monachatu.
7 Iuramẽtum clerici per quod intendit ſe a beneficio excludere valet.
8 Monachus quomodo poteſt ſe a clauſtro ſuo abdicare.
9 Iuramentũ monachi pꝛeſtitum ante pꝛofeſſionem an ſit ſeruanduꝫ
vbi etiam clericus iurat q̄ nunq̄ domum talis mulieris ingredief.
10 Monachus non poteſt vouere vel abiurare abſq̄ ſuperioꝛis licen-
tia ꝛ cauſa concurrente legitima.

1 Sicut ex literis. † Nõ valet iuramentũ mo-
nachi clauſtrũ abiurãtis: ꝛ
ſibi de hoc grauis imponif penitentia. h. d. Cõis diuiſio.
2 Scõa ibi: reſpõdemus. ❡ † No. q̄ ad ſtabilitatẽ clauſtri
3 quis pꝛofeſſionis voto obligaf. ❡ † No. ij. q̄ ſm iuramentũ cõtra pꝛe
cedẽs votũ nõ valet tanq̄ q̄ nõ pōt ſeruari abſq̄ iteritu ſalutis eter
4 ne. ❡ † No. q̄ temerariuꝫ iuramentũ nõ eſt obligatoꝛiũ ꝛ no. q̄ pec
cat temerarie iurãs ꝛ ei de peccato eſt grauis penitentia iniungenda
5 ❡ † No. q̄ iracũdia in pꝛeſtatiõe iuramẽti nõ excuſat iuramentũ a te
6 meritate. ❡ † No. q̄ idignitas pꝛioꝛat᷒ nõ liberat quẽ a mõachatu
q2 vt pꝛius remanet monachus: nã hic appellaf pꝛioꝛ ꝛ monachus.
7 ❡ † Oppo. q̄ iuramentũ hic ſit ſeruandũ a monacho. ſ. de renũtia
ex tranſmiſſa: ꝛ. c. q̄ in dubijs q̄ metus cã. ad aures: ꝛ. c. ad audien
tiã. Sol. dicũt quidã q̄ lꝫ iuramẽtũ nõ pꝛeiudicet monaſterio quin
poſſit repetere monachũ ipſi tñ pꝛiudicat qui pꝛſtitit in tãtũ q̄ nõ po
teſt repetere monaſteriũ. Sꝫ hoc nõ plꝫ In. q2 illa iura loquunf i cle
ricis ſecularib᷒ q hñt libertatẽ ſe excludẽdi a bñficijs ſuis quo ad ſuũ
pꝛeiudiciũ: hec in monachis q nõ poſſunt ſe liberare a ſeruitute clau
ſtri: ad quã ſe voto aſtringiſſe cẽſenf: ꝛ clerici poſſunt cẽſuꝫ eccleſijs:
monachi autẽ nõ poſſunt eſſe ſine clauſtro. xv. q. j. ſi cupis: ꝛ. c. placuit
vnde nũq̄ dꝫ abbas dare literas abſolutiõis monacho ſuo niſi pꝛius
habeat aliud monaſteriũ paratũ ſed tunc bene licet quo facto nihil
habet cõmune cum monaſterio. xix. q. iij. ſtatuimus. lxiij. di. c. ij. xvj.
q. j. ſi quoꝛz. c. ſeq. xvj. q. ij. ſi quis iam tranſlatus ſecundum Inno.
dicit tamen Hoſti. q̄ hoc male de facto ſeruatur. Idem no. de renũ-
tia. c. ſi. ꝛ quod no. de regula. c. ſi. pꝛopter delictum tamen bene deijci
tur monachus a monaſterio: vt no. ſ. de offi. oꝛ. quanto ſuper gloſa.
hoc patet ꝛ ponitur pena recluſionis in ergaſtulo: ad q̄ de regula.
8 capitulo. ſi. de ſymo. dilectus ꝛ. c. qm̃. ꝛ capitulo veniẽs. ❡ † Oppo.
quod non obligetur iuramento abiurans clauſtrum cum poſſit eſſe
extra clauſtrum. j. eo. ex reſcrip. Sol. monachus non poteſt clauſtro
renunciarẽ niſi obtentu maioꝛis religionis q̄ dic vt. j. de regula. et
ad tempus abbate imperante ꝛ ex cauſa vtili monaſterio ꝛ tunc va-
leret iuramentum vt. j. c. ex reſcripto ſecundum Hoſtien. et idem in
9 caſu ne cle. vel mo. c. ij. li. vj. † Quid ſi hic ante pꝛofeſſionem pꝛeſtitiſ-
ſet tale iuramentum an eſſet obligatoꝛium: dicit Io. an. q̄ non q2
iurauit ſine cauſa ꝛ caloꝛe iracundie ꝛ ſic iuramentũ non habuit di-
ſcretionem nec comitem diſcretionis nec iuſtitie. xxij. q. j. ꝛ iurabũt
ij. q. ij. animaduertẽdũ. Secus ſi ex cauſa ꝛ cũ deliberatione iuraſſet
puta q̄ nunq̄ intraret domum talis mulieris quã turpiter adama
bat nam eſt ſeruandum licet a talibus iuramentis ſit abſtinendum:
per id quod habetur de coha. clericoꝛum ꝛ mulieruꝫ clericos ꝛ. capi.
ſicut ſubtilitas. Solu. quia hi volunt caloꝛe iracundie iuramentum
pꝛeſtitum non eſſe obligatoꝛium licet licitum ſit quod iuretur: ꝛ poſ-
ſit ſaluari ſine interitu ſalutis eterne. Summiſte cõmuniter dicunt
iuramenta eſſe ſeruanda ſi licitum compꝛehendi licet putent hoc tu
tius. Satis puto quod ſi caloꝛ iracundie fuit cautus quia illud deli-
berate non feciſſet quia hic voluntas non eſt diſcreta non ſit obliga-
toꝛium: vel ſi eſt de facili eſt per epiſcopum cõmutandum de quo per
10 Ray. in ſumma de iuramẽto circa pꝛin. ❡ † Opp. per glo. q̄ liceat
abiurare de regula. licet. ꝛ de renuntia. admonet. Sol. poteſt de licẽ-
tia ſuperioꝛis: vt ibi ſubaudi ꝛ cum cauſa legitima ſed non ſine ſupe
rioꝛum licentia: vel ſine cauſa vt hic: nam vt dicit Ioan. and. Nec vo
uere poteſt monachus abſq̄ ſuperioꝛis licẽtia. xx. q. iiij. monachus.

1 ☞ Vaſallus qui iurauit pꝛelato a ſucceſſoꝛibus iurare nõ compel
litur vbi iuramentum fuit cum indulgentia non iterandi pꝛeſtitum
vel q̄ ſucceſſoꝛibus non iteraretur. nu. 6.
2 Iuramentum pꝛeſtitũ ratione dignitatis ex parte cui pꝛeſtatur rea
liter intelligitur ꝛ q̃uo tranſit in ſucceſſoꝛẽ in dignitate illius cui pꝛe
ſtatur. nu. 2. Et quid ſi pꝛeſtetur ſub nomine dignitatis an ſit iteran-
dum. nu. 3. vbi fuit illud acceptatuꝫ pꝛo ſucceſſoꝛibus vel ſimpliciter
pꝛeſtitum. nume. 6.
4 Rex ſicilie non ſolum debet fidelitatem ſed etiaꝫ homagium roma
ne eccleſie.
5 Iuramentum an debeat iterari quo ad ſucceſſoꝛem ſi pꝛelatus iura-
uit ſemel pꝛelato viuenti.
7 Recognitio facta patri cum iuramento an tranſeat in filiuꝫ vel aliũ
ſucceſſoꝛem vt vaſallus non teneatur recognoſcere ſucceſſoꝛem.

1 Veritatis. ❡ † Vaſal᷒ qui iurauit pꝛelato a ſuc-
ceſſoꝛibus iurare non compellitur. h.
d. conſultatio ꝛ reſpõſio. Secũda ibi reſpondem᷒. ❡ No.
2 literam allegabilem pꝛo ſimplicitate. ❡ † No. quod iura-
mentum pꝛeſtitum ratione dignitatis ex parte cui pꝛeſtatur reali-
ter intelligitur ꝛ tranſit ad ſucceſſoꝛem in dignitate illius cui pꝛeſtaf
3 ꝛ illi obligat ac ſi illi iuraſſet. ❡ † No. arg. quod iuramentum ſub no
mine dignitatis pꝛeſtitum non eſt iterandum ad ſucceſſoꝛem ſecun-
dum Innocentium. ſed ſecundum intellectum gloſ. pꝛobat contra-
rium: quia licet iuramentum tranſeat. nihilominus eſt iterandum
niſi ad hoc habeat pꝛiuilegium abſolutionis alias pꝛiuilegium ni-
4 hil operaretur. ❡ † Nota quod regnum Sicilie nõ ſolum debet fi-
delitatem ſed etiam homagiũ romane eccleſie. Ad hoc cle. paſtora-
5 lis. verſi. verum. de re iudi. ❡ † Quero an ſi pꝛelatus iurauit alicui
ſucceſſoꝛi pꝛelati iterato teneatur iterare iuramentum ſi ſemel iura-
uerit pꝛelato dic q̄ non ita q̄ hic dicitur in herede habeat locum
6 in ſucceſſoꝛe. ❡ † Oppo. glo. q̄ teneatur iterare ſucceſſoꝛi iuramen-
tum. xij. q. ij. ſepe: ꝛ. c. longinquitate dic q̄ iurare debet ſucceſſoꝛi: lꝫ
iurauerit pꝛedeceſſoꝛi recipienti pꝛo ſe ac ſucceſſoꝛibus niſi habeat
aliam indulgentiam ꝛ hic nõ compellif iurare quia indulgentiã ha
beat ad hoc. poſtea glo. reſidet q̄ etiã ſine indulgentia ex quo iura-
mentũ ſic eſt pꝛeſtitũ q̄ cõpꝛehendat ſucceſſoꝛes nõ cõpellif pꝛeſtare
iuramentũ ipſe vel ſucceſſoꝛ qui ſemel iurauit q2 hoc iuramentũ eſſet
ſuperfluũ ex quo ad ſucceſſoꝛes tranſit dic ſi quis iurat alicui fidelita
teꝫ perſonaliter ꝛ hoc cõſtat ꝛ tũc tenef iterare iuramentũ ſucceſſoꝛi:
quia ad illũ nõ ſe extendit iuramentũ ꝛ ſic debꝫ intelligi tex. ſ. alſ. ſcꝫ
§. preterea ꝛ ſic eum intelligit Hoſ. Si iuramentũ eſt pꝛeſtitũ realiter
ꝛ expꝛeſſe: vt quia ſpecifice iurat pꝛelato ꝛ ſucceſſoꝛibus ſuis: adhuc
non eſt iterãdum iuramentũ quia hoc iuramentũ vt reale tranſit ad
ſucceſſoꝛes ex parte illoꝛũ quibus pꝛeſtatur. vnde cũ nõ ſit iterãdum
niſi ex neceſſitate nõ eſt iterandum. j. eo. ꝛ ſi chꝛiſtus. Et hoc verum
in fidelitate ꝛ alia quacunq̄ materia vt in vaſallo: ꝛ liberto eccleſie:
fatetur q̄ licet nõ arctentur ad repetendum iuramentũ arctanf ta-
men ad renouandum ne contingat q̄ pereat memoꝛia contractus:
vt dicto. c. longinquitate: ꝛ de pꝛeca. c. j. Si autem iuramentũ eſt ſim
plex ꝛ nulla ſit mentio de ſucceſſoꝛibus tũc in his quoꝛum natura eſt
vt teneatur ita ſucceſſoꝛibus ſicut alijs: vt in fidelitate que debef pa-
pe: ꝛ epiſcopis ꝛ ita vni ſicut alij: adhuc iuramẽtũ nõ eſſet iterãdũ q2
trãſiret ad ſucceſſoꝛes. Si materia eſt alia ad quã nõ tenef natura-

liter:⁊ in quibus eccleſia nõ fundat intentum de iure cõmuni: vt in libertis:qui naturaliter noſcũtur liberi. inſti. de liberti.§.j. de natis ex libe.ven.c.vno.ideo poſſet etiam longinquitate tẽporis ius ſuum ammittere:et tunc quando iuramentum eſt ſimpliciter preſtitum: eſt iterandum in perſonam ſucceſſoris:niſi aliud habeat priuilegiuꝫ vt hic:et.l.imperialem:et ſic de facto ſeruatur: ſicut ſeruatur etiam hic in rectoribus per que dicit hic Hoſti. tutius eſſe qđ prelatus ſuſcipiendo iuramentum nullam faciat mentionem de ſucceſſoribus ſi tamen ſit contentio inter eos ſcꝫ ſub qua forma ſit dicens formam qđ cum ſucceſſoribus habet probare quia ei qui dicit incumbat probatio.ff.de probatio. ei qui ſecundum Hoſtien. Aduerte tamen qđ licet iuramentum cui preſtat̃ poſſet eſſe reale:ex parte preſtantis tãtum eſt perſonale ⁊ obligat ex vi iuramenti ad periuriũ ſolum iurãtem ⁊ non heredem vel ſucceſſorem nam quamuis peccanteꝫ ex parte obligantis poſſit eſſe reale.ff.de pactis iuregentium.§.pactorum Iuramentum tamen eſt perſonale.⁊ non tranſit effectualiter ad perſonam heredis.ff.de pactis.l.⁊ heredi.⁊ hoc tenet Bartho. in.q.dominicali.xxxviij. Bononienſes iurauerũt pacem. Ad quod Frede. ſuo conſi.cclvij.Nam ſecundum Hoſti. licet in obligationibus ſpiritualibus honeſtum ſit qđ filius ſequat̃ voluntatem patris nõ tamen eſt neceſſarium.de deſpo.impub.c.j.de ſepul.de vxore:⁊.ca.in preſentia.vnde nunꝗ heres periurus erit ex iuramento primo niſi ⁊ perſonaliter iuret.j.co.clericus.j.q.iiij. itaqꝫ.⁊.c.ſe.ad hoc de ſpon.ex literis.ij.⁊ qđ no.de ſepul.c.ſi.in ſi.⁊ eſt ratio diuerſitatis quare eſt reale ex parte tui:⁊ non ex parte preſtantis quia obligatio propria ⁊ perſonalis poteſt extendi ad quecunqꝫ vult ipſe ſe obligans ⁊ iurans:qꝛ ita iſti ſicut illi poſſunt ſe obligare ſed ex parte preſtantis ſi ſucceſſor obligaretur agitur de obligatione non propria ſed aliena ⁊ quis poteſt prout vult ſe obligare ſed animam alterius non poteſt ipſe alter illaqueare abſqꝫ illius conſenſu de cuius anime periculo agit̃ in pena ſpirituali non nocet factum patris filio nec hoc reſpectu poteſt obligare:vt patet in regula ſine culpa cũ ibi:no.de reg.iur.li.vj.vnde licet ſucceſſorem obligare poſſit temporaliter:vt C.vt acti. ab herede ⁊ contra heredem in rubro ⁊ nigro: non tamen ſpiritualiter vt eſt dictum predictis non ob.de elec.qualiter.quia vel ibi factum narratur vel loquitur de nouis vaſallis vel quando ſucceſſoribus vel eccleſie non fecit iuramentuꝫ vt dixi inqꝫtum iuramentum perſonale: ex parte preſtantis eſſe reale ⁊ perpetuum intellige verum niſi ceſſet reſpectus cuius pretextu iurauit ideo ſi tanꝗ canonicus iurauit ſi poſtea renuntiauit vel cedat canonicatui licet etiam poſtea reſtituatur non obligatur ex viribus primi iuramenti vt no. de ele.venerabileꝫ ⁊ no.de no.ope.nun.c.ij.de ſymo. ex inſinuatione. de renun. cũ inter cũ ſimili.⁊ hoc tꝫ Fred.ſuo cõſil.cclvij.vbi clare ſic decidit ⁊ declarat.

1 ☞ Abſoluere ſolet eccleſia a iuramento metu extorto ⁊ eius tranſgreſſores vt peccantes mortaliter non punire.
2 Metus quando dicatur iuſtus.
3 Iuramentuꝫ meticuloſum habens annexã volũtatẽ eſt obligatoriũ et abſolutione indiget fallit qñ metus cadit in cõſtantem virũ.nu.5.
4 Metus quomodo eneruat contractum.nu.ſeq.
6 Abſolutio quare ſit petẽda pro iuramento etiam illicito.

1 REruum. ¶ †A iuramento per metum extorto eccleſia ſolet abſoluere ⁊ eius tranſgreſſores
2 vt peccantes mortaliter non punire.h.d. ¶ †No.iuſtum
3 metum adeſſe vbi preſtat̃ pro vita conſeruanda: et rebus ſeruandũ.i.maiori parti bonorũ qđ metus cauſa. abbas. ¶ †No.ij. qđ iuramentum meticuloſum nihilominus vt habens annexam volũtatem eſt obligatorium ⁊ indiget abſolutione. ¶ No.quod hortã
4 di ſunt ſic iurantes ad obſeruationem ⁊ ſi non abſoluti non ſeruauerint non ſunt vt pro mortali puniendi. ¶ †Opp.qđ non indigeant abſolutione quia actus factus coactione preciſa eſt nullus qđ metꝰ cauſa.c.ſi.de baptiſ.maiores.l.di. preſbyterum. Sol.dicit Gof literã intelligendam de coactione conditionali ſi autem coactio eſſet preciſa non videt qđ eſſet abſoluendus quia non obligat. Ioã.an. dicit qđ non videt quomodo quis cogatur abſolute iurare verbaliter: ſꝫ manum porrigendo bene poſſet cogi delato iuramento a cogente. vnde per hoc ille qui ſecundus vocabatur qui propter caſuꝫ matris loqui nolebat ſcripſit in tabula duꝫ a rege compelleretur:vocis mee
5 nulla tibi poteſtas data eſt. ¶ †Oppo.qđ non abſoluantur ſed cõpellantur ſeruare iuramenta.de reſti.ſpol. accepta⁊.c.ſolicite. Sol. ſi metu:qui cadere poſſit in conſtantem preſtiterunt ſunt abſoluendi vt hic ſecus ſi vanus fuerit metus vt in contrario ⁊ dicit hic Ioan. an.metum etiam cadere in conſtantem vt quando eſt omni bonorũ
6 vel maioris partis.de reſti.ſpolia.frequens.li. vi. ¶ †Oppo.quod non ſit neceſſaria abſolutio:vt patet.ʒ.e.ſi vero ⁊ qđ ibi no. Sol. dicentes iuramentum non obligare reſpondent qđ abſoluerũt de facto.dicentes oppoſitum dicunt qđ abſoluerunt de iure.glo.dicit ꝙ tenentur ſeruare talia iuramenta ⁊ ad hoc ſunt obligati ⁊ aſtricti:ſꝫ ſi non ſunt abſoluti ⁊ nõ ſeruent non ſunt tanꝗ pro mortali puniendi quia metus attenuat delictum. hoc ſequitur Ioan.an. ⁊ dicit eccleſiam hoc ſtatuiſſe in reuerentiam iuramenti quia licet in veritate non obliget ſi forte is qui preſtitit non intendebat obligari ſed ſolũ tempus redimere ⁊ euadere.eccleſia ſtatuit in reuerentiam iuramenti:quod ſeruetur ac ſi obligaret quaſi velit litera hic oſtendere in hoc fortitudinem iuramenti ad quod.ʒ.ca.j.⁊.c. debitores:de elec.venerabilem.ad ſi.ſecundum Hoſti.non obligantur tamen contrauenien do nec puniuntur tanꝗ pro mortali ſed tanꝗ pro veniali ſecundum Tan.Gui.na.Hoſtien. autem tenet hic glo.⁊ ſic iſte finis intelliget: quando abſolutio non interceſſit Jo.cal. in.c.ſi vero tꝫ qđ cõtrauentione obligetur ad mortale licet non puniatur vt pro mortali vel directo periurio ⁊ ſic mortalis alienatur pena temporalis ⁊ quod obligetur ad mortale contraueniens.ſequitur Archi.poſt Tho.xxij.q. j.habemus:⁊.xxij.q.iiij.inter cetera:⁊.xv.q.v.auctẽ.qꝛ iurando non poteſt interuenire abſoluta coactio ſed cõditiõalis ⁊ quis debet potius omnia mala pati quã malo ꝯſentire vt ibi no.lau.⁊ arch.de pactis.quamuis.lib.vj.cum hac declaratione debet intelligi gloſ.ſeq. que dicit iuramentum per metum extortuꝫ parum obligat.

1 ☞ Iurans ſtare mandato alicuius ſi aliquid contra iuramentum precipit tamẽ prius licite factũ illud ſeruare non tenetur.
2 Verba vel iniurie verbales cauſant quandoqꝫ graues inimicitias.
3 Iuramẽtũ de parẽdo mãdatis alicuius nõ extẽditur ad nõ veriſimiliter intẽtũ iurantis ꝗtũcũqꝫ verba ſint lata ⁊ ad illud valeãt trahi.
4 Verba ꝗtumcũqꝫ relata ad arbitriũ tertij cum proferantur ſub quadam confidentia legalitatis ⁊ bonitatis eius in quem promittunt ſi oppoſitũ reperiatur reducuntur ad boni viri arbitrium ſi poſtea effectu fallitur confidentia.
5 Mandatum ꝗtumcunqꝫ generale non continet illicitum.
6 Verba ꝗtumcunqꝫ generalia non obligant etiaꝫ iurando ad que ſi ſpecifice foret queſitum non veriſimiliter ſe obligaſſet.
7 Iuramentũ ſcðm quomodo nõ valet cõtra primum aut valeat cõtra promiſſionem primã. nu.ſeq.⁊.14.
8 Iurans ſi iuſſa.in ſtudio exiſtens non exire locum donec ſoluto debito an ſi pater vel epiſcopus eum reuocet aut de ſtudio exeat licentia creditoris queſita ⁊ non obtenta ſit periurus.
9 Pacta nouiſſima illicita non derogant prioribus.
10 Iniuria poteſt nudo pacto remitti ⁊ quecunqꝫ fuerit ſi remittat̃ an iudex debeat cõtentari de eo quod pars contentatur ⁊ an iurato de parendo mandatis iniuriati poſſit aliquid ab iniuriato precipi.
11 Mandatis tertij iurans parere ſi precipiatur qđ palatiũ non ingrediatur etiam pro cauſis proprijs an valeat preceptum.
12 Iurãs palatium nõ ingredi ſi per ducem vocetur qđ ingrediatur an periurus ſit vbi illud ingreditur.
13 Iniuria p teſtamẽtũ remiſſa etiam cũ iuramento ſi reconualeſcat teſtator an poſſit de iniuria agere.
14 Iuramẽta ſolus papa relaxat ⁊ interpretatur.
15 Aduocatus preſtans iuramentuꝫ duabus eccleſijs ſi poſtea litigent inuicem poteſt patrocinari pro prima contra ſecundam nec in hoc dicitur periurus.
16 Sententia arbitri lata non recurritur ad boni viri arbitrium Secus ſi ſit arbitratoris.
17 Iuramenta quando intelligantur ſecundum intentionem iurantis vel ſuſcipientis.
18 Iuramẽtũ nõ extẽdit̃ ad ea que iurãs nõ eſt veriſimiliter cogitaturꝰ. Renunciatio ꝗtumcunqꝫ generalis nõ trahitur ad ea que ipſe renuncians non eſſet veriſimiliter facturus.
19 Laudum quomodo põt peti reduci ad boni viri arbitriũ ꝗtũcunqꝫ fuerit promiſſum in compromiſſo cum iuramento de ſtando laudo.

1 VEniens. †Si is cuꝰ mãdato ſtare iurauit aliqđ precipit ꝯtra iuramẽtũ:p me prius licite factũ:illud ſeruare nõ teneor.h.d. In prima ponit̃ que
2 rela impetrãtis. In ſcða ꝓuiſio ibi:verũ qꝛ. ¶ †No.qđ ex verbis aliquãdo incurrunt graues inimicitie:⁊ etiã ex iniurijs ver
3 balibus. ¶ †No.quod iuramentum de parendo mãdatis alicuius non extẽditur ad veriſimiliter intẽtum iurantis ꝗtumcunqꝫ verba
4 ſunt lata:⁊ ad illud valeant trahi. ¶ †Not.iij.qđ verba ꝗtumcunqꝫ lata relata ad arbitrium tertij:cum proferantur ſub quadam cõfidẽtia legalitatis ⁊ bonitatis eius in quem promittunt:ſi oppoſitũ reperiatur:reducuntur ad arbitrium boni viri.ſi poſtea effectu fallitur confidentia:ideo puto quod ſi promitto in aliquem:vt poſſit etiam enormiter ledere:⁊ cum hec verba dicam ſub confidentia:quod iuſte agat:ſi omnino irrationabiliter me enormiter ledat:potero petere reductionem ad arbitrium boni viri. dicam.j. eodem quintauallis. ¶ No. ꝙ a quolibet gñali iuramẽto de parẽdo cenſet exceptũ illici
5 tum ⁊ ꝙ obuiet primo iuramẽto. ¶ †No.ar.qđ ſcðm iuramẽtũ non valet cõtra primũ:⁊ valet ꝯtra promiſſionẽ:nã hic īterrogatꝰ fuit de promiſſione: et reſpõdit de iuramẽto: contrarium ergo vult in pro
6 miſſione:de preſumptio.nonne.xxv. diſtinctio.qualis. ¶ †Not.qđ verba generalia non obligant etiam iurando:ad que ſi in ſpecie fo
7 ret queſitum:non veriſimiliter ſe obligaſſet. ¶ †Oppono quod ſiue iuramẽto:ſiue ſimplici promiſſione foret obligatus non arctat ſecundum iuramentum:etiam contra ſimplicem promiſſionem:quia et ſimplici promiſſione eſt obligatus quo ad deum.xxij.q.v.iuranti de pac.c.j.xij.q.ij.quicũqꝫ ſuffragio.Inno, dicit hic qđ ſi ſub debito

iuramẽti

iuramenti eſt preceptū aliquid qđ obuiet etiā ſolēniter ꝓmiſſo pri-
mo obſeruandū eſt iuramentū ⁊ aliter ſatiſfaciat de promiſſo p hāc
literā que dicit de iuramento ⁊ tñ .ſ. fecerat mentionē de promiſſo.
de preſumpti. nōne. Hoſt. dicit ꝯ: quia ſi aliquid licitū promiſerat q̄
ad deum eſt obligatus ⁊ ſeruandū eſt ac ſi iuraſſet vt dicto. c. iuramē
ti. Mandatū ergo de illo nō obſeruādo eſt ꝯ deum de ſic contra ius
⁊ quia nō debet preſumi qđ iurando hoc ſenſerit. Item quia non eſt
concedendum mandatū fieri poſſe per quod derogetur iuri alteri⁹:
quia nec mandatum pape ad talia ſe extenderit. de offi. deleg. ſuper
eo. ¶ Non ob. qđ dicit Inno. eum debere ſatiſfacere aliter de ꝓmiſ
ſo. Nā ſi capram promiſſam ſoluere poſſet inuito creditore non poſ-
ſet ſoluere bouem. ff. ſi cer. pe. l. ſi. ⁊ l. cū quid inſti. de actio. §. item ſi
quis. Item pōt eſſe tale promiſſum qđ adimplere aliter non poteſt
niſi ſeruet ꝓmiſſum vt ſi promiſit cum Berta ꝯhere mandaꝉ ne con
trahat certe non vꝫ mandatum: quia ⁊ ſi iuraſſet expreſſe aliā ducere
primā fidem irritā facere non poteſt. de ſponſa. ſicut. dicit ergo talia
mandata intelligi de mandatis licitis vt dicā ſup glo. puta qđ ſi pri
ma promiſſio obligat preciſe: vt quia ſit obligatio dandi nō arcteꝉ
ad preceptum ſecundi iuramēti niſi pars de alio cōtētareꝉ implēdo
cui primo ꝓmiſit: ſed ſi eſſet obligatio non preciſe vt in obligationi
bus facti in quibus quis preciſe nō obligaꝉ ad factum: ſed ad inter-
eſſe tunc q: pōt implere primū ⁊ ſecundū ſaltē ſpecificū iuramentuꝫ
ad hoc obligaret: lꝫ nō forte generale vt ſi primo vni ꝓmiſi tradere
rem poſtea ſecūdo iuro alij tradere. primū poſſum ſeruare ⁊ ſecūdū
in primo ſoluendo intereſſe: ⁊ ſecūdo actu implendo ⁊ puto qđ hec
fuit mens Inno. qđ ſecus ſit in hoc in iuramentis vt hic opereꝉ iurꝫ
vt preciſe qđ iurat implere teneaꝉ qđ eſt notabile ⁊ ſic in obligationi
bus iuratis quis pōt ꝑciſe compelli ad factū qđ no. quia limitat ſcri
pta in. l. ſtipulationes nō diuidunꝉ. de verbo. ob. ⁊ maxime cū iura-
mentū habeat cl'am in ſe vt omni meliori mō quo pōt obligeꝉ. l. cum
pater ⁊ filius. de le. ij. dicit tamen Inn. ⁊ ſequiꝉ Hoſt. qđ ſi nō in gñe
ſed determinate aliquod certū iureꝉ hoc iuramētū in cōſilio anime
recipit interpretationē ſecundū bonā: ſanā ⁊ nō fraudulentā intētio
nē iurantis. j. e. quāto. ⁊ c. ad nr̄am. ij. in iudicio vo fiet iterpretatio
8 ſecundū ius. j. c. venientes. † Ex hoc deciditur qđ quā diſputat F
de. ſuo conſi. clxxxvi. An ſi filiusfa. in ſtudio iurauit nō exire locū n
ſoluto debito an ſi pr̄ vel eps̄ eum reuocet ⁊ exeat queſita licētia cre
ditoris ⁊ nō obtenta ſit periurus. Et concludit quod non primo in
patre: q: ex precepto naturali diuino ⁊ iure obligatus eſt parere pr̄i:
ideo nō derogaꝉ illi ſecundo iuramēto. Ad hoc. C. de pr̄i. po. per to-
tum de his qui ſunt ſui vel alieni iuris per totum. Item quia tale iu
ramentum intelligitur ſaluo iure patris. de iureiuran. cū contingat
eo. ti. quanto. ⁊ c. venientes. Item quia licet prima obligatio nō ſit
iuramentalis ſufficit qđ cōtrauentio illaqueat ad peccatum: q: ſecū
dum iuramentum ad oppoſitū nō poteſt trahi abſq́ preiudicio ſa-
lutis. e. ti. quāto. de ſponſa. ſicut ex literis. no. ad hoc qđ diciꝉ de vo-
to non valente abſq́ conſenſu patris. ff. de pollicita. l. j. xxij. q. v. pue
ri. ⁊ c. paruuli. ⁊ q. iij. trib⁹: ⁊ licet hec capitula loquanꝉ. de paruulis
Idem quod no. de voto ſcripture. xxij. q. ij. mulier in glo. pe. ⁊ ſi. Ad
hoc quod dicitur de actione iniuriarum quam pater nō tollit. ff. de
pactis. l. j. §. vſq́ adeo. Item ad hoc qđ dicitur de incurrente cautio
ne. de ſen. excōmu. mulieres: quia non arctaꝉ ire ad curiam ad preiu-
dicium patris. xxxij. q. vij. mulier. xxxiij. qđ. v. manifeſtum cum ſi. ad
ducit qđ de ordine dicitur. de eta. ⁊ qua. indecorum: vt non preiudi-
cet patrie poteſtati. Item quia non eſt veriſimile noluiſſe preiudi-
care patri. Idem dicit ſi reuocet eps̄: quia ſi iuſſus patern⁹ hoc ope-
ratur fortius iuſſus epiſcopi. Item quia plus iudici quā patri ar-
ctatur parere. ff. ad trebel. ille a quo in ſi. ⁊ l. nam quod item quia a
quolibet iuramento intelligitur excepta autoritas ſuperioris etiā
alterius quā pape inquantum iurat circa tangentia ius ſuperiorū.
j. eo. venientes vbi per doc. de cle. non reſi. c. antepe. ⁊ vlti. per Inn.
de dolo. veritatis. no. de hereti. c. ſi. xv. q. vj. preceptum. Ad hoc. ff.
de his qui no. infa. l. furti. §. qui iuſſu. hec vera intellige niſi fraude p
curauerit reuocari. Ad hoc de offi. deleg. paſtoralis in ſi. de verborū
ſigni. c. ſi. lib. vj. ff. ex qui. can. ma. l. qui data. ff. qui ſatiſ. da. cog. l. fin.
ad hoc: ⁊ de appel. ad hec. ij. Non ob. de appella. ſignificauit: ⁊ quod
ibi no. Hoſtien. quod vbi iurans ſoluere debitori non excuſatur: licꝫ
ille ſit accuſatus ⁊ iudex preciptat vt non ſoluat: quia ibi iuſſus fuit
iniuſtus cum accuſato poſſit ſolui de ſolu. l. reo ⁊ ſic iniuſtitia pro-
ceſſit ex parte iudicis imputandum eſt ergo ſi non appellauit: ſed
hic nulla iniuſtitia eſt ex parte epiſcopi precipientis ſeu reuocan
9 tis ex quo ſubditus ſuus eſt. ¶ † Oppo. quod pacta nouiſſima ſunt
ſeruanda. C. de pacti. l. pacta: dic illud quando ſunt licita hic illicita
erant pro prima. Itē illud inter eoſdem non inter alios quibus nō
10 poteſt preiudicari vt hic. ¶ Quero an iurato de parendo mādatis
iniuriati poſſit aliquid ab iniuriato precipi: dicit Joan. andr. quod
conſuetudo interpretatur quod ſola preſtatio iuramenti habeꝉ pro
ſatiſfactione. Ad hoc. j. eo. quintauallis. Quod verum eſt niſi tanta
ſit iniuria quod maiori pena ſit puniendus quod relinquit Vincen.
arbitrio diſtricti iudicis ſecundum Vincen. ⁊ idem Innoc. ⁊ Hoſt.
dicit quod quecunq́ ſit iniuria iudex debet contentari de eo quod
pars contentatur. Nam per nudum pactū remittitur iniuria. ff. de
11 pact. ſi tibi decē. §. primo. de pig. act. ſi ratio. §. pe. ¶ † Quero an ſi
precipietur ne in proprijs cauſis intret palatium valeat preceptum
videtur qđ ſic: quia poteſt per procuratorem litigare imo cauſa ho-
noris hoc mandatur epiſcopo. v. q. iij. quia epiſcopus: dicit Hoſt. et
tale mandatum corrigendum tñ propter onus expenſarum vt i au-
ten. vt ab illi in princip. Tum propter inſtructionem negotiorū. ff.
de procu. ſi actor: ⁊ ꝑpter cauſarum arduitatem de procura. querelā
ſecundum Gof. nam dicit Hoſtien. magis eſt quis curioſus in facto
alieno quam in proprio. ſ. de vſupal. niſi. C. de ſeruitute. l. preſes.
12 † Quid ſi dux iſtum vocaſſet ad palatiū an deberet ire non obſtante
iuramento. dicit Jo. an. quod hic caſus debuiſſet excipi: quia per iu
ramentum ſuum non potuit a ſe abdicare iuriſditionem ducis. Ad
hoc. ſ. eo. ſicut ⁊ quod no. de appel. cuꝫ parati in parte ſecunda ⁊ for
te hic crediderunt includere quaſi ſpecialis vocatio fortius excuſet
quam generalis. de cle. exc. mini. propoſuit ⁊ patet in antiqua ⁊ hic
13 in ſi. † Quid de illo qui iurauit in teſtamento ſuper iniuria quam re
miſit an ſi poſtea cōualeſcat poſſit agere de iniuria. vide in. q. domi
nicali. xiij. ⁊ vide Jo. and. in Specu. in. §. nunc aliqua vero. poſt. v.
item pone cum quidam ibi. Jo. an. tam in feneratore qui remiſit vſu
ras quam etiam in remittente iniuriam. tꝫ quod non poſſit ampli⁹
redire ad repetitorem: quia renuntiatur ⁊c. de renuntia. ex tranſmiſ
ſa cum ſi. ⁊ in ſi. Idem no. de vſur. ꝙꝙ. libro. vj. ſuper gloſſ. nomen.
14 ¶ † Ultimo eſt hic argu. in ſi. quod ſolus papa relaxet ⁊ interpreteꝉ
iuramenta ad idem de elec. venerabilem in ſi. ⁊ de hoc in. c. preceden
15 ti. not. ſ. c. primo. ⁊ c. debitores. † Itē induciꝉ ad queſtionem de ad-
uocato qui duabus eccleſijs eſt iuratus ⁊ ille inuicem litigant qđ
teneat iuuare primam. ad idem. j. eo. eam te ſecundum Goff. ad hoc
16 quod no. de poſtu. c. ſi. ſuper vltima glo. ¶ † Uenio ad glo. oppo. qđ
non debeat hoc dictum ad arbitrium boni viri reduci. vt. l. diē pro-
ferre. §. ſtari. ff. de arbi. vbi dicto arbitri ſtatur ſi ſit equum. Solu. cō-
tra procedit in arbitro hic in arbitratoribus. i. cum tabilibus com-
poſitoribus: quia ſiue componendo ſiue laudando inique arbitren-
tur reducendum eſt ad arbitrium boni viri. Et quod fuerunt arbi-
tratores dicit Hoſtien. patere ex verbis compromiſſi: quia iurarūt
ſtare mandato non dixit ſententie qui reprehendit illos qui dicunt
per hanc decre. quod in cauſa propria quis nō pōt eſſe arbitrator: ſi
cut non poteſt eſſe iudex. C. vt nemo in cauſa propria: quia hoc hic
non probatur cum non fuerit in partem compromiſſum: ſed fuit in
tertias compromiſſum: vt patet ex litera de materia in decre. cāꝫ. ſ.
17 de elec. ¶ † Oppo. glo. quod iuramenta non interpretentur ſecun-
dum intentionem iurantis: ſed ſecundū intentionem recipientis.
xxij. q. v. quacunq́ arte. glo. remittit. de reſtitu. ſpo. ex literis. Joā.
and. remittit pro ſo. ad. §. ex his. e. q. dic ſi mēs ſuſcipientis eſt certa
iuramenti debet intelligi iuramentū ſecundum intentū ſuſcipiētis
ſi non eſt certa iuramenti tunc ſecundum mentem veriſimilē iuran-
tis intelligitur ⁊ non ſecundum mentem non veriſimilem ſuſcipien
18 tis. Intelligitur ergo ſecundū qđ cōmuniter intelligetur. ¶ † Que
rit glo. an per iuramentū poſſit precipere vel cedat bonis vel vt do-
net bona ſua. glo. dicit quod nō: quia iuramentū nō extendiꝉ ad non
veriſimiliter cogitata. j. eo. quintauallis. ⁊ de deci. ex multiplici cuꝫ
ſi. ⁊ quia verba iuramenti ciuili modo ſunt intelligenda. ff. de ſuit.
ruſti. predi. l. ſi cui. dicit Jo. an. qđ ſimilis eſt qđ dn̄icalis. xxvj. quam
recitauit hic Gui. de clerico qui iurauit ſtare mandato epī qui preci
pit ei quod beneficio renuntiaret ⁊ quod non appellaret ⁊ ſoluitur
ꝑcepto etiam nō obſtante illum appellare poſſe. Sed eſt dubiuꝫ an
credatur dicto aſſerentis ſe talia mandata fieri nō cogitaſſe dicit hic
Inno. qđ nō dūmodo preceptum non excedat culpam: ſꝫ dꝫ eſſe cō-
munis opinio ⁊ ꝑſumptio qđ ſi credidiſſet hoc mādatū ſibi fieri nul-
lo mō iuramentū preſtitiſſet. ar. j. eo. petitio. C. que res pig. ob. poſ.
obligatione. ⁊ l. deniq́. ff. de flumi. l. j. in prin. ad hoc de arbi. c. ij. vñ
dicit Vinc. qđ precipere poſſet ꝙtum eſt vera eſtimatio iniurie. xvij.
q. iiij. vxor. vſus enim interpreteꝉ hec iuramenta. xxij. qđ. ij. ne quis
dicit enim conſumptum ius iſtorū vt iterum mandare non poſſint.
ff. de ope. liber. l. ſi libertus. ⁊ l. ſe. ff. de opt. lega. l. apud auffidiuꝫ dū
modo tñ non errauerit credēs ſe aliud precipere. ff. de arbi. quia ar-
biter vbi de hoc. Quid ſi mandatum non repugnet iuramento. glo.
dicit quod ſeruandū eſt cum ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis eter-
ne. ſ. eo. ſi vero. dicit tamen glo. quod ſi ex mandato enormem leſio-
nem pateretur obtinebit relaxationē iuramenti. ſ. qđ metus cauſa. ab
bas. xxij. q. iiij. §. illicitum. † No. remedium cōtra iſta iuramenta q̄
apponuntur in laudis ⁊ contractibus: q: ſi reperiatur enormiter de
ceptus: licet alias ceſſet dolus vel alia turpitudo quod pōt petere
abſolui a dicto iuramēto: ⁊ hoc quia talis enormis leſio habet in ſe
preſumptum dolum quod bene notabis. dicam. j. e. quintauallis.

1 ☞ Iurans defendere eccleſiam ⁊ requiſit⁹ ſine iuſta cā recuſat per-
iurus eſt.
2 Iurans pōt requiri ſub debito iuramenti vt iuramentū impleat.
3 Iurans excuſatur a iuramento preciſo ratione difficultatis vel im-
poſſibilitatis ⁊ cuiuſlibet alterius cauſe implementi eius quod eſt
iuratum. nu. j.

4 Appellatio quare non excuſat aduerſus iuramentum ꝛ promiſſionẽ
propriam ꝛ quomodo appellatione nõ põt impediri quod ꝑpetuo
edicto fieri precipitur.
5 Impedimentum ſeu neceſſitas vel difficultas quando non excuſat
a pena.
6 Defenſionem promittens vel iurans eccleſiam defendere an non re
quiſitus teneatur ad defenſionẽ vbi etiã nõ ſibi ꝓſtatur ſalariũ con
ſuetũ vel vbi defenſio eſt iniuſta.nu.ſeq.
7 Aduocat⁹ qui tenetur defendere an teneatur ad defenſionẽ iniuſtaȝ
vel ad iuſtã nõ requiſitus.nu.ſeq.
Vaſallus qui tenetur ad defenſionem an ad illã ſit obligatus etiaȝ
non requiſitus vel reuocato ſalario ſolito aut pro iniuſta defenſiõe.

1 SiReui. ¶ †Si iurans eccleſiã defendere requi
ſitus ſine iuſta cã hoc recuſat periurus
eſt nec appellatio eũ defendit. Cõmunis diuiſio. Se
cunda ibi, reſpõdemus. ¶ No. qõ aduerſus promiſ
ſionem ꝓpriam ꝛ iuramentum nõ excuſat appella
2 tio. ¶ †No. ij. iurantẽ poſſe requiri ſub debito iura
3 menti vt iuramentũ impleat. ¶ †No. qõ a periurio excuſat impoſ
ſibilitas vel difficultas impplemẽti eius qõ eſt iuratũ excuſat etiã
legitima cã: ꝛ ſic a iuramento preciſo cenſetur excluſa difficultas: et
excepta impoſſibilitas ꝛ quecunq; alia legitima cauſa. quod nota.
4 ¶ †Quero de cauſa quare nõ valet appellatio. dic ſecundũ Ioã. qꝛ
appellatione nõ poteſt impediri quod a perpetuo edicto fieri perci
pitur. ne in vanum dei nomen aſſumaẽ. xxij. q. v. quacunq; ꝛ licet ſe
cundũ tempora iſtius decre. admitteretur appellatio: ſine grauami
nis expreſſione id verum quo ad hoc vt eximeret ab obligatiõe ſi tñ
pene appellatione ab ea deſiſtens patrocinium preſtet interpreta
tiõe benigna dici poſſet periurium incurri. ff. de bonis. liber. l. qui
5 cum maioꝛ. §. accuſare ſecundũ Hoſ. ¶ †Sl. colligit qõ difficultas
excuſat a periurio ꝛ neceſſitas alleg. iura. ff. de verbo. ob. l. continu⁹.
§. illud. Solu. nõ excuſat a pena cõuentiõali vt ibi: ſed bene excuſat
a pena periurij vt hic. Dama. hic dicit qõ ſi caſu eſt impeditus non
incidit in penã: ſec⁹ ſi per hoĩem. ff. ad. l. acquil. proinde ꝛ. l. ſi ſeruuȝ
in ſi. Io. an. remittit de pigno. ſignificante ꝛ in regula peccatum. de
reg. iur. lib. vj. ꝛ quod ibi no. ſuper. j. glo. dicit Bar. qõ ſi pena venit
cõmittenda ex cõditionis euentu difficultas non excuſat a pena. ff.
de verbo. ob. l. in illa ſtipulatione vt quia obligatio incipit a prece
denti cõditione puta ſi tibi non dedero ſtichum dabo pamphilum
infra kalendas difficile eſt mihi dare ſtichum cõmittitur pena ſi pe
na venit cõmittenda ex moꝛa: quia incipit a precedenti diſpoſitiõe:
tunc vbi difficultas impedit moꝛam impedit penam committi vbi
non impedit moꝛam nec impedit penam cõmitti. Impedit autem
moꝛã quãdo in obligatione eſt ſpeciem dari vt no. ff. ſi cer. peta. l. ꝑ
te. l. ſi ſeruus. ꝛ. l. ſi cum res. de le. j. Idem ſi in obligatione factum eſt
l. j. §. ſi frater. ff. de col. bo. ff. ad. l. rhod. de iac. l. ſi vehẽda. ꝛ. l. ij. ff. ſi qs
cau. ſi quãtitas eſt in obligatione tunc non impedit moꝛam cõmitti
vt dicã in. l. cõtinu⁹. §. illud: qꝛ ſicut caſus nõ liberat a ꝓſtatione quã
titatis: ita nõ liberat difficultas: lȝ aũt nõ excuſet ab obligatiõe ꝗ
titatꝫ excuſat tñ a pena piurij vt patet de pig. ſignificãte dũmõ non
poſſet ei aliquid iputari. An aũt difficultas vel caſus ſuperueniẽs
excuſet a pena excõmunicationis. vide glo. de teſti. cogen. cũ ſuper
in glo. ſi. in ſpecu. de citati. §. iam nunc de citatione. v. illud autem.
ꝛ vide Io. and. de vſur. ꝗꝗ. lib. vj. in verbo mãdauerit vbi dicit an
caſus. c. ſignificante habeat locum in excõicatione ꝛ de hoc. iiij. q. v.
6 c. vno. ¶ †Querit glo. an non requiſitus qui ſic iurauit nõ intrare
palatiũ debet iuuare eccleſiam arguit pro ꝛ contra reſidet allegando
qõ nõ debeat niſi requiraẽ. Ioan. an. remittit ad ſpec. de aduoca. §.
j. verſi. ſed nũquid is q iurauit ꝛ in verſi. ſe. tractatur an feudũ datũ
ꝓ patrocinio iuriſperito tranſeat ad heredẽ. tenet ibi quo ad primũ
qõ ſi cõmode venire poteſt ꝛ ſcit eccleſiã indigere ꝛ cõſilium ſuũ vtile
dȝ venire etiam non requiſitus ſi ſibi eſt ſatiſfactum: quia ſatis eũ ſti
7 mulat iuramentũ ꝛ requirit. ¶ †Querit gl. quid ſi eccleſia ei nõ ſer
uauit fidẽ in ſuis neceſſitatibus. dicit glo. qõ nec ipſe teneẽ ei ſeruare
fidẽ. xxij. q. v. de foꝛma. ṡ. eo. ꝑuenit. Idem ſi eccleſia ſubtraxit ſibi ſa
larium cõſuetum. ff. locati. l. quero. §. inter locatoꝛẽ. Ioan. an. tenet
hic ſi tota eccleſia deliquit. alñs agere debet contra prelatum ꝛ iuua
re dȝ eccleſiam de reg. iur. delictum. li. vj. niſi ſub conditione iuraſſet
ſi ſibi ſalarium ſolueretur. ṡ. eo. peruenit. qõ no. quia poteſt factum
prelati facere deficere cõditionem obligationis: licet nõ poſſit com
mittere moꝛam in vaſallo tamen dicit qõ teneẽ dominũ iuuare: licet
dñs non iuuerit eum: qꝛ teneẽ vaſallus dño ex iuramẽto vbi dñs ex
vrbanitate tantũ tenetur: vt no. C. de pigno. l. iij. ꝛ. C. de furtis. l. ciui
le. ¶ Quid ſi remoꝛdet conſcientiaȝ aduocati qõ eccleſia foueat ma
lam cãm an debeat iurare? Glo. dicit quod nõ. xj. q. iij. ver. qui dici
tis. Nam tunc aduocatus non tenetur iuuare clientulum. C. de iud.
l. rem non nouam: licet tamen teneatur ſequi conſcientiam ſuam: ec
cleſia habebit eum pro periuro. Hoc non placet Hoſtien. quia ſic cu
iuſq; per iuramentum aſtricto ad eccleſiam iuuandam poſſet bene
ficium auferri. ṡ. eo. querelam. ꝛ. eo. ti. lib. vj. ſatis peruerſum ꝛ pa
teretur damnum vnde mereri debet ꝯ id. ṡ. de renuntia. ſane. Nõ ob.
iura alleg. que loquũtur in matrimonio vbi timetur colluſio. de eo
qui cog. conſan. ſup eo. j. eo. tua. ꝛ in quo timeẽ periculum incontinẽ
tie nec poteſt paliũ licite deſeruiri. ſecus in officio aduocatiõis qõ
per alium expediri poteſt. C. de iudici. l. rem non nouam dabit ergo
eque bonũ qõ ſalua cõſcientia facere poteſt. ff. de neg. ge. l. at qui na
tura. §. cum me abſente. ff. de iuriſ. om. iudi. l. pretoꝛ: ꝛ qõ not. de po
ſtula. prela. bone; me. ꝛ ſi non poſſet alium inuenire. adhuc cõſidera
bitur hoc arbitrio boni viri ꝛ ponderata qualitate pſone aduocati:
ꝛ cauſe ſi apparet fraus procedat contra ipſum ſi bona fide ipſuȝ ab
ſoluat. de reſcrip. cum contingat ad ſi. in dubio relinquat ipſum cõ
ſcientie. argu. j. eo. mulieri cum ſi. j. q. vij. ſancimus. ṡ. de procura. in
noſtra puto quod ſi eſt certum ꝛ eccleſia foueat bonaȝ cauſam. Glo.
bene dicit ſi eſt certum quod foueat malaȝ: quia hoc non includitur
in iuramento. de iureiur. c. j. lib. vj. ꝛ hic non erit periurus nec repu
tabitur pro periuro. ſi eſt dubium eo qõ conſtat eum non defendiſſe
fundata eſt intentio dicentis periurum niſi oſtendat cauſam fuiſſe
iniuſtam quo caſu non iudicabitur piurus ſi nõ oſtẽdat quicquid ſit
de conſcientia ab eccleſia reputabitur piurus vt dixit glo.

1 ☞ Monetam certam ſi princeps iurauit ſeruare quaȝ tamen ſcie
bat legitimo pondere defraudatam penitere debet de iuramento il
licito.
2 Statuere nõ poteſt aliquid princeps in ꝓiudicium populi ſine con
ſenſu populi.
3 Iuramentum illicitum nõ ligat nec eget abſolutione.
Fallit quando eſt ad licitum reducibile vbi in dubio põt eſſe licituȝ
ꝛ illicitum. nu. 4.
4 Iuramentum de aliquo implendo ſub opi. liciti ꝛ credulitate obli
gat iurantem inquantum ꝛ quaten⁹ illud eſt licituȝ inquantũ vero
eſt illicitum nõ obligat iurantem ex mente niſi quatenus eſt reduci
bile ad licitum.
5 Iurans licitũ qõ credit illicitũ vel iurans falſum quod credit veruȝ
eſt periurus. nu. 21.
6 Iuramentũ a ſolo papa ſolet interpretari.
7 Iuramentũ habet in ſe clauſulã ſi nõ valet vt iuro valeat ꝛ ſeruetur
vt poteſt.
8 Conſiliarius qualis eſſe debeat quomodo debet contentari ſuis ſa
larijs.
9 Iurans an poſſit venire contra ſuum iuramentum propꝛia auto
ritate.
10 Moneta quot modis frandari poteſt.
11 Monetam factam an poſſit princeps abſq; populi ſui conſenſu di
minuere.
12 Moneta diminuta an cedat eius diminutio ad periculum debito
ris ꝛ an ſoluenda ſit in valoꝛe preſenti vel in eadẽ qualitate currente
tpe cõtractus etiã ſi ſit valoꝛ eiuſdem augmentatus.
13 Soluere ſi ꝓmiſero monetã in auro vel libꝛa ſi due cõcurrãt monete
in loco ſolutionis de qua intelligitur.
14 Solutio an poſſit fieri creditoꝛe inuito de vna pecunia pro alia.
15 Falſarius monete qua pena plectetur.
16 Abſoluere indiſtincte an poſſit papa a iuramento.
17 Iuramentum an poſſit commutare epiſcopus in melius ſicut iura
mentum.
18 Monetam princeps qui facit excudere ſub nomine patris moꝛtui
an ſit falſarius.
19 Falſi penã nõ indicit filiatio ſcripture que nõ probat.
20 Sepulchꝛoꝝ ſcripture non probant.
21 Soluere promittens in certo termino pecuniam ſi non ſoluerit ter
minis conuentis an ſit periurus.

1 QUanto. ¶ †Princeps qui iurauit certam ſer
uare monetam ſi ſciebat illam legitimo
pondere defraudatã penitere debet de iuramento quod
fuit illicitum non ideo ſeruandum. Si vero ignoꝛabat:
tunc iuramentum ſeruat ſȝ illã faciat reſtaurari. Cõis diuiſio. Secũ
da ibi. ſup quo. ¶ No. finem cõſilij ꝛ cõſiliandũ allicere animũ ei⁹ cõ
2 ſilium petit ad aliquod eligibile iuſtum vel iniuſtũ. ¶ †Not. ij. do
minum principem quemlibet vel regem nihil poſſe ſtatuere vel de
terminare ad preiudicium populi abſq; conſenſu populi cum con
ſenſu populi ſic. ¶ No. quod ſup iuramento dubio an liget potius
3 ꝛ per prius cadit impetratio quam cadat abſolutio. ¶ †No. qõ iu
ramentum de falſa moneta conſeruanda vt nutriens peccatum nõ
eſt obligatoꝛiũ nec eget abſolutione peccat tamen iurandoꝛ penitẽ
4 tia iniungiẽ rõne temerarij iuramẽti. ¶ No. qõ iuramẽtũ de aliquo
implendo ſub opi. liciti: et credulitate obligat iurantem inquantũ
et quatenus illud eſt licitum inquantum eſt illicitum non obligat
ex mente iurantem niſi quatenus illud ſit ad licitum reducibile vel
5 reduci poſſit. ¶ †Nota quod iurans licitum quod credit illicitum:
ꝛ iurans verum qõ credit falſum eſt periurus ꝛ temerarius iuratoꝛ
6 illi eſt ꝓ temerario iuramẽto pnia iniungenda. ¶ †No. ar. ſolũ pa
pam poſſe iuramenta interpꝛetari. Item qõ ꝯ iuramentum aperte
illicitum

7 illicitum lȝ propria autoritate venire. ¶ † No. qȝ vbi iuramentum
nō ſeruat̃ ad vnguem ſeruat̃ vt pōt ⁊ ſic hȝ in le clam ſi nō valet vt iu
ro ſeruet̃ vt pōt. ad hoc. l. cum pr. §. filius matrē. ff. de lega. ij. vide in
ſpec. de act. ⁊ peti. §. ſequit̃. v. quid ſi penalis. Et no. qꝛ facit ad mul
8 ta. ¶ † Quero qualis debet eſſe cōſiliarius: dic qȝ bonus optimus
purus vndiqȝ ⁊ cōtent⁹ his que dant̃ a fiſco. Alias ſi trāſgreſſus fue
rit expellitur ⁊ alius idoneus introducit̃. in aut. de manda. pnci. §.
precipue. colla. iij. ⁊ hoc de arbitratore. cum olim ⁊ non dȝ dare ma
la cōſilia ſicut faciunt multi qui deceptores dicunt̃ qui cōſulunt pn
9 cipibus ad extorquēdas pecunias. ¶ † Quero an ſit licitum veni
re aliquo caſu propria autoritate ꝯ iuramentum: dicit Innoc. qȝ ſi
iuramentum eſt illicitū vbi eſt certum lȝ ppria autoritate venire ꝯ il
lud vt hic. xxij. q. iiij. in malis. ⁊ c. ſi aliquid. ⁊ c. diffinitio. ſi oino non
eſt certū ſeruandū eſt. j. eo. c. ⁊ ſi xps. §. apl's. ſaluo qȝ no. in gloſ. ij. in
dubio eſt ad papā recurrendū. de electi. venerabilē. §. pe. ſm Innoc.
⁊ Hoſti. vide qȝ no. in dicto. c. venerabilem. per hanc decre. dicūt q
dam qȝ dñs rex non pōt aliquid ſtatuere ad preiudicium ppli: ſine
eius cōſenſu. Ad hoc de offi. archi. ad hoc: ⁊ eſt argu. qȝ princeps nō
poſſit per ſe componere de damnis pplo datis ratione guerre de q
10 remittit ad ſummā. de peni. §. fina. v. ſed pone qȝ guerra. ¶ † Circa
monetā quero de pluribus. Primo quot modis fraudet̃ moneta.
dic qȝ fraudat̃ primo quando certum pondus a principio ordinatū
diminuit̃ de mandato regis mādantis illam diminutionem poſtea
recipi ⁊ expendi ac ſi nō eſſet diminuta. Item cum a principio cudi
tur moneta multo minoris valoris quā eſſe debeat cōſideratis me
tallis ⁊ materia de qua ſit fabrorum ⁊ aliis expēſis neceſſariis ⁊ vti
libus exinde deductis quas autoritatem preſtās de ſuo facere nō te
netur vt ex officio nec cōpendiū habeat neqȝ damnū. ff. qui. ex cau.
ma. j. rñſo. ⁊ l. videlicet. cum ſuis cōcordantiis. Dicit tamē Inn. qȝ
ſi rex propter iuriſditionem ⁊ autoritatem quā habet a qua ⁊ cuius
caracteris autoritate moneta recipit cōmunionem fieri faciat ipſā
aliquantulum: ſed nō multum minoris valoris quam ſit metallum
etiam deductis predictis expenſis vt modicū: ſed nō multum lucrū
inde ſentiat licite fiat ſi indigeret ⁊ vbi moneta extra regnū nō ſpar
geretur poſſet hoc tolerari ⁊ hoc de facto ſeruatur. legiſte tamē dicūt
quod moneta: debet vt ſit licita tātum valere in materia quātum va
let in moneta ⁊ expenſa fabrice debet fieri expenſis reipublice vt no.
in. d. l. paul⁹. Ad hoc. l. j. ff. de cōtrahē. emp. fraudat̃ etiā moneta ſm
Hoſti. per campſores ſingulos denarios pōderātes grauiores con
ſlantes ⁊ alios tranſire ponderantes permittentes. Alii radunt vel
ſcindunt de quibus cum glo. fraudat̃ etiā qñ dñi terrarum monetā mi
noris ponderis cogunt recipi cum moneta maioris. Item quando
bonā monetam reprobāt ⁊ equiualētem vel minus vtilē ſuſcipiūt vt
de reprobata bonū forū habeāt ⁊ illam cōflari faciunt ⁊ cudi in pon
dere approbate monete. Ad hoc. ff. de pigno. act. l. elegāter. §. qui re
probos per q̄ concludit̃ qȝ moneta reprobatur quādoqȝ ex materia
quia nō eſt tota aurea vel argentea vt ſolebat ex pōdere quo frauda
ta eſt vt dixi ex curſu quia non currit vt cōſueuit ſuper qbus credi
tores prouidēt ſibi faciēdo apponi in inſtrumētis eiuſdē materie va
11 loris ponderis ⁊ curſus. ¶ † Quero ſecūdo an poſſet pnceps abſqȝ
cōſenſu ppli monetā factā diminuere. dic qȝ nō ſed cū eius conſen
ſu pōt: quia quilibet pōt iuri ſuo renūtiare. vij. q. j. quā periculoſum
⁊ qꝛ negotiū regni reputat̃ negotiū vniuerſitatis regni ſufficit con
ſenſus maioris partis regni. de iura. calū. l. ij. §. ſin aūt. ff. de condi. ⁊
demon. l. ciuibus. ff. ad municipa. l. quod maior ⁊ hoc inquantū de
beat expendi pecunia intra regnū. inquātum aūt pro maiori parte
foret expendēda extra regnum nō ſufficeret etiā conſenſus ppli ſm
Inno. alleg. Hoſti. ff. de iuriſdi. om. ind. l. ſi. ad hoc de cōſti. q̄ in eccle
12 ſiarū. ⁊ c. eccleſia. ¶ † Quero quid ſi moneta eſt reprobata vel inter
dicta per dñm terre ita qȝ in valore eſt diminuta an hoc cedat ad pe
riculū debitoris: vt de illa ſoluere nō poſſit. vr̃ qȝ periculū ſit debito
ris. ff. de ſo. l. paulus. al's incipit creditor. ff. de pigno. actio. l. elegan
ter. §. qui reprobos. ⁊ l. ſi. ff. de euictio. lucius. Incōtra. quia ſufficit
debitorē ſoluere de reprobata pȝ qꝛ pecunia eiuſdē generis que mu
tuo tradita eſt reddi dȝ. l. ij. ff. ſi cer. peta. ergo illam reddere debet et
non aliā. Item qꝛ etiā in mutuo cōſpicit̃ eſtimatio tpe quo mutuū
petit̃ ⁊ nō tpe ꝯtract⁹. ff. ſi cer. pe. l. vinū. cū igitur tpe ꝯcti mutui cur
reret moneta ⁊ modo nō currit non eſt conſiderandū quantū modo
vȝ iſta rō plus cōcludit periculū eſſe debitoris ſaltem in eſtimatione
Item ſi dedero tibi. x. vt debeas. ix. non amplius q̄. ix. petere poſſē
ſi dedero. x. vt. xj. debeas nō potero niſi. x. petere: qꝛ nec amplius de
di. ff. ſi cer. pet. l. rogaſti. §. ſi centum tibi dedero. debebit ergo ad mo
netā mutuatā ⁊ non ad plus. Item qꝛ creditor nō arctatur ad reci
piendum nūmos in aliam formam cū ſuo dāno ſic nec in aliam for
mam cum damno ſuo dȝ exigere. ff. de dam. infecto. l. qui bona. §. ſi
quis. C. de ſolutio. l. pe. ff. locati ſi quis. C. de ſolu. l. pe. ff. locati. l. ea
lege. j. Rñſo. Soluit Inno. ponderandā cām reprobatiōis ſicut re
probata vitio monete: qꝛ eſt diminuta in valore ⁊ dicit qȝ periculū
eſt debitoris ⁊ nō creditoris: quia debitor tenetur reddere pecuniā
in illo valore quo currebat tempore mutui ex quo eſt legitimo pon
dere defraudata. Alleg. de cenſi. olim cām. §. cum igitur. ⁊ d. l. credi
tor: al's paulus. ff. de ſolu. ibi. eroſa. i. ere plena. oia enim noia deſinē
tia in oſus ſignificant plenitudinem. qȝ declarat Hoſt. qꝛ forte mo
neta plus tenebat de ere quā de argento quia ponderato tempore
quo primo ſtatuta fuit ⁊ ſi es remanſerat pondus tñ argenti in quo
valor conſiſtit nimis fuerat diminutus: ⁊ ideo fuit pecunia reproba
ta: ideo reddēda eſt in illo valore quo mutuata fuit. nam ⁊ in mutuo
nō licet in eodem genere rem deteriorē reddere. ff. ſi cer. pet. l. cū qd
⁊ ſic intellige alia iura pro hac parte inducta. Aduerte tamē qȝ in. l.
paulus aliqui habēt eroſa per. h. qȝ male ſtat: quia heros idē eſt qȝ
dñs ſm vulgare theuthonicorum. ff. ad. l. acql. l. itē mela. §. iulia. ait le
gis acquilie actiōe: ſed falſa eſſet litera qꝛ dicit qȝ eēt reprobata q̄ſi
diminuta: ⁊ ex hoc nō eſſet reprobanda: ſed potius approbanda. pri
ma ergo litera ⁊ expoſitio verior eſt. Poteſt ſecūdo diminui non vi
tio pecunie quod ſit diminuta: ſed cauſa auaricie dñs illam reproba
uit vt lucret̃ vt recolligat̃ ⁊ conflet̃ ⁊ poſtea cudat̃ ſub eodem ponde
re ſicut ſit quandoqȝ: ⁊ ſi debitor fuit cōſcius fraudis vel in mora ad
huc eſt ſuum periculū. ff. ſi cer. peta. l. quod te. ff. ſi quis cau. l. ij. §. ſi. ſi
in nulla culpa reperiatur debitor ſufficit qȝ pecuniā reddat in eodē
genere pondere ⁊ valore quo ad pondus: licet ſit diminuta quo ad
curſus. ff. ſi cer. pe. l. ij. niſi aliud dictum ſit vt in. l. vinum. ff. ſi cer. pe
ta. Nam contractus ex conuentione legem accipiunt. ff. de reg. iur. l.
contractus ſm Inno. ⁊ Io. and. Bart. ponit materiā iſtam in dicta
l. paulus Cyn. ⁊ Pet. in. l. cum quis. ff. ſi cer. peta. ⁊ l. minorum. C. in
in quibus cau. in integrū reſti. non ē neceſſaria. ⁊ ibi Odof. premit
to quod in obligationibus que re cōtrahuntur in conſiſtentib⁹ nu
mero pondere ⁊ menſura res ipſa ⁊ bonitas rei deſignat ad quid ob
ligatio contrahatur vt dicta. l. cum quid. vnde ſufficit in eadem ſub
ſtantiali bonitate rem reddi: licet variet̃ extrinſeca eſtimatio ſi mu
tuo tibi. x. corbes vini antiqui ⁊ puri ſufficit ſi reddas antiquum et
purū non attento quod in quantitate eſtimationis extrinſece ſit va
riatum dūmodo hoc contingat ante morā. poſt moram autē habe
tur reſpectus ad eſtimationem extrinſecā vt debeātur illius eſtima
tionis quanti plurimi fuerit a tempore more: vt dicta. l. vinum. Se
cūdo premitto quod licet in aliis rebus bonitas extrinſeca non con
ſiſtat: qꝛ pecunia vt pecunia eſt propter ſolum finē eſtimandi. vnde
intantū eſt melior inquantū plus eſtimatur ⁊ ſub eius eſtimatione
poſſunt plures comprehendi. ff. de contrahen. emp. l. j. ⁊ hoc operat̃
materia ⁊ autoritas ſimul vt valeat eſtimare: ideo cū pecunia princi
paliter ſit inducta vt eſtimet nō eſtimetur niſi indirecto modo: quia
inquantū ſub eius eſtimatione plura comprehendunt̃ in tātū plus
appreciat̃. ff. de fideiuſſo. l. ſi ita. ⁊ hoc put eſtimatio pecunie cōpara
tur ad alias res put vna pecunia cōparat̃ ad aliā vna pecunia eſti
mat aliā: qꝛ groſſa minutā. Nā bononenus vȝ. x. deñ. ducat⁹. xxvij.
bononenos. ſed nō eſtimat̃ groſſa a minuta ſm Barto. in. d. l. pau
lus qȝ nō placet: qꝛ ſicut groſſa eſtimat minutā ita minuta eſtimat
groſſam ſi forte minuta aliquid affert vtilitatis. Nā ſicut p paruis
emit̃ florenus. ita p floreno poſſunt emi parui: ſi aliqua neceſſitas
ad hoc impellat. ¶ Poſito hoc pſequor hāc materiā p caſus. Pri
mus qñ moneta reprobat̃ ante morā debitoris. ⁊ reprobat̃ in totū.
Petrus vbi. s. tenet qȝ debitor ſoluens in illa antiqua hodie repro
bata liberetur: qꝛ illa pecunia quo ad ſuū genus eſt perempta cū ſub
lata ſit autoritas ⁊ forma conſequenter pecunie: debitor aūt ſpeciei
eſt gñis ſubalterni pempto genere ſubalterno ſpeciei liberat̃. ff. ad. l.
falci. l. in ratione. §. inter te: ⁊ no. C. ſi cer. pe. l. incēdiū. Bar. dicit eſti
mationē debere ſoluere antique ex quo curſus in totū eſt reprobat⁹
l. elegāter. §. qui reprobos. ff. de pig. ⁊ expreſſum. de cēſi. cū olim: ⁊ da
to qȝ pecunia perempta ſit nō genus eſtimationis ei⁹: ⁊ nō a pecu
nia loco illi⁹ generis ſubrogata eſſe cenſetur vel cōflata ⁊ hoc pȝ. ad
hoc dictum. c. cū olim. Secundus qñ contingit alternatio monete
in ſola parte ⁊ non in toto ⁊ perpetuo ⁊ ante morā ⁊ ſi contingit hoc
defectu pecunie: quia nimium erat eroſa facta poſt debitum contra
ctum: vel quia fuit tonſa ⁊ vaſtata ⁊ hoc eſt periculum debitoris: et
non liberatur niſi ſoluat de noua. ſecundū eſtimationē antique: qꝛ
illa diminutio contingit circa materiam: ⁊ bonitatē non intrinſecā
⁊ ſic docto. hic intelligunt. l. paulus. al's creditor. de ſolutio. quod ſe
quitur ibi Barto. ad hoc dicta. l. cum quid. Tertius caſus quando
pecunia in ſolo valore eſt diminuta ⁊ perpetuo ante moram debito
ris. forte qꝛ ſola voluntate principis propter lucrū vel aliter hoc con
tingit. doct. s. tenent quod hoc ſit damnum creditoris vt ſufficiat
ſoluere de illa ſecundum numerum antique mutuationis hoc ſeq
tur Iaco. de are. Bart. hic: quia intrinſeca bonitas non eſt variata
per illam. l. cū quid. Odof. dicit ⁊ hoc plus mihi placet: quia debet
reddi in eſtimatione antique. de noua vel antiqua: quia bonitas in
pecunia reſpectu pecunie eſt ſolum reſpectu vſus et eſtimationis. ⁊
hoc poteſt dici intrinſeca bonitas: que eſt de fine: et principali effe
ctu pecunie: et in illa bonitate debet eam reſtituere materia enī ibi
pro nihilo eſt conſiderando pecuniam vt pecuniam. appreciatio enī
pecunie eſt bonitas eius que cauſat̃ ex materia ⁊ autoritate ⁊ forma
pecunie. Item quia ſi tota reprobata debetur ſecundum eſtimatio

nem antique. ergo ⁊ in parte diminuta. ff. de rei venditio. l. que de tota. de officio delega. paſtoralis. §. primo. Item. capitulū cum olim loquitur quando pecunia erat declinata in valore ⁊ ſic non ex toto ſublata ⁊c. Quartus caſus quando pecunia poſt debitum eſt diminuta in valore non perpetuo ſed temporaliter: quia ſic contingebat diminui ⁊ aliquando creſcere ⁊ aliquando decreſcere ſicut cōtingit in ducatis qui aliquando valent plus aliquando minus et ſufficit debitorem ſoluere in illa extimatione in qua erat pecunia ſecundū tempus ſolutionis: quia hanc variationem potuerunt cogitare: et ſi plus valuiſſent illud creditor noluiſſet: vt de antiqua ſolueret. velit ergo eius contrarium ſi contingat minus naturale. ff. de regul. iuris ſecundum naturam: et in regula qui ſentit. de regulis iur. libro ſexto. Item quia hec eſtimatio ex quo eſt variabilis ſecundum accidentiam temporis non eſt extrinſeca bonitas: ſed extrinſeca pecunie ⁊ ſolus communis valor tūc erit de intrinſeca bonitate. Ad hoc C. de ſolutio. l. penulti. ⁊ dicit ſic Jacobus. de are. vt recitat Cyn. in dicta. l. cum quid ⁊ Cyn. in dicta. l. in nummorum. hec vera quando obligatio ſurgit a partibus ſcientibus variationem monete: ſecus ſi ab ignorantibus. Item hec vera quando obligatio ſurgit ex contractu inter partes: ſecus ſi a maiore ignorante ſic ſolui mandante: quia tunc ſolui debet de moneta ſecundum communem curſum: vt not. gloſſ. de deci. in clemen. prima. ⁊ ibi Guiliel. de monte laudu. de quo plene ibi per Paulum. ⁊ in Specu. de ſolu. §. primo. Ultimus caſus quando alteratio contingit poſt moraꝫ debitoris: et hoc quā docunqꝫ liceret periculum eſt debitoris: nam de noua pecunia debet ſoluere ad eſtimationem antique. ſecundum tempus more: vt. l. vinum. ff. ſi certum petatur quod dicit Barto. verum quando pecunia eſt in obligatione que per aliam eſtimatur vt eſt moneta groſſa que eſt eſtimata per minutam: quia tunc dicitur eſtimatio diminuta: et in hoc datur damnum quod attenditur in diminutione patrimonij ratione more: ſed quando pecunia eſt minuta que non eſtimatur per groſſam dicit quod ſecus: quia non habetur ratione more ratio intereſſe lucri ceſſantis. l. ſterilis. §. cum per venditorem. ff. locati et ex quo; pecunia; eſt eſtimans tantum: ex ceſſatione eſtimationis non eſt hoc intereſſe niſi ratione lucri ceſſantis hoc puto ſi contingat variatio eſtimationis in minuta: quia groſſa augmentatur: quia tunc procederet ratio Barto. ſecus ſi eſſet hoc ex eo quia eſtimatio minute eſſet diminuta: quia hoc eſſet damnum emergens. Eſt tamen aduertendum quod eſtimatio caſualis: vel augmentatio attenditur quando eſt momentanea vnius vel duorum dierum vt lege precia rerum. ff. ad legem falcidiam. vt dicit Barto. in dicta l. paulus. hec procedunt quando obligatio ſurgit ex contractu: ſed ſi ex ſtatuto vel lege ſuperiorum: vt quia debentur ſalaria officialibus vel condemnationes. puta quod talis officialis debeat habere. decem libras vel talis debeat ex tali delicto damnari in decem tunc indiſtincte dicit Guilielmus. in Specul. de ſolutio. §. nunc aliqua in fine debere ſolui de moneta noua: quia mutata moneta conſequēter videtur mutatum ſtatutum. C. qui admitti ad bono. poſſeſſio. l. penultima. in fine. C. de conſtituta pecu. l. ſecunda. C. de rei vxorie actione. l. prima in autentica. de non alie. aut permuta. §. vt autem lex. extra de conſtitut. tranſlato. vbi ſi ex contractu vel ex teſtamento debentur procedit quod eſt dictum vt dicit ibi Specul. ⁊ Joan. and. Ex his deciditur q̄ſtio ſi moneta non eſt mutata: ſed obſeruata alia tamen eſt facta ⁊ melior ⁊ non eſt damnata debilior an tunc debeat ſolui de noua an de antiqua ⁊ tenet ibi Joannes andree in additione quod ſolui debet de antiqua ex quo non fuit in aliquo alterata adeo quod ſi princeps ſtatueret quod cēſus deberet ſolui amodo de bona moneta: quia tunc eccleſia cenſualis ex antiqua moneta non arctaretur ad ſoluendum de noua: quia ſtatutum intelligitur de cenſu ex nouo contractu non ex antiquo vel de bona moneta ad eſtimationem antique: quia non egit obligationem augmentare: ſed demonſtrare de qua moneta debet ſolui ad quod. ff. de legat. primo. l. quidā teſtamēto. Item hoc nō potuiſſet ſtatui ad preiudicium eccleſiarum. de conſtitutio. eccleſia. ⁊ capitulo que in eccleſiarū de reb. eccleſie non alienan. capitulo fina. ¶ † Quero quid ſi in ciuitate ſunt due monete quarum reſpectu dicitur ſolidum ⁊ libra: vt eſt Florentie ſi promitto centum libras. de qua intelligetur. dic indicabitur ſecundum conſuetudinem ciuitatis ⁊ veriſimilitudinem ſecundum Barto. in pannis ⁊ ſerico eſt ibi conſuetudo quod libra ſumitur ⁊ computatur ad florenos in alijs rebus aliter. Item habetur reſpectus ad veriſimilitudinem: quia ſi habita computatione ſecundum alterum modum appellandi res magni precij daretur pro modico vel res modici precij pro magno ſecundum aliam precium eſſet cōmune intelligetur in dubio de moneta ſecundū quam precium eſt commune vt. l. ſemper in ſtipulationibus ⁊ quod ibi nota. de regul.
14 iuris. ¶ † Quero an inuito creditore alia pro altera moneta poſſit ſolui. dic ſi non alteratur materia licet alteretur forma ex quo non leditur creditor compellitur recipere vt quia pecunia ex vtraqꝫ eſt de argento vel auro: quia ſufficit quod non damnificetur ita quod diminuatur eius patrimonium vt dicta. l. creditor ad hoc. l. ſi quis. C. de donationi. ⁊. l. prima. in fine. ⁊. l. titie. de auro ⁊ argento legato. Sed ſi vellet alterare materiam vt quia obligationem in auro vellet ſatiſfacere de argento vel de minutis vel econuerſo non poſſet: quia aliud pro alio ſolueretur vt hic. Idem frangeretur propter diuerſitateꝫ materie niſi aliud haberet conſuetudo loci vt habet alicubi quod obligationem in minuta ſatiſfecit in auro vel argento ex quo non habet ex hoc damnum. Quid ſi moneta inter cōtrahentes approbetur ab illis qui ſunt appoſiti a communi cuius expenſis debet fieri reſponſio expenſis communibus. l. prima. §. primo. ff. fin. re
15 gundo. ¶ † Querit gloſſ. de pena falſantis monetam. Dicit quod qui falſat monetam principis exuritur. C. de falſa moneta. l. ſecunda. Qui autem falſat monetam ciuitatis capite punitur. C. eo. l. prima. Sed ille qui nummos radit vel vngit ſi liber eſt dat ad beſtias: ſeruus vltimo ſupplitio punitur. ff. ad. l. cornel. de fal. l. quicūqꝫ. In quantum dicit comburi eſt verū quando moneta principis eſt enea quia ſi eſt aurea punitur: quia datur ad beſtias: ⁊ ſic dicit gloſſ. intellexiſſe Joan. et refert Goffre. ⁊ Hoſtien. Joan. defendiſſe quendam: qui falſauerat monetam ciuitatis Bononieñ. cum pena capitalis ſit multiplex. ff. de publicis iudi. l. ſecunda. de qua dicetur. j. de accuſationibus qualiter. ſecundo ⁊ pene ſint molliende. de peniten. diſt. prima. pene. Secundo gloſſ. ponit quedam ſpecialia in falſario monete. Primo quia quilibet tenetur ad accuſationem huius criminis. Secundo quia condemnatus non appellat. Tertia quia punitur ille in cuius domo falſa moneta cuditur licet ignoret. C. de falſa moneta. l. prima. Quarta ſecundum docto. q̄ꝛ accuſatori preſtat im
16 munitas ⁊ quilibet falſariū capere poteſt. ¶ † Quero an papa poſſit abſoluere a iuramento gloſſ. recitat opinio. vna que eſt Lau. q̄ꝺ clane diſcretionis precedente poteſt abſoluere: ſine cauſa non pōt ⁊ inter ceteras aſſignat duas cauſas quando ex obſeruatione ſequitur ſcandaluꝫ intolerabile vt hic: vel ſi malum exemplū prorogetur in multos. ſecunda opi. Hug. qui indiſtincte tenebat papam nō poſſe abſoluere a iuramento licito ⁊ omnia iura que dicunt eum abſoluere poſſe intelligit de iuramētis illicitis. allegata quia in his que ſunt de iure naturali vt in voto ⁊ iuramento papa nō diſpenſat. ad hoc infra eodem ⁊ ſi chriſtus. ⁊ quod ibi not. ⁊ de voto magne. Tan. fuit opi. quod quemlibet ⁊ a quolibet iuramento abſoluere poſſit. xv. queſtione. vj. autoritatem ⁊ diſpenſare poteſt in voto ⁊ illud cōmutare in aliud quod ſi magis deo acceptum de voto magne ⁊ ideꝫ in iuramento ex eiſdem cauſis. Cauſa autem non ſubſiſtente non poteſt illud papa immutare nec aliter diſpenſare: ſed in hoc multum diſcrepat a primis. Hoſtien. dicit quod ſola voluntate abſoluit papa quando intelligitur eius autoritas excepta. ⁊ infra capitulo proxi. de hac materia habetur de voto. c. primo. xv. queſtione. v. autoritatem. lxxxv. diſtinctio. florentinum vbi gloſſ. ⁊ archid. dic ſi iuramētum eſt illicitū ⁊ hoc cōſtat quis poteſt contra illud propria autoritate venire vt patet. Si iuramentum eſt licitum ⁊ hoc conſtat ex parte preſtantis: ſed non recipientis abſoluit papa quinimmo ⁊ quilibet epiſcopus. Nec eſt neceſſe quod aſſit alia extrinſeca cauſa: quia ſufficit turpitudo vel deceptio ex parte recipientis. Idem ſi contingat recipientem locupletari cum damno alterius: licet nō aſſit alia turpitudo. vt. ſ. eodem veniens. in gloſſ. ſi. Oportet tamen quod dānum ſit enorme ſi iuramentum eſt licitum ex parte vtriuſqꝫ tunc ſi iurat in materia ſpectante ad papam vel pendente ab eius poteſtate vel concernente vtilitatem publicaꝫ que ſit in manibus pape: tūc ſi iuramentum pōt tollere ſola voluntas pape. j. eodem venientes: quia tale iuramentū ſuper re alterius non pōt eſſe preciſum niſi inquantū vult ſuperior: nam ⁊ ſi concerneret ſolam vtilitatē cuiuſlibet priuati priuatꝰ ille poſſet abſoluere: quia ſic cōditionatū intelligit iuramentū vt dixi de ſpon. ſicut. ⁊ tꝫ Gui. de cu. late diſputans in. l. labeo. ff. de iureiur. Si iuramentū p̄ſtatur in alia materia nō pēdentē a p̄tāte pape: vel nō ptinēte vt q̄ꝛ vult ex hoc placere deo vel alteri tertio tunc cum cā poſſet abſolui a papa: ⁊ poſſet etiam illiꝰ fieri cōmutatio ex cā a papa: ⁊ ſubeſt cauſa eo q̄ꝺ in hoc ordinatur permutatio in meliori bono vt dixi. ſ. c. ij. vt pꝫ hic ſine cā an poſſit ſunt opi. vide quod hic reſidet glo. ⁊ Inno. de renun. cuꝫ inter. p. gauf. q̄ꝺ non poſſit abſolui nec cōmutari. Quod puto vt ſit ſecurus reſpectu fori penitentialis: ⁊ ſic intelligo quod hic no. ⁊ in illo. c. autoritate: ſed reſpectu fori contentioſi in dubio preſumetur cauſa: ⁊ tunc tuetur in illo per abſolutionem: vt not. archid. in illo. c. florentinum: et dicit glo. quod in hoc notabilis de voto non eſt vbi iuramentuꝫ eſt dubium ibi non exigitur abſolutio: ſed ſola interpretatio ⁊ ſolꝰ papa interpretatur vt hic ⁊ de elec. venerabilem ⁊ quod ibi not. vbi validum ⁊ reſcindendum ⁊ vbi alius contractus reſcindetur nō reſcinditur: ſed ſit abſolutio: vt not. ſ. c. ſecundo. quia reſciſſio non cadit in iuramentis: ſed abſolutio. vide in ſpecu. c. ij. §. nunc oſtendendū. verſi. xxiiij. ⁊ ſequenti de quo per Tho. ſecunda ſecunde. q. lxxxix. ar
17 ticulo. ix. ⁊ de voto. iij. q. lxxxviij. arti. x. † Nunquid autem epiſcopꝰ poſſit commutare iuramentum in melius ſicut votum: dic q̄ꝺ ſic vñ ſi iuraui ire ad ſanctum Jacobum ⁊ vtilius ſit ire vltra mare poterit diſpenſare epiſcopus ⁊ commutare. ad hoc quia cōmutat votuꝫ

de voto.

de voto.c.j.quod non eſt maius ꝙ iuramentū nec contra. tenet hic
ſpec.in titu.de leg.in prealleg.§.ſub.v.item papa vocat plus ibi di
cit quod inferior a papa poſſit interpretari iuramentū.alleg.de ap.
ſignificante.non ob.de elec.venerabilem.quia illud procedit in ne‑
gotio arduo:ꝛ inter magnas perſonas vel ibi quando vult dare li‑
centiam contraueniendi ſine permutatione vel cōmutatione aliq̄.
18 ¶†Oppo.quod falſarius ſit rex faciendo illam incudi ſub nomine
patris ex quo non viuit.ff.ad.l.cor.de falſa.falſi.de his que fiunt a p‑
la.quanto.ad hoc q: falſitas cōmittitur in altero ex ſubſtantialibus
quantitas ponderis materia ꝛ publica forma ꝛ hec nō debet eſſe fal
ſa.C.de reli.ꝛ ſum.fu.l.monumentorum.glo.reſpondet dupliciter.
primo hic operatur iuramentum vt illud impleat ſicut ſeruauit
non ſatiſfacit:quia iuramentum non obligat ad illicitum.Soluit ſe
cundo qḋ falſitas circa id a quo ſumitur pbatio vitiat hic nō ſumit̄
ex ipſo nomine deſcripto in moneta:quia non adhibetur fides ſicut
nec inſcriptioni ſepulch.C.de religio.ꝛ ſump.fu.l. monumentorum
imo pictura eſt que habet largam licentiam ſemper eniꝫ fuit fas pi‑
ctoribus atq; poetis nouitates inuenire licet ſit argu. contra.xx‑
iiij.q.ij.ſane.ij.in princip.Gof.dicit quod obiectio procederet ſi face
ret incudi monetam ſub nomine patris:ſed hic non faciebat ſed ſo‑
lum vtebatur veteri.Hoſt.dicit qḋ iura contraria loquunt in inſtru
mentis non in moneta:nam dūmodo nō falſatur moneta nec alteri
preiudicetur:non refert an cudat ſub nomine patris an filij vel que
19 figura ponatur. ¶†No.tamen glo.qḋ filiatio ſcripture que nō pro‑
bat non inducit penam falſi.de quo in.l.ſi quis legatum.de fal.
20 ¶†Nota ſecundo quod ſcripture ſepulchrorū nō probant. vide de
probatio.cauſam.vbi per glo.dicit hic Joan.and.quod.c.ſane.hic
alleg.in contrarium non probat:quia non dicit aſſertiue:ſed ſub du
bio forte dicit per deſcriptionem libri.de ipſius autoritate conſtare
ad hoc.xvj.diſtinc.c.j.ꝛ.c.clementer deinde glo.ponit penam vnam
fines falſantis.glo.vltima ponit penitentias periurij ꝛ penam quo
ad infamiam ꝛ dicit periurum infamem:ſiue de preterito ſiue de fu‑
21 turo iuret falſum vt venient contra iuramentum.¶†Ultimo vide
tur quod ſuperfluitas ſit in verſi.ſuper quo ibi.ſi falſam ꝛ ibi. veruꝫ
tamen quia videtur idem repetere bis.quidam dicunt quod idē eſt
caſus ſed largius declarat in ver.verumtamen.Alij vt Joan.an.qḋ
verſic.ſi falſam.loquitur quando iurauit credens falſam: ꝛ nō erat:ꝛ
ſic addit alium caſum ꝛ hunc ſequitur Cald.per que que dicit quod
eque deierat iurans verum quod credit falſum:quia deierat quo ad
intentionem ſicut ſi iurat quod credit falſum:ꝛ eſt.ad hoc.xxij.qḋ.ij.
homines:ꝛ.c.ſeq.Idem in eo qui credit ſe venire contra iuramen‑
tum ꝛ non venit puta quia iurauit debitor non exire diſtrictum bo
noñ.non ſoluto debito exiuit credens debitum non ſolutum quod
tamen vere erat ſolutum.Nam periurus eſt quo ad deū ꝛ in foro cō‑
ſcientie qui dicit ſe ſic diſputaſſe hoc tene quicquid dicat Gui.de cu.
in.l.labeo.ff.de iureiuran.vbi dicit quod ſi iuraui tibi ſatiſfacere in
paſchate decem ꝛ me ignorante tu prorogas terminum aliquo reci‑
piente nomine meo.quia ſi in termino non ſoluerim hoc ignorans
qḋ non ſum periurus ꝛ poteſt dicere verum quo ad forum cōtentio‑
ſum:quia non fui in mora:ſed quo ad forū penitentie ſic vt eſt dictū.

1 ☞ Appellationem a diffinitiua differre debet iudex a quo lꝫ iu‑
raucrit ſentētias exequi infra certum tempus.
2 Appellatio qñ ſuſpendit vel extinguit iudicatum.nu.11.
3 Juramentum quas limitationes recipiat.
4 Conſuedinis vinculū ceteris paribus nō dꝫ eſſe maioris firmitatis
vinculo legis.
5 A iuramento quolibet ſemper ius ſuperioris tertij itelligitur, exem‑
ptum.nu.7.
6 Executionis tempus an poſſit cōſuetudine reſtringi.
8 Statuere qño pōt ciuitas contra legem vel ius.
Appellatio an poſſit ſtatuto vel conſuetudine tolli.
9 Judex quomodo poſſit ſecundum conſcientiam quādoq; iudicare.
10 Judex eccleſiaſticus qñ poſſit de re temporali cognoſcere.
12 Attemptata ꝛ innouata an ſint omni tempore reparanda etiam ſi
appellans ſuccumbat in materia appellationis.

1 VEnientes. ¶†Judices qui iurant ſententias
exequi infra certuꝫ tempus hoc nō
obſtante appellationibus ab eis interiectis deferre tenē‑
tur diuiditur in quatuor. In prima ponitur reprehenſio
conſulum. In ſecunda ibi verum ipſorum excuſatio. In tertia.ibi
quia vero excuſationis reprobatio ꝛ generale mandatum. In quar
ta ibi cum ergo mandatuꝫ ſpeciale ꝛ communicatio non parentis.
¶Nota primo iudiceꝫ a quo deberet differre appellationi a diffini
2 tiua etiam ſecundum leges.¶Nota ſecundo quod appellatio ſuſpē
dit pronuntiatum non extinguit ex toto. ¶†Nota tertio quod iu‑
ramentum in materia iuris recipit interpretationes :et limitatio‑
nes iuris et ſic iuramentum de exequendo ſententiam intelligitur
niſi ſit appellatum. Item quod iuramentum ſimpliciter preſtitum
refertur ad actus capaces implementi quod iuratur.ideo iuramen‑
tum de exequendo intelligitur referri ad ſententias exequibiles:et
non ad non exequibiles.de iure ideſt que executioneꝫ non recipiūt.
4 ¶†Nota ceteris paribus vinculum conſuetudinis nō debere ſuis
caſibus eſſe maioris roboris et firmitatis quam ſit vinculum legis.
5 ¶†Nota quod a quolibet iuramento intelligitur ius tertij et ma‑
xime ſuperioris exceptum. ¶Nota attentata, appellatione pendē‑
te reintegranda in priſtinum ſtatum. ¶†Oppono quod altero re‑
ſpectu non valeret hec conſuetudo:quia reſtringebat tempus exe‑
cutionis quod reſtringi non poteſt ſine cauſa et per te non conſen‑
tiente.de re iudicata.quod ad conſultationem.fatetur Goffre. con‑
tra quod abſq; cauſa tale tempus non poteſt reſtringi.alleg.l. ſup‑
plet.dicit tamen quod hec conſuetudo hic ex hoc capite non repro‑
batur nec hic papa figit pedem:ſed in alio.de quo ſequitur ſecundū
7 Hoſtienſem. ¶†Oppono quod nedum pape:immo cuiuſq; tertij:
intelligatur ius exceptum:quia ſicut pactum inter certos factuꝫ nō
nocet alijs ita nec iuramentum.ff.de pactis ſi vnus . §. ante omnia:
maxime cum iuramentum ex parte preſtantis ſit perſonale ſupra co
dem veritatis.per quod dicit hic Hoſtien.quod poterit appellari:
etiam ante ſententiam licet Pet.cōtra.ꝛ dicit quod caute dixit ius
non auto.facit ad no.ſupra capitulo proximo . ¶Oppono quod
conſuetudo non ſe extenderet ad caſum noſtrum ꝛ ſic fruſtra diſpu‑
tetur de iuramento quod patet:quia erat cōſuetudo ſuper mutuis
ꝛ plagiarijs ꝛ hic mandat reſtitui poſſeſſiones etiam ſic erat queſtio
ſuper poſſeſſionibus.Solutio.dic quod verbum ſecundum noſtre
ciuitatis conſuetudinem iudicabunt non reſtringebatur ad caſum
proximum vel forſan erant ille res pignorate vel capte pro debito.
8 ¶†Oppo.communitas poteſt ſtatuere legem etiam contra ius vt
patet in.l.omnes populi.ff.de iuſtitia ꝛ iure dic quod poteſt ſtatue
re contra ius non ad preiudicium principis vel alteri⁹ ad quod de
conſtit. que in eccleſiarum fatetur tamen quod ſine cōſtitutione poſ
ſunt appellantes appellationi renuntiare.C.de tempo.appellatio.
l.fina.in fi.idem Hoſtien.facit quod not.de arbit . innotuit ſuper.j.
glo.ad vtrunq;.l.j.§.primo ꝛ ſecundo.ff.quando appella. nō li . Ex
his patet quod non valent ſtatuta quod ab interlocutorijs non poſ
ſit appellari ꝛ niſi ſecundum quod permittit ius ciuile . Tum quia
inferiores non poſſunt facere ſtatuta ad preiudicium ſubiectorum.
Tum quia non poſſunt facere ſtatuta contra ius ſuperioris . Tum
quia ſtatuta tollerent defenſiones naturales vt latiſſime diſputat
ꝛ decidit Joannes and.de appel.c.fina.lib.vj.Quod ſatis puto in‑
quantum inferior eccleſiaſticus ſtatuit.idem ꝛ in laicis inquantum
non habent iudicium appellationis ſub ſe vel prime vel ſecunde vbi
autem habent iudicia appellationis ſub ſe vel non recognoſcunt in
hoc ſuperiores ſtatuere poſſunt vt not.Barto.in.l.ij.§.ij.ff.a quib⁹
appel.non licet quod intellige vt dixi.de conſtitu.cum in eccleſiarū
non recognoſcentem ſuperioreꝫ poſſe ſtatuere contra ius hoc idem
concludit Joannes and.quo ad primum poſt Mar.de fa. in addi.
ſpecu.in titu.de appella.§.nunc tractemus iuxta princi.in additio.
magna.de renuntiatione autem per partes dixi.de appellatio.c.
paſtoralis.vide Innocen.qui tenet qḋ pacto poſſit renuntiari etiā
extra iudicium.de arbitris innotuit.vide glo.ꝛ Hoſt.de deci.ex mul
tiplici.vide Joā.ſi.q. vj .ſi autem ꝛ Ber.de arbi.dilectus.in glo.fin.
ꝛ Jo.and.in nouel.in.q.prealleg.de appel.lib.vj.vide in ſpec. de ap
pella.§.in quibus verſicu.quid ſi conuenit.ꝛ in.§. fi.eo.tit.in fi.ꝛ hāc
concluſionem tenent domini de rota ſua cōcluſione.cclxxxi.vbi ple‑
9 ne dicunt. ¶†Oppo.quod non debeat iudicari ſecundum legē ſed
ſecundū conſcientiā.iij.q.vij.poſtulatis.Solu.dicit Jo.an.qḋ iura
hec cōtrariari videntur in hoc:quia aliqua dicunt ſcḋm legē iudicā‑
dum vt hic ꝛ in conco.aliqua ſecundū allegata.iij.q.vij. iudicent ali
qua ſecundum cōſcientiā vt in contra.ff.de arbi.l.qualē omnia ſunt
ſic cōcordanda.q: ſcḋm allegata de iure debent iudicari ꝛ ſcḋm legē
ꝛ cōſcientiam a legibus ꝛ a iure informatā.vnde iudicat ſecundū qḋ
iuſtum ſibi videtur prius habitā collatione ſapientum vt dicit glo.
de appella.vt debitus.ꝛ vide qḋ plene ſcripſi de conſtitu.c.j . li.vj.et
iudicat ſecundum cōſcientiā quā habet ex allegatis ꝛ vt iudex non
quam habet vt deus vel vt homo.in gloſſ.iij.ibi:quia vero. col. vj.ꝛ
in auten.vt iuſiurandum quod preſta.ab his.§.ꝛ equus ero.col.ij.et
10 de defen.ciuita.§.iuſiurandū.col.iij.ſm Hoſt. ¶†Oppo.qḋ nō de‑
buerit appellari ad papam de iudi. nouit. Solu.ciuitas tudertina
ſubiecta eſt pape quo ad temporalem iuriſditionem ꝛ tenent appel
lationes ad eum facte.alias non niſi ſecunduꝫ Jo.an.vacaret impe
rium vel haberet hoc cōſuetudo vt appellaret in temporalib⁹ ad pa
pam.de fo.compe.licet ſecundum Gof.Hoſt.dicit hoc generale qḋ
epiſcopi ius reddant in ciuitatibus que iudicibus carent ꝛ cogno‑
ſcunt de grauaminibus per id quod not.de iudic.nouit verſicu . nec
11 illud.ſuper verbo dirigatur. ¶†Quero de ratiōe textus dicit quod
appellatio extinguit pronuntiatum.ff.ad turpillia.l.prima.§. vlti‑
mo ꝛ quia appellatione pendente ꝛc.ij.queſtione. vj. appellatione
Jo.and.dicit quod non extinguitur:ſed ſuſpēditur.ideo dicitur ap
pellatione ſuſpenſa.idem archidia. de appellatio.c.non ſolum.lib.
vj.in verbo medio tempore alle.j.de reiudic.cū inter ad fi.ꝛ de ap.ſi
a iudice.lib.vj.dic quod extinguitur de preſenti : ſed inſpecto exitu

12 de futuro ſuſpendit:vt not.in.d.l.j.in fi.¶ †Oppo.gl.qȯ ſtatim nō
retractentur attentata.ff.de appella.cum ex cauſa.ideo expectatur
appellationis euentus gloſſ.dicit quod non dicit quod debeat ex-
pectari appellationis euentus:ſed ſic ibi contingit de facto ⁊ ſic ap-
pellatione pendente executio non debet fieri ⁊ ſi fiat inuito poſſeſſo
re in priſtinum ſtatum reſtituitur anteꝗ̄ appellatiōis cauſa exami-
netur vel nō negat quin interim poſſit reuocari:licet dicat quod nō
poſſit reuocari eo in appellatione ſuccumbente:quia ſupplēda eſt
per alias leges ⁊ vacat argu.a contrario ſenſu:vt no.glo.de appella.
non ſolum.li.vj.in verbo ante omnia.dic vt ibi.

1 ☞ Uſurarꝫ relaxatio nō valet etiā illis ſolutis ⁊ iudicis offō ſub-
uenitur illi qui iurauit nō repetere.nu.3.
2 Uſure quomodo poſſunt coram iudice ſeculari repeti licet ſint iure
ciuili permiſſe.nu.7.
3 Juramentum nō impedit ius agendi ex noua cā.nu.9.
4 Repetendi ius tranſit ad heredes vſurarij paſſiue licet cum iuramē
to fuerint remiſſe.
5 Judex quō poteſt ex officio procedere in his que anime periculum
tangunt contra id quod iudex non poteſt procedere ad inquiſitionē
ex quo infamia vel denuntiatio nō preceſſit.nu.8.
6 Judex eccleſiaſticus quando habet iuriſditionem in laicuꝫ ratione
9 Juramentum an repellat indiſtincte vſuras repetentem.
10 Teſtari an poſſit debitor de vſuris ſolutis quas iurauit nō repetere
11 Mandatum quando non finiatur morte mandantis vbi etiam mā
dauit papa quod vſure ſolute poſſint repeti licet iuratum fuerit il-
las non repeti.
12 Proceſſus vꝫ lite nō conteſtata qn̄ fuit factus per modū inquiſitio-
nis vel denuntiationis.
13 Judex pōt ex officio procedere in executione vltime voluntatis et
in cauſa vſurarum.

1 **A**d noſtram. ¶ †Per officium iudicis ſub-
uenitur illi qui ꝓpter iuramen-
tum nō pōt repetere vſuras.h.d.ſecūda.ibi. mandamus.
¶ Not.argu. quod non valet relaxatio vſurarum etiam
ſolutis vſuris. dic vt in regula peccatum.de regul.iuris. libro. vj.
2 ¶ No.ar.quod coram ſeculari iudice poſſunt vſure repeti:licet dicat
Jo.an.quod verba ſunt partis non iuris ⁊ ſic non probant quod no
taui.de quo per archid.xiiij.q.iiij.quid dicam ⁊ vide in clemē.diſpē
3 dioſam in verbo non repetuntur.¶ †No.quod iuramentum nō im
pedit ius agendi ex noua cauſa ⁊ ſic iuramentū de nō repetendis vſu
ris refertur ad cauſam ſubſiſtentem repetendi ſecundum tp̄s iura-
menti nō ad cām poſt iuramentū ortam.ad hoc de renuntia. cum in
4 ter,p.gauf.¶ †No.qȯ ius repetendi vſuras tranſit ad heredes vſu-
5 rarij paſſiue.¶ †No.quod vbi tangitur periculum anime poteſt iu
dex ex officio procedere maxime quando pars excluſa eſt a remedio
agendi;⁊ equitas ſubeſt agi.ad qȯ.ff.de pe.he.l.fina.⁊.l.plane.idem
etiā ſi competat ius agendi partibus.Et no.practicam procedendi
qꝛ formata inquiſitione vocare debet teſtes qui de hoc nouerunt ve-
ritatem ⁊ pōdera quod ſufficit citatio generalis qn̄ perſone ſunt in-
6 certe ⁊ ignorantur.¶ †No.caſum in quo eccleſiaſticus iudex habet
iuriſditionē in laicū rōne teſtimonij:in cā ad ipſum ꝑtinente inter
laicos.¶ Not.heredes cōpelli ad reſtituēdas vſuras maxime quas
7 teſtator mandauerit reſtitui.¶ †Oppo.qȯ queſtio vſurarum non
ſpectet ad ſecularem:qꝛ vſure ſunt permiſſe de iure ciuili.C. de vſu.ꝑ
totum.Solu.dicit hic Jo.an.quod verba ſunt hic partis. vnde nō
ꝓbat quod ſecularis iudex habeat cognoſcere cās vſurarias.de quo
per archid.xiiij.q.iiij.quid dicam.de quo in cle.diſpendioſam.de iu
di.in glo.cum repetuntur.de hoc dixi plene.de fo.compe. cuꝫ ſit.dic
8 vt ibi dixi.¶ †Oppo.quod non debeat iudex hic procedere ad inq
ſitionem ex quo infamia non preceſſit vel denuntiatio.de accuſa.cū
oporteat.⁊.c.qualiter ⁊ quando.So.dicit hoc ſpeciale.vbi pōt fieri
inquiſitio ex puro ⁊ mero officio nulla precedente infamia:quod di
citur verum generaliter:vbicunqꝫ agitur de correctione peccatoruꝫ
vel imminet periculum animarū.de cle.peregri.c.fi.de ſup.neg. pre.
c.ij,⁊ pe.j.c.j.⁊.c.ſicut noſtris.j.de preben.graue.vt eccl.benefi .c. vno
de clan,deſpon.cum inhibitio.de accu.ſi conſtiterit ſm̄ Ho.⁊ inqui
ritur hoc caſu de veritate non ꝑcedente inqſitiōe infamie.de offic. or
dina.c.j, Secus ſi fieret inquiſitio contra prelatum maxime aliquo
conſequente vt in contrarijs ⁊ ſic ſecundum Pet,eſt inquiſitio ordi-
naria, Prima que fit per ordinarium.Secunda que per delegatum
ſecundum quoſdam.Sed ipſe dicit quod prima eſt quaꝫ facit iudex
ex officio cuius intereſt vt paratus ſit locus queꝫ regit quod nō erit
niſi illum purget malis hominibus.ff.de offi.preſi.l.congruit. de of
fi.ordina.c.j.¶ Jnnocen.ponit hic aliquos caſus in quibus iudex
ex officio procedit ⁊ aliquos in quibus non. Primus qn̄ agitur ad
reſtitutionem vſurarum quas nō poteſt quis repetere obſtante iu-
ramento quo caſu nedum papa vel ordinarius;ſed quilibet etiā de-
legatus ex officio poteſt per viam inquiſitionis.hoc tamen tempe-
rat verum inquantum velit procedere.non ad priuatuꝫ intereſſe ali
cuius priuate perſone ſed ad penitentiam imponendam.de offi.or,
c.j.licet in conſequentiam ſit ibi tunc priuatum intereſſe: qꝛ fructuo
ſam non poteſt agere penitentiam niſi reſtituat alienum.vij.q.vj.
c.j.de vſuris.cum tu.ſecundum Hoſt.idem ſi altero reſpectu repella
tur ab agendo vt no. Jo.and.de vſuris.qꝛ fruſtra:qꝛ ſubuenit iudex
ex officio vt peccatū vitetur ad id quod de conſequētia dixi facit de
vſuris.per venerabilem cum concor. Secundus caſus qn̄ queritur
de conſanguinitate inter coniuges.de diuor.porro.xxxj.q.ij. ſi duo
⁊ hoc ratione peccati.idem de quolibet alio impedimento canoni-
co.quia eadem eſt ratio.de conſang.⁊ affini.tua.ad hoc de offi.ordi.
c.j.⁊.c.ſignificauit.⁊ in contrahendū eſt expreſſum . de clan.deſpon.
c.fi.⁊ de ſpon.ſicut in fi.Tertius caſus quando vult inquirere de ſta-
tu ⁊ iuribus eccleſie:naꝫ papa ex officio inquirere poterit.ad hoc de
inſtitu.cum veniſſent.dicit tamen Hoſt.quod hec facit ex plenitudi
ne poteſtatis:nec hoc licet epiſcopis vel alijs inferioribus qui tenē-
tur iura ſeruare.ad hoc.de reſtitu.ſpo.cum olim.idem not. Jo.and.
de fo.compe.cū.C.laicus etiam ſi dicat notorium damnum vel pec
catum agens vel denuntians ex magna tamen cauſa etiam inferior
ſupplet vt not.Jnnocen. in.c.quoniam.in princ.vt lite non conteſt.
quod dic vt dixi.de poſtulā.bone. ⁊ eſt magna cauſa ſi res ſunt male
alienate vt ibi not.gl.⁊ in.§.ſunt ⁊ alij.Quartꝰ caſus quando agitur
de iuribus principis.C.de bo.vacan.l.pe.⁊ vltima.lib.x.ad quod de
confir.vti.vel inuti.cum dilecta.ꝫ.de ſup.neg.ꝑla.c.fi. ¶ Caſus aūt
in quibus non inquiritur ponit. Primus quando agit̄ de alijs cri-
minibus ab vſura:vel de vſura quando iuramentum non excludit
partem:quia tunc non poterit ex officio ꝓcedere niſi prout in alijs
criminibus ſi precedat infamia vel ſuſpitio illa precedēte dic qȯ po
terit ex officio procedere in caſu vſure etiam vbi non eſt iuratum de
non repetendis vſuris dum principaliter nō procedat ex officio ad
vtilitatem partis:ſed ad penitentiam imponendam licet per conſe-
quentiam ſurgat priuatum intereſſe:qꝛ non poteſt fructuoſam age-
re penitentiam niſi ſatiſfaciat ⁊ reſtituat male ablatum vt in regula
peccatum cum concor.de reg.iur.lib.vj.Secūdus qn̄ agitur ſuper iu
ribus ſingularum perſonarum nunꝗ̄ ibi poteſt i alia materia a pec-
cato iudex ex officio inquirere vel extra ordinem: ſed libello oblato
⁊ ſeruato iuris ordine.ff.de incendio ruina naufra.l.ne qd.C.de nau
fra.l.de ſubmerſis.lib.xj.ad hoc quod no. Jo.and.de iudicijs.nouit.
⁊ in.c.fi.de fo.compe.vbi ponit hanc regulam in modum tamen de
nuntiationis aliquando poterit procedere ad priuatuꝫ intereſſe de
quo dic vt no.de iudi.nouit ſecundum Jo.an. hec vera dicit Hoſti.
quod nō poſſit in priuatis ꝓcedere ex officio niſi partes conſentiāt:
⁊ hoc no.de libel.ob.c.j.⁊ idem dicit de lit.conte.c.j.in diffinitiōe lit.
conte. Jtem hec vera niſi ſint miſerabiles perſone qꝛ ad commoduꝫ
earum procedit ex officio vt no. Jo.an.de reſti.ſpo.ſollicite. iteꝫ ad
conſeruandas conſuetudines pias:vt de ſymo.ad audientiā:⁊ quod
9 ibi no.¶ †Quero cum gloſſ.an iuramentū indiſtincte repellat vſu-
ras repetentem.dic ſi iurauit non repetere nō excluditur ab actu de-
nuntiandi:⁊ ſi iurauit non denuntiare adhuc non repellitur:qꝛ iura
mentum fuit illicitum.de iureiuran.quemadmodū quod dic vt ibi.
idem ſi iurauit nō repetere nec recipere ⁊ hoc vltimo caſu ſi omnino
vellet iurans iuramentum ſeruare non deberet creditor lucrifacere
illam vſuram:ſed fiet inde eleemoſyna.de vſuris.cum tu ſecundum
Hoſtien.¶ Oppo.quod hic non poſſit iſtas vſuras aliqua via re-
petere obſtante iuramento quod poteſt ſeruari abſqꝫ interitu vt.ꝫ.
eo.debitores ⁊ hoc tam latum eſt iuramentum qȯ omnem excludit
viam agendi.dic quod in terminis decre. habet multiplicem viam
hic primo qȯ fundet ſe ſuper teſtamento in reſtitutione vſurarū: qꝛ
dato qȯ iuraſſet hoc iuramentum videtur remiſſum per vſurarium
in teſtamēto in quo mandauit vſuras reſtitui niſi interpretetur te-
ſtamentum qȯ velit vſuras ſolui ⁊ reſtitui illis qui repetere poſſunt
quare velit excludere illos q repetere nō poſſunt ratione iuramenti.
Sed dicit glo.qȯ non ſic eſt reſtringenda voluntas defuncti:ſed am
plianda.de dona.dilecti.⁊ qꝛ mandauit vt reſtituant̄ illis q debent
habere etiā dato qȯ nō poſſet repetere:⁊ qꝛ aliqua via pōt repetere:
vt.j.patebit ſecundū hoc pꝫ qȯ licet aliquā viā haberet hic agēdi nō
impeditur quominus ex officio poſſit ꝓcedere maxime qn̄ lꝫ agere
poſſit de iure nō pōt agere de facto ſalua fama facti . Et hoc verum
maxime vt late interpretentur voluntates quibꝰ animabꝰ fauetur.
Ad hunc intellectū facit optime.ꝫ.de renun.cū inter.p. gauf.ſecun
dū vtrūqꝫ intellectū ⁊ erit duplex via qȯ repetent̄ tanꝗ̄ indebite ſo-
lute;⁊ ſi opponat̄ de iuramento replicabitur quod nō ſe extendit ad
ius de nouo ex teſtō queſitū cū.d.c.cuꝫ inter.p.⁊ vtrūqꝫ modū obſcu
re tetigit hic glo.hoc tenet ⁊ ſequitur Gof.⁊ Ho.lꝫ Jnn. dixerit hic
cōtra qȯ non poſſunt debitores ſe fundare ex teſtō cum nihil ſit eis
relictū:ſed certe immo eſt relictum:qꝛ lꝫ nō dirigat verba ad debito
res dirigit ad heredes ⁊ nō refert cū non teſtator de ſua voluntate lo
quatur.l.miles ad ſororē.§.j.ff.de le.ij.⁊.l.peto.eo.tit.Non ob. quod
legatum ſit inutile:quando legatur ſibi debitum inſti. de le .§. econ-
uerſo.dic quod legatum operatur:qꝛ ſi pecunia nō fuit ſoluta teſta-
tori nō legaſſet liberationē.ff.de libera.lega.l.iij.ſed cuꝫ iā ſoluta eſt
intelligit̄ legaſſe exceptionis remiſſionem.c.ti.l.creditor. vn̄ nō ob-
ſtāte exceptiōe iuri in teſtō pōt repetere:⁊ ſic hic non obſtabit iurm
niſi forte

niſi forte ſub ciuili reuerentia iuramenti repetere detractaret. C. de
fideiuſ. l. ſi. de ſymo. ⁊ ſi queſtiones. dat glo. ſecundum modum quia
poteſt hic agere vt remittatur iuramentum. ſ. c. j. ⁊ ſic no. qđ licet iu-
rauerit non deponere queſtionem ſuper vſuris per hoc non excludi
tur a depoſitione queſtionis ſuper iuramento licet ordinetur in finē
queſtionis deponende ſuper vſuris ⁊ iuramentum tunc nō excludet
hunc tertium modum denunciandi vt tetigit glo. ſ. c. quēadmodum
non excludit iuramentum habet etiam remedium. ſcʒ hoc intiman-
di. ⁊ notificandi ſuperiori quia per hoc non deponit queſtionem: vt
ſic iudex ex ſe hoc cito excitetur ad procedendum ex officio: nam vt
dicit Joan. an. non iurarunt non facere relationem vel denuntiatio
nem. vnde cum hoc non pateat qui fuerint denunciatores potuerūt
eſſe intimatores vel notificatores ipſi debitores licet nō ſ pateat quis
intimauerit licet aliqui dicant qđ fuerit fideicōmiſſarius teſtatoris:
vel amicus debitoris ⁊ forte fuit tacitum hic in textu: de debitore in
timāte: propter opi. vulgarium qui per hoc eſtimaſſent illum periu-
rum. ad quod. ſ. de arbi. peruenit. ſi. in glo. ij. ⁊ ex his habes aliā viā
vt faciat denuntiare alicui amico. Ex quo habes qđ quilibet de po-
pulo poteſt hoc peccatum vt ſuperiori denuntiare: ⁊ per hoc non eſt
10 periurus iurans: ſi amico denuntiante peruenit ad ſibi debitū. † Nū
quid autem poſſent iſti debitores non obſtante iuramento teſtifica-
ri quia non eſt cōtra eorū iuramentum ⁊ ſi eſſet temerarium eſſet. xj.
q. iij. quiſquis. de cri. fal. c. j. lʒ eorum dictum nō faceret probationē
⁊ ipſis poſſet iuramentum deferri: de teſti. in omni: ⁊. j. c. ſi. ⁊ pe. ⁊ te-
ſtes poſſet producere in cauſa denunciationis vel vbi procedit ex of
11 ficio cum eſſet acceſſorium. ¶ † Ultimo querit Hoſtien. an ipſorum
poteſtas expiret morte pape ſi aliud non interceſſit quaʒ hec publi
catio videtur qđ ſic ex quo citatio non preceſſit de offi. lega. c. ſi. ⁊ de
offic. delega. gratum tenet contrarium quia tales iuſſiones vel pre-
cepta non expirant morte mandatoris: ⁊ ſi impetretur ſuper bene-
ficijs: quod dic vt. j. de offic. delega. ſi ſuper gratia. libro ſexto. Tum
quia etiam in cauſa contētioſa ſufficit quod delegatus qualitercūq̄
12 vt cepit: de quo. ſ. de offi. dele. licet. ¶ † Opp. gl. vl. qđ nō debuerit
hic procedi lite nō conte. vt lite nō cōte. qm̄. dic qđ fallit qñ procedit
in modū inquiſitionis: vt hic: ſiue denūciationis: ⁊ fuit duplex cau-
ſa vel triplex quare ſic potuit ex officio ꝓcedi q: cauſa erat vſuraria:
vel q: papa ſic extra ordinē voluit procedi: vel q: agitur de executio
13 ne vltime volūtatis defuncti: de teſta. ſi heredes cū ſi. ¶ † Not. gloſ.
que addit caſuʒ in quo iudex ex officio procedit: qñ agit de executio-
ne vltime volūtatis defuncti: hodie in cauſa vſuraruʒ procedit ſcđm
formā cle. diſpendioſam. de iudici. iuncta. clemē. ſi. de ver. ſignifi.

1 ☞ Judex qui iurauit in omni cauſa ordinem iuris obſeruare in
notorijs ſubtilitatem ordinis iudiciarij nō ſeruabit quo ad omnia.
numero. 8.
2 Ordo iuris in quo iudicio ſeruari debeat vbi iudex iurauit ordineʒ
in omni cauſa ſeruare. nu. 9.
3 Juramentum generale contra ius non obligat tanq̄ ius videatur
exceptum ab eo. nu. 1.
4 Notoria non obligant iudicem ad procedēdum ſuper illis plenarie.
quo ad omnia licet ſecus quo ad citationem ⁊ ſententiam. nu. 8. et
in alijs notorijs extra prouinciam. nu. 9.
5 Juramentum de obſeruando iuris ordinem intelligitur ⁊ declarat
ſecundum cauſarum diuerſitatem. nu. 10.
6 Juramentum contra deſiderium iurantis ⁊ quaſi vi extortum non
obligat.
Archiepiſcopus lugđ. quo iuramento per eum preſtito in ſua pro-
motione non obligetur.
7 Juramentum vi extortum inquantum licitum eſt obſeruari debet.
11 Judex lʒ in ſummarijs poſſit procedere plenarie nō tamen pōt ad
hoc ſe aſtringere vt indifferenter ſic procedat.
12 Uerba generalia debent generaliter intelligi niſi lex vel ratio cogat
vt aſtringatur.

1 AD noſtram. ¶ † Judex qui iurauit in omni
cauſa ordinem iuris obſeruare
in notorijs ſubtilitatem ordinis iudiciarij non ſeruabit.
hoc dicit. Jn prima recitat tenorem iuramenti quod ſe-
2 cundo interpretetur ⁊ declarat. ibi. nos iuramentum. ¶ † Not. j. ꝙ
iuramentum preſtitum in materiam iuris recipit interpretationes
⁊ declarationes: ⁊ limitationes atq̄ exceptiones iuris vt inquantū
iurat ordinem obſeruare hoc intelligatur de ordine plenario in ple-
3 narijs ⁊ ſummario in notorijs. ¶ † No. ij. quod a quolibet iuramen
to cenſetur exceptum ius: ⁊ ſi ſit ad ius reducibile non eſt intelligen
dum vt obuiet iuri. ⁊ not. quod iuramentum contra ius non valet.
4 ¶ † Nota ar. quod non poteſt iudex in cauſa notoria procedere: vel
5 ſe ad procedendum plenarie obligare. ¶ † Nota quod iuramētum
de obſeruando iuris ordinem intelligitur ⁊ declaratur ſecūdum di-
uerſitatem cauſaruʒ: vt in notorijs ſummarijs in plenarijs plenariꝰ
6 obſeruetur. ¶ † Oppo. quod tale iuramentum vi extortum non de-
beat obſeruari. ſ. eodem. ſi vero. Solu. non fuit vi extortum: ſed per
quaſi extorſionem. ideſt contra conſiliū vel deſiderium iurantis: nō
tamen fuit vera extorſio. obligat tamen iuramentum ⁊ declaratur ſe
cundum iuris intellectum ⁊ hoc dicit: ⁊ forte capitulum in promo-
tione ſua extorſit tale iuramentum. ad hoc. de inſti. cum veniſſent. ⁊
eſt hoc pro archiepiſcopo lugduū. a quo in promotiōe ſua extorque
7 tur ſimile iuramentum ſm̄ Jo. and. ¶ † Oppo. ꝙ non teneatur ad
obſeruantiam iuramenti per vim extorti. vt in. c. ſi. not. ſ. eo. de pri-
uilegijs. cum olim. de conuerſio. coniug. accedens. dic quod videba-
tur per hoc non teneri ſcđm glo. nihilominus tamen tenetur vt hic.
Nec obſt. contraria quia in illis fuit vera extorſio. hic ſecus. ad hoc.
de electio. quorundam. in princi. de religio. do. c. ij. lib. vj. ⁊ conſtitu.
Joan. execrabilis. in princi. ⁊ eſt argu. iuramentum per vim extortū
ſeruandum. j. eo. petitio. ⁊. c. ij. ſi chriſtus. Sed dic quod inquantum
licitum eſt quod iuramentum ſeruandum eſt: ſi taliter iurans nō ſer
uando non incurrit periurium. vel dic quod licet ſit licitum non ta-
men tenetur ſic iurans ad obſeruationem niſi alias eſſet in precepto
⁊ tunc tenetur ex vi precepti non ex vi iuramenti: quāuis ⁊ abſq̄ ob
ſeruatione ipſius debeat per ſuperiorem abſolui. de quo. ſ. eo. debi
tores. ſeruata diſtinc. de qua. ſ. quod metus cauſa ad aures. Tu dic
8 vt dixi. ſ. eo. ſi vero. ⁊. c. verum. ¶ † Oppo. quod in notorijs aliquis
ordo ſit ſeruandus. de diuor. porro. de ſenten. ⁊ re iudi. cum ſit roma-
na. dicit glo. qđ non eſt ſeruandus ordo iuris quo ad omnia: ſed quo
ad citationem ⁊ ſententiā de citatione idem no. de purga. cano. cum
dilectus. in glo. nec quia. idem tenet hic Jnnocē. ⁊ in decre. ſacro. de
ſent. excom. vbi de monitione loquitur. idem Joan. ſub dubio forte
ij. q. j. que lotharius. Jo. and. remittit ad decre. cum ſit romana. ſup
vltima glo. ⁊ de re iudi. cum olim. ſuper glo. ſimiliter. de coha. cleri. ⁊
muli. veſtra ſuper glo. Ad intelligentiam dic vt dixi plene ibi: quia
exigitur citatio: licet non peremptoria. de ſentētia autem dic vt no.
de verbo. ſigni. ex parte. j. per Jnnocē. Jo. and. remittit ibi: ⁊ dixi in
dicto. c. veſtra. quia exigitur ſententia: ſed non cum ſolēnitate quod
promulgetur in ſcriptis ſicut in ſummarijs ⁊ fortius vt in clem̄. ſi. de
9 verbo. ſigni. ⁊ ſic glo. remanet vera. ¶ † Quero an indiſtincte in no-
torijs non ſeruetur ordo iuris. glo. dicit hoc verum quando notoriū
eſt in prouincia: ⁊ ſic iudici ⁊ alijs. Secus ſi non ſit notorium in pro-
uincia: quia tunc iudex habet duplicem viam procedendi. primo hʒ
viam ordinariam ac ſi eſſet occultum arg. ſ. de elect. bone. cum ſi. vel
ſe informare ſuper notorio: ⁊ facta fide ſuper hoc procedet cōtra reū
quaſi ſuper notorio dat ſimile quia quando quis eſt de delicto infa
matus iudex habet duas vias: quia poteſt ſuſpēdere infamatū vſq̄
ad purgationem. ij. q. v. preſbyter ſi. vel forte facere inquiſitionem.
ij. q. j. deus omnipotens. ad hoc facit quod no. de offic. deleg. c. j. lib.
vj. in glo. ij. de hoc. de ſenten. excom. ſolet. lib. vj. no. glo. que concor-
dat opi. an poſſet iudex procedere ſuper notorio anteq̄ ſe informet
an ſit notorium. legiſte dicunt quod non. glo. dicit hoc verum quan
do non eſt notorium in prouincia: ſecus ſi ſit notorium in prouincia
iudicis: quia non eſt neceſſaria informatio ſuper notorio vide quod
10 dixi in dicto. c. veſtra. ¶ † Oppo. quod iuramentum etiam intelle-
ctum quod in notorijs ſeruetur ordo iuris ſit obligatorium ⁊ ſeruan
dum: quia abſq̄ peccato ſeruari poteſt. de elect. bone. ⁊ Auguſt. pro
bat notorium: ſcʒ eccleſiam non eſſe nullam. xxiiij. q. v. pudenda. di
cit glo. quod hoc eſt illicitum ⁊ multum lederetur ius actoris cui in-
cumberet onus probandi: ⁊ diſciplina iudicialis lederetur ſi iudex
non poteſt punire niſi probetur. Non obſt. decre. bone. quia illud ca
ſualiter fuit factum ob ſcandalum: ⁊ ad cautelam vel forſam nō erat
notorium iudici: quia in alia prouincia. ad hoc quia multa delicta
tranſirent inulta. contra id de ſent. excom. vt fame. ⁊ ſic inducit di-
11 ſcrimen ſalutis. xij. q. ij. cum deuotiſſimam. ¶ † Not. bene glo. quia
licet iudex poſſit in ſummarijs procedere plenarie. vt not. glo. in cle.
ſi. de verbo. ſigni. in glo. ſi. ⁊ de iudicijs. diſpendioſam. non tamen ſe
poteſt ad hoc aſtringere vt indifferenter ſic procedat: ⁊ fortius in no
12 torijs quod not. ¶ † Oppo. quod verba generalia debent generali-
ter intelligi. xix. di. ſi romanorum. cum ſi. glo. non ſoluit. dic hoc ve-
rum niſi lex vel ratio cogat vt aſtringatur vt hic. Anto.

1 ☞ Juramentum vni debitum ſi alteri preſtetur illicitum eſt ⁊ cui
debetur preſtndum venit.
2 Juramentis contrarijs concurrentibus ſeruandum eſt licitum.
3 Proteſtatio iuris alterius ⁊ reſeruatio qñ in totum detrahitur iu-
ri vt inanis non validat quod agitur.
Jniuria oritur ex his verbis mentiris ſaluo honore.
Uaſallus preſtans alteri fidelitatem pro iure feudi alieni ſalua reue
rentia ſuperioris vel iure dominij videtur facere iniuriam dn̄o feudi
⁊ an in commiſſum incidat. nu. 5.
4 Soluendo alteri id quod debeo vni qn̄o videar liberari vt non vi-
dear frangere fidem ad ſuum lucrum. nu. 6.
5 Emphiteota ſeu vaſallus preſtans iuramētum fidelitatis alteri ſal
ua reuerentia aut iure domini principalis an incidat in cōmiſſum.
numero. 3.
6 Juramentum fidelitatis quando videatur licite alteri preſtitū a va
ſallo ſalua reuerentia domini.

FAte. ¶ †Quoniam iurauit cui non debuit cui de-
bet iurare compellitur. tria facit. Primo exor
dium ponit. Secunda. ibi. ſane. narrationem. Tertia. ibi
1 cum igitur cõcluſionem. ¶ No. primo literam ibi onus
2 non remittitur ⁊c. ¶ †Nota ſecundo ꝙ concurrentibus iuramen-
tis contrarijs ſeruandum eſt licitum. ⁊ no. qḋ iuramentum preſtitũ
in preiudicium tertij non obligat iurantem inquantum preiudicat
tertio: quia nõ poteſt ſeruari abſ animę periculo. ¶ †Not. ꝙ pro
3 teſtatio iuris alterius ⁊ reſeruatio quãdo in totũ detrahitur iuri: vt
inanis nõ validat quod agitur: quia male ius ſeruat qui in totum il
lud eneruat ſicut ſeenaſchalus quidam qui fecit hominem ſuſpendi
ſaluo iure ſuo. Nec facile euitat infidelitatem qui alteri iurat ſaluo
iure dñi facile dico quia cõtingit qñq qḋ aliquis de eodem feudo fa
cit fidelitatem dominis. maiori. ſ. dño. ⁊ minori ſaluo iure maioris:
cui ⁊ minor fidelitatem de feudo facit: qḋ nihilominus de iniuria te
neatur qui dicit ſalua reuerentia ſemper veſtra vos mentimini per
4 gulam veſtram ſicut aliquando audiui. ¶ †Opp. ꝙ alteri ſoluẽdo
liberor quod alteri debeo. ff. de neg. geſt. ſi liber homo. ⁊ l. cum pecu-
niam. ff. de pig. act. l. ſolutum. §. ſolutam. Sol. hoc intellige quando
imprudenter ⁊ improuide. i. in fraudem vel vt alius iure ſuo priuet
5 vel contra iura. †Nunquid aũt preſtans hoc fidelitatis iuramentũ
alteri incidat in cõmiſſum. dicit Jo. an. qḋ ſic. quia inquantum in eo
eſt feudum alienauit in lib. feu. de feu. alie. imperialẽ. maxime ſi fiat
6 contra pacta iurata. C. de tranſac. l. ſi maior. ¶ †Quero quãdo põt
eſſe licitum preſtitum archiepiſcopo ⁊ nõ derogans: reſpondeo qñ
non eſt preſtitum ex alia cauſa iuſta: vel pro alio feudo ſm Inno. vt
ſi non pro iudicatu ſed alio caſtro iuraſſet. ¶ Quero in quo augeẽ.
dicit glo. quia modo grauius ſolui poteſt vero creditori: ⁊ alteri eſt
ſolutum ⁊ tamen nõ liberatur a debito. ff. de conſti. pec. l. ſi vero. ff.
de ſol. l. bona. Per hoc dicit glo. ſequens quid peius eſt ſiue grauꝰ
latroni qui partitur ſpolia cum ſocio ꝙ ſi non partitur. xxij. q. iiij. ſi
ad peccatum. dicit Hoſt. poſt Goffre. hoc verum quando ideo non
partitur quia penitet de peccato: ⁊ intendit reſtituere. ſecus quãdo
ſimpliciter fidem frangit ad ſuum lucrum. ¶ Opp. ꝙ ſolutum vni
alterum liberet: vt patet in ſoluente alteri ex duobus reis. ff. de duo
bus reis. l. iij. Solu. intellige quando ſoluit alteri tantũ: ⁊ alij omni
no: ſecus ſi ſoluat alij qui non eſt omnino alius ab eo cui debetur: et
hoc quia tunc nõ eſt improuida ſolutio ſicut ⁊ quando ſoluitur ad-
iecto in ſtipulatione. ff. de ſolu. quod ſi ſtipulantis vel pcuratori re-
uocato ignorante ſoluente. ff. ſi cer. pet. l. eius qui in prouincia. ff. de
ſolu. l. vero. ⁊ l. cum quis. §. ſi debitorem. Secus ſi non habuiſſet mã
datum: quia ſoluens non liberatur. ff. de ſolu. indebi. l. ſi me putem.
ſecus in depoſito: quia ſi alij reſtituit ignorãter liberatur: ⁊ hoc quia
depoſitarius de ſolo dolo tenetur: ⁊ ideo ſufficit qḋ actionem cedat
cõtra illum cui reſtituit. ff. de peculio. l. qḋ debetur. plus placet Ho-
ſtien. ⁊ Goffre. qḋ illa ſit ratio. quia creditor eſt obligatus in genere:
ideo ſoluendo alteri remanet obligatus. ff. ad legem fal. in ratione.
§. j. depoſitarius aũt in ſpecie. ideo cũ poſſidere deſinat illã ſpeciem
ſine fraude ⁊ vitio liberatur. ff. de verb. oblig. l. ſi ex legati cauſa.

1 ☞ Iurans ſtare mandato alicuius nõ obligatur ad illicita.
2 Compromitti non poteſt ſuper actione iniuriarum.
3 Arbiter vel arbitrator quis poteſt eſſe ſuper iniuria propria.
4 Compromitti poteſt in feminam arbitricem.
5 Compromittentes obligantur laudo ratione iuramenti preſtiti nec venit in cõpromiſſo id quod eſt illicitum. nu. 6.
7 Exheredatio ſine cauſa expreſſa non valet.
8 Iniurie duplex eſt ſpecies vna facti altera verbi.
9 Iuramento generali opus eſt interpretatione ⁊ nõ abſolutione vbi trahitur ad illicitum.
10 Laudum quantũcun iuratum poteſt ſine periurij pena peti reduci ad boni viri arbitrium.
11 Iudex eccleſiaſticus poteſt cognoſcere de laudo inter laicos ratione iuramenti vel matrimonij aut vbi agitur de filiorum exheredatione.
12 Sententiam propriam an poſſit mutare vel reformare iudex ſeu arbiter.
13 Dicto alterius iurans ſtare ſeu eius mandato an cogatur ad illud etiam ſi ſit illicitum.
14 Arbiter in quo differat ab arbitratore. nu. 18.
15 Compromiſſo facto in talem tan arbitrum in dubio videtur electus vt arbiter non vt arbitrator.
16 Compromiſſo facto in talem vt in arbitrum ⁊ arbitratorem ⁊ amicabilem compoſitorem an dicaẽ arbiter vel arbitrator.
17 Compromiſſo facto in talẽ qḋ poſſit laudare de iure vel facto an dicatur arbiter ſeu arbitrator vbi etiã dicitur cõpromiſſuʒ in eũ tan arbitratorem ⁊ amicabilem compoſitorem.
19 Compromittentes in iudicem ſcdm leges ſi obligant ſe ſtare ſentẽtie eius videntur appellationi renuntiare.
20 Laudum arbitratoris nõ emologatur taciturnitate. x. dierum ſicut arbitri ⁊ partium conuentione ſit emologatum valebit vt pactum vel tranſactio.
21 Laudum emologatum ficte vel expreſſe parit actionem in factum ⁊ habet executionem ſicut ſententia ſi vero non ſit emologatum non parit actionem ſi nudum eſt lʒ poſſit ad penam agi.
22 Laudum an ⁊ quãdo poſſit emologari tacite vel expreſſe ⁊ ſiue emologetur ſiue non quam actionem parit ⁊ quo iure executioni mandetur.
23 Compromiſſum ſoluitur morte alterius compromittentium ſecus in arbitramento.
24 Banno alterius cõpromittentes an finiatur cõpromiſſum. nu. 50.
25 Confeſſio facta coram arbitro vel arbitratore an preiudicet in alio iudicio ⁊ facta coram arbitratore an poſſit reuocari laudo ſecuto.
26 Preſcriptio interrumpitur litis conteſtatione corã arbitro.
27 Arbitrator procedere põt diebus feriatis ⁊ ſi bene vel male pronuntiauit poteſt iterato pronuntiare. nu. ſeq.
28 Arbiter aſtringitur inſtantie ſtatute in. l. properandum. C. de iudi. ⁊ non poteſt diebus feriatis procedere ⁊ ſi ſemel ſuper toto negotio pronuntiauit nõ poteſt amplius pronuntiare. nu. 27.
29 Arbiter poteſt ex cauſa recuſari ante ſententiam ſed nõ arbitrator.
30 Arbiter nõ cogitur laudare lʒ compromiſſum ſuſceperit niſi ibi ſit pena ſecus in arbitratore.
31 Laudare poteſt arbitrator in eccleſia: fallit in arbitratore ſicut nec iudex.
32 Arbitrator poteſt excedere fines compromiſſi ſecus in arbitratore.
33 Excõicatus poteſt eſſe arbitrator ſed non arbiter ſicut nec iudex qñ agitur de publica excõicatione.
34 Laudum arbitratoris reducitur ad boni viri arbitrium ſed non arbitri.
35 Laudum arbitri an poſſit aliqua via retractari ⁊ quid de dicto arbitratoris.
36 Laudum arbitratoris vel arbitri an poſſit peti quod reducatur ad boni viri arbitrium.
37 Sententia iudicis reducentis laudum an poſſit peti quod reducaẽ ad boni viri arbitrium.
38 Laudum quo iure reducatur ad boni viri arbitrium.
39 Laudum infra quantum tempus peti debet reduci ad boni viri arbitrium.
40 Laudi reductio ad boni viri arbitrium coram quo peti debeat.
41 Laudum quando dicatur iniquum ⁊ quanta leſio requiratur vt poſſit peti quod reducatur.
42 Laudi iniquitas vel leſio qualiter detegatur vt reduci valeat.
43 Acta arbitri vel arbitratoris an probentur ſolo ſuo dicto.
44 Laudi reductio vel poteſtas reducendi ad boni viri arbitrium an tollatur pacto vel iuramẽto: ⁊ an petens reductionẽ cadat in penã.
45 Penſione non ſoluta poteſt expelli colonus licet promiſerim non expellere.
46 Renuntiare an quis poſſit reductioni ad boni viri arbitrium ⁊ fuerit renuntiatum dicte reductioni an poſſit peti dicta reductio: ⁊ ad que trahatur renuntiatio generalis. nu. 44.
47 Clauſula compromiſſi quod arbitris poſſit aſſignare magis vni ꝙ alteri quomodo intelligi debeat.
48 Reductionem laudi petens an cadat in penã conuentionalem.
49 Laudum ſi reducatur an ſufficiat iudicem vt bonum virum reducere ad modicam leſionem an vero totum in quo leſus eſt retractabit.
50 Compromiſſum an expiret banno arbitratoris. nu. 24.
51 Famoſus habens dilucida interualla an poſſit eſſe arbitrator.
52 Arbitrator an poſſit eſſe filiuſfa. inuito patre.
53 Arbitrator eſſe poteſt preſbyter.

1 QUintauallis. ¶ †Is cuius mandato ſta-
re narrauit non poteſt preci-
pere vt filios exheredet: vel vxorem abijciat. Communis
2 diuiſio. ſecunda. ibi. ergo circa. ¶ †Nota primo quod ſu
3 per actione iniuriarum poteſt compromitti. ¶ †Not. ij. ꝙ quis po
4 teſt eſſe arbiter ⁊ arbitrator ſuper iniuria propria. ¶ †Not. iij. ꝙ in
feminam poteſt compromitti vt in arbitratricem. de quo de arbitr.
dilecti. Ex hoc habes vnam differentiam inter arbitrum ⁊ arbi-
tratorem. ¶ Nota in laudo poſſe laudari de facto: vel faciendo al-
5 terius perſone que vel cuius ius non venit in cõpromiſſo. ¶ †Nota
vnum modum ſe aſtringendi ad compromiſſum per iuramentum.
⁊ nota. modum ſeruandi: quia poſſunt arbitri precipere ſub debito
iuramenti: ⁊ arctatur compromittens ad obſeruandum ⁊ implen-
6 dum: quod iurauit. ¶ †Nota quod in compromiſſo vel iuramen-
to de parendo laudo in dubio non venit aliquid illicitum contra
pietatem vel contra ius ⁊ ſic a talibus iuramentis excepta cenſetur
obligatio ex pietate paterna ſeu ius ⁊ obligatio ex lege diuina. lau-
dum ergo eſt reducibile vbi comprehendit aliquod illicitum aut cõ-
7 tra ius diuinum aut contra pietatem naturalẽ ⁊ paternã. †Et. no.
iniquũ vt pater exheredet filium ex cauſis nõ expreſſis vel alia cauſa
8 leui. ¶ †No. duplicem ſpeciem iniurie vnam que verbo. aliam que
9 facto cõmittitur. ¶ †No. in iuramẽto generali. vbi trahitur ad illi
citum opus

citum opus eſſe interpretatione:non abſolutione.ad hoc.ꝫ.eo.quā-
10 to.¶†No.eccleſiam poſſe adiri pro reductione laudi ad arbitrium
boni viri:quando laudum eſt iuratum ⁊ continet iniquitatem con-
tra equitatem naturalem vel contra ius canonicum.¶No.practicā
procedendi quando preceptum ſit iniuſtum ex iuramento:quia po-
teſt agi vt reuocetur preceptum. ⁊ ſi non reuocetur poteſt agi vt de-
cernatur preceptum nullum ⁊ non arbitratorem qui pronunciauit.
vel precepit poſſe iniuſtum preceptuȝ de facto latum reuocare: ⁊ ſic
videtur quod poſſit laudum nulluȝ in melius reformare ſicut poteſt
11 ordinarius.¶†Oppo.primo quod intromittat ſe eccleſia inter lai
cos de iudici.nouit.qui ſi.ſint legiti.cauſam.dic inquantum de lau-
do ſe intromittit eccleſia:tangendo iuramentuȝ tantum vel illud de
clarando hic poteſt.de iudi.nouit.inquantuȝ eccleſia ſe intromittit
de precepto circa vinculum matrimonij.idem de tranſla. prela.per
totum.qui ſi.ſint legitti.cauſam. de ordi.cogni. tuam. Inquantum
ſe vult intromittere de precepto ne filios exheredet adhuc poteſt:q̄r
hoc eſt contra pietatem naturalem ⁊ nutrit peccatum.vt.d.c.nouit.
¶Oppo.ij.quod hec reuocatio vel denuntiatio non fuerit neceſſa-
ria:ex quo iuramentum ad hoc ſe non extendebat ipſum non liga-
bat.ꝫ.eo.quanto.So.dic q̄d hec reuocatio ⁊ denuntiatio non eſt ne
ceſſaria:quo ad ius:Sed quo ad factum ne de facto hoc de periurio
notetur ſi non ſeruet ⁊ ſic patet quod pars poteſt abſoluere iuranteȝ
ſibi ad vtilitatem ſuam.ad hoc de vſuris.conſuluit ad quod de ſpon.
c.ij.⁊ vide quod ibi plene dixi ideo mulieres debent facere de neceſ-
12 ſitate virtutem.¶†Oppo.quod non poſſit arbiter mutare ſenten-
tiam vel reformare.ff.de arbit.l.dicere.§.j.cum.l.ſe.dic ſi arbiter vult
mutare interlocutoriam poteſt vt dicta.l.dicere.§.j.Si vult muta-
re circa acceſſoria poteſt.l.paulus de re iudicata.dummodo eadem
die.no.glo.ff.de arbi.l.quia arbiter.ideȝ ſi vult reformare quo ad di-
ctamen: non mutata ſententia .ff. de re iud.l.acta.Si vult declarare
dubium verbum quia condemnāt in.x.vult declarare de qua mone-
ta:⁊ non poteſt niſi aliud habeat ex poteſtate ſibi data. vt not.Gui.
de ſuza.in dicta.l.qualem.Et ponit Ioan.and.in addi.ſpecu.in tit.
de arbi.§.ſequitur.verſi.ſed pone actum eſt.Si vult mutare diffini-
tiuam: tunc ſi ſuper toto pronūtiauit: ⁊ ſic perfunctus eſt officio nō
poteſt mutare ſiue ſententia ſit aliqua ⁊ hec ⁊ certum ſiue nulla.vt.l.
quia arbiter.ſi non eſt perfunctus tūc bene poteſt mutare.vt.l.quid
tamen.eodem titulo.idem ſi non ſit diffinitiua.ſi tamen finiat iudi-
cis officium.vt dicta.l.dicere.§.ſi de pluribus.ſecundum Bart.pro-
cedunt hec etiam quando preceptū vel ſententia eſt nulla. Non ob.
hec decret.quia hic non reformat laudum:vel reuocat quod iudica-
uit tanq̄ arbiter:ſed tanq̄ pars ad cuius commodum erat preſtitū
iuramētum ad mandatū ſuperioris qui declarauit nullum.hec pro-
cedunt niſi aliud ſit dictum in compromiſſo:nam ſi dictum eſt quod
poſſit iudicare ſemel ⁊ pluries ⁊ quotiens ei placuerit poterit ſic iu-
dicare:⁊ corrigere ſuper diuerſis articulis: ⁊ nō ſuper eodem in quo
eſt iam laudatum:quia ſuper eadem re non poſſunt ferri plures ſen
tentie.l.prima.C.quando prouoca.non eſt neceſſ. quia ex quo ſemel
eſt deciſum ſiue per laudum ſiue per arbitramentum quod eſt que-
dam trāſactio.vt.j.notabitur.nō poteſt amplius tranſigi.ff. de trāſ
actio.poſt rem.⁊.ff.de condic.indebi.eleganter.§.ſi quis poſt. idem
Ioan.and.in addi.Specu.in titu.de arbitris.§.ſequitur.verſic.ſed
pone.poſt Gui.de ſuza.Secus ſi diceretur vt poſſit iudicare ſemel:⁊
pluries ⁊ iam iudicatum mutare ⁊ corrigere:quia licet non habeat a
iure poteſt ei attribui a partibꝰ ſicut certi ſunt iudices qui poſſunt
ſuas corrigere.ff.de appellatio.ab executione.ita quod arbitris po
teſt concedi.vt.l.non diſtinguemus.§.de offic.ff.de arbi.verba ſunt
Barto.in dicta.l.quid tamen ⁊ bene dicit. primum membrum pla-
cet vbi plures ſunt articuli. Sed vbi vnus eſt articulus eo quod eſt
conceſſum vt pluries poſſit laudare neceſſario poterit in vno itera-
to pronuntiare:alias verba in illo nihil operarentur vbi autem ad
diuerſos articulos poteſt referri procedit dictum Barto.quod no.
de arbitratore dicam.j.Ioan.and.tamen in Specu.loco preallega.
videtur ſentire quod non valet tale pactū vt poſſit mutare circa idē
quia hoc eſſet inuitare ad delinquendū contra.l.conuenire. de pac.
13 do.¶†Oppo.quod parendum ſit mandato vi iuramenti: quia iu-
ramentum fuit ſimplex de parendo ⁊ nihil exceptum ergo.xix.diſt.
romanorum.de mai.⁊ obe.ſolite.dic quod verba ſimpliciter prolata
in dubio ciuili modo ſunt intelligenda vt ab eis excludatur iniuſtū
vel iniquum.ꝫ.eodem.quanto.⁊.c.veniens.ff.de ſeruit.ruſti. predi.
l.ſi cui.ſecundum gloſſ.primā ⁊ ſecundā.Sed obſtat ſolutioni: quia
licet patri filiuȝ ex cauſa exheredare.in aut.vt cum de appel.cogno.
§.aliud quoq; capitulum.dic quod licet ex cauſis expreſſis a iure in
ter quas non eſt hec ſi iniuriatur tertio propter que glo. hic enume
rat cauſas legitimas ad exheredandum filium. alium caſum addit
Pet.⁊ Abb.quando filius eſt hereticus. de hereticis. excōmunica-
mus.§.credentes.Et dicit Ioannes an. quod in omnibus caſibus
in quibus pater poteſt filium exheredare in omnibus illis poteſt ali
menta negare.Tenet tamen Specu.quod ſi ipſum peniteat de pec-
cato:pater alimentare tenetur.C.de nup.imperialis.in aut.vt cum
de appella.cognoſ.§.aliud quocunq;.de ſponſa. inter opera.cum ſi.

14 ¶†Uenio ad materiam huius decre. que ſpecialiter vertitur circa
arbitria ⁊ arbitramenta:⁊ melius ſtaret ſub titulo de arbitris. Sed
quia capitulum in hoc eſt valde diuulgatum proſequar hic vnū que
ſitum tantum ex quo tota materia veniet declaranda:ſcilicet inqui-
rere differentias inter arbitrum ⁊ arbitratorem: quia arbiter eligit
vt iudex:ſcilicet vt procedat ſeruato ordine iudiciario in ſubſtātia-
libus.⁊ ſic dirimat litem coram ſe ceptam vel coram alio:⁊ hoc quo
ad procedendum debet etiam quo ad dirimendum pronuntiare de
iure:licet poſſit ſi voluerit pronuntiare inique.ff.de arbi.l.j.⁊.l. qua
lem.⁊.l.diem.§.ſtari.vnde ⁊ arbitrium diffinitur actus trium perſo-
narum quaſi in iudicis confligentium:vel cauſa in dicendo ius vo-
luntarie poſita.Arbitrator autem procedit abſq; ſolennitate iuris
vel ordinis iudiciarij.nam vt dicit Innocen. hic nullus ordo iudi-
ciarius eſt ſeruandus coram talibus ipſe tamen vt bonus vir extra-
iudicium laborare debet:ad veritatem inquirendam vt plenius in-
ſtruatur.ff.de arbi.l.tertia.de officio deleg.cum contingat. Secun-
da differentia ex qua colligitur ratio precedentium :quia compro-
miſſum in arbitratorem ⁊ laudum potius expediuntur per viam cō
tractus:quam per viam iudicij quod ſecus eſt in arbitro : quia eius
via habet inſtar iudicij.vt.l.j.ff.de arbi.nam arbitrator aſſumitur in
contractu ſuper aliquo incidenti ad contractum in quo partes non
ſunt concordes:vt ſi eſt dubium de eſtimatione rei aliquando eligit
vt eſtimet vel pretium vel operas vel partes ſocietatis:vel quid vide
tur de aliqua re vel ſatiſfactione alicui.inſti.de empt.⁊ vendi.§.pre-
tium.ff.pro ſocio.l.ſi ſocietatem.⁊.l.ſi contra.ff.de verbo. obliga.l. ſi
quis arbitratu.ff.de le.iij.l.fideicommiſſa.§. ſi ſic.hoc ſequitur Gui.
de ſuza.in.l.diem proferre.§.ſtari.ff.de arbi.⁊ quod de arbitratu nō
procedat vt iudex nec iudicium eſt coram eo patet per hoc.ca. quia.
compromittatur in aduerſarium principalem ad quod.ꝫ.eodem.ve
niens.ff.de oper.liber.l.ſi libertus.⁊ nullus iure proprio poteſt eſſe
iudex vt arbiter.C.ne quis in ſua cauſa.in rubro ⁊ nigro.ff. de arbit.
l.penul.propter quod quidam.vt Iaco.de ra.in.l.ex conſenſu.C.de
epiſco.audien.tenent quod arbitrator nunquam aſſumitur ſuper li
te:ſed ſolum ſuper contractu aut.in aut.vt di.iudices.§.ſin vero cō
tingeret.quod non placet Barto.in.l.ſi ſocietatem. §. arbitrorum.
ff.pro ſocio.vbi dicit quod ⁊ in lite aſſumit arbitrator: vel ſuper lite
vt.l.ſi de meis.§.recepiſſe.ff.de arbit.⁊ in.l. prima.§. vnde queritur.
ff.de oper.no. nuntia.⁊.C.de iudicijs.aut. ſi vero contigerit. ⁊ vnde
ſumitur.dic quod arbitrator poteſt aſſumi ⁊ ſuper lite:⁊ ſuper cōtra
ctu cum ipſa aſſumptio ⁊ proceſſus non impeditur per viam iudicij
ſed contractus vnde dicitur potius compoſitio quedam vel tranſ-
actio quam iudicium:⁊ hoc tenet Butr.in aut.ſi vero contigerit.C.
de iudic.⁊ in dicto.§.arbitrorum.⁊ in.l.penult.C.de arbi.vnde dicit
Innocen.hic.quod Ioā.cre.in aut.vt dif.iudi.§.ſi vero contigerit.
dicit quod potius eſt tranſactio quā ſententia vel arbitriuȝ. ad hoc
alleg.C.de contrahen.emptio.l.fin.tenet hoc etiam But.in aut.de
cernit.C.de arbit.⁊ Bart.in dicto.§.arbitrorū.⁊.l.j.§.⁊ poſt operis.
de oper.no.nuntia.Attentata ergo cauſa immediata aſſumitur ſu
per contractu ſiue dubitatio inter partes oriatur in lite ſiue in con-
tractu:⁊ ſic attentata materia remota poteſt aſſumi:vt in contractu
vt in lite.Non ob.ſi dicatur ſi arbitramentum eſt quedam trāſactio
non poterit arbitrator in totum condemnare vel in totum abſolue-
re:cum tranſactio fiat ſemper aliquo dato retento vel promiſſo.vt.l.
prima.ff.de tranſactio.cum ſi.⁊.l.tranſactio.quia vt dicit Bar.trāſ-
actio hic ſumitur late pro omnimodo quo a lite diſceditur: ⁊ ſic po-
tius pro compoſitione.ad quod de preben.niſi.non ſtricte pro trāſ-
actione in qua ſit in cōmune aliquid dari vel retineri:⁊ ſic poteſt ab
ſoluere vel in totum condemnare.vt dicit Bart.in dicto.§.arbitro-
rum.⁊.l.quod ſi epheſi.ff.de eo quod cer.lo.ad quod.l.ij.ff.de iureiū.
⁊ idem not.in.l.furti.§.qui iuſſu.ff.de his qui not.infa.⁊ eſt glo.ꝫ.de
tranſac.ſtatuimus.glo.j.⁊ de offi.deleg.ſi quando.in glo.j.idem no.
Ioan.and.in titulo de arbit.§.j.verſi.arbitrator vero.Non ob. ſi di
catur ſi laudum habet vim tranſactionis non poſſunt ab illo partes
recedere niſi modum excedat ſicut non poſſent a tranſactione : quia
vt ibi dicit Io.and.inquantum aſſumitur arbitrator ſuper lite po-
teſt dici tranſactio vel compoſitio:quia aditur non vt iudicet ſed vt
partes pacificet:ſed eius laudum non habet vim tranſactionis pro-
prie:ſed ab alio inite quod not.poteſt tamen dici tranſactio hoc re-
ſpectu:quia laudum ⁊ compromiſſum in arbitratoreȝ ſit de re dubia
ſicut tranſactio.vt dicit glo.de arbi.expoſita.in glo.ij. Ex his rema
nent clare due differentie. Prima quia arbitrator aſſumitur imme
diate ſuper contractu:⁊ in viam contractus quod agit ⁊ expedit ar-
bitro aſſumitur ſuper lite vt iudex procedit.Ex hoc ſequitur.Secū
da quia arbiter ſequitur ordinem iuris in p̄cedendo arbitrator nō.
Tertia ex hoc ſequitur differentia quia arbitrator per viam ſenten-
tie non diffinit:⁊ ſic non arctatur ad promulgandam ſententiam in
ſcriptis:vel cum alia ſolennitate:⁊ ſic arctatur arbiter vt iudex.vnde
dicit Innocen. quod nō eſt vis vtrum talis arbitrator inter partes
fecerit litem conteſtari:vel non vel ſententiam in ſcriptis promulga
uerit vel non.ſed ſimplici verbo dixerit quod ſibi videtur:quia corā
eo non eſt iudicium:vel quaſi ſed totum ponitur in ſua poteſtate:et

predictarum ſolennitatum obſeruatio non niſi coram iudice locum
habet: vel aliter ſecundum Innocen. ⁊ hoc tenet Gui. de ſuza. in. l. ſi
qui ex conſenſu. C. de epiſco. audi. Quarta ex his datur differentia:
quia arbiter debet pronuntiare ſecundum ius ex debito: licet poſſit
pronuntiare prout voluerit. vt in. §. ſtari. in. l. diem proferre. ff. de ar
bi. ſed arbitrator non: ſed diffinit ſecundum equitatem ſm But. in
l. decernit. C. de arbit. vnde dicit Joan. and. in addi. predicta quod
arbitri debent ſeruare rigorẽ iuris arbitratores iuſtitiam. vt in ſpe.
de arbitris. §. j. verſi. arbitrator vero. Ex his ſurgunt alique difficul
tates an videantur vt arbitri electi: an vt arbitratores ex modo cõ
promittendi. Si eſt compromiſſum in aliquem vt poſſit procedere
ordine iuris non obſeruato: vt videatur hic arbiter vel arbitrator. di
cit hic Innocen. quod hic habebit mixtam poteſtatem: ⁊ arbiter po
teſt eſſe ⁊ arbitrator quod innuunt illa verba non obſeruato. ad hoc
ff. de leg. j. l. ſi ſeruus plurium. §. ſi. ⁊ ibi Barto. ⁊ iudicabitur vt arbi
ter vel vt arbitrator ex modo procedendi: ⁊ ſi eligat ſeruare ordinez
cenſetur aſſumpſiſſe poteſtatem arbiter: ⁊ debet pronuntiare ſcdm
ius ⁊ ſi pronuntiet inique non reducetur ad arbitrium boni viri. Si
proceſſerit ordine iuris non obſeruato iudicabitur proceſſiſſe vt ar
bitrator: ⁊ eius dictum reducetur ad arbitrium boni viri. ad hoc qđ
not. Dy. de leg. j. ſi ſeruus plurium. §. ſi. Si autem partim proceſſiſ
ſet ſeruato ordine iuris ⁊ partim non: quia fecit dari libellum litem
conteſtari: recepit tamen teſtes partibus non vocatis ⁊ publicauit:
⁊ etiam ſententiam ſine ſcriptis dedit poſſet dici ſententiam non te
nere quaſi eligendo a principio viam iudiciariã videatur alij renun
tiaſſe. de appella. ſollicitudinem. ⁊ de preſump. nonne. de electio. vt
quis, duas. ⁊ hoc tenuit Dy. in. l. iij. ff. de teſtamento mili. ſed Hoſti.
dicit quod melius eſt dicere quod ſententia valeat ⁊ ſi equa eſt ſtet.
alias reducatur ad arbitrium boni viri: ⁊ ſic iudicabitur vt arbitra
tor ⁊ non vt arbiter: ⁊ ſic quod in hoc dubio omnis cedat iniquitas
argu. ff. de eo quod cer. loco. l. quod ſi epheſi. ⁊ vt litigia reſtringãtur
de reſcript. nonnulli. §. ſi autem. vt res potius valeat quam pereat.
de verbo. ſigni. abbate. ſecundum Hoſtien. Quod mihi placet quia
non repugnant vie arbitratoris quod in aliquo vel in toto etiam p
cedendo ſeruet ordinem iuris. ad hoc glo. in cle. ſi. de verbo. ſignific.
propter que poſſet dici quod ſi tũc per omnia ſeruaret ius in proce
dendo: ⁊ ſententiando modo ſententia eſſet iniqua inſpecto rigore
iuris. Equa tamen ſecundum equitatem naturalem: quod huic ſen
tentie eſſet ſtandum tanquam ſententie arbitratoris. ⁊ hoc etiam ſe
quitur Joan. and. in addi. Specu. in titulo de arbi. §. ſi. verſi. quid ſi
compromiſſum. in. iiij. colũ. Et dicit hoc tenuiſſe Fran. accur. in. l. ſi
miles. de teſta. mili. ⁊ l. ij. ff. de opt. lega. Et format queſtionem quã
do eſt compromiſſum in arbitrum: ⁊ arbitratorem vel amicabilem
compoſitorem: ſed ſi proceſſiſſet a principio ſine ordine: ⁊ ſententiaſ
ſet in ſcriptis. Guil. tenet quod valebit in ſentẽtia arbitri potius iu
dicando a fine quam a principio: ⁊ a principali quam ab acceſſorio:
vel in fine ordinato. Credo quod valebit vt arbitratoris ⁊ reducetur
ad arbitrium boni viri: quia hoc non repugnat ex toto proceſſui ar
bitratoris ſed arbitri proceſſui repugnat quod procedit ſine ordine
ad hoc glo. ſi. in cle. ſi. de verbo. ſigni. ⁊ tenet Frederi. ſuo conſi. cciiij.
15 † Ex his deciditur quid de tali compromiſſo compromittimus in
talem vt arbitrum qđ in dubio videtur electus vt arbiter ⁊ nõ vt ar
bitrator niſi ex alijs verbis appareat vt quia dictum ſit quod poſſit
procedere ordine iuris non obſeruato vel alijs conſimilibus. Item
ſi partes dicant eligimus talem vt arbitratorem: vel qui vt bonus
vir noſtras terminet queſtiones talis non habet poteſtatem arbitri
niſi per aliqua verba poſſit aliquid apprehendi ſm Innocen. hic. ⁊
vide de hoc in Specu. de arbitris. §. ſi. in. ij. col. verſi. ſed pone. quod
16 ſicut ⁊ in tribus. verſi. ſeq. † Ex his deciditur ſi eſt compromiſſum vt
in arbitris ⁊ in arbitratorem: ⁊ amicabilem compoſitorem an ſit ar
biter vel arbitrator. alleg. pro ⁊ contra Specu. in loco preallег. ⁊ reſi
det quod videtur electus vt arbiter ſaltẽ vbi eſt adiecta pena vt res
efficacius valeat: quia dicto eius tunc omnino ſtatur: ſed nõ placet
deciſio quia verba ſonant in vtrãq; poteſtatem. vnde dico idem qđ
primo dixi: vt poſſit altera vti poteſtate ſecundum quod procedere
elegerit. ⁊ tenet Barto. etiam quando eſt dictum compromittimus
in talem vt arbitrum ⁊ arbitratorem. vt in dicto. §. arbitrorum. alle.
no. ff. de iudi. l. j. ⁊ in. l. epiſcopale. C. de epiſ. audi. ⁊ dicit Innocen.
17 hoc tenere. † Ex his deciditur quid ſi in cõpromiſſo dicitur qđ pro
cederetur cognoſcendo de iure ⁊ de facto ſententiare de iure tantũ:
an erit arbiter vel arbitrator: dicit Fran. de are. in. l. ſi quis arbitra
tu. quod erit arbiter cui eſt remiſſa obſeruatio iuris in proceſſu: ſed
in ſententia habebit ſeruare ordinem iuris ⁊ ius. ad hoc quia etiam
iudici lex aliquando remittit morem iudicialem ordine: ⁊ tamen vt
iudex pronuntiat. l. ne quicquam. §. de plano. ff. de offi. proconſul. ⁊
leg. ⁊ C. de naufragi. l. de ſubmerſis. de verb. ſig. clemen. ſepe. ⁊ non
dicetur arbitrator: quia differentia eſſentialis inter arbitrum ⁊ ar
bitratorem eſt quod poſſit ſecundum equitatem dare de iure vnius
alteri: ⁊ poteſt ſententiando trãſgredi ius ſaltem in nummo. vt. l. ſi
libertus. de iure patronã. ⁊ l. ſi de meis. §. recepiſſe. de arbitris. in. §. ſi
vero contigerit. in aut. vt diffe. iudic. inſtitu. de contrahen. emptio.

§. pretium. arbiter autem ſecundum ius debet iudicare. Item quia
mixtum debet attribui digniori. ff. de verb. oblig. l. quicquid. §. cum
in partes. ⁊ patet. de conſecra. eccle. vel alta. quod in dubijs: ⁊ maior
eſt ſententia quam proceſſus: quia proceſſus propter ſententiam: et
non econuerſo. igitur hoc ſatis placet: nam ſicut in iudice: eligendo
viam ſummariam: partes poſſunt remittere ordinem iudiciarium
ita ⁊ in arbitris. ad hoc gloſ. de re iudica. cap. ſina. li. vj. Et quod no.
de libelli oblatio. de cauſis. Per hoc non obſtat ſi dicatur quod par
tes non poſſunt remittere ordinem iuris: vt. l. ij. §. ſed quia. C. de iu
ramento calumnie. et quod not. in aut. offeratur. C. de lit. conteſt. de
offi. delega. de cauſis de libel. oblatio. ca. j. de re iudica. c. j. li. vj. quia
non poteſt numerare ſolennitates iudiciorum coram ſuperiore: ſe
cus quando litigat coram arbitro: cui conſenſus partium dat notio
nem: et ita obſeruat conſuetudo ſecundum Barto. Ex hoc decidi
tur alia dubitatio: quid ſi dicatur quod compromittunt in arbitruz
et arbitratorem: ⁊ amicabilem compoſitorem: ad cognoſcendum de
iure et de facto: et ſententiandum de iure tantum. dependet hoc a
precedenti quia hic eſt additum verbum arbitratorem: quia non vi
detur quod ſit arbiter: ſi eligat de facto procedere alias illa verba ſu
perfluerent. Soluit Fran. predictus quod erit arbiter tantum: quia
iſta officia ſubſtantialiter diſtinguuntur penes finem ſententiandi:
vt principalius: quod debet attendi: vt. l. queritur. ff. de ſtatu homi.
et d. §. cum in partes: ⁊ illa verba velut in arbitratorem ſimilitudina
rie: vt in procedendo non ſeruãt ius: ad ſimilitudinem arbitratoris.
Non autem videtur poſſe intelligi vt fungatur vtriuſq; officio: vno
in cognoſcendo: altero in ſentẽtiando: vt ſic ſequeretur compromiſ
ſum in cognitione a cõpromiſſo quo ad ſententiandi actum per aut.
ad hec. C. de iudi. ⁊. de offi. delega. ſuper queſtionum: vt ſic ſententia
ferretur per arbitrum ex actis factis per arbitratorem: quia non po
teſt eſſe ſententia quin aliqua acta precedant: que ſint iudicialia: vt
dicta clementi. ſepe: et acta arbitratoris non ſunt acta: quia ibi non
eſt inſtar vel locum tenens iudicis. item quia non debet continentia
cauſe diuidi. C. de iudi. l. nulli. item de qua re ⁊c. debet enim pronun
ciare vt cognouit. nõ ob. aut. ad hec. C. de iudi. quia ibi debet iudex
cauſam audire ter per ſe. item quia cognoſcit per ſubſiſtentem: qui
iudex eſt: vel ſecundum eum poteſt dici quod ſint duo compromiſſa
vnum quod tenet: vt in arbitrum. Aliud quod non tenet: vt in arbi
tratorem: quia in ipſo contractu appoſuit pactum cõtra ſubſtantiã.
vt. l. per ſeruum. ff. de vſu. ⁊ habi. ⁊ l. cum precario. ff. de precario. Nec
poterit hec cognitio eſſe ſimilis cognitioni arbitratoris per omnia
nam quorundam ſubſtantialium actorũ fabricatio non poterit ob
mitti: de quibus in clementi. ſepe. de verbo. ſigniſi. quia ex toto talia
non poſſunt pacto remitti: licet poſſent ſolennitates alie: vbi velint
vt procedatur ſummarie: vt no. de re iudi. c. ſi. lib. vj. et de libel. obla.
c. primo. vnde debebit porrigi qualis qualis petitio: ⁊ libellus por
rigi ⁊ ſic quod dicitur arbitraria redacta ad inſtar iudiciorum dic or
dinariorum. ⁊ extraordinariorum ſi hec agatur ⁊ eſt expreſſum in. l.
diem proferre. §. ſi quis litigatorum. vbi poteſt agi quod ſententia
promulgaretur partibus abſentibus vtroq; litigante. ad hoc. eodẽ
titulo. l. non diſtinguemus. §. de officio. Sed certe illa iura probant
quod etiam poſſint ſubſtantialia illa remitti vt in preſentia feratur
⁊ pars citetur vt ibi probatur. nec obſt. preallег. quia in iudicijs non
poteſt hec agi quin ſaltem ſolennitates ille. de quibus in clemẽ. ſepe.
ſeruent ſed bene in arbitris: ⁊ hec qꝛ iudices habẽt ptãtem de publi
co: ſed arbitri habẽt ab hoĩe ⁊ partibus ⁊ ſic nõ ob. qđ no. in. l. ij. §. qđ
obſeruari. C. de iur. cal. ſm Fran. Ex hoc dicit Frã. qđ ſi compromiſ
ſum eſt vt in arbitratorẽ ⁊ ſemper pceſſit vt arbiter: ⁊ pcedendo ⁊ ſen
tentiando qđ valebit ſentẽtia vt arbiter: ⁊ nõ poterit peti reductio: ⁊
hoc tenet But. in. l. ſi. C. de iureiuran. quod non placet: quia non re
pugnat proceſſui arbitratoris vt cognoſcat vt arbitrator. tenet ta
men in. l. ſi. C. de teſti. ⁊ ibi Barto. quod atteſtationes recepte coraz
arbitratore habebunt illum effectum quem habuiſſent coram arbi
tro quando ſunt plene recepte eo vt arbitro procedente: ſed nec hoc
ex toto placet cum non habeant colorẽ iudicis: vel quaſi de quo dic
vt dixi. de teſti. preſentata. Ex his deciditur quid ſi compromiſſum
ſit in arbitratorem ⁊ amicabilem compoſitorem: vt procedat de iure
⁊ de facto: ⁊ ſententiet de iure tantum differt a precedenti: quia hic
non ponitur verbum arbitrum: ſed arbitratorem ⁊ amicabilem ⁊c.
puto quod ſit arbitrator: quia quod reducatur eius arbitrium ad li
mites iuris cum etiam ex poſt facto ſit ad hoc reducibile non repu
gnat arbitramento. ad hoc glo. in. l. j. ff. ſi quis cautio. ⁊ habebit ar
bitrator informare arbitrium a iure non a ſola equitate naturali nã
⁊ ante hoc poterat. Ex his deciditur quid ſi dicat compromittimus
in te vt in arbitrum ⁊ bonum virum dic quod erit arbiter: quia ⁊ ar
biter eligitur vt bonus vir. ff. de arbit. l. iij. idem ſi dicat eligimus te
in litis diſceptorem vt ibi. Quid ſi ſuſcipiat arbitrator compromiſ
ſum: vt ſi ſciret an partes poſſit concordare. dic quod non erit arbi
ter nec arbitrator ſed mediator. ff. de arbi. l. ſi de meis. §. recepiſſe. Si
eſt dictum volo ſtare voluntati talis erit arbitrator. vt dicto. §. rece
18 piſſe. ⁊ ibi Bald. † Ex his infertur ſecundum Guil. de cug. in. l. epi
ſcopale. C. de epiſco. audi. quia arbiter habet citare partes: ⁊ parti
bus abſentib⁹

bus abſentibus non poteſt laudare.ſecus eſt in arbitratore. ¶ Ad
primum.ff.de arbi.l.diem proferre.§.ſi quis ex litigatoribus.⁊.§.co
ram quo. ¶ Ad ſecundum probat quia arbitramentum certificat
cōtractum:quia finitur inter abſentes.ff.de.l.labeo.l.iij.ff.ſi.regun.
l.j.in fi.cū.l.ſeq.ff.ſi menſ.fal.mo.dix.ff.de leg.ij.l.cum pater.§.heredi
tatem.de acquiren.heredi.l.ſi quis in bona.§.iuſſum.vbi voluntas
ab abſente parte poteſt declarari.ad hoc.ff.de vſufruc.l.item ſi fun-
di.§.fi.⁊ ſic per nuntium.vel epiſtolam abſentibus partibus poteſt
laudare.ff.de confeſſ.l.certum.§.ſi quis iuncta.l.publia.ff.depoſiti.
Item quia vt mediator ⁊ proſeneta eſt non arctatur ergo.ad hoc.ff.
de dote preleg.l.theopompus.Item quia citatio non reperitur ne
ceſſaria niſi in his que fiunt a iudice in iudicio.de preſumptio.c.fi.⁊
quod ibi not.Innocen.Cy.in.l.fi.de contrahen.emptio.tenet con-
tra.per.l.ſi quis arbitratu.ff.de verb.oblig.vbi ſi proteſtetur quomi
nus arbitretur committitur pena per partem autem aliter ſtare nō
poteſt niſi ſi abſens ſit.Non poteſt ergo abſente parte pronuntiari.
⁊ hanc opi.ſequitur Barto.in.l.ſi quis arbitratu.ff.de verbo.oblig.
pro caſu alleg.l.quod ſi nolit.ff.de edi.edic.in.§.ſi quid vbi declara-
tio voluntatis debet fieri preſente parte.ad hoc quia licet nō cogno
ſcat inter partes illas debet interrogare.l.j.§.⁊ ſi non conſtat.ff.vbi
pu.edu.de.ad hoc eſt expreſſum in.l.ſi de meis.§.recepiſſe.ff.de arb.
vbi debet partes interrogare:⁊ inter eas diſcutere.ad hoc.l.legatū.
de vſufruct.lega.vbi in commutatione legati a iudice qui hoc facit:
vt bonus vir dꝫ pars citari.ad hoc.C.de nupt.l.hac edictali.§.his il
lud.vbi tales arbitratores tenētur iurare.ergo parte preſente.C.de
teſti.ſi quādo.ſ̄.de teſti.in nomine domini.Item quia preſens poſ-
ſet tradere abſentem in ſuam ſententiam.ff.de arbi.l.item ſi vnus.ſ̄.
de electio.bone.Non obſt.quod non cognoſcatur iudicialiter:⁊ ta-
lia poſſint que cognitionem non exigunt fieri abſente parte.ff.de ar
bi.l.diem.in princi.⁊.l.ſi interpellatur.§.j.de bo.auto.iudi.poſ.l.iij.
§.penult.⁊ quod ibi not.quia loquitur in his que non parant parti
bus preiudicium.vt not.in dicta.l.iij.Non ob.l.ſi vt proponis.C.
quomodo ⁊ quando iudex.quia ibi preceſſerat cognitio ſm Barto.
qui ſic reſidet in dicta.l.ſi quis arbitratu.ad hoc q2 ex tali actu par-
tes poſſunt ledi.ff.de adoptio.l.nam ita diuus.ad hoc.l.j.§.cum di-
citur.ff.ſi cui pluſquā.per.l.falci.vbi ad actum extraiudicialem voca
tur pars de cuius agitur preiudicio.ad hoc.C.fi.regundo.l.iij.dicit
Fran.de aret.⁊ hoc olim tenebam ante eum quod ſi partes ſunt pre
ſentes in diſcuſſione iam facta non eſt neceſſaria vocatio in arbitra
mento.argu.C.de adulte.l.quāuis indubitati.⁊ hoc tenet Cy.quod
plus eſt in arbitro in.l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſco.audi.Si non
fuerunt partes adhibite in diſcuſſione vel non conſtat:⁊ dicit quod
ſi partes non requirantur per hoc arbitramentum non eſt nullum:
quia talis procedendi modus non reperitur arbitratorius ſtatutus
a iure:nam habet mandatum arbitrandi equum ſine determinatio
ne forme.⁊ ſic erit in electione ipſius an hoc faciat.l.ſi defuncta.§.fi.
ff.de vſufru.in.c.fi.de preſump.⁊ in cle.j.de offi.delega.nec etiam eſt
iniquum:quia non ſit ſeruata ſolennitas:vt ex hoc ſolo poſſet retra
ctari:quia quando aliquid committitur alicui vt bono viro extraiu
dicium habetur reſpectus potius ad effectum quam ad procedendi
qualitatem.ff.de vſufruc.l.item ſi fundi.§.fi.⁊ quod no.in dicto.c.fi.
⁊ dicta cle.j.in ipſa autem diſcuſſione negocij poteſt habere partiū
preſentiam de honeſtate adeo quod ſi partes detractent venire non
poteſt cogi arbitrator in ditione:quia poteſt dicere ſibi non liquere
cum partium preſentia negotij merita ⁊c.vt.l.fi.C.ſi per vim vel alio
modo.Et hoc modo poterit ſtare per non venientem quominus ar
bitretur.vt.l.ſi quis arbitratu.ad hoc.l.ſi de meis.§.fin.de arbi.non
tamen arctatur de neceſſitate.non ob.l.quod ſi nolit.§.item ſi.ff.de
edil.edic.quia illa non exigit preſentiam in arbitrando:ſed excuſat
a contumacia in non reſtituendo propter abſentiam eius cui debet
reſtitui ſimile.c.de commiſſoria.l.ſi fundum.§.fi.⁊ de vſu.l.pecunie.
in fine.⁊.l.cum quidam.§.ſi ſtichus.⁊.§.pupillo.non obſt.l.j.vbi pu
pil.edu.de.l.ſi legatum.de annu.lega.⁊.l.nam ita diuus.cum ſi.quia
loquuntur in illis qui ratione poteſtatis vel iuriſditionis attribute
a iure:vel iudice vbi poteſt fieri preiudicium hic in actibus extraiu-
dicialibus quibus non eſt data forma ſm Fran.quem in hoc ſequor
l.hac edictali.§.illud loquitur in arbitro.qui vt teſtis producitur:et
tanq̄ peritus.Hec vera in arbitratore inter viuos in arbitratore da
to in vltima voluntate qui habet inſtar executoris quid iuris vide
Barto.ff.de leg.ij.l.j.Quinta differentia eſt ⁊ colligatio ex his que
ſcribit Barto.in aut.decernimus.C.de arbi.vbi dicit quod arbitri
non iurant arbitratores autem ſic.vt in dicta.l.hac edictali.§.his il
lud.C.de ſecun.nupt.ponit etiam in.l.j.C.de arbi.quod non placet
in vero arbitratore electo a partibus.illa loquitur in electo a iudi-
ce qui habet iurare ⁊ deponere in formā teſtis inter partes:vel qui
eſt electus a partibus iudice iubente.ad hoc.l.plures.C.de fi.inſtru.
non nego quoniam ſi arbitrator ⁊ partes concordarent quin poſſet
iurare:quia non reperitur prohibitum niſi de arbitro.Sed dico qđ
iuramentum non eſt de ſubſtantia:⁊ ſic etiam ſeruatur in facto.Se-
xta differentia colligitur ex his que dixi.ſ̄.quia arbiter non poteſt
quis eſſe in cauſa ſua ſicut nec iudex.C.vt nemo iudex.ff.de arbitris.
l.pedius.ſed bene poteſt eſſe arbitrator.vt hic.Septima differentia
quia arbiter vt ſuſpectus recuſatur.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.
§.cum quidam.ſecus in arbitratore.vt dicto.§.cum quidam.⁊ in.d.
§.arbitrorum.⁊.l.ſi de meis.§.recepiſſe.ff.de arbi.de operis no.nun
tia.l.prima.§.⁊ poſt operis.Octaua differentia quia mulier poteſt
eſſe arbitramentatrix:etiam non in dignitate poſita.vt hic.⁊.ff.de
admini.tuto.l.titium ⁊ meuium.§.j.ſed non poteſt eſſe arbitratrix.
niſi ſit in dignitate poſita vt.ſ̄.de arbitris.dilecti.Nona differentia
quod monachus non poteſt eſſe arbiter.dicit glo.ff.de arbi.l.pediꝰ.
⁊.l.fi.⁊ poteſt eſſe arbitrator.vt not.Pau.in cle.j.de reſcript.Cy.te-
net quod nec arbitrator poteſt eſſe in.l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſ.
audi.remittit ad Specu.de arbi.§.fi.verſi.ſed quero.⁊ per Vinc.de
ſtatu mona.cum ad monaſterium.Odoffr.tenet quod poteſt eſſe ar
bitrator.vide in Specu.de arbi.§.ſequitur.ver.quid de ſimplici.ibi
Spec.recitat opi.Odoffre.dicit ibi quod non poteſt eſſe arbiter nec
arbitrator:quia non debent eſſe diſceptationes forenſium negotio-
rum.Et quia non debent eſſe momento extra clauſtrum.xvj q.j.mo
nachus.dic quod arbiter eſſe poteſt abbate imperante:⁊ accedente
vtilitate monaſterij ⁊ ſufficere poſſet aliqualis expedientia per no.
de re iudica.cum.J.⁊.A.⁊ hoc tenet Specu.⁊ Joan.and.ibi ⁊ Ho-
ſtien.in ſumma de arbi.§.ij.in fin.ſicut poteſt eſſe procurator ⁊ aduo
care vt ibi.⁊ not.de poſtula.c.ij.multo fortius illo caſu poteſt eſſe ar
bitrator.extra caſum autem vtilitatis monaſterij.Jac.de are.vt ibi
recitat Jo.and.dicit qđ poteſt eſſe arbitrator:quia ⁊ mulier poteſt.
ff.de admini.tuto.l.titium ⁊ meuium.§.j.⁊ quia amicabiliter com-
ponere:⁊ ad pacem reducere eſt actus pietatis.C.de ferijs.l.dies.de
ferijs.c.j.Hoc puto inquātum velit procedere ſine anfractu iudicio
rum:⁊ vbi leuis ſit diſtractus in compoſitione alias non ſibi liceat:
ſed ſi aſſumpſerit teneat nihilominus quod agit exceptis minoribꝰ
quia nec etiā poſſunt eſſe teſtamenti executores qui actus eſt pius
vt in cle.exiui.Non nego quin poſſint laborare abſq; compromiſſo
ad pietatem concordie:⁊ pacis ſicut ad alia opera pietatis.inquan-
tum dixi eos poſſe maxime procedit in ſpiritualibus ⁊ eccleſiaſticis
in quibus maior pietas aſſiſtat.Nunquid abbas in cauſa monaſte-
rij poteſt eſſe arbiter.dicit Specu.quod non poteſt eſſe arbiter in.l.
ſi de rebus.ff.de arbi.quia vſufructuarius.eſt niſi monaſterium ha-
beat ſindicum.vt de teſti.inſuper.Joan.and.remittit de preſcript.
cum olim.vbi ſcribit ſuper verbo lucanis.⁊ de except.cum inter.ſup
verbo ſubſcribi.Dicit tamen quod decre.cum olim nō loquitur de
principali prelato de quo queritur.Sed ſi teneatur quod poſſit eſſe
iudex.de quo vide quod not.⁊ ibi plena remiſſio de iudic.cum veniſ
ſent.poſſet eſſe ⁊ arbiter verus ibi tenet quod nō poteſt eſſe arbiter
verus poſſet tamen eſſe arbitrator per not.in.l.penul.ff.de arbi.ad
hoc.ff.de leg.j.ſenatus.§.penul.⁊.l.ſi ſic.in princi.eo.tit.⁊.l.fideiuſ.
§.q̄ꝙ̄.de leg.iij.vbi delegata nō poſſent committi in voluntate he-
redis:ſed in volūtate eius vt boni viri.ad quod.l.j.ff.de leg.ij.⁊ hoc
ponit Spec.⁊ Joan.and.in addi.in titu.de arbi.§.ſeq.ver.ſed nun-
quid abbas:⁊ ad deciſionem facit quod not.Specu.in titu.de arbi.
§.ſecundo.verſi.item poteſt eſſe arbiter.Decima differentia ſecun-
dum leges quia ordinarius inter ſubditos inter quos habet iuriſdi
tionem non poteſt eſſe arbiter:⁊ poteſt eſſe arbitrator.vt in aut.vt
diffe.iudic.§.ſi vero contigerit.⁊ no.glo.ff.de arbi.l.pedius alius.l.
ſi in ſeruum.§.j.vltra dicunt quod nec arbiter nec arbitrator eſſe po-
teſt vt recitat Cy.in dicta.l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſco.aud.de iu
re ciuili tenetur cōmuniter quod non poſſet iudex compellere:vt in
ſe compromittant.vt dicta.l.pedius.ſecundum vnum intellectum.
Fallit in principe.de electio.cum inter.N.Reuerentialis tamen ti-
mor iudicis non inficeret vt dicto.c.cum inter.R.ad hoc.l.j.§.que
honorande.ff.quarum re.act.non da.⁊ quod not.Innocen.de offi.
deleg.cauſam.voluntarie compromittere non poſſunt partes in eo
de quo eſt iudex.vt in arbitrum ſed bene vt in arbitratorem non ſub
diti vel ſubditi:in eo de quo non eſt iudex bene compromittere poſ
ſunt vt in arbitris.ff.de iudic.l.j.⁊ ibi glo.Per que dicit Guil.in di-
cta.l.pedius.quod in iudicem a quo eſt appellatum vt in arbitrum
poteſt compromitti:quia non eſt iudex.j.de appella.paſtoralis.de
iure vt in delegatum ⁊ ordinarium compromitti poteſt etiam reten
ta poteſtate delegata.ſ̄.de preſcrip.literas.de preben.niſi.de arbit.
cum olim.⁊.c.cum tempore.vbi de hoc.⁊.iij.q.vij.§.tali.alleg.§.ſi ve
19 ro.vbi hoc gloſ.concludit.⁊.ij.q.vij.quod de arbitris.†Aduerte ta-
men quod ſecundum leges non compromittant partes in iudicem:
poſſunt tamen ſe obligare ad ſtandum ſue ſententie:que obligatio
habet vim renuntiationis appellationis vt.l.tale pactū.§.qui pro-
uocauit.ff.de pact.Ad hoc.ff.de re iud.l.ſi conuenerit.C.de tempo.
20 appell.l.fi.¶†Undecima differentia:quia arbitratoris dictū non
emologatur taciturnitate.x.dierum:ſed ſic emologatur dictum ar
bitrium.vt.l.penul.C.de arbi.ſm Inno.fatetur tamen quod expreſ
ſe poteſt emologari conuentione partium non quod per omnia ha
beat effectum emologationis:ſed valebit vt pactum vel tranſactio.
ad hoc.l.ij.C.cōmunia vtriuſq; iudi.dicit tamen Bart.quod ſtatu-
21 ta terrarum prouident.¶†Ex hoc ſurgit alia.xij.differentia quia
laudum arbitri inquantum non eſt emologatum nō parit actionē

ſi nudum eſt: licet poſſit agi ad penam: ſed parit ſolam exceptionem
de iure ciuili: ſed emologatum tacite vel expreſſe parit actionem in
factum: ꝛ habet executionem ſicut ſentētia. vt dicta. l. cum antea. C.
de arbi. arbitramentum autem ſit vel non ſit emologatum parit of‑
ficium iudicis ſm Inno. ꝛ Hoſtiē. ꝛ mandabitur executioni ex quo
eſt equum: ꝛ idē ſi ſit iniquum: poſtꝙ fuerit ad equitatem reductum
vt no. de arbi. c. ij. ſecundum Hoſti. Sed ſi ambe partes contradice‑
rent iudex ſe nō habet intromittere quaſi poteſtas arbitratoris quic
quid iudicauit videatur contraria voluntate reuocata ar. cont̄ que
no. de elec. qualiter in fi. ꝛ de reg. iur. c. j. quod no. quia poſſunt con‑
22 traria voluntate partes recedere a laudo. † Ob que vidēda ſunt duo
primo an ꝛ quādo arbitri laudum poſſit emologari: ꝛ ſiue emologe
tur ſiue nō quam pariat actionem vel ius. Secundo quo iure eius
arbitramentum executioni mandetur. Dic ſi laudum eſt ſine pena
poteſt emologari ꝛ tacite ꝛ expreſſe vt in dicta. l. pe. ꝛ emologat̄ ex‑
preſſe: quando ante. x. dies partes expreſſe approbant. emologant̄:
tacite per lapſum. x. dierum: ſi partes non cōtradicant ꝛ tunc produ
cit actionem ꝛ exceptionem ꝛ agitur conditione ex illa. l. vel in fa‑
ctum ſicut in alijs ſecundum Inno. Ad hoc quod no. de arbi. dilecti
vbi autem eſt adiecta pena tunc ſentire videtur qđ nō poſſit emolo‑
gari quando eſt in compromiſſo illa clauſula rato manente pacto vt
no. in d. l. pe. ꝛ no. in. l. ait pretor. ff. de re iudi. Quod hic non proſe‑
quor: qꝛ tangit plus arbitrū ꝙ arbitratorē. In arbitratore aūt quo
iure: exequatur ꝛ qđ pariat ius agendi. Inno. dicit hic qđ ſi arbitra
mentum incidit in contractum agetur actione ex eo contractu puta
ſi eſt electus vt arbitretur de precio rei vendite actione ex eo contra‑
ctu agetur. Inſti. de contrahen. emp. §. preciū. ff. de contrahen. emp.
l. hec venditio. §. fi. intelligit Innocen. quando in continēti poſt con
tractum conuenit de ſtando laudo. Nam ſi ex interuallo ex dicto ta‑
lis arbitratoris orietur ius: quod ſtatim dicam quando non incidit
in contractum. Si autem non incidit in aliquem contractum tunc
ſi in compromiſſo interceſſit iuramentum arbitramentum manda‑
bitur executioni officio iudicis: ꝛ compelletur adimplere qui ſe ſup
ponit arbitrio dummodo ſit equum vel ad equitatem arbitrio boni
viri redactum quia in eo procedetur: at ſi ab initio fuiſſet equum. ff.
de reg. iur. in perſonam: ꝛ. ff. pro ſocio. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum.
Si non interceſſit iuramentum ſed ſtipulatio agetur ex ipſa ſtipula
tione. Si autem eſt nudum tunc dicit quod ſi ſuper aliqua actione
ſit compromiſſum agetur illa actione vt ſi ſuper iniuria actione iniu
riarum. Nec ob. quod actio iniuriarum non detur ad intereſſe ſed ad
vindictam ꝛ ſic non poterit agi ad centum in quibus eſt condemna
tus ratione iniurie quia iſta centum non petentur vt intereſſe: ſed vt
vindicte. Alij dicunt quod ſiue ſuper actione antiqua ſit aſſumptus
ſiue non: non dabitur ſi iuramentū non interceſſit actio: ſed ſola ex
ceptio tantum quaſi tranſactionis vel pacti ꝛ vbi non reſeruaretur
actori reſeruaretur actio priſtina. C. de pac. cum proponas. ꝛ ſi non
ſupereſſet daretur cōdictio ob cauſam vt ſe reponeret in priſtinam
obligationem: vel ſi res tradita foret vt ipſam redderet. C. de re. per‑
mu. l. j. ff. de cōdi. ob cau. l. ſi quis. vel preſcriptis verbis ad intereſſe.
ff. de condi. cauſa data. l. ſi mulier. ꝛ de iure do. l. ſi pater. ꝛ. l. quemad
modum. vel officium iudicis. de preſcriptis verbis ob cauſam: ꝛ ſic
laudum in ſe dicit Inno. quod ſolam pariet exceptionem: ꝛ non pa
riet aliquam actionem. Nec proprie dicetur eius dictum ſententia:
vel laudum ſed dicetur tranſactio. Quidam vt no. Ioā. cre. in auc. vt
dif. iudicis. §. ſi vero contigerit. col. ix. ꝛ ſic ſolam producit exceptio
nem: vt tranſactio vel pactum. In alia parte dicit Inno. quod non
eſt vis facienda. vtrum iuramētum vel ſtipulatio interueniat vel nō
quia ſemper laudum eſt ſeruādum. ſi ſit equum. Et ſi iniquum eſt re‑
digēdum ad arbitrium boni viri: vt in premiſſis iuribus. ff. de ope.
liber. ſi libertus. C. de dot. promiſ. l. fi. Hoſti. vltimate tenet qđ man
dabitur executioni officio iudicis etiam altera parte cōtradicente.
¶ Not. tamen Innoc. in duobus quia tenet: quia de iure canonico
agatur ex pacto vel cōpromiſſo iurato: ꝛ agitur officio iudicis. Ad
hoc quod not. de inſtitu. cum veniſſent. Alibi dicit quod agitur via
denuntiationis. vt. ſ. de iudic. nouit. tamen non agitur ex pacto vel
compromiſſo nudo. ſed ſm Hoſtien. ſic officio iudicis. Bar. in. §. ar
bitrorum. placent dicta Inno. ſaluo eo quod dicit de iuramento: qꝛ
iuramentum quod interponitur ad corroborationem: ſed agitur ex
contractu ipſo iuramento firmato niſi quando eſt litis deciſorium:
vt no. in. l. iuſiurandum. ex conuentione. ff. de iureiuran. ꝛ idem no.
in. l. j. C. vbi ꝛ apud quem. puto dicere verum de iure ciuili: ſed de iu‑
re canonico etiam vbi arbitramentum non incidit in contractum ſi
eſt iuratum actionem producet: vel ſaltem officium iudicis. Idem
dico ſi non eſt iuratum. vt dixit Hoſti. per no. de pac. c. j. quia negari
non poteſt hoc eſſe conſenſu qui de iure canonico producit ius agē
di: ꝛ hoc tenet Hoſti. de arbi. per tuas. cōcludens dicentes ex pacto
nudo non agi non ſolum contra euangelicam dicere veritatem: ſed
etiam contra vlpianum paganum. ff. de conſtit. pecu. l. j. dicens hoc
fortius procedere quando bono conſenſu: vt emologatione iuramē
to vel fidei preſtatione hoc eſt firmatum. Et hoc dicit Bar. in. §. ar‑
bitrorum. quod ſententia arbitrorum non habet paratam executio‑
nem: ſed agendum eſt ex ſtipulatione propoſita vel cōtractu pream‑
bulo impleto per iuramentū: ꝛ ſic ſtatim non debet exequi. l. nimiū
per pe. de execu. rei iudi. licet Hoſti. hic videatur dicere contrarium
quod habeat executionem per officium iudicis: ſed non dicit qđ ha
beat paratam: vnde dictū Bar. eſt verum: quia iuramentum nō hꝫ
vim actus iudiciarij vnde nullum habet colorem ex quo debeat ha‑
bere paratam executionem: ꝛ dato quod habeat annexam cōfeſſio‑
nem tacitam confeſſio non eſt iudicialis que mereatur executionē.
23 ¶ † Decimatertia differentia quia compromiſſum ſoluitur morte
alterius compromittentium. de arbi. c. fi. ſecus in arbitramēto: quia
illud eſt pactum vel tranſactio quod tranſit ad heredes. ff. de proba.
ſi pactum. Si. no. Hoſti. de arbi. c. fi. ꝛ tenet Spec. in tit. de arbi. §. fi‑
nitur. verſ. ſed nunqd arbitrator. ꝛ hoc maxime verum quando aſſu
mitur arbitrator ad perfectionem contractus: ꝛ hoc tenet Franc. de
are. in. l. ſi quis arbitratu. etiam ſi ſuper contractu inherendo cōpro
mittuntur: quia ſpes conditionalis obligationis tranſmittitur ad
heredes. inſti. de verb. obli. §. ex conditionali. que perſone cohereat.
ff. de verb. obli. centeſimis. Nec videt quare contractus reſoluatur:
cum ſit perfectus ex parte vtriuſqꝫ contrahentium. vt. l. potior. ꝛ. l. q
balneum. qui po. in pig. ha. ꝛ. l. ſi titius. de verb. oblig. ſm Fran. hoc
dicit Bar. verum in. l. ſi quis arbitratu. de verb. oblig. quando con‑
tractus eſt tranſmiſſibilis ad heredem. alias nō. alleg. ff. de acquirē.
poſſeſ. l. fundi venditor. in princip. ꝛ de offic. delega. ſi ſuper gratia.
24 † Nunquid autem finiatur banno alterius cōpromittentium ꝛ pu‑
blicatione bonorum dicit Bar. ibi quod non. ſed exiſtens conditio
non obligaret fiſcum. l. quotiens. in fi. ff. de noua. ad hoc. ff. pro ſocio
l. actione. §. publicatione. Cōtra tenet Fran. de are. quia bannitus
ſcđm cōmunem opi. in. l. j. C. de heredi. inſti. vbi Butri. ꝛ Ia. de are.
in. l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad trebel. non equiparatur depor‑
tato: qꝛ nō perdit ea que ſunt ciuitatis ratione. l. ij. ꝛ. iij. de interdic.
ꝛ rele. ꝛ. l. ingenuū. ꝛ. l. ſi qs ingenuū. §. j. ff. de capt. ꝛ eſt capax ɔctus
niſi eſſet talis contractus qui finitur bonorum publicatione. vt di‑
cto. §. publicatione. ꝛ. l. ſi mandauero. §. is cuius. ff. mand. ſm Bar.
monetur. quia licet bānitus ſit capax nouarum obligationū tamē
veteribus priuatur: quia tranſeunt ab vniuerſitate bonorū. vt. l. fi.
ff. de rebus dub. ꝛ ille que erant in ſuſpenſo pereunt: quia exiſtente
conditione nō reperitur perſona que de nouo obligetur nam fiſcus
25 non eſt vere heres ſm Franci. ¶ † Decimaquarta differentia quia
ſcđm aliquos confeſſio facta corā arbitro preiudicat in iudicio: ſed
coram arbitratore nō: per Cy. in. l. j. C. de confeſ. in. v. q. ſed ibi tenet
qđ nec in arbitro nec in arbitratore valebit: vt iudicialis ſit vel nō ſit
emologatum compromiſſum: ſed vtrobiqꝫ valebit vt extraiudicia‑
lis: ꝛ ſic non habet locū differentia. de teſtibus autem examinatis
corā arbitro: vel arbitratore habetur. C. de teſti. l. fi. ꝛ de teſtibus pre
ſentata. dic vt ibi dixi. vnum dicit Barto. in dicta. l. pe. quod ſi ſint
examinati coram arbitratore: ſcđm formam iudicij qđ faciet fidē co‑
ram iudice ſm But. Quod non placet cum factum arbitratoris nō
ſit preiudiciale vel quaſi de hoc in Specu. de confeſ. §. nunc videndū
verſi. quid de confeſſione. vbi Ioan. and. in addi. recitat verba Cyn.
¶ Decimaquinta differentia colligitur ex his vt no. in dicto verſi.
quid de confeſſione. quod ſcripſi. ſ. de confeſ. c. fi. quia indiſtincte cō
feſſio facta coram arbitratore ſecuto laudo nō poteſt reuocari ſi lau
dum eſt validum: quia negocium eſt finitum vt dicit ibi Io. and. in
addi. quod non procedit in laudo arbitri niſi ſit emologatum: qꝛ nō
videtur negocium adhuc finitum. primo enim caſu videtur trāſactū
26 vt dixi. ſ. ꝛ no. in auc. vt dif. iudi. §. ſi vero contigerit. ¶ † Decima
ſexta differentia quia litis conteſt. coram arbitro interrumpit pre‑
ſcriptionem. vt. l. pe. C. de arbi. qđ nō procedit in arbitratore. vt no.
Io. and. in addi. Specu. in tit. de lit. conteſt. §. effectus. in prin. tum
quia hic non eſt interruptio naturalis que priuet poſſeſſione. ff. de
vſuc. naturaliter. Tum quia nec ciuilis. l. alienam. ff. ꝑ empto. Nec
hic numeratur inter modos interrumpendi. xvi. q. iij. §. poteſt. ver.
hoc de preſcriptione. ꝛ de preſcriptio. illud. C. de preſcrip. xxx. anno.
l. cum notiſſimi. Et per Hoſti. in ſum. de preſcrip. rerum mobilium.
27 §. quibus modis. ¶ † Decimaſeptima differentia quia arbiter nō
procedit diebus feriatis ſicut arbitrator ſm Bar. in. §. arbitrorum.
quia arbitramentum eſt quedam compoſitio: ꝛ ad pacem reductio:
qui actus poteſt expediri etiam diebus feriatis in honorem dei. de
ferijs. c. j. C. de fer. l. fi. xvij. q. j. omne. quod idem Specu. in titu. de ar
bitro. §. ſequitur. verſi. in forma compromiſſi. vbi dicit quod poteſt
ſi velit arbitrator: ſed non compellitur etiam ſi partes paciſcantur:
quia pactum non preiudicat ei quod ſecus in arbitro vbi etiā ex pa
28 cto non poſſet procedere in diebus feriatis in honorē dei. ¶ † De‑
cimaoctaua differentia quia de iure ciuili arbiter aſtringitur inſtan
tie ſtatute in. l. properandum. C. de iudi. ſed non arbitrator de arbi‑
tro in. l. item ſi vnus. §. j. ff. de arbit. ꝛ tꝫ Cyn. in. l. properandum. C.
de iudicijs. alleg. ff. de arbit. ſed ſi in compromiſſum. ꝛ tenet Ioā. de
deo. vt recitat Ioan. and. in addi. Spec. de arbi. §. differt. verſ. item
vt infra triennium. in additione que incipit. not. quod aliud eſt hic
querere. Super hoc tamen an in arbitro habeat locum inſtātia ſunt
opi. Quidam quod non. Alij quod ſic: ꝛ incipit a tempore litis mo

te coram

te coꝛam arbitro.non a tempoꝛe compꝛomiſſi.vt dixit Cyn.finaliter
reſidet Joan.and.ibi Spec.recitatis multis opinionibus quod nõ
eſt inſtãtia in arbitro.Quod quid ſit de iure ciuili clarum de iure ca
nonico per not.de iudi.c.penul.quia nec in iudice: ergo nec in arbi-
tro ad cuius inſtar proceditur. ¶ Decimanona differentia quia ſi
arbiter pronuntiauit ſuper toto bene vel male functus eſt officio:et
non poteſt amplius pronuntiare.vt dixi.ſ.circa contraria.ſicut ꝛ di
cimus in delegato.ſ.de offi.deleg.in literis.In arbitratoꝛe text.vi-
detur hic quod poſſit.In contra.de elect.ſi compꝛomiſſarius.libꝛo
vj.ꝛ hoc tenet glo.in.§.arbitroꝛum.pꝛo pꝛimo facit theoꝛica Inno.
ꝛ quod dicit de executoꝛe.de re iudica.c.j.ꝛ in dicto.c.in literis.quia
in actibus extraiudicialibus non habet locum.c.in literis.Cy.reci
tat multas opi.in.l.ſi.C.de contrahen.emptio.Pe.dicit quod ſi ar-
bitrium competit mihi iure meo poſſum:licet ſemel male elegerim
ſecundus arbitrari.ff.de condi.ꝛ demon.l.hec autem.ſi iure alieno.
dicit quod ſi ſeruauit foꝛmam facto nullo finitur eius poteſtas.ff.de
condi.ꝛ demon.l.meuius.ꝛ.l.ſi vt pꝛoponis.C.quomodo ꝛ quando
iudex.ſi non ſeruauit foꝛmam poterit iterato quia nõ eſt perfunct⁹
officio.hec vera niſi ſit dictum vt pꝛonuntiet quotiẽs voluerit quo
caſu ſiat mihi in clauſulis vt dixi.ſ.de arbitrijs.ſed dici poteſt quod
ex clauſulis pꝛedictis poſſit mutare circa idem quando eſt nullũ mu
29 tatum. ¶ † Uigeſima differentia quia arbiter poteſt recuſari ex cau
ſa ante ſententiam.vt.l.non diſtinguemus.§.cum quidam arbitra-
toꝛ.Nota ſm Guil.de cug.ꝛ Fran.de are.quia non receditur a perſo
na eius antequam arbitretur.ff.de verbo.oblig.ſi quis arbitratu.C.
30 de contrahen.emptio l.ſi. ¶ † Uigeſimapꝛima differentia quia ar-
biter non cogitur laudare:licet ſuſcepit cõpꝛomiſſum niſi ibi ſit pe-
na vel pignoꝛa.Sed arbitratoꝛ ſic ſi compꝛomiſſum ſuſcepit ſecun-
dum modernos:licet glo.dicat contra.in.l.ſi.de contrahen.empt.de
quo ibi ſm Fran.hoc tenet Specu.ꝛ Joan.and.in Specu.in tit.de
arbi.§.ſequitur.verſi.ſed nunquid arbitratoꝛ.ꝛ videtur ſuſcepiſſe eo
quod patitur in ſe compꝛomitti:vel abſens cognouerit compꝛomiſ
ſum:ꝛ non contradixerit quicquid ibi dicit Specu.vt dicit Jo.an.
in addi.Idem dicit in titu.de arbi.§.ſi.verſi.ſed nunquid.hec pꝛoce
dunt in arbitratoꝛe contractus.In dato autem in vltima volunta-
te qui idem eſt quod executoꝛ an poſſit compelli dicit vt pleniſſime
per Barto.ff.de leg.ij.l.j.ſed ſi non arbitretur non valet contractus
ſi non eſt perfectus:quia ſuper ſubſtantialibus contractus habet ar
bitrari:quia non receditur a perſona.Secus ſi ſuper aliquo acceſſo-
rio perfecto cõtractu habet arbitrari:quia ex eo oꝛitur actio cui po-
teſt officium iudicis deſeruire:ꝛ arbitrandus arbitrabitur a iudice:
vt bono viro vt in.§.arbitroꝛum.ꝛ in.l.vnde ꝛ ſi nerue.ad hoc.l.in
emptione.in pꝛinci.ꝛ.l.domum.ff.de contrahen.empti.de quo per
31 Bart.in dicto.§.arbitroꝛum.ꝛ.l.ſi quis arbitratu. ¶ † Uigeſimaſe-
cunda differentia quia arbiter non poteſt ſententiam ferre in eccle
ſia ſicut nec iudex.de immuni.eccl.c.ij.lib.vj.ſecus in arbitratoꝛe.vt
32 dicta.l.ſi.de feri.ꝛ eoꝛum que dicta ſunt.ſ.ſm Fran.de are. ¶ † Ui-
geſimatertia differentia quia arbiter non poteſt extendere manus
ad res extra compꝛomiſſum.vt.l.non diſtinguemus.§.officio.ff.de
arbi.ꝛ not.de arbi.dilectus.ꝛ in arbitratoꝛe ſecus.vt de pꝛeben.niſi.
tenent doct.de relig.do.conſtitutus.ꝛ Specu.in titu.de arbi.§.exci
pitur.ver.ſed pone.ꝛ in.§.j.verſi.arbitratoꝛ.ibi dixerunt quidam.
hoc temperat Bar.ff.de tranſactio.aquiliana.quando non extẽdit
manum ad omnino extranea non poſſet.Nam ſi de re eſſet compꝛo-
miſſum poſſet iudicare de quantitate ꝛ rei eſtimatione.l.ſi ſtipulat⁹
es opus.ff.de fideiuſſo.Idem ſi aliquid rei vel ſpeciei:vel quantita-
tis aſſignaret in recompenſationem adiudicati ſuper re:ſuper qua
principaliter eſt compꝛomiſſum:vt eſt caſus in dicto.c.niſi.hic tene
quicquid dicat Spec.in titu.de arbi.§.excipitur.verſi.ſed pone.vbi
dicit valere ſententiam arbitri:ꝛ arbitratoꝛis ſi extendit manum ad
33 alia:ſed arbitratoꝛis reduci ad arbitrium boni viri. ¶ † Uigeſima
quarta differentia quia excõmunicatus nõ poteſt eſſe arbiter:quia
nec iudex.de re iudi.ad pꝛobandum.ſed excõmunicatus poteſt eſſe
arbitratoꝛ.vt.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad trebellia.ꝛ ibi Bar.
qui alleg.de lega.ij.l.cum pater.§.hereditatem.ꝛ dictum.§.ſi quis.
alleg.C.de iudeis.iudei.ꝛ aut.credentes.C.de hereticis.de iudi.in-
telleximus.Ad hoc quia poteſt contrahere excõmunicatus.vt no.
de dolo.veritatis.ꝛ de ſenten.excom.ſi vero.ꝛ hic eſt actus cõtrahen
di.in aut.vt diffe.iudices.§.ſi vero cõtigerit.ꝛ in aut.ſi non contige-
rit.C.de iudic.Quod dixi de arbitro dicit poſt multa Specu.in tit.
de arbi.§.differt.verſi.item ſcdm eum Jo.and.in regula dolo facis.
de regu.iur.lib.vj.dicit quod non poteſt arbitratoꝛ:nec in eo cadit
arbitramentum quod fit per modum laudi vel ſententie:alias quod
de compꝛomiſſarijs datis ad eligendum publico excõmunicato di-
citur.de elec.in cauſis.ꝛ quod not.Archid.ij.q.vj.a iudicibus.ſuper
j.glo.Quod dicit verum quando publice eſt excommunicatus.Qñ
quando ſit remittit ad cle.j.de ſepult.Simplex autem mediatoꝛ vel
pꝛoſoneta dicit quod poteſt eſſe ex cuius oꝛdinamento partes ad in
uicem componerent ita qꝺ contractus firmarẽtur ex ipſarum par-
tium compoſitione:ꝛ non ex arbitramento vel pꝛonuntiatione il-
lius:ꝛ ibi reſpondit ad obiecta per que apparet eum velle quod non
poſſet eſſe arbitratoꝛ nec in contractu nec in lite:ſed iuribus nõ pꝛo
bat:quia negari non poteſt hec expediri per viam contractus tenen
do opinio.Innocen.quod excommunicatus contrahere poteſt.Et
non obſt.quod allegat de compꝛomiſſarijs ad eligendum:quia ibi
actus eſt ſpiritualis non cadens in excõmunicatum.Ideo dico qꝺ
licet contradicentibus partibus non poſſet exercere arbitrum durã
te excommunicatione pꝛopter periculum cõmunionis:cũ in ipſum
teneat compꝛomiſſum:ꝛ teneat acceptatio compꝛomiſſi ꝛ etiam ſi fe
rat laudum tenet ſi partes non contradicant:ꝛ ſe pꝛeſentent ſecus ſi
ſe non pꝛeſentent:quia habent cauſam ſe abſentandi tenendo quod
34 non poſſit laudare abſente parte alias exigitur appellatio. ¶ † Ui
geſimaquarta differentia quia dictum arbitratoꝛis reducitur ad ar
bitrium boni viri.vt.§.arbitroꝛum.ſed non dictum arbitri.vt.l.diẽ
pꝛoferre.§.ſtari.ff.de arbit.Quod dicit Innocen.verum etiam ſi ſit
iuratum:qꝛ iuramentum intelligitur ſcdm naturam eius ſuper quo
iuratur.Item dicit verum ſiue cum pena ſiue ſine pena:quia pena
nunq̃ committitur niſi contrafiat ei quod laudatur:ꝛ quatenus eſt
ad arbitrium boni viri redactum.ff.de oper.liber.l.ſi libertus.ff.de
verbo.oblig.ſi quis.C.de dot.pꝛomiſ.l.ſi.ſm Innocen.quia ſi iura-
mentum non aſtringit quatenus eſt iniquum:vt hic.ꝛ dixi.ſ.multo
35 minus pena.Hoc etiam tenet Hoſtien. ¶ † Circa hanc differentiaꝫ
plura videre opoꝛtet.Pꝛimo an dictum arbitri iniquum aliqua via
retractetur.Secundo quid de dicto arbitratoꝛis circa quod erunt
36 plura videnda quod diſcutiam dum ibi deſcendero. ¶ † Ad pꝛimũ
communis opi.quod via ſaltem appellationis retractari nõ poſſit.
nec olim vt in.§.ſtari.nec etiam hodie hoc firmat glo.in.l.arbitro.q
ſatiſda.cogan.ꝛ in.c.ab arbitris.de offi.deleg.lib.vj.quia vel eſt emo
logatum ꝛ eſt appꝛobatum.Non poteſt ergo appellari.C.de ſentẽ.
ad ſolutionem vel non eſt expꝛeſſe emologatum:ſed tacite lapſu.x.
dierum.ꝛ fruſtra ꝛ tarde tunc appellatur.de re iudi.quod ad conſul
tationem.Barto.in dicta.l.arbitro.ꝛ in.l.j.C.de arbit.ꝛ.l.nemo.de
leg.j.tenet quod appellari poſſet eo expꝛeſſe emologato:quia emo-
logatione appꝛobatur vt latum:ſed non vt ſic latum.ideſt vt iuſte
latum.vt.l.iij.§.falſus.ff.rem ra.habe.ꝛ.l.pomponius in negocijs.
ff.de nego.geſt.Idem tenet in.l.iij.ff.de arbi.Cõmunis opĩ.mihi
placet:quia emologatio dirigitur ad inſtantiam cum dirigatur ad
finem vt pariat effectualem.l.iij.§.falſus.ꝛ.l.pompo.Non ob.quia
ibi non exigitur quod appꝛobatio dirigatur ad iuſtitiam:ſed ſuffi-
cit quod dirigatur ad factuꝫ.dic ſi arbiter eſt iuris vt in terminis.c.
paſtoꝛalis.de reſcrip.ꝛ de offi.delega.ſuſpitionis.poteſt appellari.
de offi.delega.ab arbi.lib.vj.Idem videtur ſi datus ſit a ſtatuto in-
ter attinentes ſicut communiter fit ex ſtatutis italie.contrarium in
hoc tenet Barto.in.l.j.C.de no.codi.compo.ꝛ illud credo.Nec obſt.
c.ab arbitris aſſumptis in aliquo incidẽti iudiciali:ꝛ idem ſi alia ra
tione q̃ attinentie vt ſit in peruſio.Idem in arbitris quaſi iudicia-
libus qui eliguntur ad eſtimandum:vel declarandum incidenter ali
quid coꝛam iudice qui eliguntur a iudice:vt appꝛobatoꝛes fideiuſ-
ſoꝛum eſtimatoꝛes ꝛ ſimiles:nam ab iſtis poteſt appellari.vt in.l.ar
bitro.ff.qui ſatiſda.cog.ſecundum vnum intellectum vel ſaltem offi
cio iudicis id quod ab eis eſt male geſtum poterit vt interlocutoꝛia
quedam reuocari vt ibi:ſi arbiter eſt a voluntate partiũ electus etiã
ſuper lite:ꝛ ſtatutum det executionem ſuo laudo poterit appellari:
nam non appellatur a ſententia arbitri quia non parit actionem:ſi
ergo pariat ex foꝛma ſtatuti poterit appellari:tenet Bart.in.l.j.C.
de arbit.ꝛ in.l.nemo.de leg.j.Idem ſi voluntate partium conuentũ
eſt vt poſſit appellari:quia ſtabitur conuentioni vt dicit Bartol.in
dicta.l.j.ꝛ Dy.in.l.conſenſu.de appella.ꝛ in.l.nemo.de leg.j.ꝛ Gui.
in.l.non diſtinguemus.§.cum quidam.ff.de arbitris.Ad hec dicta
l.ab arbitro.qui ſatiſ.cog.ꝛ a quibus appel.non licet.l.ſi.Cy.tamen
tenet contra in.l.pe.ꝛ in.l.j.C.de arbi.ꝛ Specu.in tit.de appel.§.in
quibus.ver.xvj.alleg.in aut.vt iudices non expec.ſacras iuſſi.circa
pꝛin.C.de iuriſ.om.iudi.l.pꝛiuatoꝛum.ſequoꝛ opi.Bart.non quod
illa ſapiat naturam appellationis:quia non niſi a iudice appellatũ
ſed ſapit naturam cuiuſdam reclamatiõis:vt eſt caſus in dicto.§.cũ
quidam.Non ob.ratio Cyn.quia per hoc quod ſua poſſit ſententia
via appellationis vel reclamationis retractari non ex hoc efficitur
iudex:ꝛ ſic non ob.l.pꝛiuatoꝛum.Opi plures ponit Jo.an.de arbi.
cũ dilectus.ſuper glo.ij.ꝛ recitat illas de quibus dixi tene opi.Bar.
cum temperio.de quo dixi quod etiam ponit Barto.quia verba in
telliguntur ſecundum ſubiectam materiam.l.ſi duo.ff.loca.ꝛ.l.ſi ſti-
pulatus.ff.de vſur.Idem ſi compꝛomiſſum eſt in iudicem de iure ca
nonico.dicit Specu.in titu.de appel.§.in quibus.verſi.xxij.alleg.ij.
q.vj.omnis oppꝛeſſus.Non placet hic quia tunc procedit ex arbitra
ria poteſtate.de iure canonico.ex quo poteſt in illum compꝛomitti
ſed de iure ciuili procedit:quia non valet compꝛomiſſum ꝛ procedit
vt iudex fieret in extraneum:niſi quando eſt in ipſo compꝛomiſſum
retenta poteſtate oꝛdinaria vel delegata quod poteſt.vt de pꝛeben.
niſi.quia ſi vt iudex procedat:vel eſt dubium:vt quia vterq; procede
re cenſetur in dubio vt iudex.vt not.de iudic.l.ij.poterit appellari.

idem ſi ſit iudex ex conſenſu partium dato vt de offic.delega. ſuper
queſtionum.§.j.Idem in Specu.de appella.§.iij.quidam.ver.xvj.
ad quod.ij.q.vj.ſane predictis.Non ob.inquantum dixi appellari.l.
epiſcopali.C.de epiſco.audi.quia corrigitur per aut.ſi quis litigan
tium.ibi poſitam:vel dic qđ ſpeciale eſt in epiſcopo cuius iuriſditio
eſt prorogata a laico vt non poſſit appellari:ꝛ illud eſt priuilegium
ſpeciale cōceſſum epiſcopo ab imperatore:vt patet ex litera meri ar
bitri:alias non iudicis ſententia non poteſt appellationis via retra
ctari:vt eſt dictum per dictam.l.j.que non eſt correcta.hec vera in ar
bitris principaliter a partibus electis:in tertio electo duobꝰ diſcor-
dantibus.Butrig.ff.de arbit.item ſi vnus.§.principaliter. tenet ꝙ
poterit appellari:quia potius iudex eſt ꝙ̄ arbiter.Specu.in titu.de
arbi.§.ſequitur.verſi.ſed nunquid iſte tertius. dicit cōtra:quādo ter
tius eligitur a iudice:quia non cenſetur arbiter partium.vt.l. ita ſti
pulatus.§.griſogonus.ff.de verb.obli.Sed dicit gloſ.quod potius
erat hic conſiliarius.Jo.an.tenet quod eſt iudex ſicut in arbitris iu
ris.de offi.deleg.ab arbitris.Credo quod poterit reclamari:ſed nō
proprie appellari:quia non eſt arbiter iuris cum nō eligatur ad de-
cidendum aliquod incidens pendens coram iudice mandante:ꝛ for
tius minus poterit quando eligitur voluntate partium:ꝛ ſic minus
poterit ab iſto tertio appellari ſecūdum eum.An autem aliter poſ-
ſit retractari dic ſi eſt nulla:vt qꝛ lata ſine ordine iuris:vt contra ius
aperto errore in ſententia vel per pecuniam:ꝛ poterit via nullitatis
retractari vel contra formam compromiſſi.ff.de arbi.l.qualem.glo.
in dicto.§.ſtari.ꝛ.l.ita demum.ff.de arbit. ſi eſt aliqua ſed lata dolo
partis ꝛ arbitri retractaꝰ via exceptionis:vel replicationis doli vel
ex clauſula doli.C.de arbi.l.iij.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.cuꝫ
quidam.Idem ſi dolo arbitri tantum:quia poterit excipi ꝛ replica-
ri de dolo ſi alias iniuſte abſqꝫ dolo partis vel arbitri tunc vbi dicā
j.arbitratoris ſententiam non retractari nō retractabitur:ꝛ minus
ſentētia per.§.ſtari.vt no.in.l.j.ꝛ.iij.C.de arbit.ꝛ.l.iij.ff.de arbi.Qđ
ſequitur hic Innocen.in pluribus locis.in quibus concludit ſentē
tiam arbitri non reduci ad arbitrium boni viri:ꝛ tenet glo.de elect.
cauſam.ē.eo.veniens.Hoſtiē.dicit hic illam etiam reducendam ad
arbitrium boni viri.ꝛ hoc no.etiam de arbi.c.ij.vbi concludit quod
ſi euidenter liquet quod laudum contineat iniquitatem:ꝛ nutriat
peccatum id emendabitur per iudicem.vt dicto.c.ij.ꝛ.c.j.ꝛ.c.expoſi-
ta.de peccato dicit conſtare quando conſtat de euidenti leſione par
tis quo caſu nec in foro ciuili:nec in foro canonico ſtabitur illi.§.ſta
ri.quia ſi ipſa lex vult peccata corrigi.in auſ.vt non lux.contra natu
ram.§.j.Quod dicit verum ſi eſt reclamatum.j.x.dies.ita quod non
ſit emologatum.vt.l.pe.de arbi.ꝛ de arbi.per tuas.ꝛ dicit hic de mē
te vtriuſqꝫ iuris:qꝛ nullum peccatū lege cōſuetudine ſtatuto priuile
gio:vel iuramento iuuari poteſt:ſed his nō obſtantibus emendaꝰ
de conſue.c.fi.de preſcrip.c.fi.cum ſi.ſm Hoſtiē.quod no. Quod cre
do quando eſt enormis leſio vt dicam.j.in arbitratore.quia tūc lau-
dum preſumitur doloſum.vt.l.lucius.§.creditor.ff.manda.ꝛ in.l.lu
cius.§.omnes.ff.de priuileg.credito.merito habebit remedia:ꝛ ex-
ceptionis ꝛ actionis de dolo:ſed ſecūdum ius canonicum hic habe-
bit plus:quia in officio iudicis poterit peti retractari:etiam nō ob
ſtantibus iuramentis.vt dicam.j.ꝛ etiam iudex ex officio:ſi obſtēt
iuramenta poterit prouidere.vt dixi.ē.eo.ad noſtram. hoc tenent
Joan.ꝛ Archi.ij.q.vi.a iudicibus.alleg.de arbi.expoſita.ꝛ.c.ex par
te.ꝛ.c.ij.ꝛ.iij.Idem Uincen.in.c.expoſita.ꝛ dicit quod hoc ſeruat cu
ria.Idem Jo.and.in Specu.de arbi.in prin.ver.eſt autem differen-
tia.in addi.ꝛ refert idem tenuiſſe Jaco.de aboñ.ꝛ Hoſti.in ſumma.
36 eo.ti.§.pe.verſi.pe.¶ †Ex quibus patet quod aliqualis eſt etiā dif
ferentia inter arbitrum ꝛ arbitratorem.de iure ciuili.ꝛ de iure cano-
nico etiam:quia inquantum debet reduci:oportet qđ ſit reclamatū
j.x.dies in arbitro.quod nō eſt in arbitratore.vt dicam.j.¶ Hic vi
denda ſunt.viij.Primum an reducatur.Secundum quo iure redu-
catur.Tertio.j.quantum tempus.Quarto coram quo.Quinto qđ
quanta leſione.Sexto qualiter iniquitas vel leſio detegatur.Septi
mo an hoc remedium pacto vel iuramento tollatur.Octauo an pe-
tens reductionem cadat in penam.¶ Ad primum an poſſit reduci
dic quod ſic vt.§.arbitrorum.ff.de ope.libe.ſi libertus.ff.de leg.ij.l.j.
cum ſi.ꝛ hic.ꝛ.ē.eo.veniens.hoc verum ſiue ſit iuratū ſiue nō:ſiue ſit
ſtipulatione principali.l.penali vallatū.ſiue non.ff.de verb.obli.l.ſi
quis cum aliter.C.de do.promiſ.l.fi.ꝛ quia vt dicam.j.retractatur ra
tione immodice leſionis:ꝛ vbi eſt dolus verus vel preſumptꝰ que ex
cepta cenſentur a iuramento.ē.eo.quemadmodum.ꝛ.c.veniens.C.
de non nu.pecu.l.fi.C.de iureiuran.l.fi.ff.qui ſatiſda.cog.l.penul.di
cit hic etiam Butrig.ff.de arbi.ita demum.ꝛ Inno.ꝛ Hoſti.ꝛ Joā.
an.Ratio autem quare nō reducitur laudum arbitri de iure ciuili.ꝛ
ſic arbitratoris eſt:quia vbi compromittit in arbitrum qui vt iudex
procedat contemnit iudicem quem habet:ideo ad ipſum reuerti nō
poteſt.ff.de arbitris.litigatores.in princi.ꝛ.l.iij.§.j.ff.de arbi.Non
ſic quando compromittit in arbitratorem:quia non contemnit iudi
cem cum non agat hic vt coram iudice:ſed via contractus ꝛ ſic nō cō
temnit iudicem:vel quia ſit compromiſſum in arbitrum:ꝛ in quaſi
iudicem ꝛ bonum virum quatenus eligit vt iudicem non poteſt re-
cedi via reductionis quatenus vt in bonum virum compromittūt:
vt in liberum velle ipſius:ſed in arbitratore non recurrunt ad eum:
vt titium ſed ad eum vt bonum virum:ideo ſecundum reducitur et
non primum.dicit glo.ff.de arbit.l.iij.quia compromittunt in eum
vt in bonum virum non cōparando bonitatem eius ad alterū quaſi
ſtatuant ſingendo quod dicit vt dictum boni viri:licet non reperiaꝰ
dictum boni viri in reſpectu ad iudicem:vel alium hoc verum in ar-
37 bitratoribus.†Nunquid autem ſententia iudicis reducentis ad ar
bitrium poſſit reduci ad arbitriū boni viri.ꝫ Butri.qđ non:qꝛ non
cognoſcit vt arbitrator:ſed vt iudex ſm But.in.§.arbitrorum.An
autem ab ipſo reducente ſi inique reducat poſſit appellari.Butri.
ibi quod ſic:quia vt iudex facit.Jo.an.in addi.Specu.in ti.de app.
§.in quibus.verſi.xvj.recitat Ruſtiganū diſputaſſe qđ nō appelleꝰ:
quia non appellatur ab arbitramento:ergo nec a ſentētia ꝛ quia iu-
dex n ō cognoſcit vt iudex:ſed vt bonus vir.ff.pro ſocio.l.ſocietatē.
in ſi.ꝛ ſubrogatum aſſumit locū eius in cuius locum ſubrogatur:vt
lite pendente.eccleſia huic eſt qđ quando arbiter cognoſcat in locuꝫ
iudicis ab eis appellatur.de offic.delega.ab arbitris.ꝛ dicta.l. arbi
tro.ſic non appellabitur quando ſubrogatur in locum arbitri vel ar
bitratoris.Credo primum quia in compromiſſis ad arbitrium iudi
cis appellatur.vt no.glo.de accuſationibus.ſuperhis.ꝛ quia hic nō
ſubrogatur loco eius p omnia:ſed datur vt iudex vt iudicialiter cor
rigat quod eſt extraiudicialiter malefactum ſimiliter non appellaꝰ
ab excōmunicatione:ꝛ appellatur a declaratione excōmunicatiōis
vt not.de appella.paſtoralis.ꝛ decret.ab arbitris.facit pro quia ibi
cognoſcūt vt iudices ideo appellatur:ergo ꝛ hic ꝛ ſi teneretur quod
omnino vt arbitrator hoc faceret ſaltem poſſet reduci ad arbitriuꝫ
boni viri.Aduertendum tamen quod ꝙ̄ꝙ̄ faciat:vt iudex cum ha-
bet reformare tanquam ſubrogatus loco arbitratoris:vnde ſufficit
vt laudum reducat:ꝛ reformet ad illos terminos in quibus laudum
ab arbitratore foret equum ſi ab eo eſſet latum:ꝛ ſic licet iudicium di
ſcrepet a iure.habeat tamen fundamentum naturalis equitatis nō
poterit iuſte appellari:ꝛ ſic ſimiliter ſi in aliquo modico ledat partē
pro bono pacis:ꝛ quod hic poſſit reformare tenet Joan.an.in addi.
38 Specu.in titu.de arbi.§.differt.verſi.item ſcōm eum.¶ †Ad ſcōm
quo iure reducaꝰ ad arbitrium boni viri.hic doc.ꝛ de arbi.c.ij.dicūt
quod officio iudicis.Idem Spec.in titu.de arbitris.§.ſequiꝰ.verſ.
ſed quo iure.Alleg.de arbi.c.ij.ꝛ.c.expoſita.ff.de iuriſd.om.iudi.l.j.
Butrica.ꝛ glo.in.§.arbitrorum:ꝛ in.l.fi.C.de contrahen.empti.di-
cunt qđ ſi in contractu bone fidei addicitur qđ reduciꝰ actione ex eo
contractu:ſi eſt contractus ſtricti iuris dabiꝰ officium iudicis.ff.de
mino.l.qđ ſi minor.§.j.vel actio in factuꝫ ex equitate per.l.quotiēs
C.de preſcrip.verb.de contractu ſtricti iuris approbat Bar.in con
tractu bone fidei.dicit verum ſi ex eius parte oritur actio:qui vult
reducere ad arbitrium boni viri in contractu empti ꝛ venditi vbi ori
tur actio ex parte vtriuſqꝫ ſecus ſi nō oritur actio ex parte eius qui
petit:vt in contractu dotis vt ſi ſit compromiſſum vt ſtatuatur dos
mulieri:nam illi non oritur aliqua actio ad repetendam dotem:con
ſtante matrimonio.ff.ſol.ma.l.quotiens.Ideo tunc recurritur ad of
ficium iudicis:vt dicta.l.ſi libertus.Item mulier conuenta pro do-
te poſſet excipere de iniquitate ꝛ ex hoc habet agendi ius:quia qui-
cunqꝫ habet exceptionem:etiam ſi non conueniatur poteſt implora
re officiuꝫ iudicis ne ab aduerſario inquietetur.l.iij.§.de his qui ho.
ced.poſ.ꝛ.ff.de fide.ſi contendat.de li.le.l.aurelius.§.centum:ꝛ hoc
dicit Bart.in.§.arbitrorū.ad hoc quod no.glo.in.c.fi.de fide inſtru.
Franci.de aret.non placet inquantum dicunt in bone fidei iudicis
dari actionem ex eo contractu quia non extenditur illa ad incogita
ta ꝛ non comprehenſa in contractu:ꝛ quia ibi non eſt mater obliga-
tio:que ſurgit a conſenſu:ergo nec filia ſcilicet actio:vt.l.licet.§.ca
obligatio.ff.de procurato.Per que dicit agetur officio iudicis mer
cenario deſeruienti actioni:quia veniunt in tali illa que ſunt extra
formam contractus:in quibus equum eſt quod veniant.C.de acti.
empti.l.ſecunda etiam ſi non ſit actum:vel cogitatum:vt.l.ſi is qui.
ff.eodem Item quia exceptio in contractibus bone fidei purgatur
officio:iudicis deſeruienti actioni.ff.ex qui.cau.ma.l.in contracti-
bus:et ibi gloſ.ꝛ not.in.l.ij.C.de reſcin.vendi.et ſic intelligit.l.quod
ſi neruę.ff.pro ſocio.ad hoc.l.exhibitionis.C.ad exhiben.de acti.em
pti.l.venditorem.Puto in hoc tenendum quod ibi no.in illa.l.ij.et
dixi de emp.ꝛ ven.cum dilecti.non placet etiam inquantum dicūt
de actione ſtricti iuris vt officio iudicis reducatur:vel actione in fa-
ctum quia in ſtricti iuris contractibus dolus purgatur per actioneꝫ
de dolo:ꝛ dolus re ipſa per viam exceptionis.de dolo.l.ſi quis cum
aliter.de verb.ob.l.eleganter.§.non ſolū.ff.de dolo.lꝫ qdaꝫ dicūt qđ
daꝰ officiū iudicis reſtitutoriū:vt.l.in ꝫctibus:vt tenuit ibi Pe.ſed
poſtea ſe correxit in.l.ij.de reſcinden.ven.ꝛ ita dicit Cy.ꝛ ſic purga-
bitur niſi per viam exceptionis.Quod dicit:verum quando affuit
dolus re ipſa.idem ſi mentalis arbitri:quia ex dolo tertij non agitur
l.elegāter in prin.de dolo.ad hoc quod dicitur de proſoneta.l.j.§.j.ſi
meſ.fal.mo.di.Sed ſi affuit dolus aduerſarij purgabitur per actio-
nem de

nem de dolo:vt.d.l.ſi qs cū aliter.et qͦ not.in.d.l.ij.C.de reſcin.ven.
ad hoc.ff.de arbi.l.nō diſtinguem⁹.§.cū quidā:⁊ p hoc non deficit re
mediū.Bar.in bonefidei iter iſtos nō eſſet magna differētia:q2 ſiue
officiū iudicis:ſiue actio daꝛ:illa ſunt ꝑpetua:ſꝫ in ſtricti iuris:q2 ſi
teneꝛ opi.qͦ deꝛ actio alia quā de dolo:erit ꝑpetua:alias eſſet tēpo-
ralis.ſic ergo ſcđm iſtos reduciꝛ laudū ad arbitriū boni viri:ex dece-
ptione re ipſa:etiā ceſſante dolo arbitri.Qđ eſt verū quicquid dicat
Butri.in.l.ſi vnus.§.illud.ff.de pactis.qui dixit demū laudū reduci
ad arbitriū boni viri:quādo daꝛ dolus vel culpa in arbitrāte.alleg.
ff.pro ſocio.l.vnde:⁊ ſi nerue:⁊.l.arbitro.qui ſatiſda.cog.⁊ primū ibi
tenet Gui.vbi dicit aduerſus laudū dari remediū etiaꝫ ſi imperitia
39 arbitratoris male eſt iudicatū. ¶ †Quero tertio infra quantuꝫ tp̄s
poſſit peti reductio ad arbitriū boni viri a ſnīa arbitratoris. Quidā
qͦ vſqꝫ ad.x.dies:ſicut in appellatione:q2 hic eſt quedā appellatio-
nis ſpecies.ff.de arbi.l.non diſtinguemus.§.quidā.Alij qͦ tempus
erit arbitrariū:ex quo nō determinaꝛ.Alij qͦ erit tēpus ſtatutuꝫ ab
ipſo arbitro ad executionē laudi.Alij erit terminus.iiij.menſiū.Nō
placet quia hic non tractaꝛ de actu exequendi. But quod erit tem-
pus.xxx.annorū.quia tāto tempore durat actio vel officiuꝫ iudicis.
Idem Barto.per.l.querela.de fal. Oportet tamen qͦ de hoc infra
annum deponat querelam:alˀs nō audiꝛ:vt.C.de cenſi.⁊ per equa.l.
qui grauatos.lib.xi.⁊ ſufficit quod deponat extra iudiciuꝫ:ita quod
appareat eum non conſenſiſſe ſcđm eum:ſed quando officiū cōpetit
loco exceptionis durat perpetuo ſicut ipſa exceptio.ff.de exceptio.
doli.l.pure.in fine.finaliter reſidet quod vbi per officiū iudicis prin
cipaliter petitur:vt in ſtricti iuris iudicijs habeat ſolum quadrien-
nium:quia hoc datur ad reſcindendum quod de iure cōmuni valet:
quo caſu datur quadriennium.l.in bonorarijs.§.ſed cum reſciſſa.ff.
de actio.⁊ obligatio.ſcđm Barto.Secundum hoc ergo excludetur
anno:ſi in iudicio vel extra:nō oſtēdat ſe nō cōſentire:ſi oſtēdat ſe nō
conſentire:vbi dixi dari actionem habebit.xxx.annos. vbi officiuꝫ
iudicis habebit quadriēniū tantū.ſi principaliter illo egeat:⁊ illud
intendet.Si agat officio iudicis loco actionis durabit.xxx.annis ſi
cut actio in loco exceptionis durabit ꝑpetuo. Non placet Fran.de
aretio:quia officium iudicis etiam principale excludatur quadrien
nio:quia hoc remediuꝫ officij eſt ꝑpetuū.i.vſqꝫ ad.xxx.an.vt.l.ſicut.
C.de preſcrip.xxx.an.Item q2 hoc iure non probatur. Item non ex
cluditur taciturnitas animi:quia remedia ꝑpetua ſunt. Ante ergo
non poteſt dici moroſus ex quo reſtat de tempore.ff.de verbo.oblig.
ſi inſulam.l.ſtipu.non diuiduntur.§.ſi quis ita.Item quia hec redu-
ctio eſt integratio deceptionis realis:⁊ purgatio doli:ſicut profone
te:vt dicta auꝛ.vt diſ.iudi.§.ſi vero contigerit.et not.in.l.ſi iudex.
de var.⁊ extraordin.cogni.⁊ in talibus perpetua ſunt remedia.vt.l.
in contractibus.ff.ex quibus cau.maio.et.l.ij.de reſciden.venditio.
Non obſt.l.ſed cum reſciſſa:quia illud eſt remediuꝫ reſtitutoriū ⁊ pre
torium:quod durat anno realiter. hoc datur ex equitate ciuili ⁊ iu.
reconſultorum.Non obſt.l.qui grauatos:quia loquitur in grauami
ne iniuſte adequationis ad agnoſcendum publicatas functiones:⁊
ibi venit contra actum factum ab habente autoritatem de publico
quare quodammodo finem pariſicandum:⁊ poteſt eſſe fauor publice
vtilitatis:vt illi officiales non ſint diu in ſuſpenſo:ideo cum ille ca-
ſus exorbitet non extenditur ad excitandas actiones:exceptiones:
vel officium iudicis:in alijs caſibus:vel alia materia competentib⁹:
contra regularem naturam actionum vel exceptionum.Ad hoc.l.j.
§.meminiſſe.ff.de ven.inſpicien.Nam ſi ſecus diceres eadem ratio-
ne poſſet dici quod infra.x.dies.C.de appellatio.l.hi qui ad ciuilia
ſcđm Franciſ.quod mihi placet:vt duret temporibus ſuis ſecunduꝫ
cōmunē naturā remediorū:que cōpetūt:que aūt remedia competāt
40 dixi.ſ. ¶ †Venio ad quartum coram quo petaꝛ hec reductio dicit
But.in.§.arbitrorū.Alij qͦ iudex appellationis:cum ſapiat hec re-
ductio naturā appellationis.ff.de arbi.nō diſtinguemus.§.cū qui-
dam.Bar.in.§.arbitrorum.dicit qͦ ipſe iudex principalis cauſe po
terit adiri.q2 ſi via actionis actor ſequiꝛ forū rei:⁊ ſic iudex illius cō-
tra quē petiꝛ reductio.Idē ſi per iudicis officiū:vt.l.j.C.vbi ⁊ apud
quos:vbi aūt petiꝛ ab illo p officiū iudicis:cui via cōpetit exceptio
nis:puta qͦ poterit peti corā iudice rei.licet nō ſit iudex actoris:ra-
tio:q2 vbi exceptio examinaꝛ:principaliter debet examinari coram
illo iudice:coram quo examinari deberet:ſi actore agente exceptio
ſui natura:per viam exceptionis:deduceret.ff.de tranſ.l.cum hi.§.
tranſactio alimentorum:vbi dicitur qͦ ille iudex debet arbitrari ſu-
per tranſactione:qui eſſet iudex ſuper principalibus alimētis:ſi hoc
quia laudum inſtar tranſactionis habet:per que dicit Barto.quod
vbicunqꝫ reus ſuper exceptione inſtat cum cauſa examinari debet:
vbi actore agente incidenter deberet examinari:nam ſi teſtes exami
nentur ad perpetuam rei memoriam ſuper defenſione:vel exceptio-
ne:iudex competens eſt ille:coram quo:actore agente:foret alias cō-
petens iudex.l.finali.C.de vſu pal.ſecundum vnam lecturam.Idem
videtur ſi agatur cōdictione ex.l.diffamari. Idem ſi exceptio oppo-
nitur voluntaria:quando eſt tempus petendi id contra quod oppo
nitur per nota.de dolo.cum dilecti.de electio.dudum. Allegat ad
primum de arbitris expoſita:ſed modicū facit:ſunt hec verba Bar-
toli.dic ſi laudum eſt iuratum:et dubitatur de reductione:propter
iuramentum additur iudex eccleſiaſticus vt hic. Idem ſi laudum eſt
in materia ſpectante ad eccleſiam vt hic in matrimonio. Idem ſi cō-
tra pietatem:vt hic. Idem ſi euidēs nutrit peccatum. de iudici.no-
uit.alias procedit theorica Bar. que poſſet ſeruari etiā in eccleſia-
ſticis ad diſcernendum an eccleſiaſticus rei vel actoris deberet adiri.
Sed ſi queſtione vertente inter duos extraneos litigantes compro-
mittatur in tertium etiam extraneū quis ſit iudex:an actoris an rei
an arbitri.vide queſtionē quā ponit Frede.ſuo conſi.cclxx.vbi con-
cludit qͦ debet peti corā iudice rei per.l.C.vbi ⁊ apud quos.⁊ ibat.⁊
quia petitur officio iudicis.vide qͦ ſcripſi.de fo.compe.poſtulaſti.
41 ⁊ in.c.ſi.vbi hanc examinaui. ¶ †Venio ad quintum quando dica-
tur iniquum.dic quando aliquid precipitur contra deum vel pieta-
tem naturalem vt hic vel ad preiudicium tertij.ſ.c.veniens:vel quā-
do precipitur aliquid in quo facillima ſit cōtrauētio:vt ſi mādat ſub
pena:vt nullum verbum dicat contumelioſum. Nam hoc facile po-
teſt accidere quia lingua ſepe fallitur.ideo de facili non debet ipſius
verbum trahi ad penam.ff.ad.l.iul.maie.famoſi. Item iuſte poſſet
dicere verbum contumelioſum:continens veritatem.ff.de iniur.cū
qui nocentem ⁊ ſic eſt cōtra iura tale mandatum:vt hic. Idem ⁊ for-
tius:ſi mandatum ſit contra omnia iura:ſicut hic de exheredatione:
quod erat contra ius ciuile ⁊ gentium.ſed quod filij ſunt reſtituendi
⁊ vxori adherendum. Inſti.de iur.na.j.reſponſo.Pro quanta auteꝫ
leſione detur hoc remedium reductionis ad arbitriuꝫ boni viri.glo.
dicunt quod pro modico non datur ⁊ modicum dicunt quatenus in
contractu licet de opere de quo dicam in.capitu.dilecti.de emp.et
ven.glo.in.l.finali.C.de contrahen.emp.⁊.l.ſed ſi in ſeruum.§.rece-
piſſe que dicit quod licet dare de ſuo vnius partis vtrobiqꝫ. Barto.
dicit veruꝫ dummodo non immodice ledat.Idem hic Innocen.al-
lega.l.ſi libertus:et Specu.in titu.de arbi.§.vt autem.verſicu.ſed
quo iure ⁊ modicum dicit pro quo nō daretur reſtitutio.ff.de mino.
l.ſcio.alˀ.de arbi.c.ij.⁊.iij.dic ſi laudum preiudicat tertio reduciꝛ:vt
ſ.c.veniēs.Si parti in his que ſunt dei vel ꝯ pietatē adhuc reduciꝛ:
vt hic.Si tangit priuatuꝫ ius illius ꝯ quem iudicaꝛ cōis eſt opinio
qͦ pro leui non detur licet Pe.⁊.Cy.in.d.l.ſi.dicunt qͦ pro quocū-
qꝫ daꝛ:q2.l.ſi libertus loquiꝛ indiſtincte:⁊ etiā.§.arbitrorū.Bar.di-
cit qͦ ſi aſſumiꝛ in cōtractu deceptio in.vj.ptes:daret ſibi hoc reme-
diū in lite aūt dicit qͦ ponderatis qualitatibus ꝑſonarū ⁊ ꝙtitate:
debiti ⁊ dubio litis euentu arbitrabitur iudex deceptionē illo exa-
minato:ſi in.vj.parte ſit deceptus.alˀ.ff.ad trebel.l.tutius ⁊ qͦ no.
in.l.ſi quis cum aliter.de ver.ob.nam vt dicit Bar.non ſufficit pro-
bare quando ſuper lite aſſumitur arbitrium vel arbitratum in toto:
vel in pte:cōtra iuſticiam q2 nō aſſumiꝛ vt ſcđꝫ iuſtitiā iudicet ſed vt
tranſactionē inuat ſed dꝫ cōſiderare cauſaꝫ quare ꝑueniꝛ ad cōpro-
miſſuꝫ ⁊ modū ꝙtū hinc ⁊ inde ſit dandū vel retinendū ⁊ perſonas li
tigātes:⁊ ꝙtum in iſto dubio fuiſſet equuꝫ dari vel detrahi ⁊ ex hoc
eſtimet modum in quo debuit debite condemnari:vt.d.l.cum hi.§.
modum ⁊ no.in.l.lucius.§.pe.ff.ad trebel.Ad hoc optime.l.cum hi
in prin.et.§.ſi.⁊.§.vult igitur. Non ob.l.ij.C.de reſcin.ven.⁊ quod
no.de empt.⁊ vendi.cum cauſa:⁊.c.cum dilecti.j.quia illa loquun-
tur in contractu per ſe geſto.hic in geſto alio mediante. Per que di
cit quod forte ſi lederetur quis in contractu inito per procuratorem
qͦ hēret remediū illius decre.ij.per.§.arbitrorum. Sed dicit ſub du
bio forte. Alˀ.ad hoc pro caſu.§.arbitrorū iuncta.l.vnde ⁊ ſi nerue.
Fran.de aretio tranſit cum opi.glo.Mihi videtur qͦ tex.in.l.vnde.
⁊ ſi nerue:⁊.l.ſe.probet de dimidia quia dicit deceptum ante vni aſſi
gnat milleſimam partem alteri duas milleſimas.hec vera vbi eſt cō
promiſſum etiam iuratum de ſtando arbitrio ⁊ laudo arbitratoris:
ſimpliciter ⁊ generaliter.Sed ſi ſpecialiter ⁊ expreſſe dictum fuit:qͦ
ius vnius partis in totum vel in partem poſſit dare alteri tunc quā-
tumcunqꝫ inique pronuntiaret debet ſtare dicto ſuo niſi mandatuꝫ
ſuum eſſet contra deum in quo nullo modo pereundum eſt:vt no.
de tempo.ordi.ad aures:alias eſſet periurus ſi iuraſſet ⁊ pena com-
mitteretur ſi non pareret vbi non eſſet contra deum.allega.ſ.codeꝫ
ſi vero:cum concor.⁊ de pactis.c.j.ij.⁊.iij.ſecundum Hoſtien.Sed di
cit quod forte iudex iniquitati poſſet ex officio occurrere:et ita poſ-
ſet eſſe penſatis cauſis temporibus locis ⁊ qualitatibus perſonarū
vt not.de tranſac.capitu.ſi.de arbi.capi.ij. Idem quod primo dicit
Hoſtien.ſi eſt dictum quod de alto ⁊ baſſo pronuntiaret vt not.ſ.de
ma.⁊ obe.humilis.Idem dicit Bart.in.§.arbitrorum ſi dicāt quod
in totum ⁊ in partem:⁊ in parua ⁊ magna quantitate poſſet de iure
vnius alteri dare vel immodice ⁊ immoderate puto iſtud qͦ etiam
vbi illa verba ſic late ſunt effuſa ſi quidem ex propoſito immoderate
leſerit arbiter ⁊ hoc conſtat poterit peti reductio ⁊ hoc tenet Ioan.
and.in addi.Spec.in titu.de arbi.§.vt autem.verſi. Item quid ſi cō
promiſſum:⁊ eſt caſus in.l.creditor.§.lucius.ff.manda. Si ſit dece-
ptus in magna quātitate re ipſa:⁊ non ex propoſito:⁊ hoc conſtat:
Io.and.dicit qͦ excludetur nec hoc negat bar.in.§.arbitrorum.Ad
huc puto qͦ dabitur remedium ⁊ hoc quia talia verba in genere:et
effuſo ſermone prolata ſunt ſub fidentia diſcretionis.⁊ amicitie ar-
bitrorū qͦ remanet nature inueſtigabilis nec talē faciet leſionē.Nō

extenditur ergo intantum mens: vt verba ſonant: quia de verbis fa
cile ſeruitur ad oſtendendum confidentiã ⁊ hoc faciunt potius vt ar
bitratoris captent beniuolentiam ad iurãdum ꝙ ledẽdum. Si ergo
deceptos recipiant in hac ſpe debet eis prouideri.ar.ꝫ.eo.quanto:
⁊.c.veniens ⁊ ſic de facto conſului ⁊ ſi iuratum eſt quia verba iuramẽ
ti obuiant abſoluentur vel iudex ex officio prouidebit. Ad hoc de
inſti.cum veniſſent.talia enim verba lata ex adulatione prolata: et
generalia non ſic effuſe obligãt vt ſonant ⁊ maxime qꝛ apponuntur
in cõpromiſſis.hec verba multotiens ꝑter cõpromittentiũ intentũ
ſi eſt leſus in magna ꝙtitate ⁊ non cõſtat qȣ re ipſa ex ꝓpoſito. Bar.
dicit quod preſumitur dolus.l.omnis.§.lucius.de his que in frau.
credi.l.patronum: ⁊.l.qui teſtium.ff.de probati.ideo poterit reduci
non obſtantibus illis verbis ſic effuſis tenet Joan. and.vbi.ꝫ.dicat
qȣ vbi re ipſa eſt deceptus ſimpliciter excludaẽ qui debet ex verbis
42 Bar.ſic diſtingui. Ad hoc.ff.de le.j.ſi ſeruus vetitus. ❡ †Uenio ad.
vj.qualiter iniquitas detegatur an exigiẽ qȣ ex nouis probationib⁹
detegaẽ an ex antiquis. videtur qȣ ſufficiat ex nouis ſicut in cauſa
appellationis.ꝫ.de teſti.c.fraternitatis.C.de temp. appel.l. per hãc
dic vbi in cauſa reductionis ad arbitrium exigitur.dolus quod pa
tet ex dictis: ⁊ nõ poteſt iniquitas detegi.niſi ex eiſdem actis. alias
non concluderetur dolus qui non cadit in ignorantem. Ad hoc.l.
qui rome.§.duo fratres ⁊ quod ibi no. glo.ff.de verbo. ob. ad hoc de
fide inſtru.cum Joan.ad ſinẽ.niſi facto ipſius occurriſſet quo minus
probationes facte fuiſſent.ff.de euictio. ſi dictum.§.j. Ad hoc de te
ſti.conſtitutus.ij.⁊ tenet Frede.ſuo conſi.cclxxv.⁊ in Specu.in titu.
de arbi.§.vltimo in ſi.verſi.ſed nunquid. Secundum ergo vbi nõ ap
parent acta que non arctatur ad conficiendum de difficili poterit cõ
ſtare de dolo eius niſi preſumptiue vt ſi abſoluit in totum vel in ma
gna quantitate ⁊ agens probaret debitum clarum quia concludetur
dolus preſumptus.hoc intellige de omnino nouis ſecundum Bar.
⁊ de concernentibus merita ſed ſi vellent probare per teſtes qȣ corã
arbitratore aliquid fuiſſet probatũ poſſet ꝓbare etiam per teſtes qꝛ
arbitrator non hꝫ neceſſe facere ſcripturas cum non ſeruet ordinem
iudiciarium ideo dicta teſtium ⁊ alia acta poſſunt per teſtes probari
ff.de probatio.l.quotiens.§.qui dolo.ff.de teſti.l.curent. Ad hoc: qꝛ
vbi appellatur ab interlocutoria ad concludendum grauamẽ ex mẽ
te iudicis oportet qȣ probetur ex eiſdem actis: vt in cle. appellanti.
de appel.in cle.ad hoc qȣ no.de dolo.finem ⁊ in regula ignorantia qꝛ
ad concludendam culpam circa expenſas oportet quod ex eiſdem iu
dicetur actis. Si non eſt neceſſe quod arguatur dolus tunc equitas
vel iniquitas poterit detegi ex nouis probationibus: vt in iuribus
primo allegatis: ad hoc.l.vnde: ⁊ ſi nerue.ff. pro ſocio. Idem Frede.
ſuo conſil.cclxxv.qui dicit quod iura etiam occulta producere pote
rit antiqua ⁊ ſtabitur iuramento ſuo ſuper ignorantia vel impedi
mento quare non produxerit primo.de exceptio.paſtoralis. de elec.
vt circa. Idem ſi iura ſciebat ⁊ probationes ſed nõ habebat in prom
ptu. Idem ſi habebat ſed obmiſit negligentia vel ſimplicitate. Sec⁹
ſi doloſe obmiſit de re iu.iter monaſteriũ de excep.exceptionẽ ꝑ locũ
a ſpeciali no.gl.de reſer.ad audiẽtiã ⁊ de reſcrip.ſinaũt ⁊ plerũqꝫ niſi
forte fuiſſet prelatus obmittens qꝛ eius delictum non preiudicat ec
cleſie de excep.cum venerabilis.⁊ in regula delictum de regu.iur.lib.
vj.de re iudi.imperatores.C. de tranſac.ſub pretextu. Sed eſt dubiũ
quis habeat probare an iniquitatem petens reduci an dicens equũ
iuſtificare dic qȣ habet probare qui leſionẽ in cõtractu aſſerit.l.j.C.
de iure fiſci ⁊ haſte rei fiſca.li.x.ff.de proba.l. ab ea parte: ⁊ qꝛ intrin
ſeca ſolennitas ꝓſumitur inſti.de fideiuſ.§.ſi.ff. de verb.ob.l.ſciẽdum
inſti.de inutili ſtip.§.ſi ita ſcriptũ no. de eo qui fur.or.re.innotuit: ⁊.
j.de re iudica.ſicut.dicit Dy.in regula ſcienti.de reg.iur. lib.vj.⁊ po
nit in conſi.iij.q.que incipit ptholomeus conſil.iij.⁊ recitat Joã.an.
in addi.Spec.in titu.de arbi.§.ſequitur.verſ.item quid ſi cõpromiſ
ſum ⁊ hoc ſatis puto quia non ex eo qȣ preſumatur multũ pro dicto
arbitratoris ex quo pendet reductio ſed qꝛ hec eſt intẽtio actoris pe
tentis laudum reſcindi vt dixi de probati. quoniã cõtra falſam: per
que puto qȣ ſi lato laudo in quo eſt abſolutus reus in totum: vel in
magna quantitate ſi actor producat clara inſtrumenta de debito vel
teſtes vel aliter probet eo ipſo concludetur leſio niſi alie appareant
circunſtantie ⁊ preſumetur adeo pro iuſtitia laudi vt apparente in
ſtrumento non obtineat retractationem licet poſſibile ſit arbitrato
rem habuiſſe probationes ſuper exceptionibus quia non preſumiẽ
pro his.tum quia non tranſit in rem iudi.cum hic non eſt actus iudi
dicialis vt dixi tum quia pendet reductio ad arbitriũ boni viri que
licet non ſuſpendat tamen tolerat effectum preſumptionis: ſi pre
ſumeretur: vt in appellatione ab excommunicatione. No. Innocẽ.
de proba.quoniã contra.⁊ de elec.bone.⁊ ſimiliter ſi condemnaſſet
apparente exceptione probata adeo quod ipſi ſoli etiam teſtificanti
ſi eſſet vnus non crederetur: immo etiam ſi eſſent plures teſtificando
ſuper iuſtitia: eis nõ crederetur quicquid ſenſerit Bar.in.§.arbitro
rum qui tamẽ nõ firmat ſed remittit ad Inn.in.c.dilectus de arbi.vt
ibi dixi ⁊ plenius dixi de teſt. a nobis qꝛ atteſtanẽ in facto: in quo eis
poſſet aſcribi laus vel vituperium: vt not.ſi queſtio.ſexta ſtatuendũ
⁊ Joannes.an.in Specu.de teſti.§.opponitur. verſiculo item quod
43 adminiſtrator. ❡ †De actis aũt an credatur dicto ſuo: dixit Bart.
qȣ ſic in auẽ.niſi breuiores.C.de ſen.ex peric.reci.vbi Bar. hic dicit
qȣ mihi nõ placet in qũtum velit atteſtari de deciſoriis: a quib⁹ pẽdet
deciſio iuſtitie: cum hoc valde periculoſum eſt. Item qꝛ probationes
ille poſſunt parere ad hoc qȣ no. Bar.in.§. arbitrorũ: vbi dicit tunc
per teſtes debere probare de actis: quando non facit acta: quia ha
44 bet poteſtatẽ procedẽdi ſine actis: vt eſt arbitrator. ❡ †Uenio ad
vij.an poteſtas reducendi ad arbitrium tollatur pacto: vel iuramen
to tenet Gui.de ſuza.in.l.ſi qui ex conſenſu.quod poteſt tolli pacto:
ſed non renunciatione: quia iuri futuro: per renunciationem non re
nunciatur: ſed ſic pacto ad quod.l.j.C.de pact.ff.de acqui. here.l.qui
heres: ⁊.l.qui ſuperſtitis. ⁊.l.is poteſt: ⁊.l.ſi ita ſcriptum.ff.de ſucceſ.
⁊ hoc dictum recitat Joã.an.in tit.de arbi.§.ſequitur.verſicu.quid ſi
actum: ⁊ idem tenuit Gui.in ſumma: in titu.iiij.verſi.ſed quero: vt di
cit ibi Joan.an. Butri.in.l.ſi vnus.§.illud de pactis.hoc fatetur ſe
cundum quoſdam in deceptione re ipſa: quia tali deceptioni poteſt
renunciari: nõ in mentali deceptione ex propoſito arbitri: quia do
lus futurus nõ poteſt per pactũ remitti: vt.l.iuriſgentium.§.ſi paciſ
car: ⁊ dicto.§.illud. Butri.tenet qȣ ratione ſolius doli: vel culpe ar
bitri petatur reductio: ⁊ ideo aut fatendum qȣ nihil operatur renũ
ciatio: vel qȣ operaẽ reſpectu doloſe exceptionis: ⁊ hoc vltimum te
net: quia licet dolus futurus non poſſet expreſſe remitti: poteſt vale
re: vt ſi paciſcar ne depoſiti agam: et ſic reſpondit ad.l.cum antea C.
de arbi. Gui.tenet ibi: quod non valeat renũciatio: vel pactum: quia
ſufficit quod comprehendere poſſit remiſſionẽ doli futuri: quia dat
occaſionem delinquẽdi: nõ valet in aliquo.C.de pac.dota.l.conueni
re. Item quia hec conuentio fit ſub ſpe qȣ inique non pronunciet.ſi
ergo ſecus fiat poterit reduci: ex quo fallitur in Specu.ff. loca.l.que
ro.§.inter locatorem.ff.de verbo.ob.l.quidam: de non nume.pecu.l.
ſi. Non obſt.qȣ poſſit renunciari appellationi: quia in iudice eſt ma
ior induſtria: ⁊ pro eo plus preſumitur: ⁊ quia iurat in auẽ. vt iuſiu
randum quod preſtaẽ ab his. Et eliguntur a ſuperioribus et contra
inuitis partibus. Ad hoc.l.alia.§.eleganter.ff. ſolu.matrimo. Cyn.
tenet primã quãdo renunciat actioni: per quã reducitur ad ſecũdam
quãdo renũciat reductioni per.l.ſi quis rationes.de liber.lega.⁊ per
l.ſi vnus.§.illud.ff.de pac.in addi. hic mutat ⁊ ↄcludit renũciari nõ
poſſe: quia dolus futurus ⁊c.alle.ff.de admi.tuto.l.cũ quidã recedẽs
ponit Cy.in.l.pe.C.de arbi. Dy.⁊ Ja.de are.ſequiẽ hãc opi.in.l.qui
dam cum filium: ⁊ in regula ſcienti.de reg.iur.lib.vj. potiſſime: quia
in renũciatione intelligitur cõditio: ⁊ excepta cenſetur legalis diſpo
45 ſitio: ſi ceſſet dolus ex propoſito: vel re ipſa. †Nam ſi promitto te nõ
expellere de fundo: intelligiẽ ſi ſolues penſionem: qꝛ ſic eſt de iure.l.
quero.§.inter locatorem.ff. locati: ſi promitto te nõ exheredare: in
telligitur niſi cauſa ſubſit.ff.de verb.obl.l.quidam.tẽperat hoc quã
do ex propoſito ledit arbiter: vel re ipſa: ⁊ leſio eſt magna: ⁊ veriſimi
liter icogitata: alias ſi eſt leuis: preiudicat renũciatio: quia nõ offen
ditur aliqua contionũ ſubintellectarum.ff.de arbi.l.ſi de meis.§.re
cepiſſe: ⁊ quod ibi not.ff.de mino.l.ſi ex cauſa in principio. de reſtitu
tio.in inte.c.j.non placet Butri.in.l.pe.C.de arbi. Quod dicit de re
ipſa: immo non diſtincte dicit vbi re ipſa eſt deceptus preiudicare:
quia conditio non intelligitur: niſi exprimatur: ⁊ tenet Odof.in.l.ij.
Item quia ſtipulatio pretoria poteſt alterari ex conuentione.ff.de
verbo.ob.in cõuentionalibus: ⁊ ſic põt cõueniri per pactũ qȣ laudũ
nõ reducaẽ ad arbitriũ boni viri: ſiue ſit equũ vel iniquum: dũmodo
dolus ceſſet: ⁊ in hoc tũc ſapiat naturam arbitri qȣ nõ retractantur:
46 vt in.§.ſtari. ❡ †Proſequor per caſus. Primus quando ſimplici
renunciatione quis renunciat iuri reducendi ad arbitrium: abſente
parte: vt no.in.l.non ſolum. §.ſi liberationis de liberati.le.⁊ de pac.
cum pridem. Tum quia ſit renunciatio iuris futuri: vt no. C.de pac.
l.j.ff.de aqui.heredita.l.in plurium: ⁊ quod no.de renũciatio.appel
lationis in.l.ſi.C.de tempo.appel.⁊.l.j.§.ij.ff.a quibus appel.non li
cet. ❡ Secundus caſus quando renũciatur per pactum: vel preſente
parte: ⁊ acceptante: que renunciatio habet vim pacti: vt no.in.l.j.C.
de pac.⁊ tunc dic ſi renunciatio eſt ſimplex abſqꝫ iuramento: reſpe
ctu deceptionis ex propoſito: ſiue modice: ſiue magne ꝙtitatis: illa
reducitur ad arbitrium boni viri: ⁊ in hoc concordant Jaco. butric.
in.l.penulti.licet ſenſerit contra in.§.illud. Barto. Dyn. Joan.an.
et Calde.vt dicam.j.⁊ quaſi omnes. ❡ Tertius caſus quãdo renun
ciatio eſt ſimplex de non reducendo: ⁊ deceptio contingit nõ ex pro
poſito: ſed re ipſa: et hoc conſtat. tunc in modica leſione non reduci
tur: in hoc concordant Dyn.⁊ omnes.pro magna et enormi leſione
contingente re ipſa But.quod non datur remediũ: ſed Odof. Dy.
Gui.⁊ alij.contra: ⁊ hoc ſequitur Barto.in.§.arbitrorum. Alle.glo.
in.l.ſi de meis.§.recepiſſe.ff. de arbit.quam dicit ſic debere intelligi:
et huic opinio.adhereo: quia illa ſimplex renunciatio obtinet inſtar
donationis: et ſic ad modicum debet referri: ſicut dicimus quando
donatur illud plus quod res valet: vt.l.ij. C. de reſcindenda vendi
tione: et dixi de emptio.⁊ venditio.cum dilecti.⁊ qꝛ hoc fecit ſub ſpe
legalitatis arbitrorum: quos credidit diligentes: ⁊ qꝛ talia reſtringi
debent ad moderata: non ad immoderata: ad que veriſimiliter non
ſe extendit voluntas compromittentiũ. ❡ Quartus caſus quando
renũciatio

renuntiatio eſt latiſſime ↄcepta:vt quia renuntiat reductioni ad ar
bitriū boni viri:ꝛ actioni ad illam competenti vel competituro quā
tumcūq; enorme preiudicium inferatur vel datur poteſtas arbitris
vt poſſint de ſuo dare alteri parti ꝛ in modica ꝛ in magna quātitate
moderate ꝛ immoderate. dicit hic Hoſti. qḋ renūtiatio excludit re-
ductionem ꝛ ſtari dꝫ dicto ſuo niſi dictum ſuum eſſet contra deum.
Alľ. de tempo. ord. ad aures ꝛ quod ibi. no. dicit tamen quod forte
ex equitate iudex ex officio ſubueniret ꝛ poſſet penſatis cauſis locis
temporibus ꝛ qualitatibus perſonarū. Alľ. no. de tranſac. c. ſi. de ar-
bi. c. ſi. Bar. in. §. arbitrorū ſequitur hoc dictum quia exceſſus in ma
gna quātitate facit preſumi dolū. l. oēs. §. luci⁹. ff. de his que in frau.
cre. Ad hoc no. in. l. patronum:ꝛ. l. qui teſtamentū. ff. de probati. et
dolus non venit in generali remiſſione vt. l. creditor. §. lucius. Joā.
and. tenet qḋ vbi verba ſic late ſunt concepta diſputatū fuit Boñ.
qḋ non poſſit reduci ad arbitrium quātumcūq; ſit damnū: qꝛ ex pa-
ctis apparet de mēte cōtrahētis ꝛ hoc dicit in addi. Spe. in titu. de
arbi. §. ſequitur. ver. item quid ſi compromiſſum dic referre an renun
tiatio ſit ſimplex ꝛ tene quod. ſ. dixi. an ſit generalis ꝛ idem qḋ in
ſimplici ꝛ dico generalem quando nō cōtinet ſpecifice vel equipolen
ter enormiſſimā leſionē vel enormē ꝛ idē per omnia quod. ſ. dixi in
ſimplici qꝛ indefinita generali ꝛ ecōuerſo cōiter equipollet ꝛ tꝫ Frāc.
in dicta. l. ſi quis arbitratu quia genus reſtringitur ſcdm naturā cō-
promiſſi. Si autem eſt latiſſima quā altero reſpectu Fran. vocat ſpe-
cialem quia in ſe continet in verbis enormem leſionē tunc ſi leſio cō-
tingit ex propoſito cuiuſcunq; damni ſit ex quo de dolo cōſtat renū
ciatio non proficit quia dolus non poteſt remitti ꝛ hoc tenet Bar.
ꝛ Cal. in loco. ſ. alľ. per Joan. and. in addi. Bar. ꝛ Fran. de aretio: qꝛ
ineſt conditio: vt dolus abſit vt dicto. §. arbitrorum. ff. de arbi. ita de
mum ꝛ. l. non diſtinguemus. §. cum quidā. de iudici. l. ſi filius. l. ſi pre
tor. §. marcellus. l. ſeruo inuito. §. cū pretor. ad trebel. ff. mandati. l.
creditor. §. lucius. de dona. l. ſi filiuſfa. l. lucius. §. imperator ad mu-
nicip. l. ſi procurator. de condi. inde. de elec. ſi compromiſſarius. li. vj.
Si nō ex ꝓpoſito ꝛ cōtingit leſio reipſa in enormi quantitate quia
de leui non eſt dubiū ꝛ conſtat quod non ex propoſito ſed ex re ipſa
contingit hec leſio. Bar. ſentit in ratione ſui quod non detur reme-
dium quia ceſſat ratio preſumptionis doli ꝛ verba oſtendunt men-
tem contrahentium trahi velle ad hoc. Nec hoc etiam negat Hoſtiē.
qui loquitur in caſu dubij: non in caſu certi hoc tenet Joan. an. poſt
Cald. in addi. Spec. in loco preall. ꝛ idem tenet Fran. de are. et hic:
quia hic ceſſant tacite conditiones ſubintellecte niſi enormiter leda
tur ꝛ quia hic agitur de preiudicio priuato ꝛ hoc conſtat de mente:
contraria ceſſat ergo preſumptio excluſionis immodici damni. l. cō
tinuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. ꝛ quia remiſſio realis deceptio-
nis non eſt prohibita quia non recipitur niſi dolus vt. l. ſi quis ratio
nes. de libe. le. ꝛ. l. aurelio. §. Sayus. et. l. quidam decedens. de admi.
tu. ꝛ. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pac. et hoc placet. Puto tamē quod ſi ali-
qua legitima cauſa deceptus fuiſſet arbiter: de qua conſtaret ob quā
appareat de voluntate arbitri quod ſi ex his que ignorauit fuit in-
ductus ad pronunciandum aliter quam pronūciauerit quia nō ad-
eſt hic mens arbitri in tam grauiter ledendo quod ſaltem ex clauſula
generali vel iudicis officio ſubueniendum eſſet leſo quia aliter pro-
nunciauit errore lapſus ꝙ crediidiſſet ꝛ ar. l. in ambiguo. ff. de rebus
dubi. ad hoc qḋ no. Spe. in ti. de arbi. §. ſequitur. verſi. quid ergo cū
propoſuiſſet ad ſi. §. per duas char. ꝛ qḋ no. Jo. an. de purga. vulga.
c. ſi. Non enim hic habemus firmam mentem preiudicandi vel ſic lau
dandi quod ponderarunt compromittentes ꝛ non ſola labia pronū-
ciantis. Si autem leſit in enormi quantitate ꝛ eſt dubium an ex pro
poſito vel non. In dubio preſumitur dolus ꝛ propoſitum vt dictis
legibus allegatis per Bar. tunc reduci poteſt ad arbitrium: vt dicit
Bar. Et ſic debet intelligi Hoſtien. hic ꝛ tenet Fran. de aretio ex fa-
cti enīꝫ qualitate preſumitur dolus vt in. c. j. de preſumptio. C. ad. l.
cor. de ſic. l. j. ꝛ hoc tene. licet Frede. ſuo conſi. cxx. teneat in dubio do-
lum nō preſumi per. l. dolum. C. de dolo. ꝛ. l. j. §. quotiens. ff. de pba-
tio. Per que dicit Frā. predictus qḋ ſi nullis factis probationibus
condemnauit arbitrator quia in toto hic eſt leſio nedum in enormi
47 auditur. alľ. l. ſumma cum ratione. ff. de peculio. ¶ † Aduerte tamē
quod ſi in compromiſſo dicitur ita vt poſſint aſſignare etiam in ma-
gna quantitate cum aliud ſit damnum modicum aliud magnum ali
ud enorme quod ratione enormis audietur ſecundum diſtinctionēꝫ
ſ. poſitam tanquam non incluſum in verbis. hec omnia puto etiam
vbi compromiſſum eſt iuratuꝫ quia vel ex propoſito contingit leſio
ꝛ excluditur dolus a iuramento ſicut a compromiſſo. C. de non nu.
pec. l. pe. l. ſi. ff. qui ſatiſda. cog. ſ. eo. veniens: ꝛ. capitu. quanto: ꝛ no.
de eo qui du. in ma. cum haberet de iureiur. ca. j. li. vj. vel ſi agitur in-
cludi non poteſt hoc tacitum plus operari quam expreſſuꝫ ꝛ expreſ
ſum non valeret de non reducendo ratione doli quia eſt contra bo-
num publicum bonum iuſtitie ꝛ contra bonos mores ꝛ contra bo-
neſtatem. de regulis iuris non eſt obligatorium. Et hoc tenet Cal-
derinus in loco preallega. vbi autem non ledit ex propoſito: ſed re
ipſa. vbi dixi. ſ. reduci poſſe quicquid dixerit Calde. ꝛ Joānes and.
in addi. preall. poterit reduci ſecundum Bar. in dicto. §. arbitrorūꝫ.

alleg. l. ſi. de non nu. pe. ꝛ. l. ſi. in prin. ad municip. ꝛ vbi dixi. ſ. nō poſ-
ſe quando eſt renunciatum ſine iuramento non poterit reduci: quia
vbi poterit reduci. hoc eſt quia principalis modus ad hoc ſe non ex
tendit: ꝛ quia tacite conditiones ſubintelliguntur que ita in iuramē
to ſicut in principali promiſſo ſubintelliguntur: quia illas exceptio
nes: illas conditiones: illas limitationes: illas interpretationes: re
cipit iuramentum: quas recipit principale promiſſum: vel diſpoſi-
tum: vt in dictis. l. penul. ꝛ ſi. ꝛ in. c. ad noſtram. ſi. ſ. eodem. ꝛ in. c. ve-
nientes: ꝛ hoc tene: licet Frede. ſuo conſi. cxx. teneat quod ſi iuratum
eſt pactum de non reducendo impediat: niſi pateat euidens iniqui-
tas. Primo quia eſt tranſactio in aut. vt dif. iudi. §. ſi vero. ꝛ a trāſa-
ctione iurata non licet recedere. Item quia tale laudum non habet
incluſum dolum: non poſſit arbitrari abſq; dolo: ꝛ dolus non preſu
mitur. l. dolum. C. de dolo. Item quia dolus futurus remitti non cō
tingit per pactum: cum non ſit veriſimile quem dolum committere:
vbi non ſpectat aliquid lucrum: vel commodum: vt eſt arbiter. Per
hoc non obſt. l. ſi vnus. §. illud. ff. de pac. quia ibi aliquod commodū
pertinebat ad partem. Idem tenet ſuo conſilio. cxxvij. quia iuramē
tum per quod alterius iniquitas remittitur eſt ſeruandum. ſ. eodeꝫ
debitores: ex quo in obſeruatione non peccat: quia non debet alte-
rius perfidiam inducere: ad ſuam fidem fallendam. xxiij. q. iiij. inno-
cens ſcdm Frede. Primum tenet Barto. hec vera ſcdm Barto. niſi
emologatio ſit ſecuta laudum: qꝛ tunc non eſt opus querele. Quod
puto ſi certificati de leſione fuerunt: alias ſecus. ff. de pact. l. tres fra-
tres. In emologatione facta in compromiſſo idem quod in renun-
78 ciatione dicit Barto. in loco preallega. ¶ † Sed eſt dubium quid ſi
quis petat reductioneꝫ: ꝛ cadat in cauſa: quia ſuccumbit: an indiſtin
cte pena committatur: ita qḋ aduerſus petitionem pene non poſſit
docere de iniuſtitia. dicit Barto. Dyn. conſuluiſſe quod cadit in pe-
nam: ꝛ remittit ad. l. iul. de conditione indebiti. hoc tenet Bar. in. l.
qui rome. §. duo fratres. de verbo. obligatio. per illum. §. Joan. an.
in additio. Specula. §. ſequitur. verſicu. quid ſi pactum ſit in com-
promiſſo: recitat conſilium Dyn. ſuo conſilio. iij. ꝛ hoc ſequitur: niſi
euidenter appareat de iuſta cauſa petendi. ff. de re iud. l. ſi. ff. de vſur.
l. tutor. ff. de penis. l. ſi quis forte. de petitio. heredi. l. ſi quis debitor.
Et dicit Hui. de ſuza. hoc notaſſe in ſumma titu. de arbi. verſicu. ſed
nunquid is. Quod puto inquantum non velit: oſtendendo ſe habe-
re iuſtam cauſam: oſtendere iniquitatem ſententie: quia ad hoc non
admittitur: ſi tamen fuit in rem iudica. ꝛ quia ſententia de principa
li obſtat in acceſſorio etiam ſi velit oſtendere nouam cauſam iniqui-
tatis: quia nouiter reperti ꝛc. Ad hoc dictus. §. duo fratres: ꝛ. l. ſi cū
exceptione. §. hec autem actio: ꝛ ibi gloſ. ff. quod metus cauſa. ff. de
verborum ſignificatio. l. ſi qua. ff. de rei vendica. l. ex diuerſo. ad hoc
quod dixit de fructibus ꝛ expenſis: quia non appellatur a ſententia
expenſarum: vt not. Innocentius. de appella. cōſtitutus: quod no.
et hoc quando ſaltem tacite eſt emologata. Idem puto in arbitra-
49 tore vbi dixi ſupra reduci non poſſe. ¶ † Quero an in hac reductio-
ne ſufficiat iudicem vt bonum virum reducere ad modicam leſioneꝫ
an totum in quo eſt leſus retractabit. Dico quod hic iudex aditur
non ſoluꝫ vt retractet: ſed vt reformet: ꝛ ꝙꝙ adeatur vt iudex: credo
quod habeat reformare loco arbitratoris: vt bonus vir. Ideo ſi vi-
det cauſam iuſtam: vel pro bono pacis arbitrium reformandum mo
dice ledendo: poterit reformare ledendo in modicū: ſi non videt cau
ſam non debebit facere: et in dubio preſumam cauſam ex quo in mo
dico ledit. Nam poteſt nedum retractare: ſed etiam reformare: ſicut
dicimus in iudice appellationis: et in iudice nullitatis. de teſtamē.
Raynaldus: ꝛ. c. Raynutius: ꝛ no. in. l. j. C. quando prouoca. non eſt
neceſſe. C. quomodo ꝛ quādo iudex. l. ſi vt proponis: ꝛ. l. ſi expreſſim
de appellatio. ꝛ dixi plene de appellatio. dilecto. Puto tamē quod
ſi in totum retractaret: vbi equitas naturalis dictaret alterū in mo-
dico ledenduꝫ: quod ex hoc non retractaretur quod egit: quia poteſt
ſi vult ſequi ius ꝛ arbitrium a iure informare: ſicut poteſt et arbitra-
tor: licet non arctetur. ad hoc glo. in clemēti. fina. de verborum ſigni
ficatione in gloſ. fina. Sed quia dixi ſupra laudum cōtra formam la-
tum nullum: eſt dubitatio ſi compromiſſum eſt in arbitrum: vt pro-
nunciet de iure: vel arbitratorem et pronunciet contra ius partis: an
valeat laudum. Barto. dicit quod videtur nullum propter formam
compromiſſi: et dicit cogitandum. Aliqui dicunt quod ipſe hoc de-
cidit in. l. qualem. ff. de arbi. non inueni deciſum. multi habent com-
putum: quia quedam appoſtille que fuerūt domini angeli: ſunt pro-
ducte in originali poſt petias Arnoldi. Fran. de are. in. l. ſi quis ar-
bitratu. tenet quod valebit laudum: quia exprimitur quod ineſt: et
ſic non dat formam: vt. l. ſi. de lega. primo et ſic habetur pro dicto: li-
cet non exprimatur: et videtur voluiſſe quod per illa iudicet vt arbi
ter: et not. vt arbitrator. Item quia non valeret compromiſſum niſi
in arbitro remaneret facultas valide eligendi quod vellet. ff. de ar-
bitris. l. qualem. et ſic non poſſet eligere inter abſolutoriam et con-
demnatoriam: et ſic non eſt veriſimile partes elegiſſe viam: per quaꝫ
impugnent quod agunt. ff. de teſtamen. milita. l. iij. ad hoc quia con-
ditiones iuris non faciunt conditionales diſpoſitiones: ſed moni-
tionem inducunt. l. hec verba. de lega. j. de verbo. obliga. ſi. x. petiero.

no.de preſumptio.ca.ſi.ꝛ in clemen.j.de offi.delega.l.muto.§.ſi ſub
conditione.ff.de tutel.ſecundum Fran.de are.pro.hac parte decidit
Inno.in ſi.de offi.deleg.prudentiam in glo. magna.in verſi.ꝛ ſi con
trarium diceretur. vbi dicit valere ſententiam: ſi titius probauerit
condemnes in.x. ſi condemnat licet non probauerit ſibi deberi.x.qꝛ
exprimitur debitum iuſtitie ꝛ ſic non dat formam. Idem ſentiũt do
cto.de reſcrip. ex inſinuatione in arbitro, hoc puto quia arbiter de
bet:licet nõ arcetur ad ſequendum ius: bene hec expreſſio exprimit
qđ ineſt:ꝛ maxime ſecundum ius canonicum ſecunduꝫ quod habet
reduci laudum:ſi non ſequatur ius vt no.de arbi.c.ij.ꝛ ſic exprimitur
quaſi qđ ineſt ex neceſſitate:ꝛ quia aliter intellecta expreſſio vitiaret
ſed in arbitratore expreſſio alterat. quia primo poterat iformare ar
bitrum vt bonus vir: ꝛ ab equitate naturali: nunc habebit ex iure
informare ꝛ ſic exprimitur aliter ꝙ iuſſit ꝛ ſic ſi alter ꝙ velit ius pro
nuntiet:videtur quod laudum ꝛ arbitramentũ ſit nullum. Non ob.
ſi dicatur compromiſſum vt pronuntiet de iure intelligitur ſecundũ
naturam ſubiecte materie: vt pronuntiet de iure ſcilicet naturali: et
econuerſo:ſecundum naturalem equitatem. argu.ſ.eo. ad noſtram
quia verba que procedunt vt procedat de facto dant intellectum ſe
quentibus vt intelligantur de iure poſitiuo.itẽ illa verba nihil ope
rantur.Nõ ob.qđ ordo iuris expreſſus in forma hominis dat formã
vt de reſcri.cum dilecta.de of.dele.venerabili,quia dat formam quã
do ordo nõ eſt neceſſitatis: vt ibi iđ in arbitratore dat formã. Secus
quãdo eſt neceſſitatis vt in arbitro:ꝛ iudice:qꝛ ſaltẽ quo ad debitũ:ẽ
ordo neceſſitatis. Sꝫ eſt dubiũ an poterit tũc ſniare ſcđm ſtatuta cõ
tra ius cõe Gui.de ſuza.in.q.ſtatutor dicit iudicatũ fuiſſe qđ nõ po
terit pronuntiare ſcđm ſtatuta iuri cõtraria quaſi illa verba intelli
gantur de iure cõi.alle.auꝭ.preſes.C.de epi.audi.ꝛ.l.rem nõ nouam
C.de iudi.qꝛ iuris nominatio ſimpliciter intelligiꝭ de iure romano.
inſti.de iure naturali ꝛ ci.§.ij. Ioã.an.in addi.ſpec.in ti.de arbi.§.ſe
quiꝭ.verſi.item qđ tulit.dicit qđ in proceſſu poterit ſeruare ſtatuta:
niſi ſit dictum qđ ꝓnuntiet ꝛ procedat ſecundũ ius:qđ dicit eſſe peri
culoſum.ſcđm Io.an.ad hoc text.de eo qui mit.in poſ.cuꝫ veniſſent
ibi.ſecundum ius ꝛ bonam terre cõſuetudinem qui poterit induci ꝑ
ꝛ contra puto qđ poterit ſecunduꝫ ſtatuta iudicare: que dant formã
cauſe:in iudiciũ deducte non repugnante iure qꝛ ſcđm ius eſt qđ pro
nuntietur ſecundum ſtatuta loci contra ius.ff.de euic.l.ſi funduꝫ.C.
de eman.lib.l.j.ꝛ.ij.ff.de vſu.l.j. no.ſuper rubrica.de conſuetudine.l.
omnes populi.ff.de iuſti.ꝛ iure. ꝛ Io.cal.ante in queſtione que inci
pit ſtatuta.ad hoc.ſ.e.ad noſtram. vbi iuramentum de ſeruando or
dine iuris intelligitur ſecundũ ius: qđ aſtringit ꝛ dat formam. ſcđm
50 diuerſitatem qualitatis cauſe.†Circa arbitratorẽ reſtat querere de
aliquibus qõnibus.primo an cõpromiſſum in arbitratorẽ hãno ar
bitratoris expiret.dic qđ nõ.per.l.cum pater.§.hereditatis.de le.iij.
vbi dicit qđ arbitrator remanet deportatus: qꝛ põt voluntatem ex
51 primere. ¶ †Quero an furioſus habens dilucida interualla poſſit
eſſe arbitrator.dic quod ſic:ſi compromiſſum ſuſcipiat tempore quo
eſt ſanus: et iudicet tempore quo habet ſanum intellectum. ad hoc
52 glo.in.l.cum furioſum.ff.de iudi. ¶ †Quero an filiusfa.inuito patre
53 poſſit eſſe arbitrator.dic qđ ſic vt.l.iij.§.ſꝫ filiꝰ.ff.de peculꝭ. ¶ †Que
ro an preſbyter poſſit eſſe arbitrator.dic qđ ſic qꝛ nõ reperitur prohi
bitum.vide per Cy.in.l.preſes.C.de tranſa. ad hoc de prebẽ. niſi

1 ☞ Coniuges ſe abiurare non poſſunt.
2 Iuramentũ ordinatũ ad ſeparationẽ actus cõiugij abſq; cauſa ho
neſta nõ ẽ obligatoriũ nec obſeruãdũ ꝛ q̃re hoc nõ ſit ſeruãdũ.nu. 8.
3 Iuramentum inquãtum eſt poſſibile ad cõiugium ſeparandum re
duci debet ad ſeparationem licitam.
4 Matrimoniũ q̃ñ põt rõne ꝯtinẽtie ſeparari ꝯſenſu vtriuſq;.nu.9.
5 Iuramentũ aptum in ſe includere continentiaꝫ inter coniuges vbi
non ſunt apti ad obſeruandum eſt ab eccleſia relaxandum.
6 Iuramentuꝫ quomodo interpretatur ſecundum mentem iurantis.
7 Iuramentum ſui apparentia illicitum non trahitur ad caſum lici
tum a mente alienum.
10 Iuramentum per quod coniuges promittunt inter ſe nunꝙ diuer
tere an ſit obligatorium.

1 TUanos. ¶ †Coniuges ſe abiurare nõ poſſunt.
Cõmunis diuiſio.ſecunda.ibi. nos igi
2 tur. ¶ †No.quod iuramentum ordinatum ad ſeperatio
nem actus coniugij:abſq; cauſa honeſta:non eſt obligato
3 rium:nec ſeruandum. ¶ †Not.ij.quod inquantum eſt poſſibile iu
ramentum ad ſeperanduꝫ coniugium ordinatum reduci debet ꝛ põt
ad ſeparationem licitam ꝛ honeſtam ſi nõ poteſt iuramentum vt te
merarium nõ eſt ſeruandum ꝛ eſt ar.qđ iuramentum hẽat in ſe hanc
4 clauſulam ſi nõ valet qđ ago vt ago valeat vt põt. ¶ †No. hoc aper
tũ textũ qđ coniuges poſſunt ratione ſolius continentie ab inuicem
manere ſeparati:etiam dato qđ continentiã nõ voueant:dummodo
ſeruent inquantum autem nõ ſeruent:cõpelluntur ad inuicem redi
5 re. ¶ †No.qđ contra iuramentũ aptũ in ſe includere ꝯtinentiã in
ter coniuges: vbi non ſunt apti ad ſeruãdũ eſt ab eccleſia relaxãdũ:ꝛ
6 dimittẽdũ: imo cõpellẽdi ſunt ꝯiuges ad inuicẽ adherere. ¶ †Op.
qđ iuramentum hic ſit ſeruandum ex quo poteſt trahi ad caſum lici
tuꝫ ſcꝫ vt remaneãt ſeparatiõe ꝯtinentie. So.dicit Vinc. qđ hic hij:
expreſſe nõ iurauerũt ꝑpter ꝯtinentiã nec tacite hec aĩo geſſerũt vt
cõtinerẽt ideo ꝯtinere nõ cõpelluntur nõ enim poteſt ꝯtinentia im
perari que non eſt tacite vel expreſſe promiſſa.xxxiij.q.j.integritas.
7 xxviij.di.de his.† ꝛ ſic patet qđ dixi notãdo qđ iuramentum in ſui
apparentia illicitum nõ trahitur ad caſum licitum a mente alienuꝫ.
de qua mente ſtandũ eſt dicto iurantis.ſaltẽ in foro pniali:vel quaſi.
8 ¶ †Glo.j.querit q̃re iuramentũ hoc nõ ſeruetꝭ: rñdent qꝛ fuit illici
tum ꝛ temerariũ.ꝑpter que dicũt quidã imponi pniaꝫ tãꝙ ꝓ teme
rario iuramento ꝛ ꝓ veniali. Alij dicũt ipſaꝫ ad annũ determinatã.
Inno.dicit imponẽdã pniam tãꝙ ꝓ mortali per.c.qđ alle.glo.in ſi.
9 ¶ †Oppo.qđ ſtare non pñt in ꝯtinentia niſi religionẽ ingrediatur
vterq; de conuer.cõiu.ad apoſtolicã. So.quidã dicũt eos induci de
bere ad continentiam ſed non in ſeculo: immo vt religionem ingre
dianꭉ. Cõtra determinat gloſ.qñ vterq; vult ſtare in ſeculo. Secus ſi
alter vellet ingredi religionẽ:qꝛ nõ pñt cõtinẽtiã ſeruare:alter rema
nendo in ſeculo:niſi religionẽ ingrediaꭉ vt ibi propter que dicit hic
Inno.ꝛ p.c.qđ deo:qđ ſi vterq; iuraſſet hoc animo vt cõtinentiã ſer
uaret:nõ poſſent ſe vlterius repetere.de quo.j.de cõuer.cõiug.dudũ
ꝛ de cõiug.leproſo.c.j.ſup.iiij.gl. Ratio aũt quare extra monaſteriũ
poſſunt ambo caſtitatẽ vouere:ꝛ nõ vno intrãte altero extra remanẽ
te:qꝛ ſi poſſet alter ꝓfiteri altero in ſeculo remanẽte:poſſet hoc abſur
dum ſequi:qꝛ iuuene nõ cõtinẽte:vel ꝓfeſſus educeretur de monaſte
rio:vel alter ſemꝑ viueret in adulterio.de hoc de cõuer.cõiu.ex parte
j.ꝛ.c.placet.vbi vero ambo ſunt in ſeculo:nullũ abſurdũ ſequiꭉ:ſi al
10 tero nõ ſeruãte:alter alteri cogaꭉ adherere:vt hic. ¶ †Querit gl.qđ
ſi iurauit cõiuges qđ nũꝙ diuertẽt ab inuicẽ.an ſeruari debeat iura
mentum.videꭉ qđ nõ:ſicut nec penalis obligatio ad nõ diſſoluendũ
cum libera debeant eſſe matrimonia a penis in cõtrahẽdo:ꝛ diſſol
uendo. Ioã.nõ declarat.dicit Ber.qđ ſi velint intrare religionẽ: qđ
poſſint qꝛ nõ diciꭉ infringere iuramentũ.q in melius illud cõmutat:
et qꝛ illud benigne ꝛc.idẽ dicit Io.an.ſi iuſta ſubeſſet cauſa:puta cõ
ſanguinitas:vel aliud ꝑpetuũ ĩpedimẽtũ:nõ obſtãte iuramẽto alter
poſſet petere diuortiũ:cũ excepta ab ea cẽſeaꭉ legitima cã:qꝛ nec ꝯtra
ius intelligitur iuraſſe.ſ.c.proxi.ꝛ. c.ad noſtrã. an abſq; autoritate
ſuperioris poſſet reuerti.glo.dicit qđ ſic.idem Hoſti.tangit. ꝛ Goff.
contra.qđ poteſt procedere: quando eſſet dubium an ad laſciuiam:
vel continentiam ſe abiuraſſent.ſm Ioã.an.

1 ☞ Matrimonium cõtractum quomodo põt propter ſuperuenien
tem fornicationem diſſolui ſed non propter precedentem. nu.9.
2 Matrimonium contrahitur per hec verba promitto te ſemper ha
bere pro vxore legitima.
3 Cõtrahens ſciẽter cũ aliquo illius cõditionẽ propter tunc ſubſiſten
tem approbare videꭉ et perdit ius opponẽdi vt de precedente vitio
opponi non poſſit aut inhabilitate cuius approbato ab eius pẽdet
poteſtate nõ autem approbare videtur reſpectu ſuperuenientis.
4 Iuramentum habet licitam conditionem vt cõuenta ab vtraq; par
te ſeruẽtur vt recipiat omnes cõditiones et iuris limitationes circa
contractũ vt reguletur illud ſcđm qđ a iure regulatus eſt cõtractus.
5 Contrahẽda fortius impediũt ea que dirimunt iam contractum et
facilius impeditur cõtrahendum quã dirimatur iam contractuꝫ.
6 Argui licet a dictis poetarum ꝛ prouerbijs.
7 Periurium quis nõ incurrit ex contrauentione corticis iuramenti
cuius implementum ꝛ non implementũ poteſt eſſe ſine peccato pro
pter conditiones ſubintellectas.
8 Matrimonium non ſoluit notabilis deformitas ſuueniẽs in alte
rum coniugium ſed bene licentiat qđ diſcedatur a ſpõſalibus de fu
turo ꝙuis ſuper illis iuratum ſit.nu.13.
10 Iuramentum quas conditiones in ſe recipiat vbi apponitur ſuper
contractibus aut partis.
Pater ſi iurauerit filiam dare in vxorem gaio an obligetur qđ reali
ter detur filia.
11 Iuramentũ an ex iurib' ꝯditionũ ſubintellectarũ dicaꭉ ꝯditionale.
12 Sponſus an poſſit ſponſam accuſare de adulterio.
13 Iuramentum interpretatur ſi res in eodem ſtatu permanſerit
Sponſalia iurata an diſſoluantur propter notabilem deformitatẽ
ſuperuenientem.
14 Sponſalia iurata an diſſoluantur ſi ſponſa aut ſponſus facultatibꝰ
labatur vbi etiam ꝗtitas certa eſt promiſſa.
15 Spõſam violenter raptam an cogar inuitus accipere.
16 Sponſam deformem factam an compellar recipere.
17 Dictio ꝙuis ſtat cauſatiue quãdo materia non poteſt aduerſari vt
quia eſt conſecutiua.

1 QUemadmodum. †Is qui iurauit cum
muliere ꝯtrahere pro
pter ſuperuenientem fornicationem eam repellere po
teſt propter precedentem vero non. Et ſi vir iurauit non
accuſare vxorem: temerarium eſt iuramentum ideo non ſeruan
dum. Sed ſi ſpecialiter de adulterio iurauit denuntiare poterit ſed
nõ accuſare

non accuſare.h.d.Sunt tres partes.Secunda.ibi.illud autem.Ter
tia.ibi.quod ſi.Prima ſubdiuiditur quia primo inducit ſiſe ſoloni
faciende. Secunda ſoluit.ibi.ita ſi quis. Tertia ꝓbat ſolonem per
euitationem abſurditatis ⁊ per rationez.ibi.alioqn. Quarta rñdet
ad oppoſitionem iuramẽti.ibi.nõ ob. qð rñſum ꝓbat per euitatio-
nem abſurditatis. ibi qð ſi pars. ſecundam non ſubdiuido. Tertia
ſubdiuiditur: quia primo caſum ponit.Secũda allegat ꝓ negatiua
ibi.cum ſcriptura.Tertia pro affirmatiua.ibi.ſed nunquid.Quarta
ſoluit.ibi.tutius.colligo notabilia: ⁊ expediam text. ⁊ gloſ. vſqꝫ ad.
2 verſi.illud.¶†Nota primo.argu.qð per hec verba promitto te ſem
per habere prolitima vxore.contrahitur matrimoniuz.vide de ſpõ-
3 ſa.c.ex parte.¶†No.ij.qð ſciẽter ꝯhens cũ aliquo: illius ꝯditionez
pro tũc ſubſiſtentẽ approbare videt.vñ perdit ius opponendi ꝯ eam
⁊ ſic de precedente vitio aut inhabilitate opponere non poteſt cuius
approbatio ab eius pẽdet poteſtate nõ autẽ approbare vr̃ reſpectu
ſuperuenientis.ideo de illo opponere põt.ad hoc.C.de ſpõ.l.ſi.ideo
contrahẽs cũ ſuſpecto de fuga: q: pauper nõ põt rõe paupertatis pce-
dentis ꝯtrãctũ opponere ſuſpitionem: vel paupertatem ſed ſic de ſubſe
4 quenti quia illi non potuit ꝓuidere.¶†No.qð in quolibet iuramẽ
to ſuper ſtabilitate aut iplemẽto cõtractus ineſt cõditio reſoluẽs iu-
ramẽtũ vt ſeruare teneat niſi ab alia parte nõ ſeruet vel fiat ꝯ legem
cõtractus ⁊ ſic res in eodẽ ſtatu permanſerit ⁊ ſic iuramentũ ſup ꝯctu
recepit oẽs ꝯditiones ⁊ limitationes iuris circa ꝯctũ vt iuramentũ
per oia reguleẽ.ſecunduz qð a iure regulat᷒ eſt cõtractus.¶No.qð
ſponſe quis nõ põt opponere vel ꝯiugi fornicationẽ ſubſequẽtẽ cõ-
5 tractum. ¶No.licitum arguere per locum ab abſurdo. ¶†No. qð
ea que dirimũt iam cõtractũ fortius impediũt ꝯhẽda.⁊ no.qð facili᷒
impedit cõtrahẽdũ ꝙ dirimat iã cõtractuz. ad hoc.l.pñe furioſo.de
6 his qui ſunt ſui vel ali.iure.¶†No.licitũ arguere a dictis poetar:⁊
7 prouerbijs.¶†No.qð ex cõtrauẽtiõe corticis iuramẽti cuius iple-
mẽtũ ⁊ nõ iplementũ põt eſſe ſine peccato ꝓpter ꝯditiões ſubintelle
8 ctas qs nõ incurrit periuriũ.¶†No. qð notabilis deformitas ſup-
ueniẽs in ꝯiugẽ:vel ſpõſam poſt mr̃imoniũ vel ſpõſalia non ſoluit
matrimoniũ ſed bñ dat liniam diſcedendi a ſponſalibus de futuro:⁊
ſic facilior cauſa impedit cõtrahẽdũ ꝙ dirimat ꝯtractũ.inducit in ar
gumentum quod prelatus non poſſet repelli:pretextu criminis pre-
cedentis:ſed bene reſpectu ſubſequẽtis:ad hoc de purga.ca.c.ſi.⁊ dic
9 vt no.de teſti.cogẽ. preterea.¶†Quero an ſaltem pro fornicatione
10 preterita poſſit accuſare.glo.dicit quod nõ.ff.de adul.l.ſi vxor.†glo.
enumerat multas conditiones que in contractibus promiſſionibus
pactis ex iuramentis ſubintelligitur.inquantum dicit qð ſubintelli
gitur conditio ſi placet pape .dic hoc verum in materia ad eum ſpe-
ctante:⁊ inquantum illa conditione velit vti: vt dixi.ſ.c.quanto. et
de reſcrip.conſtitutus.de hac materia in.ca. beatus.⁊ in.capitu.vlti
mo hic allega.⁊ per Hoſtien.in ſum.eo.titu.§.quot ſunt ſpecies. di
cit Joan.and.quod ⁊ alie conditiones ſubintelligũtur ſcꝫ hec.quia
ſi iuro tibi reddere intelligit niſi iudex interdicat de cẽſi.ſignificauit
ff.qui ſatiſda.cogã.l.ſi.vel ius cõmune quia excommunicatus es de
quo.ſ.c.debitores. Item pater iurat dare alicui filiam in vxorem:in
telligitur promiſiſſe ſe facturuz ⁊ curaturum.de quo.j. de ſpon.ex li
teris.ij.item ſubauditur ſaluo iure alterius.ſ.eo. veniens.item ſub-
auditur qð habes.ſ.eo.petitio.item niſi ab eo cui iuraui abſoluar.
ſ.c.quintauallis.qð intelligitur etiam in iuramento ſponſaliorum.
j.de ſpon.preterea. Item intelligitur niſi aliud turpe acciderit vt hic
vel per alterum.de hoc de ſpon.ex literis.⁊.c. ſicut.ſecundum Hoſti.
inquantum glo.dicit iuramentum habere conditionẽ ſi res in eodẽ
ſtatu remanſerit:⁊ ſubaudiri.Per hoc dicit Jo.an.ꝙ ſi iuraui prela
to nõ aſtringere eo depoſito.ad hoc de electione venerabilẽ in ſi.xv.
11 q.vj.auctoritatem:cum ſequentibus ⁊ precedentibus.ca. ¶†Que-
rit glo.an ex iuribus iſtarum conditionum ſubintellectaruz dicatur
iuramentum conditionale glo.dicit quod non.ff.de condi.⁊ de.l.cõ-
ditiones.gloſ.colligit.tria : argu.eſt clarum. in fine ponit vnum ex-
emplum de depoſito quod repeto: ⁊ tamen non compenſo.dicit ta-
men Jo.an.qð licet ſic ſentiant doc.videtur tamen quod compenſa-
tio poſſit admitti.de conſenſu deponentis:cũ in ſuum fauorem hoc
12 ſit inductum.C.de legi.quod fauore cuz ſi.¶†Querit an poſſit ſpõ-
ſus ſponſam accuſare de adulterio? gloſ. dicit quod ſic quaſi matri-
monium iam ſit initiatum.C.de adult. propter.niſi in caſu.ff.de ad-
ulte.l.mulier.§.querebatur:quia ei in iuria facta eſt.ff.de iniuri.itez
apud.§.ſponſam:quia neqꝫ matrimonium neqꝫ ſpeciez matrimonij
13 violare ꝓmiſſum eſt.ff.de adult.l.ſi vxor.§.diuus.¶†Oppo.quod
iuramentuz quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne ſeruetur
⁊ ſic iuramentum deducẽda vxore: licet habeat naſum roſum ⁊c.j.c.
cum contingat.So.dicit gloſ. quod non ſeruatur : quia honeſtas in
telligitur in hoc iuramento ſi res in eodem ſtatu permanſerit. id enĩ
tacite agitur quaſi dicat iuramentum inquantum ex mente iuran-
tis includit ſeruandum eſt: ſi poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eter-
ne:inquantum autem ſe non extendit ex mente non ligat.intelligi-
tur autem non ſe extendere ad caſus : qui ſi principaliter adeſſent.
veriſimiliter non iuraſſet. vnde omnes caſus a iuramento ſunt exce-
pti:qui ſi ſecunduz tempus affuiſſent quo iuratur veriſimiliter non
contigiſſet qð cõtigit vt ſic iuraret qð iurauit:nam omnes caſus nõ
poſſunt cõſiderari. Si aũt iuramentũ non ſit ſeruabile: ſine interitu
ſalutis eterne:vel ſit cõtra bonos mores:vel cõtra leges:iuramentũ
non eſt ſeruãdũ.dicit hoc Hoſt.verũ:vbi iuramẽtũ reprobat a cano-
ne:ſicut de ſo.cõpe.ſi diligenti.⁊.c.ſicut.ſimpliciter enim non ſtatur
legi ciuili:q: nec de ſuo foro eſt iuramentũ de iudi.nouit.de elec.ve-
nerabilem.ad finem.in auẽ.vt cle.apud pro.epi.§. ſi vero eccleſiaſti-
cum.col.vj.quod no.quia ſecundum hoc non valent ſtatuta inquan-
tum reprobant iuramenta preſtita:⁊ vbi alias valeret iuramentum.
14 de quo dicam.j.c.cum cõtingat.¶†Querit glo.an ſi mulier labitur
facultatibus poſſit quis licite deſiſtere a ſponſalibus.gl.dicit quod
non.hoc intelligit Joan.an.verũ niſi certa res vel quantitas ſit pro-
15 miſſa.j.de condi.appo.de illis. ¶†Querit glo.an ſi ſponſa eſt vio-
lenter cognita:illam compellar inuitus recipere.gloſ.dicit qð non.
xxvij.q.ij,raptor:⁊ ca.ſequen.xxxij.q.v.fuge.de hoc in illo. c.raptor:
nam vt dicit Joan.an.nõ compellor inuitus cõtrahere bigamiam.
16 ¶†Querit glo.an ſponſam deformẽ factã recipere teneat.glo.dicit
qð nõ.de cõiug.leproſo.c.ſi.ſpõſam vero de preſenti.ducere tenetur:
q: non reperit caſus niſi vnus in quo poſſit diſſolui.de cõuerſi.cõiu.
ga.ex publico aliquãdo caſum habes.de diuor.gaudem᷒.⁊.c.quãto.
17 ¶†No.de dictione quãuis in ſe glo.q: ſtat cauſatiue quando mate
ria non poterit vt aduerſetur:q: eſt conſecutiua.

1 ☞ Juramentuz vniuerſale de nõ accuſando vxorem de adulterio
eſt temerarium inquantũ excludit facultatẽ accuſandi.nu.5.
2 Non accuſare iurans non impeditur denunciare.
3 Adulterium poteſt remitti ab altero cõiugum quo ad penas fori cõ
tencioſi ſed non quo ad correctiones fori penitentialis vel quaſi.
4 Denunciationis euangelice qualis ſit finis.
5 Dolus futurus vel delictum remitti non poteſt.
6 Jurans non cohabitare cum vxore an cogatur iuramentuz ſeruare
vbi vxor non vult ceſſare precibus.
7 Vxor denũciata negligens correctionẽ quomodo non poteſt a ma
rito deſeri quin illam in vinculis detinere et caſtigare poſſit.

1 Illud. †No.qð iuramẽtum vniuerſale de nõ accuſando mu-
lierẽ ad ſeparationẽ:eſt temerariũ inquãtum excludit
2 facultatem accuſandi:propter trahere ad infidelitatẽ. ¶†No.qð iu
ramentũ de nõ accuſando excludit iuramẽtũ inquãtũ accuſando in-
ſequitur priuatã vtilitatẽ:⁊ cõmodũ:inquantũ aũt inſequitur finez
correctiones denunciãdo:non excludit:q: hoc reſpectu induceret ad
3 peccandũ:q: facilitas venie incentiuũ inducit peccãdi. ¶†No.virũ
poſſe remittere cõiugi delictũ adulterij:quo ad penas fori cõtentio-
ſi:ſed non quo ad correctiones fori penitentialis:vel quaſi:aut ſcðm
4 enumeratã veritatẽ. ¶†No.finem denũciationis euãgelice q: eius
eſt finis ſola correctio:⁊ penitẽtia peccati:⁊ ſic ꝓbato adulterio per
denũciationẽ:vxor aliter nõ punit:niſi q: cogit penitere.ex quo no.
Pe.qð dicit alibi melius non ꝓbari:qð ꝓbato crimine alicuius per
denunciationẽ.prelatus nõ priuabit:nec ſuſpendet eum ab officio:
ſed ſolũ penitere coget:niſi in caſibus.de homi.c. inquiſitionis.in ſi.
5 ¶†Oppo.qð pactũ non excludit facultatẽ accuſandi de futuro de-
licto:q: non valet pactum de dolo futuro vel delicto remittendo.l.ſi
vnus.§.illud.ff.de pactis.⁊ q: eſt cõtra publicã vtilitatẽ:⁊ q: per tale
inuitatur ad peccandũ.glo.format contra.in hoc caſu ⁊ in gl.in ver-
bo crimine ſoluit:qð de crimine iam cõmiſſo ⁊ in ſpecie:et in genere
poteſt quis paciſci:de crimine aũt cõmittendo nõ põt paciſci:vt tol
lat facultatẽ accuſandi reſpectu vtilitatis publice: licet tutius ſit qð
deſiſtat:vt dicit litera.per hoc includẽs qð accuſare põt:facultatẽ au
tem accuſandi ad ſeparationẽ:inquantũ intendit vtilitas priuata:⁊
cõmodum:iuramentũ ⁊ in ſpecie:⁊ in genere:obligat vt hic.inquan-
tum autẽ accuſat vel denunciat in finem corrigendi peccatum:⁊ in fi-
nem anime:iuramentuz hoc excludens non obligat: ideo poteſt de-
nunciare adulterium cõmiſſum:per quã denunciationem precipiet
iudex marito:qð nõ cohabitet vxori adultere:q: nõ iurauit cohabi-
6 tare:ſed nõ accuſare.†Si autẽ vxori nõ penitẽti cohabitare iuraſſet:
nõ eſſet iuramentũ ſeruãdum.xxxij.q.j.c.j.ſi nec per preces nec ꝑ mo-
nitionẽ vellet mulier ceſſare ab ei᷒ cohabitatiõe:nec ꝑ iudicẽ poſſet
induci ad penitentiã:dicit Inno.qð eo caſu poſſet accuſari:nõ obſtã
7 te iuramento ſed de hoc dicã cum glo.ſi.¶†Querit glo.quid ſi mu-
lier denunciata ⁊ monita nollet corrigi:nec curaret excõicationẽ:di
cit glo.qð iam eſſet cõtumelioſa creatori:⁊ ſm Jo.an.põt eam deſe-
rere.Tan.dicit qð nõ dꝫ eam deſerere lꝫ ſe nõ corrigat etiã ſi vite ei᷒
inſidietur.xxxij.q.v.quicqd mulier:ſed dꝫ eam tenere in vinculis:et
caſtigare: cum hoc ei ſit ꝓmiſſum.xxxiij.q.ij. placuit.⁊.q. v.hec ima-
go cũ ſi.nõ ob.C.de repu.ex ꝯſenſu.vbi dicit qð vir nõ debet afficere
vxorẽ verberibus:que debet eſſe aliena ab ingenuis:q: illud verum:
niſi fiat ex magna cauſa:vel niſi ſint leuia.ff.ad.l.aquil.l. preceptore.
de homici.ad audientiam:quia plectendo ⁊c.xxiij. q.j.prodeſt.alias
punitur vir ſine cauſa.vel enormiter hoc faciens. C.de repu. auẽ.ſed
nouo iure ſecundum Goffredum ⁊ Hoſtienſem.Sed ſi ſpecifice iura
uit non denunciare:forſan aget amico qui denunciet.ſ.quod metus

cauſa:ad audientiam.dicit Hoſtien. qđ ſi principaliter compatiant
anime periclitantis ſecure denunciare poteſt ſi principaliter mouet
rõne rei familiaris vel pro ſuo priuato intereſſe ꝛ tũc oꝫ abſtinere.ad
quod id quod.ſ.no.adducit illud Auguſtini ſuper Matheũ ſi pec-
cauerit ꝛc.Si amore tu nõ facis nil facis ſi amore illius facis optime
facis.ad hoc.viij.q.j.ſciendum. ſecundum Hoſti.

1 ☞ Iurare poſſunt monachi et conuerſi pro teſtimonio ferendo in
cauſa monaſterij ſui.
2 Iuramentum inſtante neceſſitate non debet preſtari.
3 Aſſertiones ꝛ reſponſiones debent eſſe ſimplices abſqꝫ preſtatione
iuramenti inſtante neceſſitate.
4 Verba geminata ꝛ duplicata cẽſent cũ maiori deliberatione ꝓlata.
5 Iurare in ſe nõ eſt malũ ſed ꝓcedit a malo pene non culpe.
6 Ignorantia ꝛ incredulitas qñqꝫ procedit a pena peccati originalis.
7 Peccatum an ſit pena.
8 Fundamento quandoqꝫ creditur.
9 Negationes due non ſemper affirmant quando exuberatione volũ-
tatem exprimendi proferuntur vt quando reſpiciunt diuerſa.nu.17.
10 Malum quomodo duplex eſt.
11 Iuramentũ in quo ſit a deo prohibitum ꝛ quare per creaturam iura
re non licet.
12 Idololatrie ſpeciem incurrunt qui autoritates dei ꝛ ſanctorũ in lau
dem dei ordinatas ad laudãdam creaturã adducũt. Et qui homini
honorẽ ſimileꝫ preſtant quem deo.nu.ſeq.
13 Honor principi nõ debetur qualis ſolet deo preſtari alias honorãs
idololatriam incurrit.
14 Creatura triplex eſt.
15 Deus quare ſit ſolus honorandus.
16 Iuramentuꝫ illicitum in modo iurandi eſt obligatorium ꝛ quomo-
do iurare per deos alienos eſt peccatũ ꝛ qui ab infidelibus iuramen-
tum recipit non peccat.
18 Iurare quando liceat per creaturas licet tale iuramentum ſit illici-
tum.nume.11.
19 Dictio omnino exponitur nullo modo ꝛ an ſit vniuerſalis.

1 ETſi Chriſtus. ¶ † Monachi: et conuerſi
iurare poſſunt pro teſtimo
nio ferendo in cauſa monaſterij ſui. diuiditur in quinqꝫ.
In prima reſpondet auctoritati euangelice qua videbat
prohibitum iuramentuꝫ.Secunda.ibi. Iacobus reſpondet aucto-
ritati apoſtoli. Tertia.ibi. angelus probat multis auctoritatibus
veteris ꝛ noui teſtamenti quod licituꝫ eſt iurare. Quarta.ibi.quedã.
dicit quare ſimpliciter prohibetur iuramentum. Quinta. ibi.licet
dat potentibus licentiam iurandi. Expediam per partes. vſqꝫ ad
2 verſic. Iacobus. ¶ † No.j.qđ non inſtante neceſſitate iuramentum
3 non debet preſtari:† ꝛ aſſertiones ꝛ negatiões debent eſſe ſimplices:
4 abſqꝫ confirmatione iuramenti. ¶ † No.ij.quod ſermo duplicatus
cenſetur cum maiori deliberatione prolatus. C.ad velle.ſimiliter.ij.
5 q.iij.ſi quis iratus.j.eo.cum contingat. ¶ † No.iij.qđ iurare in ſe nõ
eſt malum:ſed procedit a malo:ꝛ poteſt procedere a malo pene: non
6 culpe.i.ab incredulitate: † quia ignorantia ꝛ incredulitas procedit
quandoqꝫ a pena originalis peccati.xv.q.j.in princip.et per totum
7 † Nũquid autem peccatum ſit pena.no.xv.q.j.§.vſqꝫ adeo.quod alis
8 eſt.c. ¶ † No.qđ illud dicitur vix fieri: quod tamen ſit. nam quando
qꝫ creditur fundamento. de teſti.tuis.ad hoc.ff.de iudi.vix eius.de
9 cogna.ſpiritua.c.ij.li.vi. ¶ † No.quod due negationes non faciunt
vnam affirmationem quando exuberatione voluntatẽ exprimendi
10 proferuntur. ¶ † No.qđ duplex eſt malum ſcꝫ malum culpe:ꝛ malũ
11 pene.an malũ pene aſcribat ad peccatũ vide.xv.q.j.in prin. ¶ † Ve
nio ad verſi.licet eniꝫ poſſet dici immo reperitur qđ deus prohibuit
iuramentum dum dixit.nolite iurare omnino.reſpondet quod licet
prohibuerit non prohibuit per creatorem ſed per creaturã. ¶ Not.
prohibitum iurare per creaturam et not.cauſam ne honorificentia
12 creatoris trãſferat ad creaturaꝫ que ſpecies idololatrie eſt. ¶ † No.
contra iſtos adducentes auctoritates dei ꝛ ſanctoruꝫ in laudem dei
13 ordinata ad laudandã creaturã cadũt in ſpeciẽ idololatre. ¶ † No.
quod genus vniuerſale precedens reſtringitur per enumerationem
ſpecierum precedẽtium:ꝛ arguit Ho.cõtra illos qui plus homines
ꝙ deum honorat quia coram altari tranſeuntes nullam inclinatio-
nis reuerentiam exibent : ꝛ quando coram domino ꝯueniunt:quaſi
idolum ipſum colunt: iungendo manus genu flectendo non ſolum
pileum ſed etiam zonam ꝛ clamidem remouendo contra illud quod
dicitur Ioã.apocha.xix.c.vbi angelus dixit beato Ioanni cadere
volenti ad pedes eius.vide ne feceris cõſeruus ego tuus ſum. ꝛ licet
reuerẽtia ſit maioribus exhibenda.de ma.ꝛ obe.ſuper his:ꝛ.c.is qui
et ipſi debeant illam recipere ne videantunr contemni.ff. de offici.
preſi.l.obſeruandum tamen eſſet ſecundũ eum hec idololatria corri-
gẽda ꝛ que recipitur ꝛ exhibetur iuxta verbum imperatoris ſe genu
flectentis qui dixit nõ tibi ſed petro eſſet recipiẽda ꝛ exhibenda ad
14 quod no.de ma.ꝛ ob. hi qui.poſt prin. ¶ † Nota.triplicem creaturã
15 angelicam mediam ꝛ humanam. ¶ † No.quod quis non poteſt fa-
cere capillum de nigro album. Quod eſt verum naturaliter ſed poſ-
ſet artificialiter vel non potes facere creando de nouo album vel ni-
grum ſicut nec quãlibet aliam rem quia nec minimum pilum veſtis
creare poſſes ſi ergo ipſe omnia creauit ergo ipſe ſolus honorandus
16 eſt. ¶ † No.quod licet non ſit per creaturam iurandum iuramentuꝫ
tamen obligat ꝛ ſic iuramentum illicitum in modo iurandi eſt obli-
gatorium.dicit Inno. quod peccatum eſt chriſtiano per deos alie-
nos iurare ſed ſi iurauerit obligatur ꝛ non peccat ab infidelibus tale
17 iuramentum recipiendo.xxij.q.j.mouet. ſecundum Inno. ¶ † Op-
po.glo.quod due negationes faciunt vnã affirmationem.ff. de ver.
ſig.l.ſi duobus verbis.glo. non ſoluit dic quod non faciunt vnaꝫ af-
firmationem quando reſpiciunt diuerſa quia hic vnum reſpicit os:
aliud cor: vel vnum interrogans alterum reſpondens concor.ff.co.
18 ſi duo patroni.§.marcellus. ad primum facit glo.ſequens. ¶ † Op.
quod licitum ſit iurare per creaturas.xxij.q.v. qui periurat. Glo.di-
cit qđ non eſt licitũ iurare per creaturas niſi qñ in iure exprimit ꝛ ex-
primit aliquos caſus .inquantum glo.dicit poſſe iurare per ſalutem
principis.hoc intellige vt no.in. capitu.quotiens.j.q.vij.ibi glo.di-
cit quod iuramenta per creaturas ſunt licita quando principalis re
ſpectus habetur in eis ꝛ per eas ad creatorem:non quaſi creature vo
cẽtur in teſtimoniuꝫ veritatis vt creature ſed per creaturas ipſe crea
19 tor inuocetur. ¶ † Oppo. quod male ſtat dictio omnino quia vni-
uerſalis eſt ꝛ tamen aliquando permittitur iurare: vt.j. patet. So.
intellige omnino.ideſt ex leui cauſa vel per omnia. dat ſimile.ff. de fi-
deiuſſo.l.grece.§.illud: ſecundum Hoſtien.dicit quod non eſt ſimile
cum ibi exponatur omnino ideſt nullomodo:ſed vt ibi not.expona-
tur dupliciter:vt etiam not.in regula vtile.de regu.iuris.libro ſexto
alteri opini. accedit ſimile quod not. de conuerſi. coniuga. dudum
in prima gloſ.

1 ☞ Iurare voluntarie non licet abſqꝫ neceſſitate.
2 Iuramentum tria in ſe debet habere vt ſit licitum.
3 Iuratur licite nedum inſtante neceſſitate ſed etiam vtilitate.
4 Iurandũ an indiſtincte non ſit niſi neceſſitate vrgente et in quibus
ſuper ſancta dei euangelia iuramentum ſit preſtandum.

Iacobus. Hic reſpõdet autoritati apoſtoli qđ probat au
1 toritate eiuſdẽ ibi.j.alioqn. ¶ † No. qđ volũta-
rie iurare abſqꝫ neceſſitate eſt ꝓhibitũ:ꝛ qđ iuramẽtũ preſtitũ neceſſi
2 tate ĩpellẽte:nõ eſt illicite ꝓſtitũ. ¶ † No.tria reqſitã ad iuramentũ:
vt in ſe ſit licitum:vt habeat veritatem:iudicium: ꝛ iuſtitiã:de qui-
bus vide Hoſtiẽ.in ſum.eo.titu.§.qđ comites. ¶ No.non eſt licituꝫ
iurare per aliquam creaturam. ¶ No.licitum iurare ad finẽ contro-
uerſie:ꝛ qđ iuramentum poteſt dici exceptio litis finite.quia aptuꝫ
omnem finire controuerſiam:ꝛ ſic habetur per quem.ſ.per deum:et
3 ad quem finẽ ſit iurandũ.ſ.ad finem deciſionis controuerſie. ¶ † Op
po:quod nedum inſtante neceſſitate:ſed etiam vtilitate:licite iura-
tur.xxij.q.j.Tu malum.glo.dicit qđ hec neceſſitas includit in ſe vti-
4 litatem.gloſ.ſunt clare. ¶ † Quero an indiſtincte non ſit iurandum
niſi neceſſitate impellente.dicit Innocẽ.quod ſiue quis iuret ſuper
euangelia:ſiue ſuper reliquias:ſiue dicat tantũ promitto in fide mea
ſiue iuret per creata:non eſt iuranduꝫ niſi neceſſitate impellente:qđ
metus cauſa ad aures:de arbi.c.peruenit. Maior tamen eſt contem
ptus ꝛ maius peccatum fallere iuramẽtum factum per increata:vel
ſuperiores creaturas:quã per minus ſtans:ſecũdum eum. Item ve-
rum eſt iuramentum:quando quis aliquid aſſerit in periculo anime
ſue dicere veritatem.de frigi.fraternitatis:ſemper tamẽ quãdo quis
parti defert iuramentum:iurãdum eſt ſicut ambabus partibus pla-
cet.ff.de iureiurando.l.iij.ad fi.ꝛ.iiij.ꝛ.v. In iuramentis autem:que
precipiuntur a iure:vt calumnie:ꝛ teſtis ſemper iurandum: et ſuper
ſancta dei euangelia.xj.q.j.teſtimonium.de iura.calum.c.vlt. Idem
in omnibus alijs que a iure:vel iudice: vel a partibus: ex neceſſitate
deferuntur:vel etiam ſi partes promittant iurare:nulla forma diſtin
cta:remittit ad ſum.eodem titulo.§.quomodo:ſuper.§.quod.ꝛ vide
no.xxij.q.j.in ſumma ꝛ in cle.de hereti.c.j.§.porro.in gloſ.vt no.

1 ☞ Iuramentum quibus autoritatibus noui ꝛ veteris teſtamenti
probatur licitum.nume.3.
2 Dictio amen ſignificat.
3 Iuramentum quare deus prohibuit.
4 Paciſci poteſt ſuper dolo preterito ſed non futuro.
5 Prohibito vno prohibẽtur omnia per que peruenitur ad id quod
opponitur.
6 Cauſa facti ceſſante non ceſſat factum vel ceſſante cauſa alicuius cõ
ceſſi non ceſſat effectus in perſonam cui facta eſt conceſſio niſi priui-
legium ex cauſa conceſſum tendat ad noxam contra illud quod ceſ-
ſante cauſa ceſſat effectus.
Ceſſante cauſa ceſſat effectus quomodo intelligatur.
7 Teſtificari poſſunt monachi de eccleſia in cauſa monaſterij ꝛ eccleſie
Idem ꝛ conuerſi in ſubſidium alijs deficiẽtibus ꝛ an requiratur licẽ
tia abbatis.

1 Angelus. †No.auctoritates noui ⁊ veteris teſtamēti qui
bus probatur iuramentū fore licitū. ¶†No.
quid eſt dicere Amen.quia in veritate eſt iurare.glo.dat aliaȝ expo⸗
2 ſitionē de hac dictione. Amē.q꞉ idē eſt dicere qđ ſine defectu ab a qđ
eſt ſine ⁊ mene qđ eſt defectus.⁊ exponit.de conſe.di.ij.reuera.gl.po
3 nit modos iurandi ſecundū vetus teſtamentum. ¶†Quedam.Dic
diſtinguendo auctoritatem concordat quod quedam omnino ſunt
mala ⁊ per ſe:⁊ iſta omnino cauenda:quedam non ſunt omnino ma⸗
la ſed quia ex eis ſequitur malum ⁊ talia in tantum ſunt cauenda:in
quantum malum ſequitur.inquantum vero iuramentum prohibet
non quia in ſe ſit malum ſed quia ex eo ſurgit periurium ⁊ prohibet:
propter hoc:⁊ quia ex aſſidua iuratione ⁊ voluntaria ſequitur . non
ex cauta ⁊ neceſſaria ideo permittitur iuramentum ex cauta ⁊ neceſ⸗
ſaria cauſa. ¶ No.quod ceſſante cauſa prohibitionis ceſſat prohibi
tio ⁊ ceſſante cauſa ceſſat effectus. ad hoc de appel.cum ceſſante.dic
vt de renuntiatio. poſt tranſlationem gloſ.ponit quedam que ſunt
ſimpliciter prohibita a veteri lege:quedam que a poſitiua ⁊ ſic dicit
quod quedaȝ ſunt ſymoniaca:quia prohibita ⁊ quedam prohibita:
quia ſymoniaca ⁊ exemplificat dum dicit de benedictionibus nubē
tiuȝ:⁊ baptiſmo male dicit in iſtis duobus quia baptiſmus eſt ſacra
mentum ⁊ benedictio nubentium eſt ſacre rei ſignuȝ per quod confir
matur ⁊ augetur gratia ſpiritus ſancti ⁊ ſic prohibitum quia ſymo⸗
niacum de hoc de pactis.cum pridem.j.q.iij.ſaluator.⁊ in.c.ex parte
alleg.in glo.Glo.colligit aliquid prohiberi non quod in ſe ſit maluȝ
ſed quia ex eo ſequitur malum.contra quod op.ff.qui ⁊ a qui.l. ſi.di⸗
co qđ ibi prohibetur ſtipulari mercedem ab inuito liberto ſed non
operas ⁊ poteſt ſtipulari operas aut mercedem licet poſſet ſequi qđ
preſtabitur extimatio q꞉ illud nō eſt prohibitum nec malum vt pre⸗
4 ſtet mercedem voluntarie vt ibi. ¶†Secundo opponit de.l.ſi vnus
§.illud.ff.de pactis.vbi dolus futurus non poteſt expreſſe remitti.et
tamen poteſt paciſci ne agat depoſiti per quod videtur futurus do⸗
lus remitti et ſic non remitti ex ſe non prohibetur propter illud qđ
ſequitur ex illo prohibitum.Sed dic quod inquantum litera dicit ꝙ
5 pōt paciſci ne agat depoſiti dic reſpectu doli de peterito. ¶†Colli
git.ij.quod vno prohibito prohibentur omnia per que peruenitur
ad id quod opponitur.ff.de tu.⁊ cu.da. ab his.l.ſcire.ff. de bo.libe.l.
queritur.⁊ de procura.tue.dic de hoc vt in regula cum quid vna via.
de regu.iu.li.vj.deinde glo.⁊ ſequens colligunt alia argumenta.vide
6 per te. ¶†Oppo.quod ceſſante cauſa non ceſſet effectus.xxij.q. vij.
tantum.Solu.dicit gl.quod ceſſante cauſa prohibitionis ceſſat pro
hibitio ſed ceſſante cauſa facti non ceſſat factum.vt in contrario.vel
ſecundo ceſſante cauſa alicuius conceſſi:non ceſſat effectus in perſo⸗
nam cui facta eſt conceſſio niſi priuilegium ex cauſa conceſſum ten⸗
dat ad noxam.de deci. ſuggeſtum: ſed ceſſante cauſa concedendi in
futurū bene ceſſat effectus conceſſionis in futurum vel ceſſante cau⸗
ſa ceſſat effect⁹ qñ ceſſat a principio ſecus ſi ceſſet cauſa ex poſtfacto
poſt ceſſionē.ſenſus aūt litere eſt quod ceſſante cauſa ⁊ periurio que
eſt cauſa prohibendi iuramentum ceſſat effectus ſcȝ prohibitio iura
menti.vel dic ceſſante cauſa ad periurium iurantēȝ inducente vt eſt
cauſa frequentis ⁊ voluntarie iuratoris ceſſat effectus ideſt prohibi
7 tio iuramenti ⁊c. ¶†Uenio ad verſi.licet aut.no.quod in cauſa mo
naſterij ⁊ eccleſie poſſunt monachi de eccleſia teſtificari. ¶ No.quod
neduȝ monachi ſed etiam conuerſi ipſius eccleſie. ¶ No.ar.qđ tales
admittuntur ad teſtificandum demum in ſubſidium alijs deficienti⸗
bus per quod patet qđ non admittuntur principaliter vbi alij poſ⸗
ſunt reperiri. ¶ Opp.quod ⁊ principaliter poſſunt teſtificari mona
chi in cauſa monaſterij.de teſti.inſuper.⁊.c.cum nuncius. dicit Ho⸗
ſtien.ad litteram ſupplendum maxime: ⁊ idem Pe.Nam quandoq̄
quis exiſtimat ſe habere plures bonos teſtes cum nulluȝ habeat. de
quo remittit Hoſtien.de teſti.dilecto. In his autem cauſis an mo⸗
nachi poſſint eſſe teſtes: Accurſius. tenet quod ſic. C.de teſti. aut. ſi
dicatur.de quo plenius in ſpecu. de teſte. §.j.verſiculo item excipi⸗
tur qđ eſt monachus.ibi.ſpec.dicit quod requiritur licētia abbatis.
¶ Oppo.quod hec non ſit indulgentia cum foret a iure conceſſum.
xxiij.q.ij.ſuper pendentia.glo.exponit indulgemus ideſt indultum
eſſe oſtendimus Idem Innocen.vel ſecundum Hoſti.hoc fecit pro⸗
pter coruȝ conſcientias qui nec ſe putabant aliter eſſe ſecuros.

1 ☞ Iuramentum contra vtilitatem eccleſiaſticā non tenet vt teme
rarium in damnum epiſcopalis vel eccleſie.
2 Iuramentum per canonicum poſitum ligat eum factum etiam epi
ſcopum.
3 Iurans temerarie peccat mortaliter.
4 Delictum temerarij iuramenti non deponit quem a dignitate.
5 Iuramentum late in tantum cōprehenditur appellatione periurij.
6 Contractus iuratus annullatur retracto iuramēto vbi illud dat ro
bur contractui.
7 Donatio quam facit epiſcopus de menſa ſua ſuo capitulo non pre⸗
iudicat ſucceſſori.
8 Epiſcopus non preiudicat ſucceſſori et nulla eccleſia poteſt aliquid
donare alteri eccleſie autoritate epiſcopi nec poteſt ipſe epiſcopus
aliquid donare canonicis vacante epiſcopatu.nu.15.
9 Confeſſio epiſcopi nō preiudicat ſucceſſori.
10 Iurare quando quis dicatur incaute. nu.12.
11 Epiſcopus in peccato mortali promotus an poſſit a dignitate epi⸗
ſcopatus remoueri.Et an iuramenta temeraria impediāt a promo⸗
tione. nume.14.
13 Infamis an reputetur qui temerarie iurauit.
16 Iuramentum proprium an poſſit epiſcopus reuocare vt eo non
aſtringatur.

1 SIcut noſtris. ¶†Iuramentum quod cō⸗
tra vtilitatem eccleſiaſticam
preſtitum eſt non tenet. Prima pars ponit iramentuȝ
temerarium.Secunda punit iurantem.Tertia commit⸗
tit inquirenda:⁊ retractanda attentata. ſecunda.ibi. pro iuratione.
2 tertia.ibi.quia vero. ¶†No.primo quod iuramentum preſtitū per
canonicum ligat eum etiam factuȝ epiſcopum ⁊ ſic non alteratur ex
ſola alteratione dignitatis. ¶ Nota ſecundo quod iuramentum in
damnum epiſcopalis dignitatis: vel eccleſie: vt temerarium non
3 eſt obligatorium. ¶†Nota.argumen. quod temerarie iurans pec⸗
4 cat mortaliter. ¶†Et not.quod delictum temerarij iuramenti non
5 deponit quem a dignitate. ¶†Nota.quod appellatione periurij cō
6 prehenditur late in tantum iuramentum. ¶†No.quod retractato
iuramento vt illicito retractatur omne quod eſt ex iuramento ſecu⸗
tum.Colligit hic ab.ar.canonicos non arctari ad aſſumēdos ſacros
ordines:de quo de eta.⁊ qualita.queris ſed forſan hoc dicit minores
in reſpectu ad ordinem epiſcopatus:⁊ tunc non colligitur no. Ioā.
an.quod etiam in ciuilibus ratione peccati cōtra eccleſiam poteſt iu
dex ex officio inquirere:de quo.ʒ.eod.ad noſtram.de iudi.nouit.de
7 offi.ordi.c.j. ¶†No.ſm Io.⁊ Uincen.donationem quam facit epi⸗
ſcopus de menſa ſua ſuo capitulo non preiudicare ſucceſſori.cum nō
poſſit capitulum autorizare in facto ſuo.vide quod not.in clemen.ſi
8 vna de re.eccle.non alie.in glo.ij. †per quod etiam concludebat hic
Io.alternatiue tantum:nullam eccleſiam poſſe dare aliquid eccleſie
9 epiſcopali:de autoritate epiſcopi.xviij.q.iiij. queſti. ¶†Oppo qđ
fruſtra mandet Papa hoc inquiri:quia hoc conſtabat relatione et
confeſſione epiſcopi:qđ patet quia Papa mandat penitētiam im⸗
poni.So.dic qđ confeſſio epiſcopi nō preiudicabat alijs. ideo de eo
10 qđ tangit alios mandat inquiri. ¶†Quero qualiter eſſet iuramen⸗
11 tum incautū:dic quia non habebat ſecum comitē iuſtitiaȝ. ¶†Op⸗
po.quod epiſcopus in mortali promotus debeat remoueri. lxxxi.
diſtinctio.quicunq̄.xxiiij.diſtin.c.ſi.gl.dicit qđ ſi mortale eſt graue
deponit:ſi leue non.⁊ dicit leue illud ex quo imponitur pena vnius
anni.glo.tenet Goffre.Hoſtien.exigit duo:qđ ſit graue ⁊ publicum
de hoc dic vt de elec.dudum:⁊.c.auditis.⁊ de cle.excō. mi.ſi celebrat.
deinde remittit que peccata inducunt depoſitionem:⁊ que non vide
lxxxi.diſtinctio.c.j.⁊.xv.q.pe.per totum:vnum primo ſupponit glo.
qđ temerarium iuramentum inducat peccatum mortale.contra no.
xxv.diſtinctio.§.nunc autem in ſi.vbi dicitur qđ incauta iuratio eſt
12 veniale. †Sed dic vt ibi in vltima gloſ.que dicit qđ incauta iuratio:
quia ludendo iurat:non tamen illicitum:hoc eſt veniale. incauta iu
ratio quia iuratur illicitum hoc eſt mortale:licet non tanta peniten
13 tia imponatur:quanta imponitur pro mortali:et idem dicit gloſ.de
contraueniente iuramento per metū extorto:quia talis peccat mor
taliter:ſed tanta penitentia nō imponitur ei:ſicut pro mortali. †Nū⸗
quid autem temerarium iuramentum infamet: no.glo.qđ non. xxij.
q.iiij.diffinitio.⁊ hoc tenet etiam Tan. An autem electus in epiſco⸗
pum excludat ex eo q꞉ iurauit non epiſcopari.no.lxxxv.diſt. Archi
14 diaconū. †Colligit glo.quod temeraria iuramenta non repellunt a
15 promotiōe neq̄ a teſtimonio:nec ab accuſatione ⁊ alle.cōcor. †Glo.
pe.colligit canonicos vacante eccleſia:quinimmo etiam epiſcopum
canonicis vacante non poſſe aliquid diſponere de bonis epiſcopa⸗
tus in preiudicium ipſius epiſcopatus:⁊ non poſſunt redditus epi⸗
16 ſcopales diminuere.de re.eccle.nō alie.vt ſuper. ¶†Querit gloſ.an
idem epiſcopus qui iurauit poſſit reuocare.gloſ.dicit qđ ſic etiaȝ qđ
fecit vt canonicus q꞉ quedā quis facit tanq̄ alius.doc.dicunt hoc ve
rum quando intuitu dignitatis volūt venire cōtra iuramentum.ſe⸗
cus ſi intuitu pſone:q꞉ tunc neceſſaria eſt licentia ſuperioris.de elec.
venerabilem.ſm Tan.⁊ Uincen. Plus dicunt qđ ſi iuraſſet tanquā
epiſcopus nō aſtringeret iuramentum ſm Hoſtien.

1 ☞ Alienationi rei dotalis ſi mulier ſponte conſentiat ⁊ iuret non
contrauenire quomodo non auditur.nu.18.
2 Iuramentum ſuper contractu nullo et prohibito ratione fauoris
perſone iurantis eſt obligatorium et ſeruandum et contractum va⸗
lidat.
3 Iuramentum vt validet contractum alias iure ciuili nullum opor⸗
tet quod ſit preſtitum abſq̄ vi aut dolo.Et an in foro ciuili obliget.
numero.6.
4 Contractum iuratum ſeu obligationem duo effectualiter impediūt

Dotalis rei actio non competit mulieri ſed viro cōſtante matrimo
nio ſoluto aut ſic aut ꝓpter diuortiū factū ratione cōſanguinitatis.
6 Cōtractus iuramento valatus an in foro ciuili obliget cōtrahētes
ratione iuramenti vbi iure ciuili cōtractus eſt nullus. nume.ſeq.⁊.8.
vſqꝫ ad fi.capituli.
7 Iuramenti qualis ſit effectus inquātum non repugnat legi.
8 Iuramentum inquantuꝫ repugnat legi quid iuris ⁊ an obliget vbi
legis reſiſtentia impedit naturalem obligationem.
9 Donatio inter virum ⁊ vxorem an firmetur iuramento.
10 De alimentis licet non poſſit tranſigi an iuramentum interueniēs
validet tranſactionem.
11 Renunciatio quo ad ceſſionem bonorum an validetur iuramento.
12 Iuramentum an obliget vbi cōtrahitur cōtra probibitionem legis
ne fideiuſſores dotium dentur.
13 Iuramentum quomodo non eſt obligatorium nec abſolutione indi
get vbi dolus excludit mentem iurantis in eo ꝙ deceptus eſt vt cen
ſeatur a iuramento exceptum debitum.
14 Iuramento non validatur contractus quando tendit firmādum cō-
tractū inualidū ⁊ in odiū eius cui preſtatur ⁊ qui ſuſcipit iuramēto.
15 Iuramentum contra legis probibitionem an validet contractum
vbi lex non reſiſtit contractum ſed non aſſiſtit vt in ſtipulatione fa-
cta alteri. nume.18.
16 Iuramentum quomodo non firmat contractum quando cōtractus
vel actus deficit ratione ſolēnitatis probatorie.
17 Iuramentum an poſſit firmare acceſſorium vbi non valet reſpectu
principalis.
Acceſſoriū an indiſtincte ſublatū dicatur ſublato principali. nu.ſe.
18 Fideiuſſor an remaneat obligatus vbi principalis ceſſit bonis etiaꝫ
iuramento principalis vt ad eum videatur poſſe trahi.
19 Iuramentum tendens ad preiudicium alterius an obliget iurantē.

1 Cum contingat. †Nō auditur mulier cō-
tra alienationem rei do
talis: cui ſponte conſenſit: ⁊ nō contrauenire iurauit. h.d.
Cōmunis diuiſio. ſcđa ibi. nos aūt. ¶ No. ꝙ ſcđm leges
non valet alienatio rei dotalis: aut donatio propter nuptias: nec cō
2 ſenſus mulieris in alienatione preſtitus: illi preiudicat. ¶ †Not. ij.
ꝙ iuramentum ſuper contractu nullo: ⁊ probibito. ratione fauoris
perſone iurantis: eſt obligatoriuꝫ ⁊ ſeruandū: tanqꝫ ꝙ poteſt ſerua-
3 ri ſine interitu ſalutis eterne. ⁊ no. ꝙ nō validat contractū. ¶ †No.
iij. quo vt talia iuramenta effectu obligent: oportet quod ſint preſti-
ta abſqꝫ vi vel dolo: quaſi ſi dolo vel ibi preſtita ſint: non obligent: ſꝫ
non puto hoc: ſed tunc effectualiter non obligant: quin aduerſus ta
lia iuramenta detur regreſſus: ⁊ pondera: quia loquitur de dolo ſim
4 pliciter: per quod videtur includere dolum re ipſa. ¶ †No. duo que
impediunt effectualem obligationem iuramenti. primum inquan-
tum iuramentum tangit preiudicium alterius ſed inquantum pre-
iudicat anime iurantis quia non poteſt ſeruari abſqꝫ preiudicio ſa-
lutis eterne. Inquantum autem preiudicat circa bona temporalia
5 tantum iuramentum eſt obligatorium. ¶ †No. ar. ꝙ mulier conſtā
te matrimonio ſuper dote etiā alienata agere nō poteſt quia nullaꝫ
habet actionem ſed maritus. C. de rei vendic. l. doce ancilam niſi in
caſu. C. de iure doti. l. vbi. Soluto autem ſic vt hic ſine morte viri vel
propter diuortium latum propter cōſanguinitatem vel aliud impe-
6 dimentum ſm Pe. ⁊ Ab ¶ †Quero an in foro ciuili ſeruādus ſit hic
canon: inquantum obligat ex iuramento. dicit Hoſtienſis ꝙ ſic q̄r
⁊ hoc eſt de mente legū que mandant canones ſeruari. in auſ. quomo
do oportet epi. §. j. coll. ix. cum ſimi. C. de ſum. tri. l. ſi. in auſ. de man-
da. prin. §. ſi vero coll. iij. ad hoc auſ. ſcramēta. C. ſi aduer. vendi. quā
gloſſauit hic Hoſtiē. ⁊ tenet illam auſ. etiam habere locum in impu-
bere doli capace: qui periurare poteſt de delic. pue. c. j. ⁊ de infantibꝰ
vel doli non capacibus loquatur. xxij. queſtione. v. paruuli. ⁊. capitu
lo pueri: ⁊ quod illa auſ. habet locum in contractibus rerū immobi-
lium et quod habet locum in donationibus: ⁊ ſi deceptus eſt minor:
qui iurauit vltra dimidiam iuſti pretij: tenet quod not. de emptio.
et vendi. capitulo. fina. ⁊ ponit etiam hic. quod not. de iureiurando.
licet. libro ſexto. in vltima gloſ. Ad gloſ. videtur quod iuramentum
hic non obliget: quia lex probibet contractum: ergo iuramentum
non obligat: quia iuramentum contra legem factum non conſequi-
tur ⁊c. decima diſtinctione. videns alias iudeus. de foro. competen.
ſi diligenti. Secundo ex regula: quia ſi non valet principale: nec ac-
ceſſorium. de fide inſtru. inter. cum concor. Tertio quia tale iuramen
tum vt tendens in oppoſitum legis damnātis contractuꝫ. ff. de fun
do dota. l. lex iulia: non eſt obſeruabile: abſqꝫ interitu ſalutis eterne
vt obligans ad inobedientiam ergo non eſt obſeruandum. Quarto
quia dato quod ſeruari poſſit ſine interitu ſalutis. non ſequitur ne-
ceſſario valet. datur enim inſtantia in temerarijs. ſ. eodem ſicut: et in
capitulo quemadmodum. ſ. eo. ⁊ vbi quis ſe iurat ſoluturū ſpe futu
re numerationis. Quinto quia tale iuramentum vt turpe non obli-
gat. ff. de legatis. primo. l. ſi quis inquilinos. Item quia hoc ordi-
natur ad perpetuam viduitatem inducendam: quia ſi non habet
dotē non pōt nubere ⁊ ſic non valet. ff. de iure patro. l. adigere dic ſe-
cundum legem ciuilem probibitus eſt contractus ⁊ alienatio ⁊ ſecū-
dum illam non valeret principale nec acceſſorium ſed ſecundum ca-
nonē iuramentū obligat hāc diuerſitatē inducit diuerſitas finis q̄r
lex cōſiderat ꝙ vtile corpori et omnia trahit ad hūc finē etiāſi preiu
dicet anime ⁊ ſic ſcđm illā legē cū ſit inutile corpori ne mulier nubere
poſſet ꝓhibet alienationē. Sed lex canonica cōſiderat vtile anime:
ergo licet cum aliquali corporis detrimento iuramentū ſit obſerua-
bile ſeruari debet hec non ad plenum ſatiſfacit: quia ſi lex probibet
⁊ prohibitum eſt vt prohibet ſeruari debet licet peccet nō obſeruās.
Item ⁊ iura canonica non volunt valere iuramenta contra leges vt
in. ca. cum contingat vel ſecundo ſi mulieri aliter poteſt cōſuli valet
iuramentum vt hic ⁊ in auſ. ſiue a me. C. ad vellei. ſi aliter non poteſt
conſuli non valet contractus nec iuramentum ad preiudicium mu-
lieris. So. hec eſt ꝯtra hanc decre. que loquitur indiſtincte. Vel ter-
tio ſi iuramentum non eſt obligatorium contra legem aliquid pro-
hibentem: vt turpe: vt in contrarijs: ſecus ſi contractus eſt altero re-
ſpectu inualidus a lege qua propter turpitudinem iurantis quia lꝫ
non valeat contractus valet tamen iuramentum propter periculuꝫ
anime vt hic: ſic alias obligatio non tenet ⁊ tamen valet iuramentū
ſ. e. debitores. ſed non ſoluit quia inquantum ſe obligat contra legē
turpe eſt cum obligat ſe ad inobedientiam. Vel quarto ſi lex probi-
bens contractum habet cauſam firmam: etiam inuariabilem ⁊ per-
petuam probibendi non valet contractus nec iuramētum ſi habet
variabilem ⁊ temporalem tunc poteſt valere ſed inquantum interce-
dit iuramentum trahi poſſet ad caſum quo lex permittit ⁊ ita hic nā
licet hic probibeatur contractus alienationis rei dotalis tamen lex
non perpetuo probibet immo aliquando permittit: interueniente
bino conſenſu vt in auſ. ſiue a me. C. ad velle. preſtito autem conſen-
ſu in contractu. ſi ſecundo iuretur iuramento habetur pro conſenſu.
ſecūdo igitur adaptatur ad caſum a lege permiſſum ⁊ ſic valet quod
agitur. dat ſimile glo. in pacto. l. cōmiſſorie. de quo de pigno ſignifi-
cante. So. non placet primo quia auſ. ſiue a me. non loquitur in re
dotali ſed obligata pro re dotali. Item loquitur quando duplex cō-
ſenſus interuenit interuallatus quo caſu ſecundus conſenſus preſu
mitur deliberatus hic quando eodem inſtanti quo caſu preſumitur
eadem facilitate preſtitus quo primus. ff. de nouatio. l. doli. niſi dica
tur ꝙ conſenſus iuramentalis propter eius ſolennitatem ⁊ pericu-
lum in dubio deliberatus preſumatur. Videnda ſunt duo. Primo
effectus iuramenti inquantum non repugnat legi. ſecundo quid iu-
7 ris inquantum repugnat. ¶ †Ad primum dic ꝙ iuramentuꝫ litis
deciſorium habet effectum quia obligationem producit ⁊ in factuꝫ
actionem ſi informiter eſt preſtitum ideſt non ſuper aliqua materia
apta ad inducendam obligationem vt patet. C. de iureiurā. l. actori.
l. non erit. §. dato. ff. e. et hic quia ſubrogatur loco ſententie. l. j. ff. de
iure iur. et. l. ait pretor. Si formiter eſt preſtitum. i. in materia apta
ad inducendā obligationem iuramentū preſumitur circa materiam
tali preſumptione que non admittit probationem in contrarium
⁊ ſic agi poteſt ex actione deſcendēte ex ꝯtractu iurato probato per
iuramentū. l. ſi duo. §. ſi quis iurauerit: ⁊. §. marcellus. ff. de iureiurā.
Si iuramētum ſimpliciter extra litem vel materiam aptam ad actio
nem producendam preſtatur aut inducat ius agendi de iure ciuili:
nec actionem nec obligationem etiam naturalem producit quia nō
ordinatur ad obligandum parti ſed deo ⁊ de obligatione dei lex nō
curat vt pote que nihil habet de anima prouidere: habet formaꝫ ali-
quam obligandi quia nec contractus nec pactum eſt qui duorum eſt
conſenſus. l. j. ff. de pactis. ⁊. l. inter ſtipulantem: in prin. ff. de ver. ob.
Simile in pollicitatiōe. ff de pollici. l. j. ⁊. ij. Fallit in ſtipulatiōe ope
rarum: vt. l. vt iureiuran. ff. de ope. liberto. ſed dico quod ibi ideo: q̄r
ibi precedit quedam obligatio naturalis: qua ad antidora obliga-
tus eſt libertus ad preſtanda opera que propter remunerationem li
bertatis que quandoqꝫ habet neceſſitatem preſtandi vt. l. non ſoluꝫ
§. ſi libertus. ff. de ope. liber. ideo tunc iuramentum propter naturaꝫ
cauſe ſe extendentis ad perſonam obligat perſonam perſone. Ideꝫ
dico vbicunqꝫ alias procederet obligatio naturalis quia iuramen-
tum etiam de iure ciuili ſuper illa preſtitum induceret obligationem
ad hoc. l. j. §. ſi debitū. ff. de cōſti. pec. Ideo dicit Hoſti. ꝙ obligatio
ex compromiſſo iurato oriatur q̄r ibi adeſt duplex conſenſus: nam ⁊
alias operatur duplex cōſenſus vt in cōpromiſſo emologato quod
inducit obligationem ⁊ patet in. l. ſiue a me. C. ad vellei. ⁊ in. l. ſi mu-
lier. C. ad vellei. dicit Hoſtiē. ſ. de arbi. per tuas. de iure autem cano
nico an ex iuramento producatur actio videtur quod ſic. no. xij. q. ij.
quicunqꝫ. xxij. q. v. iuramenti. Innocen. de iudi. nouit. ⁊ de conſtitu
tio. cum veniſſent. tenet quod ex iuramento non oritur actio: fatet
tamen quod agi poteſt ad obſeruantiam per viam denuntiationis:
vt no. in. ca. nouit. ⁊ in. ca. quintauallis. ſ. eo. dic quod agitur officio
iudicis recitat quod multi tenent quod agatur per dictuꝫ. c. iuramē-
ti. Hoſtien. in dicto. c. cum veniſſent. tenet ꝙ de iure canonico aga-
tur ⁊ Archid. idem in dicto. capitu. iuramenti. idem Bartho. quia
ius canonicum mandat vt ſeruētur iuramēta que poſſunt abſqꝫ in-
teritu ſalutis eterne ſeruari: et ſic ne inane ſit mādatum agitur: vt. l.
ſtatuas

ſtatuas.de acquiren.rerum domi.⁊ hec opi.mihi placet:quia de iu-
re canonico ſolus conſenſus obligandi ſaltem ſecūdario qui hic ad-
eſt cuicunqꝫ permittatur:vt not.glo.prima.queſtione.vij.quotiens
oculus.ad hoc tex.ꝰ.eo.ex reſcripto.non obſtat.ꝰ.eo.debitores.qꝛ
ſi iuramentum pactum eſt parti iam eſſet turpe ex parte recipiētis
⁊ ſic non valeret:quia principaliter obligat deo ſecūdario parti:⁊ fa
teor quod in.c.debitores ibi deficit ſecundaria obligatio:ſed nō pn
8 cipalis:vt ibi dixi.¶ † Uenio ad ſecundum quid iuris inquantum
iuramentum repugnat legi:⁊ tunc aduertendi ſunt aliqui caſus.
Primus quando iuramentum repugnat legi inquātum repugnat
atqꝫ eſt contra bonos mores ⁊ iuramentum non obligatorium.de
regu.iur.non eſt obligatorium.lib.vj.ꝰ.eo.quanto.ad hoc.l.ſtipula
tio.hoc modo.de verbor.obligatio.cum ſi.ideo iuramentum ſuper
futura ſucceſſione alicuius non valet contra.l.fin.C.de pactis.quia
pactū inducit votum captāde mortis de quo dic vt.l.ſtipulatio.hoc
modo.de verbo.obligatio. Item non valet iuramentum per quod
tollitur libertas contrahendi ⁊ diſſoluendi matrimonium:quia cō-
tra bonos mores.ff.de verbo.obliga.l.titia.de ſponſa.gemma.cum
man.Secundus caſus quando iuramentum tendit ad firmandum
actum contra legem reprobatam fundatam ſub fauore publice vtili
tatis principaliter ⁊ iuramentum non obligat:vt de ſo.compe.ſi di
ligenti.lib.vj.C.de agri.⁊ cenſi.l.ij.⁊.l.quemadmodum li.x.per que
dicit Barto.in.l. ſi quis pro eo quod iuramentum ſuper alienatiōe
illarum que ſunt affixa edibus non firmaret contractuꝫ nec eſſet ſer-
uandum.l.cetera.de le.j.l.ſenatus.de contrahen.emptio. Idem di-
cit de iuramento tendente ad affirmandam prorogationem inſtan-
tie:quia hoc eſt contra publicam vtilitatem:vt.l. properandum.§.
ſin autem reus.C.de iudi. Item iuramentum tendens ad firmandū
contractum alienationis rei eccleſiaſtice contra debitam ſolennita
tem non obligaret prelatum.ꝰ.eo.c.ij.⁊ dixi.ꝰ.eod.ſicut.licet valeat
inquantum tangit aliquod preiudicium perſonale iurantis vt dixi
in dicto.c.ſicut.⁊ no.de re.eccle.non alie.ſi quis preſbyterorum ⁊ de
inſtitu.cum veniſſent.Ex hoc patet an valeat iuramentum de non
cedendo bonis.Frede.diſputat ſuo conſilio.lviij.⁊ concludit pactū
valere quia non eſt cōtra bonos mores nec habet cauſam perpetuā
prohibitionis.de quo per Cyn.in.l.fi.C.de his qui bo.ced.poſ.⁊ di-
xi aliquid.ꝰ.eo.ex reſcripto.Bar.ergo tenet contrarium:quia eſt cō
tra bonos mores.l.alia.§.eleganter.ff.ſolu.matri.de quo in ſpec.de
renuntia.⁊ conclu.§.primo.ad ſi.verſi.eſt beneficium.tenet opi.bar.
Tertius caſus quando contractus informatur a lege principaliter
ratione vtilitatis priuate ſecundarie publice vt in alienatione rei
dotalis.ne mulier careat dote ⁊ conſequenter non poſſit nubere et
ex hoc impediatur liberorum procreatio ⁊ repletio liberorū ciuita-
tis:vt.l.prima.ff.ſolu.ma.Barto.in.l.ſi quis pro eo ⁊ in auten.ſacra
menta.dicit quod ſi lex dirigit prohibitionem ad perſonā vt ne mi-
nor alienet ne mulier alienet ſtatuimus ⁊ prohibemus iuramentuꝫ
non obligat:quia ex quo dirigit prohibitionem ad perſonam agit
prohibere perſonam:ideo inquantum nititur in vetitum a lege in-
currit pactum inobedientie ⁊ conſequenter ſe inuinculat ⁊ iuramen
tum vt nutriens peccatum non eſt obſeruabile abſqꝫ preiudicio ſalu
tis eterne ⁊ ſic non obligat vt hic ad quod de ma.⁊ obe.c.primo.cuꝫ
concor.ibi alleg.xj.queſtione.j.qui reſiſtit.xiiij.queſtione.j.que pre-
cipitur cum ſi.Si vero lex inhibens contractum non loquitur in p-
ſonam:ſed in rem vt res talis non alienetur ⁊ ſimilia:quia intentio
non fuit ligare:ſed ſolum inquantum agit quis intentio eſt annul-
lare actum vnde contractus inualidatur a lege nihilominus iuramē
tum obligat:quia poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis eterne vt hic.⁊
dicit quod hoc caſu validabitur contractus vt in aut.ſacramēta pu
berum.C.ſi aduerſus vend.⁊ quod non tantum obligetur iuramen-
to:ſed etiam validetur contractus patet quia alias ſi ex contractu
ſolueret cum ille non haberet ius retinendi poſſet repeti.vt.ꝰ.c.de-
bitores quod eſt contra auten.ſacramenta pube.prealleg. Item qꝛ
rem teneret ſine cauſa:quia iuramentum ordinatur ad obligandum
deo tantum ⁊ non parti.idem Calde.hic quia alias deciperet legeꝫ
canonicam ſi res tranſiſſet per multas manus tamen iuramentum
non obligaret ſucceſſores.vt.ꝰ.eo.veritatis:vnde a ſucceſſoribꝰ poſ
ſet repeti.⁊ idem Frede.ſuo conſilio.cclxxj.puto quo ad primum mē
brum quod inquantū lex aut ſtatutū eſt precepti quod ſi ſiat in ma
teriam ponderoſam ⁊ periculoſam ⁊ vt breuiter loquatur per que-
cunqꝫ verba loquatur ſtatutum vbicunqꝫ ſtatutum intelligitur eſſe
precepti ⁊ illaquearet ad peccatum contrauentio quod quando ſit
plene dixi.de conſtitu.nam concupiſcentiam tunc puto quod iura-
mentū non obliget vbi non eſt precepti ita quod illaquearet ad pec
catum tunc valeret iuramentum.Ex his concluditur quid de his iu
ramentis que preſtantur per mulieres in rebus dotalibus ⁊ in velle-
iano vel p minores ſine conſanguineis vel per filiosfamilias an iura-
mento firmetur.Barto.in dicta.l.ſi quis pro eo tenet quod iuramē-
ta non obligent vbi diriguntur ad perſonam ſtatuta.Fred.in ratio
ne ſui in cōſilio.cclxiiij. videtur velle iuramentum obligare:ſed cre-
ditorem teneri ad relaxandum quaſi peccet recipiendo iuramentuꝫ
contra legem per capitulū debitores.ꝰ.eodem.⁊ iudicem teneri ad
relaxanduꝫ vel relaxari faciēdum puto quod ſi ſtatutum habet fun
damentum ſolius fauoris ipſius qui iurauit quod iuramentū ſemp
obliget etiam in conſequentias remotas at ſi ſit in prohibitione fa
uor publicus ſicut quod liberi procreentur vel quod ciues diuites
maneant ⁊ locupletes ⁊ non depauperentur:quia inquantum pre-
ceptum dirigitur ad perſonam puto fauore perſone preceptum ſa-
pit naturam conſilij.ff.mandati.lege prima.l.cum pater.§.man-
dato.ff.de leg.ij.l.titio.in principio.ff.de conditio.⁊ de cui.ſi.ad hoc
quia precepta intelliguntur ſecundum naturam mere.xj.queſtione
iij.rogo.⁊ dixi plene in dicto capitulo. nam concupiſcentiam. Nec
ob.quod contrahens ſecuꝫ turpiter agat quaſi veniat contra legeꝫ
que eſt precepti ⁊ ſic peccet recipiens quaſi faciat contra legem:cum
lex non ſit precepti ⁊ obligatoria:ſed conſultoria intelligatur.vnde
nec ſecum contrahens ligatur ad peccatum.Talia ergo iuramenta
ſeruanda niſi lex ſtatuens in prohibendo habeat reſpectum ad aliō
quā ad fauorem ⁊ fragilitatem iurantis dum tamē doli ſit capax iu-
rans.de delic.pue.c.primo ⁊ ſecundo ⁊ hoc puto verum etiam ſi ſta-
tuta annullent iuramenta vel prohibeant:quia prohibere iuramen
ta non ſpectat ad iudices ſeculares nec legem ciuilem.ad hoc quod
not.Hoſtien.ꝰ.eodem quemadmodum.ſuper glo.in verbo oculos
⁊ Frede.in loco prealleg. Item quia talia iuramenta cum principa-
liter dirigantur in deum non ſunt ſubiecta legi maxime ciuili.de re-
gula.licet ad hoc quod not.de teſtamen.cum eſſes ⁊.c.relatum puto
idem ſi iuramentis daretur vt ſolennitas a ſtatuto:quia talibus lex
ciuilis non poteſt addere ſolennitatem inquantum obligatio diri-
gitur in deum ſicut dicimus in diſpoſitionibus ad piam cauſam:q̄
a deo mouetur vt.l.prima.C.de ſacro ſanc.eccl.⁊ quod no.in dicto
c.relatum.⁊.c.cum eſſes.item ſi annullarent inſtrumenta vel fraudē
preſumerent.alia non apparente cauſa preſumendi vel ſi imponerēt
penas venientibus ad contractum:quia omnia talia confringi poſ
ſent ad excludendam iuramentalem obligationem via indirecta vbi
directa fieri non poteſt contra regulam cum quid vna.de priuileg.
quanto.non ob.quod dicitur de voto in.l.ſecūda.ff.de pollicita:qꝛ
non valent leges ille inquantum infringunt votum vt not.xxxij.q.
ſecunda mulier gloſſ.penulti.⁊ vltima.⁊ ſcribit Frede.ſuo conſi.cclx-
iiij.per que puto quod aliquid extrinſecus non accedente iuramen-
to obliget prodigum dum tamen ſit ſenſus capax quicquid ſenſe-
rit Frede.ſuo conſilio.xxx.⁊ Barto.ff.de verbo.oblig.is cui.ad hoc
quia equiparatur inquirendo pupillo pubertati proximo vt no.in
l.is cui ⁊ ex delicto obligatur vt ibi no.ergo iuramēto.de delic.pue.
c.primo ⁊ ſecundo ⁊ conſequenter iuramento.Nec ob.quod interdi
cta ſit ei adminiſtratio:quia non per hoc interdictum eſt iuramentū
nec interdici potuit.Nec ob.quod lex equipararet eum furioſo:qꝛ non
attenditur in hoc equiparatio legis ⁊ quia quicquid eſt fundatum
eſt ſub fauore ſuo:vnde in hoc non peccat contra interdictū:licet cō
tractus a lege annulletur.Nec obſtat quod legis reſiſtētia impediat
naturalem obligationem.ff.de fide.l.cum lex.l.ſi non ſortem.§.pri-
mo.ff.de condi.indebi.pari ergo ratione iuramentum:vt.xxij.qō.v.
iuramenti:quia illud verum quia non attenditur in hoc equipara-
tio legis:⁊ quia quicquid eſt fundatum eſt ſub fauore ſuo.vnde in
hoc non peccat contra interdictuꝫ:licet contractus a lege annullet.
Nec ob.quod legis reſiſtentia impediat naturalem obligationem.
ff.de fide.l.cum lex.l.ſi non ſortem.§.primo.ff.de condi.inde.pari er-
go ratione iuramentum.vt.xxij.queſtione.v.iuramenti:quia illud
verum quando illi prohibitioni conſonat ius diuinuꝫ vt in vſuris.
Item licet poſſet infringere naturalem inquantum obligatur parti
⁊ etiam iuramentalem quo ad ſecundariam obligationem que diri-
gitur in partem non infringit nec infringere poteſt obligationem
iuramenti inquantum principaliter dirigitur in deum. Nec in hoc
ſunt tunc paria ſimplex loquela ⁊ iuramentum quia iuramentū pn-
cipaliter in deum dirigitur loquela in partem quo ad cuius cōmo-
dum lex potuit obligationem impedire.ad quod.ꝰ.eodem debito-
res.Ex quibus concludo quod hoc caſu iuramētum obligat:ſed nō
firmat contractum vt ex eo agi poſſit excipi:effectus autem validita
tis iuramenti erit quod poterit cogi ſaltem via denuntiationis vel
officio iudicis ad obſeruantiam iuramenti vel alijs remedijs quibꝰ
cogitur iurans de ſoluendis vſuris.ꝰ.eodem.debitores.Nunquid
autem habeat aliquod ex his caſibus remediuꝫ contra iuramentū.
Puto quod inquantum non arguitur aliqua deceptio que habeat
in ſe annexum dolum ſaltem preſumptum vel inquantū ſtatim non
conſentit contractui non ſit aliquod remedium per quecunqꝫ verba
ſtatutum loquatur.Nec etiam habebit remedium ſoluendi ⁊ repetē
dis his caſibus vt puto.Non obſtat.c.debitores quia ibi arguitur
turpitudo ex parte eiꝰ cui ſoluitur:ideo datur repetitio:quia tunc
iuramentum non obligat niſi vt iuramentum ſoluat hic nulla adeſt
turpitudo.Nec obſtat quod debet poſſe repetere cum ſine cauſa ſit
penes eum ſolutum ſaltem condictione ſine cauſa non eſt penes eū
teneo qꝛ obligatus es deo ad mihi tradendum vel dādum ⁊ quo ad
te liberas edes habeo:quia ſufficit te repetere non poſſe non implet

enim obligatio iuramenti:qua tenetur deo ex momentaneo imple
mento niſi arguatur turpitudo in recipiēte:vt in.c. debitores vel ex
hoc maius bonum impediatur de ſponſa.commiſſuȝ.Per que pu
to quod ⁊ heredes iurantis tenebuntur ad obſeruantiam iuramen
ti non quaſi contraueniendo ſe illaqueant ad periurium : quia iu-
ramentum quo ad hoc eſt perſonale:vt dixi.ſ.eodem veritatis: ſed
quaſi contraueniendo illaqueent animam defuncti ad quam exone
randam tenentur vt in.c.ſi.de ſepult.⁊ capitulo in literis . de rapto.
cum ſi.Nec etiam ceſſionarius haberet effectuale ius agendi ad ius
primeuum ceſſum contra quod eſt iuramentuȝ vbi eſſet ceſſionariꝰ
ex cauſa lucratiua:quia talis exceptio tranſit ad eū vt in.l.apud cel-
ſum.§.de autoris.⁊.§.ſed cuȝ legitima.ff.de doli exceptio. fateor qđ
vbi ex cauſa non lucratiua eſſet ceſſionarius quod ei iuramentum
non obſtaret per ibi not.⁊ quod aliud poteſt imputari contrahenti
cum talibus perſonis qui ſcit vel ſcire debet contractum nullum : et
iuramētum perſonaliter obligare vnde nullum aliud eſſet niſi ceſſio
ex cauſa non lucratiua vbi apta eſſet materia ceſſioni vt in aliena-
tione rerum ſic prohibitis:cedens tamen eſſet periurus : quia per
alium moleſtat vt not.ſpecu.in titu.de arbit.§.ſequitur verſicu. ſed
ſi quis iurauerit.vbi autem deceptio argueretur in contractu ⁊ ali-
ter non obuiaret iuramentum:quia eſſet ſimplex ſuper contractu:
tunc haberet remedia ſi deceptio eſſet enormis.de quibus.ſ.codeȝ.
debitores vt dixi.ſ.eodem quintauallis.ad hoc gloſſ.ſ.eodem ve-
niens.in gloſſ.ſi.cum iuribus que allegat.⁊ hoc quia in enormi pre-
ſumitur dolus ⁊ ſubeſt cauſa ſic preſumēdi:vt.l.omnes.§.lucius. de
his que in frau.credi.ff.de probatio.l.qui teſtamentum . ⁊ quod ibi
not.vnde adeſſet turpitudo ex parte eius cum quo contrahit et cui
iurauit.Et idem puto ſi contractus iniretur cum ſtatim veriſimili-
ter conſumpturo vbi hoc conſtaret euidentia facti vel quia notorie
eſſet prodigus vel cui bonis vt prodigo foret interdictum: quia hic
aliqualis eſt turpitudo ex parte contrahentis qui materiam dat iu
ueni conſumpturo ad proprium conſumendum vt lex ex cauſa legi-
tima fraudem in talem preſumit.vt.ff.pro empto.l.ſi quis cum ſci-
ret.ff.de mino.quod ſi minor.§.fina.⁊.l.ſi vero.non remunerandi.§.
adoleſcens.ff.mandati.ff.quarum rerum actio.non dat.l.ij.vnde ſi
mutuaret vel contraheret cum parato ad ludum vel canuto notorie
in actu ludi vel in vanitatibus mulierum remedium foret aduer-
ſus iuramenta.per illa iura.Nec puto ſufficere ſi ſtatuta preſumant
fraudem dolum vel deceptionem ad euertenda iuramenta niſi ha-
beant aliquam aliam cauſam preſumendi promptam:alias aperta
eſſet via legi ciuili ad prohibenda iuramenta indirecte quod nō eſt
concedendum vt.ſ.dixi.⁊ hoc de primo.dicit ſecundo Barto.quod
ſi prohibitio dirigitur in rem fauore perſone vt quia prohibet con-
tractum vel alienationem minorum vel ceſſionem vel obligationeȝ
quod contractus annullatur per legem. Sed iuramentum obligat
iurantem ⁊ infirmat contractum per auten.ſacramenta ⁊ ſic intelli-
git hic.Inquantum dicit quod nullus eſt contractus non aſſiſten-
te iuramento bene dicit quia lex reſiſtit contractui. Et ſatis puto
quod impediat naturalem ⁊ ciuilem inquantum dicit quod robo-
rat iuramentum contractuȝ vt ex eo agi poſſit. iura canonica dicūt
ſimpliciter ſeruari iuramentum ⁊ auten.ſacramenta.dicit ſacramē-
ta cuſtodiri immobiliter nec dicunt aliquid de contractu.Sed Bar
to.dicit ſic ea debere intelligi per auten.ſacramenta:⁊ quia ſi iura-
mentum non reprobaret contractum ſolutum poſſet repeti per.c.
debitores ⁊ heredes poſſunt venire contra contractum : quia iura-
mentum eſt perſonale.ſ.eodem veritatis ⁊ quod ibi not. ⁊ quia res
eſſet ſine cauſa penes eum cum quo contrahit:⁊ ſic poſſet repeti con
dictiōe ſine cauſa quod ſequitur Calde.quia faciliter caſſaretur effe
ctus iſtorum iurium per ceſſionem alteri factam de iure competen-
ti vel vbi res tranſiſſet per multas manus propter perſonalitateȝ iu
ramenti.Et idem Frede.ſuo conſilio.cclxxi.que oīa abſurda ſunt
puto quod contractus non validetur niſi vbi hoc lex canonica ex-
primit vel ciuilis.Sed ex quo lex nō reſiſtit perſone licet prohibeat
contractum vel alienationem ex iuramento obligatur ⁊ reſpectu
obligationis qua dirigitur in deum ⁊ ſecūdarie que dirigitur in par
tem ex quo non adeſt in parte alia turpitudo etiam ſi ſtatutum det
ſolennitatem contractui ⁊ illum annullet ceſſante ſolennitate quic-
quid ſenſerit Fred.in locis preallég.quia lex ciuilis potuit prohibe
re contractum:⁊ impedire omnem obligationem vt.l.ſi non ſortem
§.j.⁊ lex canonica non roborat ex iuramento contractum: ſed dicit
iuramentum ſeruandum inuiolabiliter propter peccatum.vnde ni
hil cogit contractus validetur.Non obſtāt abſurditates quod poſ-
ſet implendo contractum repetere quia ex quo nulla arguitur turpi
do ex parte tenentis:non habet locum.c.debitores.Nec ob. ſi dica-
tur adeſt turpitudo ex quo contrahit contra legem:quia in hoc ni-
hil peccat in deum licet temere agat.Et ſufficit ſi adeſt culpa aliqua
pena nullitatis contractus . Item recipiendo iuramentum nō pec-
cat quo ad legem dei que permittit illum fauore temporali propter
anime votum obligari ⁊ iſti obligationem talem recipere.Non ob.
quod impletum ſine cauſa teneat : quia cauſam habet a iurante re-
ſpectu ſecundarie obligationis ex iuramento que ad deum dirigi-
tur:vnde habet ius tenendi ⁊ ſaltem quo ad iurantem habet libe-
ras edes ex quo agere non poteſt obſtante iuramento nec iuramen-
tum impletur momentaneo implemento:quia non adeſt turpitu-
do in recipiente.Non obſtat quod non tranſeat iuramentum ad he
redes:quia licet perſonaliter non obligentur ad periurium ſeruare
tenentur ne ledant animam defuncti.de ſepult.c.fina.⁊ de rapto .in
literis.Non obſtat quod ceſſionarius poterit venire cōtra:quia nō
poterit habens cauſam lucratiuam vel vbi ceſſio fiat cuȝ fraude vbi
habeat oneroſam ⁊ non appareat fraus dico quod tunc licet cōtra-
ctus non validetur ex iuramento ſurget obligatio que protēdet vin
culum in partem ſuper obſeruantia contractus que producet obli-
gationem ſimilem ⁊ illius nature cuius eſt contractus ⁊ obſtabit oī-
bus ⁊ proficiet quibus obſtaret ⁊ proficeret contractus ⁊ ſic firmiter
obſeruabit ⁊ inuiolabiliter iuramentum ⁊ hec eſt ipſa veritas.Per
que puto quod aduerſus iuramentum niſi alia arguatur deceptio
non dabitur remedium. Et ex his patet differentia an prohibitio
dirigatur ad perſonam an ad reȝ . hec omnia puto etiam ſi ſtatutuȝ
annullet contractum ⁊ iuramentum:vt quia dicit ſtatutuȝ quod nō
valeat quarta promiſſio vel iuramentū abſq; cōſenſu patris a filio
vel minore ſine conſenſu conſanguineorum:quia vt dixi.ſ.lex nō po
teſt annullare iuramentuȝ:⁊ quia ex quo hoc fit fauore perſone ⁊ ceſ
ſat turpitudo in contrahente ⁊ alia non apparet deceptio:licet fuit
contra legem dei inquantum recipitur iuramentum erit obligato-
rium nec annullabitur ex turpitudine quia lex dei non habet hoc ꝓ
turpi quod ſeruet iuramentum parti:vt habuit in intentu : licet lex
aliud velit.puto tamen quod inquantum annullat iuramentum lex
quod impediri poteſt ſecundaria obligatio que protenditur in par
tem:ſed non iuramentum inquantuȝ dirigitur deo.Nec habebitur
regreſſus ad relaxandum iuramentum ⁊ poterit denuntiari ⁊ offi-
cium iudicis exorari ad obſeruātiā iuramenti vbi ſi nō annulaſſet:
vel prohibuiſſet iuramentum agere poſſet propter ſecundariam ob
ligationem que dirigitur ſaltem de iure canonico in partem qua.
per que patet Fred.ſuo conſilio.cclxiiij.non ex toto bene dicere nec
in hoc diſtinguo adultū a filiofa.quē quid ſenſerit Io.an.poſt Iac.
i addi.ſpec.in ti.de ſen.prola.§.vt cōiter ver. hoc autem not. Nō ob.
ſi dicatur non referre an prohibeat contractum vel perſonam:quia
prohibendo contractum videtur prohibere perſonas cōtrahentes.
quia verum:ſed ſolum propter finem contractus non propter pec-
catum inducendum ⁊ ſolum propter fauorem pſone quem licet attē
dat ciuilis lex non canonica que intendit bonum anime ⁊ non cor-
poris vt dixit glo.⁊ quia quis debet potius omnia mala tempora-
lia pati ⁊c.quam agere cum anime detrimento.quod metus cauſa.
9 ſacris.† Ex his decidit de donatione facta inter coniuges ⁊ deter-
minat Frede.ſuo conſilio.cxxxv.illam validari iuramento : ſed pu-
to quod non firmetur iuramento ipſa donatio propter legis reſiſtē
tiam:ſed teneatur donans ad obſeruantiam iuramenti vt proxi.di-
xi:allegando.ſ.eodem ſi vero.de preſcript.ſi diligenti.⁊ alle. hoc de
pactis.c.ij.lib.vj.de pign.ſignificante.⁊ auten.ſacramenta. Non ob.
quod per talem donationem videatur ceſſare ſtudium alimentatio
nis liberorum.ff.de donatio.inter virum ⁊ vxo.l.ij.quod erit de iure
naturali.l.ius naturale.de iure natura.⁊ tale non valet.ſ.eod.quin-
tauallis.⁊.c.cum quidam.⁊ no.ſpec.in titu.qui filij ſint legitimi.vſi.
ſed pone quidam;quia per tales donationes non directe nec ſemp
hoc inducitur:licet interdum poſſet contingere occaſionaliter ⁊ ta-
les ocaſiones adeo remote non attenduntur vt not.ſ .eo. ſi vero.in
glo.ij.de pact.c.ij.libro.vj.in ſi.ſecundum Frede.idem Barto. in.l.ſi
quis pro eo.⁊ Guil.de cu.in.l.ſe.⁊ ſi poſſeſſori.§ .item ſi iurauero.ff.
10 de iureiurā.† Ex his patet de iuramentis ſuper tranſactis alimen-
torum. Barto.dicit quod valet iuramentum in.l.ſi quis pro eo.Cō
trarium videtur ſentire in.l.cum is .ff.de tranſacti.⁊ etiam quid de
iuramento ſuper tranſactione non viſis verbis teſti.⁊ dicit ibi qđ
hic eſt in fauorem publice vtilitatis.⁊ in.l.de his.ff.de tranſact. per
quod videtur quod non valeat iuramentū.dic contra.quia principa
lis vtilitas eſt priuata niſi ex hoc ſurgat magna vel doloſa deceptio
vt.ſ.dixi.Nec puto remedia cōpetere contra iuramēta ſi alia nō eſt
turpitudo:quia odium non eſt rationabile ex toto ex parte recipiē
tis tranſactionem:ſed ſolus fauor illius ne multum detur pro modi
11 co.de pactis.Quis libro.vj.† Ex his deciditur an valeat iuramen-
tum de non cedendo bonis vt ſic pro debito poſſit capi. videtur qđ
hoc iuramentum eſt contra bonos mores:vt.l.alia.§. eleganter. ff.
ſolu.matrimo.⁊ ibi Bar.⁊ quod not.in auten.ſicut in initio.de act.
⁊ obliga.⁊ in.l.ij.qui bo.ce.poſ.dixi.ſ.eo.c.ex reſcripto.not.in ſpec.
de renun.⁊ conclu.§.j.ad finem.ver.item eſt beneficium.tenet Fred.
de.⁊ placet ſuo conſilio.lviij.quod valet pactum ⁊ iuramentum : qꝛ
non eſt cōtra bonos mores. Nec habet perpetuam prohibitionis
cauſam niſi eſſet notoria ⁊ manifeſta mēdicitas paupertas ⁊ fames
quo caſu iuramentum non obligaret vt cōtra ius naturale ſicut nec
12 pactū nec iuramentū valet vt filius nō petat alimenta.† Ex his pa-
tet quid de prohibitione ne fideiuſſores dotium dentur an iuramē-
tum ob-

tum obligaret ſi fideiuſſores obligentur ⁊ iurent. Barto. dicit quod non: quia prohibitio dirigitur ad perſonam ⁊ quia vt ibi dicitur gl. hec eſt ius prohibitorium cui renuntiari non poteſt: quia ex renuntiatione ſurgit peccatum ⁊ hoc puto non illa ratione: ſed quia notatur ex hoc quedam diffidentia ⁊ non cõfidentia inter coniuges que ſibi inuicem ꝓmittunt cõtra bonum matrimonium: quia debẽt eſſe cor vnum: quia quaſi contra bonos mores non validabitur iuramẽtum nec contractus. Quartus caſus principalis quando contract⁹ annullatur vel reſcinditur ex legis reſiſtentia: quia datur leſio vel deceptio in contractu. dic ſiquidem cõtractus iuratur ſimpliciter: vel quod non contraueniet contractui: ſed obſeruabit contractum: ſiquidem velit redarguere contractum ex deceptione doloſa ⁊ hoc conſtat poteſt non obſtante iuramento quia iura que firmant talia iuramenta illa confirmant quando non ſunt dolo vel metu preſtita vt patet hic. de pactis ꝗuis. lib. vj. ⁊ de iureiurã. licet ⁊ in auf. ſacramẽ
13 ta. C. ſi aduer. vendi. †Et puto quod vbi dolus excludat mentem iurantis in eo quod eſt deceptus vt cenſeatur a iuramento exceptum delictum ⁊ quod doloſe eſt actum. ff. de pact. l. tres fratres. ⁊ legitima cauſa: vt. l. pe. de nõ nume. pecu. quod abſqꝫ alia abſolutione poterit venire contra: licet ſit tutius petere abſolutionem quando autem dolus non excluderet conſenſum exigitur abſolutio. per nota. de iureiurã. debitores. ⁊. c. ſi vero. ⁊. c. verum. Non excludit autem cõſenſum ſi fallacijs me indicis ad aliquid agendum dolo dãte cauſaꝫ cõtractui quia me inducis ad conſentiendum: licet arte. idem ſi ſuades mihi rem valere plus quam valeat. Secus ſi tibi vendo reꝫ credens tanti eſſe ⁊ non pluris: quia in tanto conſentio ⁊ non in pluri. Si non conſtat quod dolo ſum deceptus tunc credo qȯ ſiue ſit minor ſiue maior ſi deceptio eſt in magna quantitate quia in hoc preſumitur dolus. l. omnes. §. lucius. ff. de his que in frau. credit. ⁊ in. l. ſi teſtium. ff. de probatio. quod poterit reſilire a contractu: per ſua remedia. Non obſtat iuramento ⁊ adhuc non eſſet neceſſaria abſolutio: quia tales enormes deceptiones ⁊ remedia videntur a iuramento excepta. vt. ꝫ. eo. quintanallis: licet ſit cautius vt petatur propter verba ſimplicia iuramenti que notabunt venientem contra ſaltem in facto ⁊ propter dubium voluntatis cum verba ſic indefinite ſint concepta: quia ad factum dirigitur iuramentum quod valet omnia hec comprehendere vt dicit Barto. in. l. ſciendum. ff. de verbo. obli. ⁊ in. l. ij. de reſcind. vendi. ad hoc quia tex. iſti concludũt iuramenta dolo preſtita ergo ſiue dolus ſit actu ſiue re ipſa non obuiãt iuramẽta poteſtati reſcindendi contractum. Hec vera hic puto etiam ſi verba ſunt nedum indefinita: ſed generalia vt quod iurat non venire cõtra aliqua ratione vel cauſa quacunqꝫ: quia ab iſtis verbis vt ciuili modo intellectis tales deceptiones poſſunt ⁊ debẽt excipi: vt. l. creditor. §. lucius. ff. manda. ff. de pact. l. tres fratres. Sed ſi verba ſunt magis ſpecifica: ita quod aperte excludant remedia: vt quia iurat venire contra ratione enormis deceptionis tunc ſi concludunt ad vnũ remedium ⁊ non ad aliud: vt quia iurat non venire contra ratione minoris etatis illud tantum excluditur ⁊ non aliud no. Jo. and. de emptio. ⁊ vendi. c. ſi. ad quod. de preben. non poteſt. cum concor. lib. vj. no. etiam Barto. in dicta. l. ij. C. de reſcin. vendi. ⁊ ibi Cyn. Si cõcludunt ad omnia remedia in maiore iuramentum excludet remedium contra contractum: ⁊ remanebit contractus validus ex quo aliter non annulletur a iure in minore. idem quo ad leuem leſioneꝫ quo ad enormen non puto valere contractum ⁊ iuramentum: ſꝫ poterit petere abſolutionem a iuramento in caſu enormis ⁊ enormiſſime leſionis ⁊ non leuis: quamtũcunqꝫ dicat in iuramento ſpecifice quod non veniet contra contractum ratione enormis leſionis: licet Barto. ⁊ alij contra in. l. ij. de reſcinden. vendi. quod puto plus ĩ minore. Si etiam addiceretur quod omne illud ⁊ totum donat ⁊ donare intendit contrahenti ſecus vt multotiens ponitur in contractu: ⁊ eſt cauſa quia licet contractus ſit validus ⁊ iuramentum cum in tãtum ledens contrahentem non eſt abſqꝫ fraude ⁊ dolo qui cõtra hic nedum cum conſumpturo: ſed cum actu male conſumente. ff. de procu. l. ſi quis cum ſciret. ⁊. l. ſi vero non remu. §. adoleſcens. ff. manda. ff. de mino. l. ſi minor. ff. quarum rerum actio non datur. l. ij. vnde cũ fraus ſit ex parte recipientis canonica iura non aſſiſtunt talibus iuramentis. Et hoc puto etiam ſi iurauerit omnia ⁊ ſingula vera eſſe: ⁊ illud eſſe verum preciuꝫ rei: quia cõſtito de oppoſito talia poſſunt reuocari. de iureiuran. cũ impoſitionibus. ⁊ quod ibi not. quia iuramentum preſtitum cenſetur ſub confidentia quod illud ſit verum ꝑcium quod ſtatuit: vnde reperto rem aliter ſe habere non eſt periur⁹ licet temere iurauerit. ꝫ. eo. quemadmodum. xxij. q. ij. per totum: et ſic de facto conſului in vna puella que a quodã ſuo attinente ſic fuit inducta vt iuraret equitatem habet quod eſt deciſum: quia talia verba apponuntur a notarijs a ſe ⁊ aliquãdo ſub inuolucro verborum concipiuntur talia iuramẽta a minoribus maxime feminis que nõ
14 intelligunt quid agant. ¶ †Quintus caſus quando iuramentũ tẽdit ad firmandum cõtractum inualidum in odiuꝫ eius cui preſtatur ⁊ qui ſuſcipit iuramentum. Barto. dicit quod contractus nõ validatur iuramẽto ſed bene valet iuramentũ ſi turpitudo non ex parte iurantis vel odium. Nã ſi cauſa prohibendi. ⁊ odium ſit ex parte ſuſcipientis contractus conſiſtit ex parte vtriuſqꝫ vt. l. labeo. de verborũ ſignifi. annullatᷣ in perſonam vtriuſqꝫ. Sed ex iuramẽto obligatᷣ deo licet ſecundaria obligatio iuramenti prout protenditur in partem: annulletur ⁊ hic eſt caſus in. c. debitores: ⁊ ex iuramẽto competerent remedia ⁊ cõtra iuramentũ. de quibus. in dicto. c. debitores: ⁊ inter cetera. no. vnũ quod poteſt agi contra creditorem ⁊ peti: vt a iudice: vt compellatur deſiſtere ab agendo vt no. gloſſ. xv. q. vj. autoritateꝫ ⁊ ibi dixi per que dicit quod filiuſfami. renuntiat macedo. ⁊ iurat nõ venire contra. Quod iuramentum obligat hic poſſit petere abſolutionem vel vt iſte deſiſtat vel abſoluat puto quod ſi lex prohibens habeat rationale odium in recipiente ob quod prohibeat ⁊ ipſe recipiendo turpiter recipiat quod procedat dictum Bart. ſecus ſi nõ habet rationale odium: quia tunc non recipit turpiter: ⁊ licet faciat contra legem non peccant cum lex non habeat rationalem cãm prohibẽdi. Ideo ſi ſtatutum prohibeat contraheteꝫ cũ minori abſqꝫ certa ſolennitate ex hoc annullabitᷣ cõtractus: ſed nõ iuramentũ ⁊ ex quo turpiter ſecundum deum non ſuſcipit: quia totum quod fit: ſit fauore minoris obligatio aderit reſpectu ſecũdarij vinculi in partẽ ⁊ non poterit peti abſolutio. Quicquid dicat Barto. in. l. ſi quis pro eo qui hunc caſum decidit ſecũdum caſum. c. debitores per quod poteſt reuocari in dubium quid de filiofami. mutuante ⁊ iurante. Bar. tenet quod. ꝫ. cui adherere videtur Jo. and. in addi. ſpecu. in titu. de ſenten. prolati. §. vt aũt ver. hec aũt. imo plus ſentit qȯ nec iuramentũ teneat: qꝛ cõtra bonos mores puto qȯ ſi ſtatutũ vel lex adeſſet in loco vbi hec frequentanᷣ quod filij ex hoc inducantur ad occidẽdos prẽs qȯ talia iuramenta vt turpiter preſtita ⁊ contra bonos mores nõ obligarent iurantem ſalteꝫ ſecundarie obligationis que dirigitᷣ in partem ⁊ anteꝗ̃ abſolueret poſſet peti abſolutio: quia ⁊ inquãtũ peteret turpiter peteret ⁊ ſubeſſet cauſa prohibendi: licet forte ſolutum obſtante iuramento non poſſet repetere quaſi tunc ceſſaret cã: quia verecundia non induceretur ad interficiendum prẽm ex quo iã ſoluit ⁊ licet turpiter retineret vbi autem eſſemus in loco vbi cõmuniter ex mutuis nõ inducerentur ad tãtum malum ⁊ veriſimiliter vt in chriſtianis hodie qui valde talia abhorrent quod poſſet dici qȯ iuramentum obligaret. Nec poſſet peti abſolutio. Facit ad hoc qȯ dixi de immu. eccle. plerĭqꝫ ⁊ maxime vbi euidens neceſſitas adeſſet in filiofami. Sic enim preſumpſit macedo. quia tunc ſi agebatur: et frequentabatur ceſſet ergo quo ad vinculum dei preſumptio legis: ⁊ attendatur veritas qȯ immutatur obligatio in deum. Ex hoc poteſt decidi quid de officiali qui prohibetur emere tempore officij: nũquam iuramentũ obliget Barto. idẽ per omnia quod. ꝫ. dixi in vſurario ⁊ in filiofami. extra per. l. non licet. ff. de contrahen. empt. ⁊. l. j. C. ſi quacunqꝫ predi. po. l. fin. C. ſi quis alteri vel ſibi. Hoc puto quia habet in ſe tacitũ metum ⁊ preſumptũ a lege ⁊ ex veriſimili cã: vnde ſubeſt cauſa petẽdi abſolutionem a iuramẽto: licet forte ſi ĩpleret cõtractũ nõ poſſet repetere. Nec habet locum. c. debitores: quia turpiter non teneret ceſſante metu vel alia turpitudine ex pacto. Ex pacto pꝫ quid in pacto legis cõmiſſorie in pignore vt ſi feci pactũ qȯ ſi non redimerem pignus. j. tm̃ tempus pignus eſſet tunc pro debito: odio creditorum lex prohibet ⁊ annullet pactũ. C. de pactis pign. l. j. ⁊. ij. ĩ. pigno. ſignificante. Bar. dicit idẽ: quia contractus eſt nullus ⁊ iuramentũ nõ firmat cõtractũ nullum: ſed bene vꝫ iuramẽtũ ⁊ obligat ad implendũ. hꝫ tamen remedia ꝯ iuramentũ de quibus in. c. debitores hoc plꝫ: qꝛ hoc cõiter cõtingat ꝯ charitatẽ debitore habẽte anxietatẽ habẽdi pecuniã: ⁊ creditore habẽte animũ lucrãdi. vltra ſortem ꝯ charitatem hꝫ hic annexam turpitudineꝫ: ⁊ ius illam ꝑſumit ex patente cã vnde hic ſapit ſpeciem vſure. Idem ergo qȯ in. c. debitores. Impedietur ergo cõtractus nec validabitᷣ iuramento et iuramẽtũ valebit per reſpectũ ad obligationẽ que dirigitur ad deũ non reſpectu ſecũdarie que dirigitur ad partẽ. Ex hoc patet quid de cõtractibus qui ꝓhibenᷣ cũ forẽſibus vel nõ ſubditus ptãti: quia ſi in hoc publica attenderetᷣ vtilitas iuramenta non firmarent: ſi odiũ irrationabile tunc iuramentũ obligaret ⁊ firmaret forte contractuꝫ tenẽdo qȯ Bar. vel ſaltẽ obligaret effectũ iuramẽti: ⁊ eccleſia nõ audiret petentem abſolui ⁊ ſimiliter de cõtractib⁹ que prohibenᷣ inter
15 partiales. ¶ †Sextus caſus qñ lex nõ reſiſtit contractui ſed nõ aſſiſtit vt in ſtipulatione facta alteri. ff. de verbo. oblig. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. Et in pacto nudo ſecundũ ius ciuile. bar. putat qȯ ex iuramẽto validetᷣ pactum ſicut ſtipulatio penalis illi adiecta obligat: vt no. in. d. §. alteri. ⁊. C. de ꝯhen. ⁊ cõfirman. ſcrip. l. nuda ad hoc optime. j. q. vij. quotiens oculus cordis per Jo. ⁊ no. in ſpe. de leg. §. nũc oſtendendũ ver. xxiiij. in. xj. colum. ver. hoc quoqꝫ notandũ. in ſi. Et no. Ray. in ſũma de iuramẽtis ⁊ plurĭjs paulo ante finẽ. Idem ſi deficit alia ſolennitas legalis vel ſtatuti dũ tñ aſſit conſenſus obligandi. dicit tamen quod ſi lex illi vt ſolenni. dat aliquod robur vltra viꝫ conſenſus iuramentum non dabit ſibi illam vim vnde non faciet ſtipulationem valere: ſed valebit vt conſenſus veſtitus: nam tunc licet non valeat vt ſtipulatio valebit vt pactum nudum: quia habet in ſe iuramentum clauſulam: quod ſi non valet vt ago valeat vt poteſt: vt in. l. cum pater. §. filijs matrem. de leg. ſecundo per que dicit quod licet fideiuſſor qui intercedit in duriorẽ cauſam vel in plus quam

principalis non obligetur vt fideiuſſor:quia deficit forma contra-
ctus obligabiſ eo modo quo poteſt vt principalis promiſſor. Hec
vera quatenus ſe extendit conſenſus vel quando contractus nõ de-
ficit in cõſenſu nam ſi deficeret in conſenſu vel quia deficeret ex toto
vel quia eſſet limitatus vltra conſenſuʒ iuramentum non obligaret
Iuramentum enim regulatur ſecundũ metas conſenſus :ꝛ modos
principalis contractus ſuper quo iuratur.l.ſi.C.de non nu. pec.ꝛ.l.
ſi.qui ſatiſda.cogan.et.l.ſi.ad muncip.et.l. ſi libertus de oper.liber.
16 ¶ †Septimus caſus eſt quando contractus vel actus deficit ratio-
ne ſolẽnitatis probatorie.Bar.dicit quod iuramẽto non firmatur
quia talis ſolennitas videtur fauore publice vtilitatis addita: nec
poſſunt pactis aut iuramentis priuatorum tolli:vt.l.ius publicum
ff.de pactis ꝛ.l.nemo poteſt de le.j.Dicit tamen quod iuramentum
interpoſitum ſuper aliquo contractu: habet vim illius clauſule.Si
non valet vt ago valeat vt poteſt.Ideo ſi ſuper teſtamento iuratur
vbi non eſt ſolẽnis numerus teſtium perinde erit ac ſi dixit ſi non va
let iure teſtamenti valeat iure codicillorum puta qꝺ niſi ſolennitas
omnino fundetur ſuper publica vtilitate: quod non impediat obli-
gationem iuramenti vt in contractibus datur ſolennitas ad fauo-
rem numerorum vel mulierum ꝛ etiam in illis in quibus ſolẽnitas
eſſet inuenta ob publicam vtilitatem vbi non impletum lederet ani
mam vt in legatis iuramentum obligaret. ¶ Octauus quando lex
inhibet contractum ratione rei ſuper qua non eſt cõmercium vt in
re ſacra vel in re fiſci in re publica.dicit qꝺ iuramentum nõ obligat
tanꝙ impoſſibile continens vel de facto vel de iure.l.apud iul.§.j.
de leg.j.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.de verbo.obliga.vt quia con-
ſenſus priuatorũ nõ poteſt ſupplere defectum rei. Ex his deciditur
an cõtra contractum ſimulatum ꝛ iuratũ quis poſſit venire non ob
ſtante iuramẽto an debeat ſeruare iuramentum.glo.in.l.emptione.
C.plus valere quod agi.tenet iuramentum non obſtare quin poſſit
opponi de ſimulatione quãdo actum ſit contra legeʒ.C.de legi.l.nõ
dubium.alleg.C.de contrahen.emptio.l.ſi ancillam puto conſiderã
dum modum ſimulandũ ſi ſimulant ſe agere quod intendũt nõ vale
re licet iurant ꝛ ſic ſimulant iuramentũ.exemplũ vt vitem collectas
vel cõdemnationem fingo mea tibi vendidiſſe:actum tamen eſt in-
ter te ꝛ me vt contractus non valeat tunc iuramentum nõ obligat:
quia deficit in voluntate iurans ꝛ recipiens:licet ſic fingant: alˀs iu-
ramentum eſſet contra intentionem ꝛ haberet quandam contrarie-
tatem.Sic intelligo Barto.ff.de lega.primo.l. nemo poteſt . Si ſi-
mulatio eſt de vno contractu ad alium contractum eſt magis dubiũ
ſi agunt vt verus contractus ſubſiſtat ꝛ ille ſeruetur ꝛ non apparens
Idem ecce de contractu venditionis non ſoluitur gabella ſic de cõ-
tractu donationis agunt vendere.Sed ſimulant donationem. Idẽ
quia voluntas ſe obligandi in apparenti deficit.Si autem agunt vt
ſeruetur apparens contractus ꝛ non is cuius loco ſimulantur:vt qꝛ
vſurarius ſimulat de pignore venditionem vt lucretur fructus vel
vt vſuras habeat ꝛ tunc hic ſubrogatus ſuccedit loco veri ꝛ nõ eſt ve
rus contractus puto quod ſi vterqꝫ cõtractus poteſt ſeruari ab vtro
qꝫ abſqꝫ peccato vel turpitudine iuramentum obſtat ꝛ ſeruari de-
beat quod iuratur.Si autem ſubrogatur loco contractus turpis vel
qui non poterat ſeruari abſqꝫ periculo anime tunc puto quod iura
mentum non excludat iurantem ſeruare ſimulatum:quia iuramen
tum ꝛ ſimulatio tendunt ad implementum primi contractus illiciti
ꝛ ſic non obligat ſicut nec obligaret reſpectu primi contractus illici-
ti:ꝛ illa remedia habet que haberet cõtra primum verum contractũ
ſi eſſet iuratus:hec vera inquantũ iuraſſet ſimpliciter de non venien
do contra contractum ſimulatum ꝛ de illo obſeruando.Sed ſi preſti
tiſſet iuramentum quod communiter preſtatur:vt quia iuraſſet oĩa
ꝛ ſingula eſſe vera que in inſtrumento ſunt contenta ſicut hodie cõ-
muniter notarij apponunt tunc iuramentum excluderet inquantũ
veniret cõtra oſtendo ſimulationem cum ex hoc detegeret ſe periuꝝ
ꝛ ſic repelleretur tanꝙ detegens ſuam turpitudineʒ.de donatio.in
ter dilectos:niſi veniret per viam denuntiationis euangelice ad ex-
onerandam conſcientiam aduerſarij:quia in hoc non obſtaret tur-
pitudo:inquantum animã inſequit:vt no.de teſti.ex tenore.ꝭ.codẽ
quemadmodum ad ſi. Inquantum.ꝭ.dixi contractum iuratum nõ
poſſe dici nullum nec reſcindi ex quo iurauit de obſeruando.Eſt ve-
rum quando nullitatẽ argueret ſubſiſtentem vel ſurgentem ex cauſa
ſubſiſtendi ſecundũ tempus iuramenti.Secus ſi cauſa nouiter ſub-
ueniret:quia iuramentum nõ excluderet:quia refertur ad cãm ſubſi
ſtentem ſecundum tempus iuramenti.de renũtia.cũ inter pe.gauf.
Ideo ſi iuraui ſeruare contractum donationis non excludor a ve-
niendo cõtra contractum ſi poſtea cõtractus ex ſtatuto annulletur:
quia donatarius.j.certum terminum non ſoluit gabellam:vel quia
non fecit infra certum tempus vt debuit inſinuare : nam talia iu-
ramenta intelliguntur ſi res in eodem ſtatu durauerit.ff.de ſolutio.
l.cum quis.§.ſi debitorẽ.de electio.venerabilẽ in ſi.xv.q. vj.nos ſan
ctorum.ꝛ.c.iuratos.ꝭ.eodem ad noſtram.de oper.no.nunc.c.ſecun-
do no.gl.ꝭ.eo.quemadmodum.no. de cenſi.ſignificauit:ꝛ hoc tenet
17 Frede.ſuo conſilio.cclxxi.¶ †Reſtat redeundo ad gloſ.reſpondere
ad regulam acceſſorium cum concoꝛ.quia ſi nõ valet principale nec
iuramentum acceſſorium vt in cõtra.Dic quod regula procedit qñ
acceſſorium nõ habet ſubſiſtere de per ſe a principali:vt ibi ratio nul
litatis principalis concludit ad acceſſoriuʒ ſi ſubſiſtat de ſe:nam cõ
tractꝰ nullus redditur : quia parti obligatur quod tollere poteſt lex
ad commodum partis:ſed nõ iuramentuʒ per quod obligatur deo.
18 †Sed dubitat Io.and.an fideiuſſoꝛ accedens tali obligationi liget
ſicut valet iuramentum licet non valeat principale cuius gratia opꝫ
videre an reſiſtentia legis in contractu tollat obligationem totaleʒ
quia tunc non poſſet accedere an ſolam ciuilem ꝛ poſſet ꝛ quid lex
poſſit aduerſus contractum ꝛ proficit ad dicta etiam.ꝭ. Barto.hoc
examinat.ff.de fideiuſſo.cum lex.Si lex prohibet contractum factũ
illum non poteſt facere infectum.l.in bello.§.facte.ff.de capti.l.conſi
lio.de cura.furi.Si intendit prohibere effectum ſi verba legis prohi
bent perſonas contrahere nec ciuilis nec naturalis oritur.C.que res
ven.non poſ.per totum.C.de ſacroſanct.eccle.l.iubemus ꝛ auť.hoc
ius porrectum.C.de agri.ꝛ cenſi.l.quemadmodum.lib.xi. l. eos.§.j.
ff.de vſuris.l.cum lex.C.de fideiuſſo.ex quo non oritur obligatio.ad
hoc.C.ſi quis alteri vel ſibi.l.ſi.de contrahen.emptio.l.non lʒ ꝛ hoc
quia ius naturale fouet nullitatem per quod pareri debet ſuperiori
bus.l.veluti.ff.de iuſti.ꝛ iur.de maio.ꝛ ob.c.j.ꝛ.c. ſolite.xxiij. q.j.qꝺ
precipitur.xi.queſtione.iij.qui reſiſtit:nam ꝛ interdictũ iudicis ipe-
dit naturalem vt in.l.is cui.ff.de verbo. ob. Idem ſi verba nõ prohi
bent pſonam:ſed tollunt poteſtatem put cõtractus eſt in fieri : vt qꝛ
dicunt minoꝛ nõ poſſit contrahere:ꝛ idem.C.de ſacroſanc. eccle.l.iu
bemus ꝛ de legi.nõ dubium:ſecus ſi declarent impotentiam ſimpli
citer:vt quia dicit lex vt nemo poteſt alteri ſtipulari tunc attenden-
da eſt cã:ſi cauſa eſt propter non aſſiſtentiam non propter reſiſtentiã
tunc contractus redditur nullus:ſed propter non aſſiſtentiaʒ impe
ditur ciuilis oritur tamen naturalis.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.de ver-
bo.ob.ſi cauſa concluderet ad reſiſtentiam etiã impediretur natura
lis. Idem ſi lex ſimpliciter ꝓcedit aſſerendo nullitatem cõtractus:
vt ſi dicat non valeat contractus inter cõiuges:quia ſi cauſa nullita
tis concludit ad prohibitionem ꝛ adeſt ſecundum tempus cõtractꝰ:
cauſa ꝓhibendi non oritur etiã naturalis.l.iij.§.ſi vxoꝛ.de dona.in-
ter virum ꝛ vxo.C.ad velleia.auten.ſi qua.Secus ſi ex cã: que debet
intercedere poſt cõtractum dicat ideo valere:quia non erunt actus
nulli:ſed ita demum ſi opponantur.l. vniuerſa. C.de preci.impera.
offe.quod no.propter ſtatuta que dicunt nõ valeant contractus ſi
poſtea non ſoluatur gabella vel non inſinuetur. Idem ſi dicat caſſen
tur:quia intelligitur in effectu vt no.ff.de fide.vbicũqꝫ ꝛ ſcribit bar.
ibi ad hoc vt lite non conteſta.accedens.j.Si autem lex prohibet ob
ligationem ad perſonam:idem quia obligatio nulla oritur vt in ſer
uo qui prohibetur obligari ex fideiuſſione.ff.de fideiuſſo.l.ſed ꝛ ſer-
ui.facit.C.ad velleia.l.antiqua.Si per vba declarantia impotentiã
obligandi preteritum:quia dicit pupillus non poteſt obligari non
impeditur naturalis.l.obligari.ff.de auto.tuto.l.interdum.ff.de cõ
di.indebiti.Sed ſi lex reſiſtit actioni:vt quia dicit actionem non da
ri ex tali contractu tunc ſi alˀs erat opus producere actionem nõ im
pedit vel obligationem nec ciuilem nec naturalem:ſed ſolum indu-
cit exceptionem.l.iij.§.primo.ff.ad velleia.ꝛ.l.j. §.j.ſi ex illa nõ orie-
batur actio:ſed ſolum dabatur officium iudicis tunc verba impe-
diunt eum audiri:ꝛ nullomodo eſt admittendus:quia officiũ iudi
cis nullam ſupponit obligationem.ff.de actio.empti.l.qui per col-
luſionem ad hoc.C.de his qui ad eccle.confugi.l.ſeruus. Si lex reſi-
ſtit executioni ꝛ effectui cõtractus quia prohibet alienationem rei
ſurgentem ex contractu non cõtractum vel obligationem vel actio-
nem vt in re dotali ꝛ re immobili minoris:ſi alienatio fauore rei ꝓ-
hibetur:vt qꝛ non cadit in ea cõmercium tunc recurrendũ eſt ad di-
ſtinctionem.l.liberum.ff.de contrahen.emptio.ꝛ.l.emptorem.§.ſi.
ff.de act.emptio.ꝛ.l.ſi in emptione.§.j.ff.de contrahen.empt.Si ꝓ-
hibita eſt fauore perſone ſi is ad cuius fauorem eſt prohibita aliena
tio alienet non valet alienatio ꝛ nulla producitur obligatio nec ac-
ceditur fideiuſſoꝛ.C.de predijs minorum. l.ſi is.Si tertiꝰ alienat be-
ne obligatur:quia in eo ceſſat fauoꝛ prohibitionis in alienatiõe rei
dotalis.glo.in.l.ſi is.C.de predi.mino.dicit idem quod in alienatio
ne rei minoris:quia prohibita eſt fauore perſone.glo.in.l. dotalem.
de teſta.mi.videtur velle qꝺ illius non ſit cõmercium ꝛ ſic nec extra-
neus obligetur ꝛ hoc tenet Cyn.in.l.ſi predium.C.de predi.minorũ
Barto.tenet ꝛ vltimate Cyn.idem quod etiam dixi. ꝭ. in re minoꝝ
per.l.cum vir.ff.de vſuris. Ideo ſi mulier vel minoꝛ alienet non ori-
tur nec naturalis :nec ciuilis:ſecus ſi extraneus.Sed ſi dicitur qua-
re poteſt tollere lex naturalem obligationem ꝛ impedire ꝛ non ipm
iuramentum cum inter ſimplicem loquelam ꝛ iuramentum deꝰ non
faciat differentiam:vt in capitulo iuramenti .xxij .queſtione.v. Re
ſpõdeo quia etiam obligatio naturalis principaliter obligat partẽ
parti:ideo cum lex ſtatuere poſſit ad commodum ꝛ incommodum
ſubditorum illam tollere poteſt ꝛ deus non facit differentiam inter
illam quando ſupponitur vinculum in vtraqꝫ:ſed etiam in inducen
19 do vinculo poteſt eſſe differentia ratione iam dicta . ¶ †Quero qđ
ſi iuramentum tangat alterius preiudicium an illud valeat.dicit gl.
quod non puta ſi emanat ad preiudicium creditoris:vel filioruʒ ar.
ꝭ.eo.

ſ.eo.venientes. Dic ſi iuramentum tangit preiudicium filioꝝ reſpe
ctu ſolius ſpeciei: quia ſi alienatio facta nõ eſſet habuiſſent filij ⁊ hic
non attenditur vnde iuramentũ preiudicat iuranti vt non poſſit ve
nire cõtra ⁊ preiudicat filijs vbi validat contractum quominus filij
poſſunt venire cõtra vt hic ſecundũ Joan.and.⁊ Cald. Idem puto
etiam quicquid ſentiat Calde. etiã ſi iuramentum non validet con-
tractum: quia filij ⁊ heredes arctant̃ ad ſeruandã fidẽ: qua aſtrictus
erat defunctus ne illius anima periclitetur. de rapto. in literis. de ſe
pultu.c.fi. hec vera vbi non arguitur dolus in alienando ad preiudi
cium ſpei filiorum vt quando mater nil habẽs vltra dotem aliena-
ret vel donaret in fraudẽ legitime: re tñ: vel re ⁊ cõſilio: quia tũc re-
medium haberẽt filij cõtra iuramentũ vt hic inquantum dicit vi vel
metu ⁊c. Si autem ageretur de preiudicio filiorũ reali: vt q̃ aliquo
modo forent obligata bona filijs vel reſtitutioni ſubiacentia ex te-
ſtamento alterius: tunc nõ maneret iuramentũ nec filijs preiudica-
ret ſicut nec preiudicat inquantũ detrahit̃ iuri creditoris vel extra-
neorum: vt dicto.c.venientes ⁊ hoc vltimũ. dicit Jo.and.hic.

1 Fides etiã iurata ſeruanda nõ eſt fidem nõ ſeruanti.
2 Bello capta vel occupata ſunt reſtituenda ei cui ablata fuerunt.nu
me.11.nu.13.
3 Juramentum de non repetẽdis rebus illicite ablatis ⁊ per vim vel
de redeundo ad carceres eſt obligatorium niſi abſoluatur.
4 Juramẽti relaxationẽ facere põt pſona priuata ad ſui relaxationẽ
preſtiti iuſta cã vrgente.
5 Juramẽtũ mutuo cõſenſu preſtitũ in reſpectu ad implenda mutuo
recipit vt impleatur ab altera pte inquantũ fuerit ab vna illarũ im-
pletum.nu.10.
6 Abſolutio iuramẽti ſi petatur iuſta cauſa a pſona priuata de q̃.nu.4.
⁊ recuſet illa recurritur ad eccleſiã facta prius compulſione ad abſol
uendum.
7 Reſtitutione ſola rerũ ablatarũ nõ liberat̃ reſtituens a pctõ vel excõ
cõicationis pena niſi reſartiat dãna ⁊ intereſſe.
8 Excommunicatio ⁊ interdictum in quo differant ⁊ ad quos diri-
gantur.
9 Juramentũ mutuo preſtitum non obligat niſi conſenſus vtriuſq̃
interueniat.
12 Judex eccleſiaſticus ſe intromittit de cauſis laycorum ratione pec-
cati.
14 Bellum quot modis dicatur iuſtum.

1 Sicut. ¶ † Fides etiam iurata ſeruanda nõ eſt fidẽ
nõ ſeruanti. h.d. Cõis diuiſio. Primo poni
tur deciſa querela ⁊ cõſultatio. Secũdo cõſultationis re-
2 ſpõſio. ibi ſi cõſtiterit. ¶ No.j. occupata etiã p iuſtũ bel-
lum reſtituenda ei cui ablata ſunt. ¶ No.ij. quod rõne peccati etiã
3 compellere põt ad reſtituendũ iniuſte occupata in bello. ¶ Not.iij.
qḋ iuramentũ de non repetendis reb⁹ illicite ablatis ⁊ p vim vel de
4 redeũdo ad carceres per captũ eſt obligatoriũ niſi abſoluat̃. † Et no
ta qḋ cũ ſit ex iuſta cã preſtitũ poteſt agi ad relaxandũ. Et ordo eſt
qḋ prius cõpellat̃ is cui eſt preſtitũ ad relaxandũ ⁊ ſic priuata perſo
na põt facere relaxationẽ iuramẽti ad ſui vtilitatẽ priuatã preſtiti.
5 ¶ † No.iiij. qḋ iuramentũ preſtitum mutuo cõſenſu in reſpectu ad
implẽda mutuo recipit cõditionẽ vt quis illud implere teneat̃: ſi et
inquantũ fuerit ab aduerſa parte impletũ: ſecus ſi non mutuo con-
ſenſu ſit preſtitum: q̃ purum intelligitur. ¶ Oppo. q̃ in principio
dicit qḋ debet abſolui a iuramẽto ⁊ ſic preſupponit qḋ tenet in fi. di
cit qḋ iur̃m nõ obligat ex quo nõ eſt ab alia pte impletũ. So. dicit
hic Jo.an. qḋ duplex erat pſtitũ iurã. Primũ fuit pſtitũ p ipũ.j. ipſi
H. de certa quantitate ſi cõtra ipm nõ moueret bellum: ⁊ ipſe pmiſit
non mouere bellum poſtea mouit bellum ⁊ non ſeruauit promiſſa.
de iſta loquitur finis: quia non tenetur illud obſeruare: quia non eſt
ab altera parte impletum. l. iul. §. offerri. ff. de actio. emptio. ad hoc
de ſymo. dilectus. de penis. cõſtitutus. de cenſi. cum olim poſtea in
dicto bello ab ipſo.j. ⁊ capto. h. ipſe. h. preſtitit iuramentum per viz
de non repetendis rebus ablatis vel de redeundo ad carceres et ab
iſto mandat abſolui: ⁊ de hoc loquitur princi. Plus placet Hoſtiẽ.
quod erat iuramentũ de redeũdo ad carceres ne ſecundũ primũ exẽ-
plum querelando videatur deieraſſe niſi dicatur quod denuntiauit
6 alias non videt in quid valeat abſolutio. ¶ † Quero quid ſi nollet
abſoluere is cui iuramentũ eſt preſtitum. dicit Ho. quod eccleſia ab-
ſolueret ⁊ remittit. ſ. eo. ſi vero. ⁊ c. debitores. vel fiet prius compul-
7 ſio de qua ſequitur ad abſoluendũ. ¶ † Quero an ſufficiat reſtitutio
rerũ: dic qḋ nõ: ſed dãna ⁊ intereſſe reſtitui debẽt. ſ. de reſti. ſpoli. gra
uis. de fo. cõpe. dilectus q̃ nõ admittit̃ peccatũ. de reg. iur. peccatũ.
8 lib.vi. ¶ † Quero ad quos dirigit̃ excõicatio ⁊ ad qḋ interdictũ dic
qḋ excõicatio ad pſonã interdictũ ad locum. Excõicationis eñ non
eſt capax niſi creatura naturalis: rationalis: ⁊ moralis ⁊ baptizata.
de ſentẽ. excõ. romana. §. fi. vbi ſatis de hoc. de diuoꝛ. gaudemus. de
9 vſuris. poſt miſerabilem. ⁊ c. quãto ſm Hoſt. ¶ † Per hãc decre. ibi
de aſſenſu vtriuſq̃ pe. dicit qḋ iuramentũ vel peccatũ nullũ obligat
niſi aſſit conſenſus vtriuſq̃ illius. ſ. qui iurat ⁊ cui preſtatur iuramẽ
tum vel pactũ ſm petrũ. Qḋ credo vel niſi ratificet ⁊ hoc veruz quo
ad obligationẽ partis quo ad obligationẽ que dirigit̃ in deũ ſatis
puto eum obligari in abſentia. ſ. eo. debitores. ⁊ c. cum contingat.
10 ¶ † Quid ſi alia pars nõ implet: quia nõ poteſt. dicit Ho. qḋ ſecus.
ſ. eo. breui. ⁊ c. querelam ⁊ hic a contrario. ibi negligit. Puto idem
ſi caſu idem nõ impleat ex quo vult impleri aliud ab alia parte: q̃
caſus nõ facit vt habeatur pro impleto ad hoc vt valeat agi ad im-
plendum ex altera parte: q̃ ſufficit quoquomõ nõ implet̃ vt implea
tur tacita. Si non fuerit ex altera parte impletum ad quod no. de cõ
11 ditio. appo. c. fi. ¶ † Multa de materia belli poſita hic per Inno. de
cido: q̃ ſcripta. ſ. de reſtitu. ſpo. olim vbi poſui alia de materia bel-
li de quo de treuga. ⁊ pa. in ſumma Hoſti. §. quid ſi bellum ⁊ de ho-
mici. pro humani. lib.vi. per tho. ſecũda ſecunde. q.xl. articulo. prĩo.
12 ¶ † Oppo. glo. qḋ nõ intromittat ſe eccleſia de factis laicorum. de
iudici. nouit. Solu. ſe non intromittat directe: ſed idirecte rõne pec
13 cati. ¶ Oppo. occupata in bello non reſtituẽda. xxiij. q.j. dicat hoc
14 in bello iniuſto. ibi in bello iuſto. ¶ Quot modis aũt no. iuſtũ bellũ
no. xxiij. q.ij. in ſumma. Et ad 3ria ſignata. in fi. gloſſ. dicit qḋ fides
eſt ibi data deo: ⁊ non homini ad hoc. xi. q.iij. inter verba.

1 Clerici temporalia non tenentes a laicis fidelitatem iurare non de-
bent.
2 Fidelitatem iurare debent laicis clerici temporalitatem tenentes.
numero.8.
3 Juris diuini appellatione cõprehenditur ius canonicum.
4 Papa promulgans ius in terris deus eſt: ⁊ habet poteſtatẽ interpre
tandi ius diuinũ alia que dubia a deo qḋ potius ſtatur ſue interpre
tationi quã aliorum.
5 Verbum vſurpare vitiũ denotat.
6 Fidelitatẽ an quis teneatur preſtare alicui dño eo qḋ habet aliqua
bona in ſuo territorio.
7 Dominus an eo quod ſit dominus prouincie fundet intentum ſup
rebus prouincie.
Subditi an preſumantur omnes debere fidelitatem domino eo qḋ
ſit dñs. nume.6.
9 Clerici etiam temporalia tenentes nõ debent ſponte iurare fidelita
tem pro ſuis eccleſijs alias puniuntur.

1 Nimis. ¶ † Clerici tpalia nõ tenentes a laicis fide
litatẽ eis iurare nõ debent. Primo ponit
factum reprehenſibile. Cui ſecundo puidet ibi quia vero
2 ¶ † No.j. qḋ nõ debent nec aſtringi pñt clerici ad preſtan
dũ iuramentum fidelitatis laicis vbi ab eis nihil temporale tenent
3 cuius pretextu arctent̃ ad preſtandũ iuramẽtũ. ¶ † No.ij. qḋ appel-
latione diuini iuris comprehendit̃ canonicum de quo de iura. calũ.
4 c.j. † ad hoc q̃ pmulgans. ſ. papa deus eſt. de tranſla. prela. c.ij. a deo
hz poteſtatem interpretandi ius diuinũ. Per quod. dicit Hoſtien.
circa decimarũ ſolutionem ⁊ alia dubia potius ſtandum ſue inter-
pretationi q̃ magiſtrorum.j. de deci. aliquibus. Non ob. q̃ ⁊ leges
per ora principũ ſunt promulgate. xvj. q.iij. c. fi. C. de preſcript. long.
temp. l. fi. quia illud large quod ſtricte de ſolo papa eſt intelligẽdũ:
5 qui ſolus eſt xpi vicarius generalis ſm Hoſt. ¶ † Nota.iij. de verbo
vſurpare quod notat vitium ad hoc de rebus eccle. non alie. c. fin. de
6 immu. eccle. nõ min⁹. ⁊ c. aduerſus ſm Hoſt. ¶ † Quero an eo quod
quis bona tenet in territorio alterius illi teneatur ad fidelitatem. di
cit Hoſt. qḋ nõ per hanc literã ibi tenentes niſi ipſa in feudum ſe ha
bere recognoſcant. Non ob. xvj. vij. oẽs: quia non preſumitur res feu
dalis niſi probetur cum ⁊ multa ſint allodia ⁊ a iure primeuo oĩs p-
ſona ⁊ oĩs terra libera eſt niſi inquantũ violentia eſt illata. Inſti. de
iure naturali. §. ius aũt gentiũ ad hoc autem geñ. quã vide de cenſi.
q̃ q̃. lib.vj. in glo. legitur per quã ptz qḋ non oĩs res temporalis eſt
feudalis. licet oĩs eccleſia ſita in dyoceſi certum ſit epõ ſubeſſe. x. qḋ.
j. regenda. Nec in eccleſijs eſt reperire allodia nec patitur ius cano-
nicum aliquod. xxiij. di. nulla. ⁊ q̃ ex quo ſubſint perſone fortius et
res. xij. q.j. precipimus. Nec ratione ipſius ſit homagiũ. de reg. iur. li
7 bro.vi. ¶ † Quero an dominus eo qḋ dominus ciuitatis vel prouin
cie fundet intentum ſup rebus ipſius prouincie: dic quo ad ſeruitu
tem non niſi probetur impoſita vel annexa. de cenſi. licet. C. de ſerui.
l. altius. Quo ad iuriſditionem autem ſic quo ad ibi exiſtentes: ⁊
quo ad bona ibi ſita vel poſſeſſa in aliquo loco vel caſtro prouincie.
ff. de cenſi. l. forma. §. ſi vices. ff. de publi. l. imperatores. ⁊ ad munici.
l. incola. ff. de offic. prefect. vrbis. l.j. §. cum vrbem. Hoc verum niſi
alius in aliqua parte preſcripſerit de approbata conſuetudine oĩe
ius in ciuitate vel caſtro intra prouinciam: quia excludit ſuperiorez
maxime ſi alterius ſuperioris nomine poſſideat de preſcriptio. cuz
ex officio: nam poteſt tale caſtrum inſolidum ad dominum pertine
re et dicitur per ſe prouincia vel territorium. ff. de verborum ſignifi
catione. l. pupillus. §. territorium. hoc verum etiam ſi papa conce-

dat prouinciã infra quam ſitum eſt caſtrum: quia id facere intelligit
abſq; alterius preiudicio. ff. ne quid in loco publico. l. ij. §. ſi quis a
ꝑncipe. ⁊ §. merito maxime quãdo hʒ ab imperatore: nã tũc vʒ ſpe-
ciale quo ad quedam quantum generale quo ad omnia. de offi. dele.
ſtuduiſti: pro ſocio. l. actione. §. renuntiare. ff. de adminiſtra. tut. l. ſi
duo. in fi. ⁊ quia regulariter ſpecies derogat generi. vt in regula. ge-
neri per ſpeciem. de reg. iur. lib. vj. dicit hec iungenda ad ea que no.
in ſumma. de preſcrip. ſub rubrica. de preſcrip. rerum imobilium. §.
que exigantur ſub. §. quantũ. ¶ † Quid ſi tenent tpalia debet iura-
re ſecundũ glo. quia ſunt tunc minores alleg. iura. ad hoc de renun.
9 ad ſupplicationẽ: ⁊ de ſtatu regula. c. vno. lib. vj. ¶ † Glo. vltima in-
ducit autoritatem ad propoſitum. ibi domino ſuo. q. d. nõ alieno et
patet ex predicta autoritate dum dicit tu quis es qui iudicas alie-
num ſeruum ⁊ in fi. dic vnde clerici etiam ſpõte pro eccleſijs ſuis hoc
iuramentum preſtantes puniuntur. j. de accuſatio. veniens ⁊ caueat
a pena decre. ij. de rebus eccle. non alie. libro. vj.

1 ☞ Iurans contra aliquem non eſſe poteſt tñ eſſe cõtra eum in ꝓ-
prijs ⁊ eccleſie ſue cauſis.
Fallit qñ dr quod nunq̃ cõtra eum in aliquo negotio: qꝛ erit obliga
tus niſi abſoluatur. nu. 5.
2 Iuramentum contractus ⁊ alia que inter homines geruntur limi-
tationem ⁊ declarationem recipiunt a cauſa impellente ad contra-
ctum.
Contractus recipit limitationem a cauſa impellente ad contra-
ctum.
3 Pro iuramẽti interpretatione an ſit obligatorium adire dʒ papa a
quo ſemp cenſetur autoritas pape excepta. nu. 8.
4 Promittens fauorẽ alicui cum iuramento ⁊ contra eum non eſſe in
telligitur de licito ⁊ non de cauſis que promittens poſſet iuſte mo-
uere. nu. 8.
6 Perſonarum ſpecialium appellatione quid cõprehendatur.
7 Principi parans machinationem qua pena plectetur.
9 Charitas bene ordinata incipit a ſeipſo.

1 **Tertio noſtra.** ¶ † Qui iurauit contra ali-
quem non eſſe contra eum in
proprijs ⁊ eccleſie ſue cauſis eſſe poteſt. h. d. Cõis diuiſio.
2 ſecunda ibi interpretatione. ¶ † No. qd iuramentũ con-
tractus ⁊ alia que inter homines geruntur limitationem ⁊ declara-
tionem recipiunt a cauſa impellente ad contractum vel iuramentũ
preambula que ex preambulis colligitur. ad hoc. l. titia. de verb. ob
3 liga. l. item quia. §. item iuliano. ff. de pact. ¶ † No. qd pro interpre-
tatione ⁊ declaratione iuramenti an ſit obligatoriũ papa eſt adeũ
dus ⁊ quo reſpectu ſit obligatorium vel non ad quod. s. de elec. vene
4 rabilem. dixi. s. e. quanto. ¶ † Not. qd iuramentum de non eſſendo
vel agendo cõtra aliquẽ indeterminate preſtari intelligitur de eſſe il
licito cõtra debitũ iuris nõ de licito: ſʒ ſecundũ debitũ iuris maxie
quando trahit cauſam a iure ꝓprio vel altero ſibi coniuncti aut ec-
cleſia propria: ⁊ idem in defenſionibus. ¶ Not. qd obligationes fa-
cte vacante eccleſia minus obligant q̃ facte ſede repleta. ad hoc. s.
5 eo. ſicut noſtris. ¶ † Oppo. qd iuramentũ de non eſſendo cõtra eos
obligat indiſtincte ad non eſſendũ contra etiaʒ in facto ꝓprio ſicut
ſimplex eſt de ma. ⁊ obe. ſollicite. So. dicit Inno. qd verba ⁊ cauſa q̃
preceſſerant multum hic iuſtificant interpretationem pape. ⁊ vtiq; ex
his verbis pʒ aliquid eſſet ſi generaliter ageretur quod in nullo nego
tio eſſent contra ipſum tunc enim in negotijs eccleſie non tenentur
ſeruare iuramentũ. s. c. ij. Sed in proprijs debet obtinere abſolutio
nem ſi iuſtus metus erat vel alia rationabilis cauſa quare fuit iura
mentum extortũ vt no. s. qd metus cauſa ad aures ſm Inno. hoc ve
rum inquantum iuramentũ tangebat cõmodũ proprium. Inquan-
tũ autem tãgeret preiudicium eccleſie nõ obligat. Nam ⁊ eps eccle-
ſias ⁊ clericos defendit prouincie etiã cõtra literas pape tñ de ipſi9
6 ſpeciali mãdato. de reſcrip. ad hec. ⁊ c. ad audientiam. ij. ¶ † Quero
qui cõprehendantur appellatione ſpecialiũ perſonarũ. dic qd pſo-
ne coniuncte de poſtu. c. iij. de excu. tu. l. humanitatis. abbas intelli-
7 git etiam de amicis. ¶ † Quero de pena machinationis contra ꝑn-
cipem. dic qd laicus in monaſterio detruditur preſbyter vel diacon9
degradat. xxij. q. v. ſi quis laicus. pat. eſt poſt. c. de forma. ⁊ fortius ſi
inferior. ⁊ no. abbas. per hunc finẽ qd aſpiratio eſt proprie cõfedera-
tio facta in preiudiciũ alicui9 pſone vel dignitatis ipſi9 glo. colligit
iuramentũ metu extortũ nõ ſeruandũ. ⁊ dat ſimile. de confeſ. ⁊ cõſen
8 ſu. no. illã purificationẽ. ¶ † Opp. qd iuramentũ in eo qd nõ tãgit
iura eccleſie: ſʒ ꝓpriã ſit ſeruandũ cũ poſſit ſuari ſine aie interitu. s.
eo. ſi vero. ad hoc qꝛ ne tractatus vel cõſpiratiões faciant tenent de ho
neſtate etiã ſine iuramẽto glo. facere vr ꝓ qd cõcludit q iuramẽtũ ſer
uare tenet ꝓ parte ſic ⁊ ꝓ parte no. gl. colligit ex lra declarationẽ iu
ramẽti quo ad vim cõprehenſi ſpectare ad papã. ad hoc qꝛ in omni
ſacramento excepta intelligit autoritas pape. s. eo. veniẽtes. ſimilr
⁊ imperatoris. ff. ad municip. l. imperatores. idẽ cum dubitat an ſit

licitum vel nõ ſpectat declaratio ad papam. s. de elec. venerabilem.
Colligit obligatũ alicui de nõ eſſendo cõ eũ eſſe poſſe ꝓ facto ꝓprio
vel eccleſie vel cõitatis. ad hoc alleg. iura que dicunt in generali ſer-
mone pſonã loquentis intelligi exceptã. Et eſt arg. quod ſi ꝓmiſi ti
bi dare terram meã vel caſtrum cõ oẽm perſonã nõ teneor dare cõ me
quia nemo arctat ad dilectionem alterius pluſq̃ ad dilectionẽ ſui.
9 † Et qꝛ ordinata charitas incipit a ſeipſo. xxij. q. v. nõ licet ⁊ quis pri
mo debet ſibi elemoſynã facere deinde proximo. de peni. diſt. iij. ſa-
ne cauendũ. glo. aſſignat quedaʒ cõtraria in fi. dicit qd cõtraria ſunt
ſpecialia de materia. xxij. q. de forma. ⁊c. in dicto. c. ſane cauendum.
verſi. qui vult qd alias eſt. c. vbi de hoc. Sequitur. c. ex literis.

1 ☞ Iuramentum veritatis põt per iudicem in quacunq; pte pro
ceſſus exigi. nu. 12.
2 Fructus quando poſſunt in ſortem cõputari non ſufficit probare pi
gnus ⁊ fructus perceptos vel fructuum quantitatem niſi probetur
quantitas cum fructibus.
3 Fama inducit ſemiplenam probationem cuius pretextu põt iura-
mentum deferri.
4 Publicatio teſtium ſuper obligatione an impediat productioneʒ
teſtium ſup ſorte.
5 Pecunie quãtitas per feneratorẽ tradita ex quibus põt ꝓbare vbi
non apparet certa.
6 Iuramentũ de veritate qñ ſit preſtandum.
7 Iuramentũ veritatis cõpellitur pſtare prelatus ⁊ quare quilibet ad
illud cõpellatur. nu. 10.
8 Iuramento veritatis interrogatus quõ reſpondere debeat.
9 Fructus percepti ex pignore an extenuẽt ſortem.
11 Iuramentũ veritatis quare ſit neceſſe qd preſtetur.
12 Aſſertio ⁊ reſpõſio põt in quacũq; parte iudici exigi.

1 **Ex literis.** ¶ † Si iudex in principio cauſe iura-
mentum de veritate nõ exigit a parti-
bus in ꝓceſſu illud exigere poterit. h. d. Cõis diuiſio. Se-
2 cunda ibi non igitur. ¶ † No. qd in repetendis pignori-
bus qñ ex fructib9 ſit ſatiſfactum de ſorte nõ ſufficit ꝓbare pignus ⁊
fructus perceptos vel fructuũ quantitatẽ niſi probet quantitas cũ
3 fructibus cõpenſando. ¶ † Et no. qd fama nõ habet exitũ plene pro
bationis. Et no. qd fama inducit ſemiplenã ꝓbationẽ cuius pretex
tu põt deferri iuramentũ: alias ſacrm neceſſitatis ad ſupplementũ
plene ꝓbationis. de quo. j. c. fi. ¶ No. qd fama min9 eſt q̃ notoriũ: qꝛ
quaſi notoriũ eſt: nam factũ iſtud nõ poterat proprie eſſe notorium.
dicebat Hoſt. qd teſtes dicebãt qd obligauit ſe: ſed ꝓ quãto nõ recor
dabantur vel dicebant peccatum eſſe quod ille ſic perdat rem ſuam.
4 ¶ † Quero an publicatio atteſtationũ ſup obligatione impediat
ꝓductionẽ teſtiũ ſup ſorte: dic qd nõ: qꝛ eſt ali9 articulus de te. cũ cãʒ
j. ⁊ ij. ⁊ c. veniẽs. ⁊ c. cũ in tua: imo ⁊ obſcure deponentes poſſent ite
5 rato interrogari. e. ti. per tuas. ⁊ c. clamor. ¶ † Quero qd ſi non põt
etiã ꝑ iuramentũ cõſtare de quantitate vt qꝛ creditor dicit de centũ:
alter de. x. dicit Hoſt. cõſiderandũ verũ precium rei ⁊ conſuetudineʒ
creditoris vt ſi cõſueuerit velle pignus ad valorẽ dupli ei9 quod mu
tuat: ⁊ ſic ſua ſubtilitate iudex veritatẽ inquirendo cãm decidit. ff. de
pign. acti. l. ſi ſeruos in fi. ⁊ l. vel vniuerſor. ff. de vſur. l. qui ſemiſſes.
ff. man. lucius. vel ſecundũ cũ his cõſideratis ⁊ fama vtriuſq; iſti vel
illi ad certã quãtitatẽ de qua ſibi videt deferat iuramentũ. j. c. fin. oi-
bus his deficientibus oportebit reum abſolui. j. c. fi. Hodie cogitur
libros rationũ edere. j. de vſuris ex grandi. Quod vʒ etiã ad eã quaʒ
queritur an de ſorte conſtaret ⁊ de tempore quo durauit obligatio.
Itẽ qd ſi cõſtat illũ fenerari ad tot pone ad quatuor ſolidos ꝓ libra:
ſi de ſolutione vſurar nõ ꝓbatur an vt ⁊ preſumptiõe cõdemnet ꝓ
tpe quo durauit obligatio ad ſummã ad quã oſtẽdit ratio quatuor
denarior dicit qd ſic ⁊ hoc multotiens ſeruatuʒ eſt in foro Bonoñ.
epi. Ad quod iura. s. allegata. ff. de ꝓba. l. ſi cyrographũ. ⁊ C. de apo
chis publi. l. quicũq;. li. x. Ia. de arena. in. l. j. C. de ꝓba. vbi etiaʒ po
nit Cyn. dicebat ꝓbandã pecunie ſolutionẽ factam ex tali cã ſicut ꝓ
bandum eſt ipſum creditorem tñ ex fructibus percepiſſe alleg. de-
cre. iſtam ⁊ decre. ad noſtram. s. eo. Sed certe quantitas fructuũ nõ
ſic venit preſumptiue ſicut quãtitas vſurarum etiam in ſupradictis
terminis hodie forſan per libros rationum decidentur predicta.
6 ¶ † Querit glo. an ⁊ quando preſtatur iuramentum de veritate. di-
cit quod in ſpiritualibus cauſis in quibus nõ preſtatur iuramentuʒ
calum. Not. gloſſ. que ponit quod cauſa vſurarum ſit ſpiritualis. de
quo in clemen. diſpendioſam in glo. Sed mirum de iuramento hic
7 quando preſtatur: dic vt de iuramen. calum. c. primo. li. vj. ¶ † Que
ro an hoc iuramentum preſtetur a prelato: glo. quod ſic quãdo agi
tur de facto ſuo: alias non de quo remittit. s. de electio. dudum ⁊ ho-
die in capitulo preſentium. de teſtibus lib. vj. Cuius tenorem ponit
8 gloſſ. in fi. ¶ † Quero quomodo reſpondetur per hoc iuramentum
dic quod reſpondetur de eo quod ſcit vnde debet ſimpliciter reſpõ-
dere ſcio vel neſcio per iuramentuʒ calum. Reſpondetur de eo qd
credit.

credit.C.de iura.calum.l.ij. Inquantum dicit ergo qꝺ reſpōdit de eo quod lit.dicit Inno.hoc verum etiam ſi non vidit:ſed indubitatam habet de eo fidem.Exemplum de xpo.de cōſtantino ⁊ iuſtiniano imperatoribus ⁊ repetit que dicta fuerant de teſti.cauſam.Aliq dicunt vt archid.qꝺ hec non fuerunt verba Inno.collegit glo.famā nō inducere plenam probationem ꝗꝗ pleniſſime diuulgatam ſaluo in his que ſunt leuis preiudicij vt quādo agitur de matrimonio contrahendo.de conſangui.⁊ affini.ſup eo:⁊ de ſponſa.cum in tua. Non tamen ſufficit ad dirimendum.j.de eo qui cogno.conſang.ſup

9 eo. ¶ †Glo.colligit percepta ex pignore computari in ſortē inter cetera dicit quod fructus ipſo iure extenuant ſortem.alleg.l.j.C.de pigno.actio.Sed cōmuniter tenetur contrarium:vt ibi not.ſ.eod.

10 ad noſtram. ¶ †Quero quare compelluntur iurare:dic vt dicant veritatē:ſicut in teſte ⁊ quia peccatum mortale eſt occultare veritatē

11 xi.q.iij.quiſquis. ¶ †Querit quare iuretur de veritate.dicit glo. qꝛ vſura cauſa eſt quaſi ſpiritualis:in qua non iuratur de calum. ⁊ ſic non colligitur hic quod iuramentum de calum.preſtitum fuerit vt quidam dicunt.putat tamen qꝺ ſi vtrūq iuramentum preſtaretur: ⁊ in ciuili ⁊ ſpirituali ordo iuris nō offenderetur: imo vtile eſſet:⁊ ſi hic iuratum fuiſſet de calum.non fuiſſet ſuperfluum iuramentum. de calum.quia ad diuerſa referuntur:⁊ quia eque preiudicat confeſ-

12 ſio de credulitate ſicut de veritate. ¶ †Quero de ratione dubij extractionis huius iuramenti.Quidam dicunt quod cauſa fuit quia videbatur cām non eſſe ſpiritualem:⁊ ſic non iurandum de veritate:ſꝫ de calum.Alia ratio eſt:qꝛ non erat exactum ſtatim poſt litem conteſta.⁊ ſic debito tempore:vnde fuit dubium an poſſet poſtea preſtari per que dicit iuramentum poſſe preſtari quandocūq ſiue de calum.ſiue de veritate dicenda antequam ſit in cauſa concluſum nec eſt de ſubſtantia ordinis iudiciarij quod ſtatim preſtetur:dic vt de iura.calum.c.j.in fi.li.vj.vel dic qꝺ ratio fuit: qꝛ iudices procedebāt ex officio quo caſu non iuraretur de calum.ſed de veritate.ſ.eo.ad noſtram.ij.dic vt ibi no.glo.qꝺ cā vſurarum eſt quaſi ſpiritualis: vide glo.in cle.diſpendioſam:⁊ pondera:qꝛ dicit qꝺ quelibet cauſa eccleſiaſtica late poteſt dici ſpiritualis. Antonius.de Butrio.

1 ☞ Alienationem factam poſtea reuocare poteſt prelatus quam fecit in preiudiciū dignitatis lꝫ iurauerit antea nō alienare ⁊ ēt ſecūdo ꝗuis iurauerit nō cōtrauenire.

2 Alienatio dominij factā p principem nō ꝑiudicat regno tanꝗ alienans videatur detrahere honori ⁊ dignitati.

3 Rex in coronatione preſtat iuramentum de non alienandis iuribꝰ regni.

4 Iuramentum ſecundum non eſt obligatorium in preiudicium ꝑmi

5 Donare poteſt rex aliqua de ſuo dominio vt non preiudicare videatur.

1 Intellecto. ¶ †Si is q preeſt iurauit nō alienare alienationē reuocare poteſt quam poſtea fecit in preiudicium dignitatis etiā ſi iurauit non contrauenire. Primo ponit factum corrigendū. Quod ſecūdo corrigi mandat ibi nos eiſdem ſubmittēs cauſā mā-

2 dati.ibi Quia cū. ¶ †No.j.principē in dignitate nihil poſſe alienare in preiudicium regni vel dignitatis aut honoris.No.qꝺ detrahitur honori exiſtentis in dignitate ſi bona dignitatis alienentur.

3 ¶ †No.ij.quod quilibet rex in coronatione preſtat iuramentū. de non alienandis iuribus aut rebus regni. ¶ No.quod idē male alienās pōt qꝺ male alienauit ad ꝑiudiciū dignitatꝭ reuocare. ¶ †No.

4 qꝺ iurm nō eſt obligatoriū:qꝛ primū iurm ē ſuandū:⁊ ſm ꝯ primū non poteſt ſeruari abſq preiudicio ſalutis eterne. ¶ Not.quod iuramentum ſuper obſeruatione contractus illiciti : ad preiudicium dignitatis videtur eſſe obligatorium perſone iurantis niſi quando aliud oppoſitum iuramentum preceſſit poteſt induci contra: quia rex.ponderat.ij.quod teneatur ⁊ quod iurauit ſufficit ergo quod teneatur licet non iurauit ⁊ ſic iuramentum contra id ad quod ſimplici obligatione abſq iuramento tenetur non videtur obligatorium.

5 ¶ †Oppo.quod rex poſſet donare aliqua.de dona.c.ij.pondera literam que dicit in preiudicium regni ⁊ contra honorem. Modica enim poteſt donare:quia non preiudicat nec regnū dirimit ad hoc. ſ.eo.tua nos.de donatio.c.j.ij.⁊.iij.⁊.c.ad apoſtolice.de ſymo.⁊.c.ſi queſtiones nec facienda eſt tam amara interpretatio.ff.de donatio. inter virum ⁊ vxo.cum hic ſtatus.⁊.l.ſi id.§.ſi quas ⁊ vide quod no. de ſupplen.negligen.prelato:capitulo ſecundo gloſſ.eſt clara nihil aliud agens niſi colligere notabilia.⁊ allegare concordantias ibi ꝑſtare ⁊ inuentarium facere ibi hoſpitiolum vbi de hoc.ff.de lega.iij. l.vltima.in fi.vltra vnam columnam.⁊ in caſu.de conſecratio.diſtin. ſecunda quotidie quandoq vtrunq malum vt prodigalitas ⁊ auaritia.xlj. diſtinctiōe,ſepe ibi alienata.niſi iam propter hoc eſſet depoſitus.xij.queſtione ſecunda monemus. in gloſ.vltima.in fi.et de reg.iuris.in malis.libro.vj.

1 ☞ Matrimonium contrahere cum alio non impeditur mulier que iurauit aliquem ſuum eſſe maritum de quo ſuccubuit.nu.8.

2 Iuramento vtriuſq coniugum ſtatur ſuper allegatione matrimonij.nu.4.

3 Matrimonium nō impedit periurium.

4 Matrimonium conſummatum eſt indiſſolubile niſi morte alterꝰ coniugum.

5 Iuramentum quomodo non obligat iurantem in eius preiudiciū vbi illud eſt per ſententiam reprobatum vel actus ſuper quo fuit interpoſitus.nu.8.

6 Iuramentum in ſupplementum probationis in quibus cauſis non habet locum vt in arduis et qñ cauſa dicatur ardua vel nō in iſto.ti. c.iuramentum.nu.17.

7 Iuramentum voluntarium aut ſponte oblatum non obligat ⁊ quomodo eſt iterandum mutata ſpecie.

1 Mulieri. ¶ †Si mulier iurauit aliquē ſuū eſſe maritū ⁊ ſuccubuit:qꝛ aliter nō probat nō datur nec denegatur licentia cū alio contrahendi. Non diuiditur. ¶ No.ſummarium. ¶ No.quod contra iuramētum in ſententia reprobatum eccleſia non dat licentiam contrauenire quando illud reprobatur non quod non liget:ſed qꝛ perfecte

2 non probet. ¶ †No.quod non ſtatur iuramento coniugum ſup allegatione matrimonij. ¶ No.qꝺ contra iuramentum ſnīa reprobatū canon ⁊ eccleſia nō prohibet cōuentionē:ſed relinqt iurantem ſue cōſcientie ⁊ ſic poteſt quis venire contra iuramētū qñ ſuccedit loco ꝓ-

3 bationis ⁊ eſt ſententia reprobatum. ¶ †No.qꝺ periurium non eſt

4 de criminibus quod impediat matrimoniū. ¶ †Oppo.qꝺ nō debuerit ſnīari ꝯ matrimonium:qꝛ matrimonium contractum ⁊ conſummatū nō debet diſſolui niſi morte alterius contrahentiū. xxxij. q.ij.c.ij.So.dic qꝺ ꝗꝗ erronea foret hec ſnīa tamen matrimonium nō ꝓbabatur ſolo iuramento cōiugis petentis vnde non deficiebat ius:ſed ꝓbatio.ff.de teſta.tute.l. duo ſunt titij. Nam ſnīa quantūcunq erronea ſeruāda eſt . poteſt enim errare iudex qui qñq ſequitꝰ allegata.iij.q.vij.iudicet veritas tamen nō mutatꝰ.ff.de offi. ꝑſidis.l. illicitas.§.veritas.de purga.vulga.c.ij. ¶ Oppo. qꝺ hec mulier debuit ꝓhiberi vel non prohiberi ⁊ ſic non debeat relinqui ſue conſciētie:nam aut huic mulieri volenti ſecundo cōtrahere denuntiatum eſt de primo ſuperſtite ⁊ tunc ſi non fuit ꝓbatum.debuit dari licentia cōtrahendi ⁊ hoc inquantū de hoc agitur in contentioſo :ſi erat in foro penitentiali ſi dicat ſe verum dixiſſe.de primo debet prohiberi.ſi dicit ſe dixiſſe falſum debet ei cōtra cōſuli quod contrahat ſi de lapſu timetur.dicebat Hoſt.quod in iudiciali ⁊ penitentiali foro tutius eſt eam cōſcientie ſue relinquere.dicit Io.an. qꝺ inquantū dicit.ſ.Hoſt.de foro penitentiali : bene dicit. Inquātū oppo. de foro contentioſo obiectio nō ꝓcedit qꝺ hec mulier ꝓuocauit ad iudiciū vendicādo virū qꝺ pꝫ ex litera que dicit virum ab eius impetitione fuiſſe abſolutum cōfeſſioni autem mulieris quā pro ſe fecit in illo iudicio credi non debuit ⁊ qꝛ potuit eſſe falſa. Ideo eligitur hec media via vel dic quod etiā ſi denuntiaretꝰ mulier ⁊ nō ꝓbaretꝰ non daretꝰ licentia:quia ei obſtat iuramentū ⁊ ne aperiatꝰ via ad periuriū ⁊ cōtrarium ꝓcederet qñ nihil eſſet ꝓbatum ⁊ mulier non iuraſſet. ¶ Oppo.quod eccleſia dando licentiam nō eſſet autor periurij:ſed adulterij:quia veniret mulier ꝯ iuramentum ⁊ matrimonium ꝓbatū per iuramentum quo ad ſui ꝑiudicium. Quidam dicunt quod melius dixiſſet litera ne daretꝰ via adulterij.Nō eñ eſt litere intētio aut mulier verum iurauit ⁊ datur via adulterio aut falſum iurauit ⁊ legitimum impeditꝰ mrīmonium. Sed dic tu.quod primo caſu daretur via ad periurium.Secundo caſu impediretur legitimum matrimo-

5 niū propter non matrimonium. ¶ †Opp.qꝺ ſtetur iuramento cōiugis ad preiudicium ſuū:⁊ ſic non poſſet ꝯ propriū iuramentū venire.C.de non nu.pecu.l.generaliter.de ꝓba.per tuas.So.ꝯ iuramētum vel confeſſionē ꝓpriam ſnīa nō reprobata.non lꝫ contrauenire ibi:ſed ſic qñ eſt ſnīa reprobata vt hic.de quo de except. cum venerabilis ⁊ hoc tene lꝫ quidam dicāt ſpeciale in matrimonio ꝓpter periculum.j.de eo qui cogno.cōſangui.vxo. Iordañ.facit ad queſtionē quā inſolutā dimittit Guil.in ſpecu.de excep.§.viſo v. quid ecōuerſo.v.col.Si debitor offert.x.que dicit ſe a titio mutuo recepiſſe:⁊ repetit pignus creditor negat ſe mutuaſſe ⁊ negat pignus ⁊ iurat debitor ꝓbat mutuum ⁊ pignus an mutuum debeat reſtitui:qꝛ ex quo iuramentum ſuū eſt reprobatum ſententia illud poterit repetere.ſ. mutuū ad hoc quod no. Ioan.xxx.q.v.§.quis ita ad hoc.C.qui potio.in pigno.ha.aut.item ſi poſſeſſor vbi ſecundū glo.negans rē eſſe debitoris pōt ex confeſſo dicere qꝺ illā tenet ex alia cā:⁊ fateri ipam

6 eſſe debitoris. ¶ †Querit glo.an ſi mulier hec habuiſſet vnū bonū teſtem crederetur ſuo iuramento videtur quod ſic de probatio.ſicut conſuetudo.C.de rebus credito.in bonefidei.j.c.fina.glo.dicit quod non putat tali caſu locum eſſe delationi iuramēti:quia agitur quaſi cauſa ſtatus hominis cum per hoc cōſtituatur ſeruitus in ipſo ⁊ ſufficit quod cā nō eſt modica ⁊ in talibus defertur iuramentum attentis circunſtantis perſonarum ⁊ quantitatis cauſe.j.c.fi. Idē accur. in.l.iij.§.quecūq eo.titu.Non obſtat.de deſponſa.impube.atteſtationes:quia non defertur ſuper principali petitione:ſed ſuper articulo poſtea orienti ex quo oritur magna preſumptio contra reum

ſcilicet quod cõſenſiſſet poſt etatem cum vſus fuiſſet ad copulã vel
ibi a toto habebat pſumptionẽ pro ſe ſm abbatẽ. Tu dic qḋ ibi pre
ſumptio erat ꝯ reum qui venit abſoluendus in cã matrimoniali vñ
tunc nõ abſoluetur niſi iuret ad excludendã illam pſumptionez ad
quod facit .j. c. ſi. ⁊ qḋ ibi not. ſuper verbo preſtitit. Hoſt. dicit in omĩ
cã deferendum ſacrm etiam ſi agaẽ de conditione perſone. ff. eod. l.
iij. §. quicunqꝫ. ⁊ .j. c. ſi. ad hoc. ꝫ. de probatio. c. ij. vnde dicit hoc arbi
trarium ⁊ remittit .j. c. ſi. ⁊ in ſumma. e. ti. ſub rubrica de aſſeſſorio iu
7 ramẽto. §. ſuper quibus. v. quid de cã monachationis. ⁊ ſe. vſqꝫ ad
§. qualiter. ¶ † Aduerte qꝛ Hoſti. ſentit quod nõ pficeret primuz iu
ramentũ forte qꝛ ſponte oblatum. Sꝫ opꝫ iterato iurari. Nec obſtat
ſi dicaẽ quod nõ debeat iterato ad iurandũ admitti qꝛ vel idez iurat
⁊ erit quedam nugatio. de electio. in geneſi vel iurat ꝯrium ⁊ nullus
erit defectus niſi quod de periurio cõuincaẽ. de teſti. ſicut. dicit Ho.
quod lꝫ vtrunqꝫ iuramentũ ſit de veritate. Primũ tamen ſolũ pſum
ptiuum. ſecundũ vero diffinitiuum mutata vero ſpecie illud iterari
non eſt ſuperfluum ad hoc. ꝫ. de teſti. veniens. alias ſequeretur qḋ in
cã in qua eſt iuratum non poſſet aliud iurm ad deciſionẽ litis defer
ri ⁊ idem ſequeretur ſi eſſet iuramentum de calũ. qꝛ licet illud ſit de
credibilitate eque tamen piudicat vt no. ꝫ. c. ij. Nec pſumitur qḋ mu
lier dicat ꝯrium eius quod primo dixit ad hoc de pſump. c. ſi. j. q. vl
8 tima. ſancimus. ¶ † Oppo. qḋ mulieri poſſet dari licentia ad ſecun
da vota ex quo ſuccubuit: qꝛ dicit lex qḋ ſi vendico rẽ dicendo te poſ
ſidere poſſuz poſtea ꝙ ſuccubui agere ⁊ dicere me poſſidere. ff. de ac
qui. poſ. l. naturaliter. §. nihil. dicit glo. qḋ lau. hoc caſu dixit dandã
licentiã per ꝯrium. Sed hic decidiẽ ꝯrium multiplici rõne. Primo
ne deẽ via periurijs ⁊ ne eccleſia ſit actor periurij: ⁊ qꝛ eccleſia dꝫ ſua
dere ne veniat ꝯ pprium iuramentũ nõ dꝫ aũt expreſſe prohibere: et
multiplici cã: qꝛ poſſet eſſe qḋ iurauit falſum ⁊ ne impediatur ꝯctus
matrimonij: nã ex periurio non dꝫ phiberi cũ periuri ⁊ crimĩnoſi: et
qui extra eccleſiã ſunt poſſint matrimoniũ ꝯhere. xxxv. diſt. cum ſi
milibus. ⁊ ſic due pſumptiones ꝯrie concurrunt ⁊ neuter preponde
rat alteri tacebit ergo eccleſia dat ſimile. xxij. q. ij. ne quis arbitretur.
Si tñ verum eſt qḋ iurauit quo ad deum nullũ põt cõtrahere matri
monium quo ad deũ. Si falſum eſt bene poterit vt eſt pbatum. lau.
dicebat ꝯrium nõ bene rñdit ad. l. allegatam: qꝛ ibi erat ſimplex aſſer
tio: ⁊ de facto alieno in quo potuit errare hoc iuramentum: ⁊ de fa
cto proprio de quo poterat eſſe certa merito obligatur: ⁊ ne veniat
contra iuramentuz pro quo pſumitur ex quo iurauit eccleſia nõ dat
licentiã hec vera inquantũ mulier nõ petit bãna quod eſt de iure. de
clande. de ſponſa. c. ſi. ¶ Conſuluit Hoſt. quod epſ moueat illaz ad
continentiam. j. de eo qui cogno. conſangui. vxo. ſue. diſtinctionez:
ſi nõ põtillã ad hoc inducere petat bãna publicari cũ pteſtatiõe hu
ius decr. qꝛ p id nõ intẽdit dare licẽtiã nec denegare ſed illã ꝯſciẽtie
ſue relinqre denegare vo bãna nõ dꝫ: qꝛ denegãdo pambula ꝯctꝰ de
negaret cõtractũ pteſtatio tñ predicta lꝫ ſit vtilis nõ tñ eſt neceſſaria
ff. de iudi. l. nõ videtur faciunt predicta ad queſtionẽ dñicalez. xxvij.
de patre qui contraxit cum ea quam iurauerat deſponſaturam filio
vt in dominicali. xxvij. ⁊ in preteriti. xxvi. dicitur quid cum vir de la
tus ſtupro vna cum muliere confitetur matrimonium.

1 ☞ Iuramẽtũ de ſeruãdis ſtatutis eccleſie refertur ad ſtatuta ſub
ſiſtentia ſecundũ tpſ iuramenti.
2 Conſenſus ſimplex non ſufficit in his in quibus exigitur notabilis
expreſſio vel ad obligationẽ concludendam cum relatione ad illud
vti forma que exigitur in actu actus de pterito preſtitus non exten
ditur ad aliud vt ſi quis poſt ſtipulationem dicat ex interuallo con
ſentio per ſtipulationem quã preſtiti tibi dare centum.
3 Iuramentum qḋ videtur ſe ad futura extendere poſſe.
4 Promiſſio ſimplex etiam non iurata quomodo ita obligat vt iura
mentum.

1 Clericus. Se ſummat ⁊ nõ diuidiẽ. ¶ † No. j. qḋ
iuramentuz de ſeruãdis ſtatutis eccle
ſie refertur ad ſtatuta ſubſiſtentia ſecundũ tpſ iuramẽti:
2 ⁊ nõ ad ſtatuta poſtea edita. ¶ † No. ij. ꝙ in his in quibꝰ
exigitur notabilis expreſſio ⁊ formalis ad cõcludendã obligationez
nõ ſufficit conſenſus ſimplex cũ relatione ad illud alſ preſtitum ⁊ ſic
non ſunt paria quid exprimi per ſe: vel per relationem ad aliud non
pncipaliter expreſſum cõmemorari ⁊ ſic vbi exigitur certa forma in
actu: actus de preterito preſtitus nõ põt ad aliud extẽdi illa forma
ſpecifice nõ repetita qḋ no. qꝛ facit ad multa ſi quis ergo poſt ſtipu
lationem dicat ex interuallo conſentio per ſtipulationẽ quam pſti
ti tibi dare centũ nõ obligabitur ex ſtipulatione ſic in teſtamẽto ⁊ ſin
gulis qḋ no. ſic intellige hãc decre. qñ ex interuallo fuerunt verba p
lata alſ videnẽ in eſſe. ff. ſi certum peta. l. lecta. ꝫ. de electione. officij.
3 ¶ † Oppo. qḋ primum iuramentum ſe extendit ad futura. C. q̄ res
pigno. ob. poſ. l. ſi. vbi ſi obligo omnia bona mea intelligitur de fu
turis. Solu. illud fauorabile ⁊ modici preiudicij hoc odioſum ⁊ gra
uis preiudicij ⁊ idem de priuileg. quia circa. ff. de ſerui. vrb. predio. ſi
ſeruitus. Ioan. and. dicit quod verbum edita ſoluit contra ad hoc
de verbo. obligati. l. cum ſtipulani. Fallit pro prouincialibus vt ali
quid aſſerendo p ſacramentum qḋ fecerũt dño ſunt periuri: licet il
lud ſit falſum: ⁊ facit quod ille non deberet qui negat aliquid p iura
mentũ calũ. quod a principio fuit ppoſitum qḋ eſt falſum ſm Ioã.
and. cum iuramentum calũ. ſe extendat ad totam cãm. C. de iura. ca.
auẽ. hoc ſacramento. Idẽ vbi iuramentũ extenditur ad futurum fa
ctum vt eſt iuramentum fidelitatis: vnde ſi dominus pcepit aliquid
per vaſallum teneri ſecretum reuelando deieraret: licet tempore iu
ramenti nõ eſſet exortum vel ſecretum tenendum ſm Io. an. ¶ Op
po. quod obligatur ex iuramento: qꝛ pmittendo per iuramentũ vi
detur iurare: ſaltem per creaturã ⁊ illud ſeruare tenetur. ꝫ. eo. tñ xpſ
dicit hic Calde. quod licet nõ teneatur vi huius iuramenti primi: te
netur vi ſecundi hoc plꝫ ſi conſtaret quod egerit iurare: ſed puto qḋ
hic non egerit iurare: ſed iuramentum antiquitus preſtitum ad hoc
extendere ex promiſſione que non ſufficit ⁊ hoc tenet archidia. xxij.
q. v. ne quis per que dicit Io. and. in addi. ſpecu. in titu. de iureiurã.
ad ſi. quod ſi ſubditus qui primo iurauit dño poſtea conuenit quod
illud iuramentũ poſtea ad aliud extendatur non extenditur ad alia
hinc eſt quod licet per pactum obligem ſucceſſorem non per iura
mentũ vt no. de dolo veritatis: facit ꝙ ſi deẽ licentia notario vel iu
dici vt extendat inſtrumentum prout vult quod nõ poſſit ibi adde
re iuramentũ vel ſtipulationem ſi formaliter nõ interceſſit: quia nõ
poſſunt hec ſimplici conſenſu ſuppleri cũ habeant certam formam.
4 ¶ † Querit glo. an vi promiſſionis teneatur poſtea ſeruare ſtatuta
gloſſ. dicit quod ſic ex vi promiſſionis: qꝛ inter pmiſſionem ⁊ iura
mentũ nulla eſt differentia quo ad deum. xxij. q. v. iuramenti ⁊ eque
puniretur ſi nõ ſeruaret priuilegium. de fideiuſ. peruenit. Putat cũ
glo. quod maior pena imponeẽ ei qui venit contra fidem tantũ ſine
iuramento: qꝛ magis contemnere videtur ⁊ ſic equiparatio eſt quo
ad genus: ſed non quo ad criminis quantitatẽ nec quo ad pene quã
titatem ad hoc. ꝫ. eodem debitores. ⁊ quod nota. ꝫ. eodem cum qui
dam. Sequitur iuramentum. Antonius de Butrio.

1 Iuramentũ delatũ a iudice parti nõ põt recuſari nec referri vbi eſt li
tis deciſoriũ niſi iuſta cauſa interueniat.
2 Iuramentum delatum a parte parti poteſt licite recuſari ⁊ parti de
ferenti referri.
3 Iuramentum purgationis defertur reo nõ actori preſumptione fa
ciente pro actore ceteris tamen paribus niſi circunſtantijs iudex vi
deat illud actori deferẽdum. nu. 10.
4 Iuramentũ qḋ ex officio iudex defert parti qñ appellatur.
5 Iuramentũ veritatis lꝫ non poſſit recuſari niſi cum cauſa que ſit il
la cauſa iuſta.
6 Iuramentũ delatũ a parte parti nõ põt recuſari ⁊ alteri parti deferri
ſi eſt ſuſceptum vel acceptatum.
7 Appellari an poſſit a ſententia lata pro te vbi prius iudex detulit
iuramentũ tibi ⁊ tu pro te iuraſti vel ſi pars alteri parti id detulerit.
8 Iuramentuz iudiciale qḋ in iudicio a parte parti defertur an poſſit
deferri in quacũqꝫ actione etiã famoſa vel criminali nu. ſeq. ⁊ qd de
iuramento ſuppletiuo in iſto tit. c. iuramentũ. nu. 17.
9 Iuramentũ deferens an habeat ſeruare aliquã ſolennitatem.
10 Iuramenti neceſſarij ſpecies que ſit.
11 Iuramentũ neceſſarium qñ ſit deferendum.
12 Probatio ſemiplena ex quibus argumentis oriatur.
13 Teſtes recepti ⁊ inter diuerſas perſonas ſuper eodem producti ſi fa
ciant aliquam fidem ad commodum vel incommodum probant ſe
miplene.
14 Probationẽ plenam qñ faciunt due ſemiplene probationes eiuſ
dem generis ſimul iuncte.
15 Iuramentũ ſuppletiuũ an poſſit deferri vbi vna pſ ſuã intẽtionẽ
ſemiplene ⁊ altera plene pbant. nu. ſeq.
16 Probatio imperfecta an tollat aliam imperfectam vt non ſit locus
delationi iuramenti.
17 Iuramentũ ſuppletiuũ in quibus cauſis deferatur vel nõ ⁊ an de
feratur in cauſa criminali.
18 Iuramentum etiam ſuppletiuum cui parti ſit deferendũ vbi vtra
qꝫ probat ſuam intentionem ſemiplene.
19 Iuramentũ ſuppletiuum an neceſſe habeat iudex deferre vel ſit in
eius poteſtate.
20 Iuramentum ſuppletiuum non defert iudex niſi petatur.
21 Sententie effectus qualis ſit vbi eſt lata veritate iuramenti preſtiti.
22 Iuramentum etiam neceſſitatis an poſſit per procuratorem de
ferri.

Iuramentum. Se ſummat et habet. v. di
cta que patent vel ſunt due
partes. Prima tractat de recuſatione ⁊ delatione iura
menti. Secunda ibi ſane tractat de dilatione in iudi
cio a contrario: ſed non expreſſe ponit de dilatione extra iudicium.
1 ¶ † Not. primo quod iuramentum delatum a iudice parti non põt
2 recuſari nec referri. ¶ † No. ſecundo qḋ iuramentum delatum a pte
parti

parti in iudicio poteſt licite recuſari ⁊ referri. Fallit in cōucto actio
ne famoſa que referre non poteſt. ¶ No. ex ſecunda parte ꝙ actore
in probatione ex toto deficiente reus obtinet: et ſi nihil preſtiterit.
3 ¶ No. iij. ꝙ preſumptione faciēte pro actore defertur reo ſacramē-
tum purgationis. ¶ No. ꝙ ceteris paribus iuramētum in defectū
purgationis defertur reo niſi ex circunſtantijs cauſarum iudex vi-
deat illud actori deferendum. ¶ Oppo. ꝙ decre. cōtradicat. Quia
primo dicit iuramentum non recuſandum nec referendum. Secun-
do dicit recuſandum ⁊ referendum. in prin. dicit deferendum ⁊ hoc
pendere a poteſtate iudicis in fi. dicere videtur ꝙ ſolum deferꝭ par
ti. ſi habet pro ſe preſumptionem. dic quoddam eſt iuramentum ex-
traiudiciale ſeu voluntarium de eo nō agitur hic expreſſe ꝙ poteſt
deferri ⁊ referri: ſcđm ꝙ partes conueniunt ꝙ alias appellatur ex-
tra cōuentionale. ff. de iureiurā. l. iuſiurandum ꝙ ex cōuentione niſi
de hoc agatur hic tacite a cōtrario quoddam eſt iudiciale: q2 a iudi
ce ⁊ in iudicio datur. ⁊ de hoc loquitur prima pars capituli: quia hic
nō poteſt referri nec recuſari quoddam eſt iudiciale. i. in iudicio pre
ſtitum ⁊ delatum a parte parti: orante vel acquieſcente iudice: ⁊ hoc
poteſt referri niſi in actione famoſa quoddam eſt iuramentuꝫ neceſ
ſarium ꝙ ex neceſſitate defertur in defectum probationis. ⁊ de hoc
loquitur vltima pars. c. ¶ Nunc videamus de qualibet ſpecie. In
prima parte habes hic de iuramento ꝙ defertur a iudice parti ꝙ
4 non poteſt recuſari. ¶ † Quero de quo loquitur prima pars. dic ꝙ
de quodam iuramēto ꝙ appellat veritatis ꝙ defert iudex in qua-
cunqꝫ parte iudicij: quando ſuſpicatur de malitia partis de iura. ca-
5 lum. c. i. lib. vi. ¶ † Quero ſecundo quia dicitur ꝙ poteſt iuſta cau-
ſa recuſari: quero que eſt hec iuſta cauſa. dicit gloſ. ꝙ iuſta cauſa eſt
recuſandi: quando dubitat de eo ꝙ iurare debet: puta q2 eſt iuratū
de veritate dicenda. ff. e. tit. l. iuſiurandum. ⁊ ad pecunias. i. Reſpō.
ff. re. amo. l. marcellus. ⁊ ſic preter iuramentum. de calum. iuratur de
veritate ab altera parte: in caſu iſto. alꝰ. de teſti. vltra tertiam. Idem
actori eſſet ſm Io. and. iuſta cauſa recuſandi: quando plene proba-
uit. de proba. c. ij. ⁊ etiam reo quando actor nō probauit: nec plene:
nec ſemiplene. ¶ Venio ad ſecundam partem iuramenti vel ſpeciē
in ver. quamuis. in illo habemus tria dicta. Primuꝫ ꝙ a parte par
ti poteſt deferri in iudicio. Secundum ꝙ poteſt recuſari et referri.
6 tertiū ꝙ in actione famoſa nō poteſt referri. ¶ † Oppo. primo ꝙ
poſſit recuſari. ff. e. l. manifeſte. glo. dicit primo ꝙ ſi eſt ſuſceptuꝫ nō
poteſt recuſari. vt. l. manifeſte. Si non eſt ſuſceptum adhuc olim nō
poterat recuſari. vt. l. manifeſte. hodie autem poteſt recuſari vt etiā
ſi non recuſat poteſt referri. vt. l. generaliter. C. eo. titu. hoc dicit ve-
rum vt poſſit recuſari quando defertur: ſed quando refertur actori:
recuſari non poteſt: alias pretor actori denegat actionem. ff. e. l. iuſ-
iurandum. §. ait pretor: vel melius procedit iudex ac ſi iuraſſet. C. e.
l. generaliter. §. i. dic ꝙ nec olim: nec hodie licitum eſt ſine cauſa iu-
ramentum recuſare. vt. l. manifeſte. olim. et hodie cum cauſa licituꝫ
eſt recuſare: ideo reus poteſt recuſare vel referre: ſi habet cauſam: ſi
non habet cauſam poteſt referre: ſed non recuſare: ſic debet litera in-
telligi. ſi tamen habet cauſam ⁊ ipſam non allegat in recuſando: iu-
dex condemnabit eum: ſi poſtea in appellationis cauſa poterit cau-
7 ſam oſtendere. vt no. in dicta. l. generaliter. §. omnem. ¶ † Aduer-
te tamen aliquos caſus. Primus quando detuli tibi iuramentum:
⁊ tu iuraſti pro te: ſententia pro te promulgatur: ⁊ non poteſt appel
lari. l. generaliter. §. i. ⁊. ij. C. eo. tit. hoc verum ſi materia eſt talis in
qua ſententia poſſit tranſire in rem iudic. alꝰ ſecus vt in matrimo-
niali. nam qua ratione poteſt retractari ſententia: poteſt ⁊ tale iura
mentum. Idem puto vbicunqꝫ ex hoc foueretur euidens peccatuꝫ
non remiſſibile per partem: q2 tunc nec ſententia: nec iuramentum
obſtat per no. de re iudi. ſuper rubrica: ⁊ eo. titu. cum Bertoldus. et
c. conſanguinei. ¶ Secundus caſus quando ego actor tibi reo de-
tuli: ⁊ tu mihi retuliſti: ⁊ ego actor iuraui ſententia ferꝭ pro me. Sed
an poſſis appellare eſt opi. pla. ꝙ ſic. Io. ⁊ Azo contra cum omnis
delator ſit relator: pro pla. facit quia delator ſponte detulit: relator
ex neceſſitate: quia tenebatur aut iurare aut referre: ⁊ plus ſubueni
tur in neceſſitate quid agenti quam voluntarie. de offi. deleg. ab ar-
bitris. lib. vj. ⁊ hec opi. eſt communis. ¶ Tertius caſus quando iu-
ramentum ab actore eſt delatum reo et actori per reum relatum: et
actor non iurat ſententia fertur pro reo: ac ſi iuraſſet ⁊ nō appellat
actor. vt ibi no. ¶ Quartus caſus quando iuramentum eſt reo dela
tum: ⁊ ipſe nō iurat nec refert: ſi cum cauſa ⁊ exprimit diſcutitur de
cauſa: ſi nō exprimit: ſententia fertur contra eum: ſed poſtea poteſt
appellare: ⁊ de cauſa docere: et ſi nō docet de cauſa modicum ſibi ꝓ-
8 ficit per. l. manifeſte. ¶ † Secundo eſt dubium: an hoc iuramentum
iudiciale ꝙ a parte parti defertur in iudicio: poſſit ī quacūqꝫ actio
ne deferri. dicit hic patet ꝙ poteſt deferri in quacunqꝫ actione: etiā
famoſa: in qua agitur de ſtatu perſone: vnde dicit Hoſtiē. hic defer-
ri in reali: perſonali: vel ciuili: etiam ſi agatur de conditione vel in-
iuria perſone: vel an mulier ſit pregnans vel an debeat fieri miſſio
in poſſeſ. vel non: alia quacunqꝫ. ff. eo. l. iij. §. quacunqꝫ. ⁊. l. iuſiuran-
dum. ⁊ ad pecunias. In cauſa tamen matrimoniali: ⁊ in his in qui-
bus vertitur periculum anime: ſicut ibi eſt ſpeciale quod non trāſit
ſentētia in rem iudi. ſic eſt ſpeciale ꝙ ſi apparet deceptam eccleſiam
retractabitur ꝙ eſt factum ratione iuramenti delati. i. de frigi. fra-
ternitatis. C. eo. l. i. ad hoc: quia in talibus: nec lex preualet: nec con-
ſuetudo. de conſue. c. fi. de preſcrip. c. fi. Per que patet tale iuramen
tum in cauſa matrimoniali poſſe deferri. vt dicto. §. fi. ita tamen ꝙ
legitimo matrimonio nullo modo preiudicari poſſit: nec anime ſa
lus impediri: quoties de ipſius periculo conſtat. Venio ad verſicu.
necqꝫ liceat: dicitur hic ꝙ in actione famoſa nō pōt referri. ¶ Que-
ro primo circa hoc: an in actionibus famoſis indiſtincte deferatur
iuramentum iudiciale. dic ꝙ ſic vt hic: ⁊ que ſint famoſe numeran-
tur. iij. q. vij. §. tria. verſi. porro. in ſpecu. de offi. iudi. §. vlti. verſiculo
ſexto. ¶ Secundo quero que ſint actiones famoſe. dic actio furti:
actio rerum amotarum ⁊ ſimiles. ff. re. amota. l. marcellus. §. vlti. ⁊. l.
ſeq. Sed an in alijs caſibus non poſſit deferri. dic ꝙ ſic: vbicunqꝫ lex
defert. C. de fideiuſ. l. fi. C. de iure delibe. l. ſancimus. §. licentia. niſi le
ge expreſſe remittatur. ⁊ dicunt doc. cauſa propter quam non poteſt
in famoſis referri eſt: quia lex defert ſecundū glo. in. l. marcellus. hoc
non placet: quia hic ⁊ ibi loquitur quādo homo defert. tertia ratio
aſſignatur ſpeciale in odium criminis vt referri non poſſit: que non
placet Bar. per. l. lex cornelia. §. hoc. l. ff. de iniurijs. Ideo glo. dicit
ibi tertio: quia in criminoſis actor non eſt ſic informatus ſicut reus:
qui commiſit vel quando dicitur furtū feciſſe vel amouiſſe: ideo po
teſt dici ꝙ ſi actor poteſt eſſe informatus ⁊ agitur ciuiliter: poteſt re
9 ferri. ¶ † Vltimo an deferens habeat ſeruare aliquam ſolennitatē
dicit glo. ꝙ ſic: q2 licet iurare de calum. vt dicta. l. marcellus. l. fin. C.
de fideicommiſ. Et ex hoc eſt expedita decreta. vſqꝫ ad verſicu. ſane.
10 ¶ † Venio ad ver. ſane vbi tractatur de ſpecie iuramenti neceſſarij:
⁊ pro ſatiſfactione glo. vltime videtur ꝙ nunqꝫ ſit locus delationi:
quia vel actor plene probat vt non eſt locus delationi. ſ. de probat.
c. ij. vel actor non probat: et reus eſt abſoluendus et locus nō eſt de-
lationi infra vt eccleſi. benefi. c. i. C. de eden. l. qui accuſare. Solu. po-
teſt eſſe ꝙ non probat plene: ſed ſemiplene probat vel habet pſum-
tionem pro ſe: ſi habet preſumptionem cōtra ſe reus: illi defertur ſa
cramentum purgationis ad purgandam innocentiam ſuam vt hic.
cum ſi. poteſt etiam ⁊ actori deferri: quando habet preſumptionem
vel vnum bonum teſtem habito reſpectu ad qualitatem perſone: et
11 quantitate cauſe. alleg. iura ſua. ¶ † Quero circa hanc ſpeciem pri-
mo quando ſit deferendum. tex. in. l. in bone fidei. C. eo. dicit ꝙ de-
fertur inopia probationum. hic dicit ꝙ defertur quando adeſt pro
actore preſumptio contra reum. gloſ. dicit ꝙ ſtante preſumptione
vel ſemiplena probatione. dic vt ſupra eſt dictum. Si eſt ſemiplene
probatum non defertur: ſed condemnatur. Quandoqꝫ non eſt pro-
batum et reus abſoluitur: et ſi nihil preſtiterit: probatur auteꝫ acto
rem nihil probaſſe: quando iuriſditio iudicis aut inſtantia iudicij:
habet terminum prefixum a lege: ⁊ lapſus eſt terminus ad proban-
dum: nam ſi non eſſet terminus ſtatutus non diceretur plene nō ꝓ-
baſſe: ſed diceretur nihil ſufficienter actitatum eſſe ⁊ fieret abſolutio
ab obſeruatione. l. properandum. §. et ſi quidem. C. de iudicijs. Si
iuriſditioni aut inſtantie terminus eſt ſtatutus a partibus. vt in cō
promiſſis: ⁊ tunc terminus appoſitus iuriſditioni vel inſtantie ha-
bet vim peremptorij: ideo ſi actor nihil probauerit reus abſoluitur.
l. ſi de meis. §. fi. ff. de arbi. ad hoc quod no. Innocen. de appellatio.
ſuper eo. Quando autem dicatur plene aut ſemiplene probatum.
dic plene probatum eſſe quando iudici eſt facta plena fides. vt quan
do per ea que ſunt deducta eſt deductus ad extremuꝫ fidei ⁊ creduli
tatis. C. de edendo. l. procurato. infra de teſti. l. ad fidem. de probati.
l. quinquaginta. cum ſimilibus. Ad quod declarandum primo pon
deranda ſunt extrema extra fidem et credulitatē nā primo eſt neſciē
tia. Illud enim quod homo neſcit de eo non eſt fides nec credulitas
et hoc habetur per gloſſam. ff. de iuris et facti ignorantia. in rubri-
ca. de teſtamen. lege de ſtatu. Eſt dare ſcientiam veram. ⁊ hoc dupli
citer. Primo in his que ſunt artis vel ſcientie: et hoc ſcire eſt per ra-
tiones vel demonſtrationes: ⁊ tunc procedit illud. Scire eſt rem per
cauſas cognoſcere. de quo. ff. de legi. ſcire. de excuſa. tutorum. l. ſcire.
de iur. ⁊ facti ignorantia. l. ij. Secundo habetur ſcientia in his que
ſunt facti. Et illud ſcire dicimur ad quod mouemur per ſenſum: et
hec ſcientia que requiritur in teſtem. de conſuetudi. capitulo ſecun-
do. de teſtibus cauſam: ⁊ quod ibi notatur. ff. de tribu. acti. l. i. §. ſciē
tiam. Et ad hanc poſſet deduci iudex in his que ſunt actus perma-
nentis. C. finium regundorum. l. ſi irruptione inter iſta extrema. ſciē
tiam: ⁊ neſcientiam eſt medium. ſcilicet credulitas ſiue fides. ad iſtā
autem peruenitur per quatuor gradus: ſecundum Bartolum. pri-
mo cum iudici res proponitur per actorem ⁊ per reum negatur: ⁊ di
cit Barto. quod deducitur in dubietatem: quia non applicat plus
animum ad vnam partem quam ad aliam reliquam vt no. de iuris
⁊ facti ignorantia ſuper rubrica. l. tertia. C. qui. ad liberta. procla. nō
licet. de tranſact. l. poſt rem. de petitione hereditatis. l. ſi debitor. et
nota infra de procurato. capitulo primo. et hoc non facit gradum
probationis: q2 iudex non applicat animuꝫ ad aliquid: ſed inſtigat

ínueſtigationem per quam poſtea deuenitur in credulitatem:poſt
dubitationem autem incipit iudex declinare animum ſuum ad ali
quam partium:⁊ ſi facit hoc ex aliquo leui indicio vel aliquo leui ar
gumento appellatur ſuſpitio que aliqualiter mouet animum iudi-
cis:⁊ nõ tamen in totum remouet dubitationem de qua.ff.ad.l.aql.
l.in lege.ff.de penis.l.abſentem:et hic eſt primus gradus probatio-
nis poſt iſtuꝫ:ſi iudici apparent argumenta fortiora: incipit iudex
opinari:⁊ hec vocatur opi.⁊ eſt ſecundus gradus probatiõis. Mo-
dicum enim reſtaret ad credenduꝫ.dicit Bar.qd de iſtis duobus lo
quitur.l.admonendi:ſed ibi dicit qd ad delationem iuramẽti opor
tet qd excedat primum gradum vt ſit plus quam ſuſpitio vt preſum
ptio vel ſemiplena probatio:⁊ intelligo de preſumptione que non
ſit violenta ſed probabilis que habet vim ſemiplene.ad hoc alleg.l.
admonendi.vbi dicitur qd oportet qd multuꝫ fidei ⁊c.poſt iſtã opi
nio.ſi iudici appareat tantum deductum qd firmiter adhereat vni
abſq; alio dubio:tunc dicitur perfecta credulitas et perfecta proba-
tio:et tunc dicitur res dubia.ad hoc lege.iij.§. eiuſdem.ff.de teſti-
12 bus.ff.de queſtionibus.l.j.¶ †Nunc videndum eſt que ſint argumẽ-
ta que faciunt ſemiplenam probationem:ſuſpitionem:opi.aut pre
ſumptionem:ex quibus defertur ſacramentum ſm Barto.in certo
tex.hic primo dicunt quidam qd priuata ſcriptura faciat ſemiple-
nam aut plenam probationem ponit Bart.in dicta.l.admonendi:
poſui ſplene in capitulo ſecundo ſupra de probatio. Ideo ſoluꝫ po-
nam caſus vbi ſemiplene probat:aut preſumptionem vel ſuſpitio-
nem inducit:aut opinio.dic qd ſemiplenam probationeꝫ facit apo
cha:quando eſt ſubſcripta per teſtes tantũ:vel comparatione litera
rum tantum.in aut.de fide inſtrumentorum.⁊ cau.§.quia igitur.et
aut.contractus.C.de fide inſtrumentorum.poſſet tamen eſſe tanta
fides teſtium vel tãta comparatio qd daretur plena fides.vt in aut.
de fide inſtrumentoruꝫ.§.ſi vero.Si nullo modo approbatur nec te
ſtibus nec comparatione literarum:facit aliquam preſumptionem
habilem ad deferendum ſacramentum:quia non faceret quis de fa-
cili vnam falſam appodiſſam propter timorem magne pene. Item
quia ſcit qd de facili poteſt probari contrarium per comparationẽ.
In ſcripturis librorum facit preſumptionẽ habilem ad deferenduꝫ
ſi ſcripſit per ſe in libro rationum et eſt defunctus qui fuit bone opi
nio.et fame.ff.de bon.lib.l.qui cum maior.§.ſi.C.de probati.l.ratio
nes. Item ſi producatur liber tertij qui conficit rationem:et publi
ce exercet artem in quo continetur qd aliquis debet alteri.l.quedaꝫ
§.nummularios.ff.de edendo:⁊ hoc quando apparet liber ſcriptus
manu illius qui ſcripſit:et hic partes confitentur inſtrumenta etiaꝫ
publica. Aliquando faciunt preſumptionem vel ſemiplenam pro-
bationem ad deferendum ſacramentum:vt quando produco exem-
plum:et probo perdidiſſe originale ſemiplene probat vt dicit gloſ.
in.l.fina.C.de fide inſtrumen.⁊ C.eo.titu.l.ſicut in communi. Iteꝫ
ſi in inſtrumento contrahentes aliquid confitentur vel patiuntur
apponi ad commodum tertij:nam id nõ probat ſemiplene:quia cõ-
feſſio non preiudicat abſente parte.l.ſi.de interroga.actio.et q2 res
inter alios acta ⁊c.facit tamen ſemiplenaꝫ probationem.l.ideo. Si
quatuor exigerentur ad ſolennitatem teſtamenti non ſemiplene p-
barent duo:quia duo licet dent dimidiam numeri non dant dimi-
diam ſolẽnitatis que eſt indiuidua:et ſic ſi eſt defectus numeri tan-
tum procedit argumentatio. Si eſt defectus ſolennitatis et nume-
ri non procedit argumentatio. Si eſt defectus iuriſditiõis: quia te
ſtes deponunt qd titius mutuauit:ſed non recordantur de quanti-
tate:hic non probant etiam ſemiplene niſi alia preſumptione iuuẽ
tur: vt quia duo dicunt qd titius petijt mutuo.x.⁊ alij deponunt qd
illa die mutuauit:ſed non dicunt quantitatem:hec preſumptio ſuf
ficiet ex antedictis:quia ex precedentibus ſequentia declarantur.ff.
de verbo.obligatio.l.titia.§.ex literis.et.ff.de pactis.item labeo.§.
ſi.quandoq; deficit teſtis ex parte examinantis:et examinatus non
eſt a iudice:ſed a quocunq; notario abſq; iudicis autoritate.dic qd
nullam facit probationem.l.hac conſultiſſima.C.de teſtamen.circa
finem.⁊.l.ſolam.C.de teſti.prout intelligitur ſolum a preſentia iu-
dicis vt ibi in glo.et hoc ſi poteſt parti imputari:vt quia teſtis erat
in partibus vel de remotis:vel erat in periculo mortis:vnde ſi iuiſ-
ſet ad iudicem:ſtatim deceſſit:dicit qd facit aliqualem preſumptio-
nem ſeundum qualitatem perſone allegat.C.de teſti.l.fina.ſupra de
teſtib9 preſentata. Ad hoc quod no. Azo in ſumma.de fide inſtru-
mento.⁊ caute.vbi crederetur inſtrumento propter abſentiam. vbi
al's non crederetur. Quandoq; reperiuntur dicta teſtium: ſed non
reperitur iuramentum.tex.videtur qd non.C.de teſti.ſolam.ſecun-
dum vnum intellectum. Barto.dicit qd ſi parti poteſt imputari nõ
dabitur aliqua fides.alias induceret preſumptiones:⁊ ſemiplenam
probationeꝫ vt ſi ſcripta eſſent manu notarij antiqui mortui cuius
acta non reperiuntur ſicut dicimus de ſententia antiquitus lata qd
valet:licet non reperiantur acta vt not. Innocen.de officio delega-
ti:cum in iure.nota.de teſtibus. Albricus.de re iudicata:cum inter.
13 ¶ †Quid ſi recepti ſunt teſtes inter diuerſas perſonas cum ſuper
eodem faciant aliquam fidem ad commodum vel incommodum.di
cit Bart.qd faciunt ſemiplenam ſicut in ſententia.l.alia.de appella
tio.qd intelligit ſi modo examinari non poſſint.alias ſibi imputa-
14 retur:ſi de nouo non faciat examinari.l.fin.C.de teſtibus.†Sed eſt
dubium an due ſemiplene indiſtincte faciunt vnaꝫ plenam:dic aut
ſunt due ſemiplene eiuſdem generis vt duo teſtes.nam faciunt ple
nam.alias ſi diuerſi non.vt.l.ij.§.ſi.ff.de excuſatio.tuto.⁊ ibi gloſ.et
l.ſpadonem.§.qui numerum.eodem titulo.⁊.C.qui numero tut.l.j.
Barto.contra:quia due ſemiplene etiam diuerſi faciunt plenam.de
teſtibus preterea.no.in.l.iij.§.eiuſdem quoq;.de teſtibus:⁊ idem in
alijs.nam vnus teſtis ⁊ cõfeſſio facta abſente parte probat. vt.c.fin.
de ſuc.ab inteſta. ¶ Ad contrarium dic quod duo imperfecta non
faciunt vnum perfectum:quando tendunt ad diuerſa : ſecus ſi ten-
dunt in idem. Nam tendunt ad finem fidei faciende iudici:et hec fi-
des non colligitur ex vno argumento tantum:ſed ex pluribus.l.iij.
§.eiuſdem quoq;.ff.de teſtibus .et de renuntiatione in preſentia.de
15 re iudicata.ſicut. ¶ †Quero quid ſi actor ſemiplene probauit intẽ-
tionem:reus ſemiplene defenſionem quidam dicunt non eſſe locum
delationi que ſit ſolum quando alter tantum vel vterq; probet ſemi
plene. Idem Guil.in ſpecuo.de iuramen.dela.ad ſi. Quidam vt di
cit Cy.in.l.in bonefidei.et in.l.j.C.de procurato.dicunt qd locus eſt
delationi:quia data probatione actoris plena:et probatione rei ſe-
miplena detrahit plena ſemiplene:et ſic remanet ſolum ſemiplena:
et ſic eſt locus delationi.ad hoc.ff.de adminiſtra. tutorum.l. vulgo.
vbi ſicut in dubio defertur ſacramentuꝫ:ſic in dubio admittitur cũ
cautione:et ſi probat plene de mandato:ſi probetur ſemiplene de re
uocatione:locus eſt cautioni:ad hoc quia in plena obligatione eſt
vinculum ciuile et naturale:et pactum tollit vinculum ciuile:et di-
mittit naturale.ff.de pactis.l.ſi vnus.§.pactus.dic ſecundum Cyn.
ibi.⁊ Ioannẽ andree quod ſi probationes ſuper defenſione:⁊ actio-
ne ſunt incompaſſibiles:vt quia directo vel indirecto contradicunt
tunc non defertur iuramentum:quia plena confundit ſemiplenam:
et ſententiandum eſt pro melius probante.de teſtib9 in noſtra. Ad
hoc iura que dicunt illum obtinere cui potiora ſunt iura.C.de edic.
diui.adria.tollen.l.ij.de iurepatronatus.ſuggeſtum.in vltima gloſ.
et vide quod no.de fide inſtrumentorum.cum Ioannes.ſuper gloſ.
et ita. Si plena et ſemiplena ſunt compaſſibilia plena remanente
in ſuo effectu:ſemiplene probat reus:et detrahit de intentione acto
ris.vnde non eſt cauſa quare non eſt locus delationi. alias ſequere-
tur quod in nulla cauſa:in qua fundata eſſet actoris intentio de iu-
re communi non poſſet per probationem rei ſemiplenum deferri ſa
cramentum quod eſt falſum.hec eſt communis opinio quam ſequi-
16 tur Barto. ¶ †Nunquid autem probatio imperfecta tollat aliam
imperfectam:ita quod non ſit locus delationi iuramẽti. videtur qd
ſic.C.vbi et apud quos.l.j.et quod ibi no.ſecundum Bartolũ et hec
17 ſufficiant de primo ſcilicet quando locus eſt delationi. ¶ †Quero
ſecundo in quibus cauſis deferatur iuramentum in defectum ſemi-
plene probationis:dic quod in ciuilibus regulariter defertur ſi de-
ſcendant ex contractu vel quaſi:vt dicit gloſ.in dicta.l.in bonefidei.
Hec vera niſi cauſa eſſet ciuilis et grauis in qua probationes exigã
tur lucidiores.vt dicit Cy.⁊ Odoffre.in dicta.l.in bonefidei.et ſen-
tit hoc glo.⁊ Butrigarius. Idem qui dicit has graues criminalib9
equiparari. Inſtitu.de excuſa.tuto.§.item ſi inimicitie.ff. de excu-
ſa.tuto.l.propter litem.§.j.facit.de reſtitutione ſpoliatorũ. frequẽs
libro.vj. Idem Barto.qui dicit cauſam non eſſe graueꝫ quando eſt
de poſſeſſione tantum.C.de momen.poſſeſ.l.j.de cauſa poſſeſſiõis
c.j.⁊.c.cum dilectus. Iteꝫ non eſt grauis ſi defertur ſuper reuocatio
ne procurato.ex qua ſequitur nullitas ſententie.de procurato.ex in
ſinuatione.ſecundum Barto. ¶ Magnitudo autem cauſe cogno-
ſcetur:et grauitas ex qualitate perſonarum et qualitate rei:⁊ quan-
titate et qualitate regionis:nam queſtio inter aliquos.xx.ſolidum
eſſet magna que tamen inter alios eſſet modica:nam pondus auri
magno viro modicum eſt:quod alteri eſſet magnuꝫ.ff.de iudicijs.l.
ſed et ſi ſuſceperit.§.fin.et quod ibi dicitur de comitiſſa macelda:ad
hoc quia in iudicijs non ſatiſdatur.ff.de legitimis tutoribus.l.legi
timos. Nec libellus offertur .in auten.de manda.princip.§.ſi tibi.⁊
auten.niſi breuiores.C.de ſenten.ex peri.recip.ad hoc in qualitate:
quia alicubi magnum eſt habere aliquam rem vbi alibi leue.l.mela
ff.de ali.lega.nam alicubi emitur aqua:alicubi non: ſecundum Io-
annem andree Cyn.et Barto. ¶ Nunquid aut deferatur in cauſa
monachationis: Accur.in.l.iij.§.quacunq;.dicit non deferendum:
alij dicunt deferendum:ſi eſt voluntarium vel iudiciale : eſt neceſſa-
ria ſuperioris autoritas ſicut in alienationibus rerum .xij.queſtio-
ne ſecunda ſicut exceptione.x.queſtione ſecunda.hoc ius ſecus in iu
ramento neceſſario.ad hoc.ff.de rebus eorum.l.iij.§.item queri. Et
ſunt hec verba Pet.poſt Cyn.que recitat hic Ioannes andree:ſed
Cyn.in addi.dicit moderniores tenere iuramentum non deferri in
cauſa monachationis ; quia vinculum autoritate dei imprimitur
quod non poteſt per inferiores tolli:et hoc ſibi placet. Credo quod
ſtanti pro monachatione poſſit deferri voluntarium:⁊ inquantum
pro monachatione iuretur ſtanti contra non:⁊ inquantum contra
monachationẽ

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

monachationem iuret:quia illo pretextu nō poſſunt partes ſibi ex
conſenſu preiudicare:neceſſarium autem nō puto poſſe deferri:niſi
forte deferretur iuramentuꝫ purgationis reo quando eſſet ſemiple
ne probatum qui alias eſſet abſoluēdus.Et idem per omnia credo
in cauſa matrimoniali:in qua quidam dicunt iuramentum deferen
dum vt Hoſtienſis conſideratis circunſtantijs.Et idem hic Phil.
licet Accur.contra in.d.l.iij.§.quacunqꝫ.exemplum ponit puta mu
lier eſt honeſta potens ⁊ diues:petit in virum ſibi inferiorem vel
equalem:qui ſepius illam de ſtupro ſolicitauerat:⁊ probat per vnū
teſtem omni exceptione maiorem quod ille deſponſauit illam per
verba de preſenti.ad hoc de ſepul.ex parte.de teſtibus.ſuper eo.Se
cundo fatetur tamen qͦ licet ferri ſententia nō in tantum preiudi
cabit quin poſſit retractari:reperto contrario inter eaſdem perſo
nas vel aliam dicentem alterum ex coniugibus ſibi coniugem eſſe:
quia in talibus ſicut ſententie non preiudicant:vt de re iudicata:la
tor.⁊.c.conſanguinei.ſic nec preiudicat iuramenta ſecundum eum.
Barto.et Butri.dicunt quod ad contrahendum deferri poteſt.vt
in.c.atteſtationes.de deſponſatione impuberum iuramentum au
tem neceſſarium reo:qui alias abſolui debet deferri poteſt.vt dicto
cap.atteſtationes.Actori autem ſolenne probanti:dico quod non
neceſſarium ſit voluntarium inquantum ſtet pro matrimonio:quia
partes poſſunt ſibi preiudicare.Neceſſarium autem non:quia cau
ſa eſt ardua.Non obſt.quia poſſit retractari:quia forte non poterat
habere probationes ad retractandum.Nunquid auteꝫ deferatur in
cauſa criminali.Accur.velle videtur quod deferri poſſit in.l.bonefi
dei.Hoſtien.in ſumma.eodem titulo.ſuper titu.de aſſertorio.§.ſu
per quibus.poſt princi.⁊ Guil.in Spec.de iuramenti delatio.§.pri
mo.verſicu.vt autem.tenet quod deferri poteſt reo ad oſtendendaꝫ
innocentiam.Abbas quod in criminali non defertur.ad hoc.ij.q.
viij.ſciant.C.de probationi.l.fina.et quia non debet quis ex ſuſpi
tionibus damnari.vt ſupra titulo primo.literas.Alij dicunt quod
ſi agitur pecuniariter,defertur.ff.de iniurijs.l.lex cornelia.§.hac le
ge.Ad hoc de accuſatio.veniens.⁊ quod ibi nota.dic voluntarium
et iudiciale poteſt deferri in cauſa criminali etiam ſi deferatur acto
ri:quia reus deferens confiteri videtur:ſi ille iuret.Neceſſarium au
tem ſi agitur ex crimine ciuiliter deferri poteſt.vbi cauſa eſt leuis qͦ
quando ſit dicam ſupra.Idem ſi agitur criminaliter et pecuniariter
ſi agitur criminaliter et non pecuniariter poteſt deferri reo:contra
quem eſt ſemiplene probatum et appellatur ſacramentum purga
tionis:vt patet hic:et de purga.cano.per totum.ſupra de offi.ordi.
ex parte.C.de pena iudicis qui male iudi.auten.ſed nouo iure.C.de
abolitio.l.fallaciter,.Et hoc verum vbi actor ſemiplene probat:ſi
probat plene:reus ſemiplene defenſionem:puto non defendenduꝫ
etiam reo:quia eſſet ſacramentum non purgationis:ſed probatio
nis actori autem non defertur neceſſarium in defectum ſemiplene
probationis:tum quia cauſa eſt ardua:tum quia requiruntur pro
bationes luce clariores:et hoc etiam tenet Butri.In cauſis autem
famoſis an deferatur ſacramentum neceſſarium:puto qͦ non quia
cauſa eſt ardua:et probationes exiguntur luce clariores.licet Bar.
dicat hoc eſſe contra caſum multarum legum.ff.de iureiurā.l.nam
et poſtea.§.ſi damnetur.⁊.ff.de his qui no.infa.l.furti.⁊ de iniuri.l.
lex cornelia.Sed eſt dubiuꝫ dato qͦ poteſt deferri:an incidat actor
in talionem:qui voluntarie detulit reo:et iurauit quod nō commi
ſit illud crimen quod videtur.C.de accuſa.l.ſi.ij.q.iij.qui non proba
uit.In contra.eſt.ff.de iureiuran.l.eum qui.de plus petit.l.vna.de
preben.ſi beneficia.lib.vj.hoc procedit in voluntario vel iudiciali:a
parte delato.In neceſſario autem non video qͦ actor releuetur niſi
dicatur ſemiplenam probationem dediſſe iuſtam cauſam litigandi
vel famam.de iuramen.calum.c.ij.⁊ no.ſ̄.de elec.cum dilecti.vel niſi
18 vbi actor plene probauit ⁊ reus ſemiplene defenſioneꝫ.¶ †Quero
tertio cui ſit deferendum:videtur qͦ reo:quia fauorabilior eſt.ff.de
regu.iur.fauorabiliores.In contrarium qͦ actori:quia iudicium
redditur in inuitum ⁊ fauemus actori.vt.l.inter ſtipulatorē.in pri
ci.de verbo.obliga.Hoff.dicit deferendum ei:qui facit ſemiplenam
probationem:cuius virtute defertur vt aliquid ſibi proſit.ff.de leg.
j.ſi quando.In contrarium facit tex.hic qui dicit reo deferendum.
Alij dicunt deferendum actori:quia preſumptio eſt qͦ non ſic faci
le deierabat ſicut reus:nam grauius eſt a ſe abdicare qͦ reo contin
gat quam non acquirere qͦ actori contingit:facilius ergo et veriſi
milius deierabat reus quaꝫ actor.Ideo in perſonam legatarij pōt
poni conditio ſi nollet:quia poſſibile eſt eum nolle:ſed in perſona
heredis non:quia non eſt veriſimile eum velle.ff.de lega.j.l.ſenatus
§.legatum.⁊.l.ſi ita relictum.§.j.eo.titu.de condi.⁊ demō.l.ſi ita.de
actio.⁊ obli.l.ſub hac.Sed huic opi.vt dixi obuiat decre.⁊ quia pl⁹
opprobrioſum eſt actori:ſi perdat quam reo.Cy.in dicta.l.in bone
fidei dicit attendenda quatuor in preeligendo inter actoreꝫ vel reū.
Primo conditionem perſonarum que ſit legalior:que conſideran
da eſt ex origine perſone:quia natus ex bonis ⁊ legalibus parenti
bus.ff.de edili.edic.l.quod ſi nolit.§.mancipia.Secundo ex quali
tate actuum que exigitur ex qualitate vite preſente:nam ſi virtuoſe
egit retro preſumitur hodie.ff.de re militari.l.non omnes.§.a bar
baris.ff.de accuſa.ſi cui.§.hiſdem.et regula.Semel malus.Ex acci
dentia rerum vt diuitijs vel paupertatem:nam pauperes de facili
deierant propter paupertatem.ff.de teſti.l.iij.in auē.de teſti.§.ſi.nō
ignoti.Quod dicit verum Ja.quando quis eſt dies ex diuitijs be
ne acquiſitis.Secus ſi male vt vſurarij:ſtipendiarij:⁊ raptores.naꝫ
preſumendum qͦ ſicut vſurando perdit animam:ita et deierando
l.ſi cui.§.hiſdeꝫ.ff.de accuſa.Tertio debet attendi qualitas facti:an
alter ipſorum melius de eo ſit informatus.ff.pro ſuo l.vlti.ad velle.
l.quamquam:nam ſi actor petit ex perſona ſua:reus ſe defendit ex
cauſa deſcendente ex perſona alterius defertur actori:ſi actor agit
alieno facto reus conuenitur ex proprio defertur reo.ff.e.l.iuſiuran
dum.C.de reſcinden.vēdit.l.quiſquis.ceteris paribus videtis.Jo
an.and.qui dicit qͦ reo vt hic.Alie opi.ſunt.ſ̄.tacte.Odoff.quod
ſemiplene probati.Cy.qͦ defertur nō petēti vtroqꝫ petēte vel neu
tro.dicit qͦ actori ratione.ſ̄.poſita.Butri.dicit qͦ ſi actor parum
deficiat in probando:quia pluſqꝫ ſemiplene probauit.deferꝭ acto
ri:vt quia per duos probauit qui repellentur propter coniunctio
nem vel probauit per teſtem et famam.Si tantum ſemiplene ꝓba
uit defertur actori quod actori deferatur.facit de procur.ex inſinua
tione.Sed poteſt dici quod ibi erat melius de facto ſuo informa
tus.Barto.dicit quod ſi actor non ſemiplene probat:ſed ſolū oſten
dit ad gradus preſumptionis non defertur actori:ſed reo ad purgā
dum vt hic.Si actor ſemiplene probat vbi eſt informatus de ſciētia
et non eſt infamis defertur actori:ſed vbi actor plene probat:reus
ſemiplene deferatur actori ⁊ non reo:nam ex regula actor non pro
bans plene deberet ſuccumbere.ff.de edendo.qui accuſare.⁊ vt eccl.
benefi.vt noſtrum.Sic ⁊ actore plene probante:ſi reus ſemiplene ꝓ
bet debet ſuccumbere reus.Si ergo releuatur actor ſuo caſu:⁊ reus
ſuo caſu grauatur.vt.l.alteri non ſibi.in hoc releuato deferatur ſa
cramentum.ff.de iureiuran.l.eum qui.per que patet:idem etiam ſi
actor pluſqꝫ ſemiplene probauerit vt hic.Inquantum dixi deferen
dum actori.Non obſtat quod reputauit pro abſurdo.Azo quod ſic
erit teſtis in cauſa:quia dicit Barto.hoc non eſt abſurdum de iure
diuino vt in euangelio.ſi peccauerit in te frater tuus:⁊ in ca.nouit.
de iudi.de teſti.in omni negotio.Item tenendo quod dixi non eſt
teſtis in facto proprio niſi plene probauerit cum habeat probatio
nem ſufficientē:ſed bene eſſet teſtis ſi aliter deferretur.Et.l.in omni
loquitur in materia peccati:et denuntiatiōis vt ibi dixi.Sacramē
tum autem purgationis ſemper defertur reo.de purg.cano.per to
19 tum.vel actori:ſi agitur de purgatione delicti actoris.¶ †Quero
quarto an ſit in poteſtate iudicis:an deferat an ſit neceſſe quod de
ferat.Quidam dicunt eſſe in facultate ⁊ non in neceſſitate:quia lex
in bone fidei dicit poteſt:⁊ non poteſt.quicquid eſt in iudicis pote
ſtate ⁊c.ff.de iudi.l.non quicquid.In contra.eſt litera oportet in di
cta.l.in bone fidei:ideo neceſſitate defertur.ff.de vi et vi arma.l.j.in
princi.ff.de offi.preſi.l.ſepe.adeo quod ſi iudex non deferat poterit
appellari.Hoſtien.dicit quod non neceſſitatur per hanc decret.ibi
poteſt:quaſi hoc ſit arbitrio iudicantis.Idem Joan.and.⁊ Odoff.
et Barto.dicit quod neceſſitatur per literam oportet in.l.in bone
fidei:et ſi non defertur poterit appellari:puto opin.Barto.verā in
ſacramento neceſſitatis.opin.canoniſtarum in ſacramento purga
tionis de quo hic:quando non ſemiplene probauit vel fumus in cri
20 minali:qꝛ purgationes arbitrarie ſunt.¶ †Quero quinto an pars
debeat petere.dic quod petere debet:quia iudex non ſupplet de fa
cto.l.iiij.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infec.⁊ dicit quod pe
tere poteſt vſqꝫ ad concluſionem in cauſa:⁊ ſic ſeruat conſuetudo.
21 ¶ †Quero ſexto de effectu ſententie late per iuramentum neceſſi
tatis.glo.dicit qͦ ſi iuramentum eſt voluntarium habet illum effe
ctum quem habent alie ſententie:ſi neceſſarium:tunc pōt recedi pre
textu probationis nouiter reperte.ff.e.l.admonendi.hoc verum eſt
indubitanter:ſi repertum eſt oppoſitum eius quod eſt iuratum per
inſtrumenta.Sed an per nouos teſtes:ſi reperiatur contrarium:ſit
idem cenſendum.dic in cauſis:in quibus non admittitur probatio
per teſtes non eſt dubium in cauſis in quibus admittitur probatio
per teſtes:ſi in prima cauſa fuerunt examinati ⁊ publicati teſtes nō
poterunt produci ſm Bar.impediente publicatione:ſi nō ſunt exa
minati:tunc poterunt ꝓduci eadem ratione:qua ⁊ inſtrumenta:qꝛ
appellatione inſtrumētorum teſtes cōprehēduntur.l.j.ff.de ſi.inſtr.
j.de teſti.co.peruenit.ſm Bar.puto indiſtincte qͦ admittatur ꝓba
tio:qꝛ prima nō fuit omnino integra ꝓbatio:ideo retractari pōt ſen
tentia:ex quo cōtrariū clare reperitur probatū per teſtes:⁊ ſi nō ob
ſtat ſentētia ꝓbationi non obſtabit publicatio.de ꝓba.lꝫ cauſam:⁊
qͦ no.de teſti.ſeries.⁊.c.cum in tua.⁊ de ꝓba.c.inrauit.Itē qꝛ ꝓba
tio nō plena pōt per plenam reprobari nō obſtāte publicatiōe:ſicut
ſemiplene ꝓbatū pōt plene ꝓbari.vt de teſti.veniēs.hec vera qn̄ pro
pter inopiam ꝓbationum refertur abſqꝫ alio delicto:ſecus ſi cū deli
cto:qꝛ tunc nō retractatur eo qͦ cōtrariuꝫ reperiaꝭ vt in terminis.l.
22 ſi quando.C.vnde vi.⁊ qͦ me.cā.c.ſi.¶ †Quero an poſſit hoc iura
mentum deferri per procuratorem.dic qͦ non:niſi ſit vniuerſorum
bonorum vel habeat ſpeciale mandatum.ff.de iureiuran.l.iuſiuran
dum.§.procura.⁊ de procura.c.qui ad agendum.lib.vj.

1 ☞ Exceptio facit reum actorem.
2 Exceptio a quo habuit ortum.

¶ De exceptionibus. Rubrica.

1 ¶ Viſo de probationibus in genere ⁊ in ſpecie:†quia in exceptionibus quis eſt actor.ff.de excep.l.j.⁊ ſubit onus probandi.ff.de proba.in exceptiõibus.ideo ⁊c.ſm Hoſt.vel viſo de iure actoris per qḋ munitur quaſi gladio videamus de iure reorum quo muniuntur vt clipeis ſm Azo.Vel tertio fundata et probata intentione actoris: reus opponit peremptorium:vel excipit cõtra ꝓbationes ergo ⁊c. Materia.iij.q.vj.§.exceptio:repetitur in.vj.⁊ in clemen. ¶ Quero quare nõ poſuit hanc rubricam ante titu.de lit.cõteſta.cum dilatorie ꝓponantur ante lit.cõteſta.dic hoc de arbitris:vel ideo qꝛ perẽptorie vel quaſi plus afficiunt principale negotium.ideo fuit equꝰ illas in ordine preponderare.Et ſi dicas qḋ alique peremptorie proponuntur ante lit.cõteſta.dic qḋ illud caſuale eſt.Ideo non prepõderandum regule.ad quod de deſpon.impube.literas.⁊ qḋ ibi not.
2 ¶ †Quomodo autem exceptio cepit in paradiſo:Adam excipiente qḋ ab Eua deceptus peccauerit.ponit ſpecu.in ꝓhemio.§.ſane.

1 ☞ Teſtis conuictus de crimine contra eum excepto repellitur a teſtimonio ſed de crimine non punitur ſi non tangit negotiũ principale.
2 Probatio exceptionis vel obiectiuum cõtra teſtes reſeruatur ad finem proceſſus ⁊ ſufficit qḋ ante ſententiam fiat.
Fallit quando arguitur de falſitate quia tunc poſt ſentẽtiam poteſt fieri.numero.10.
3 Teſtes obijci vel reprobari ſeu obiectus teſtium nõ poſſunt probari poſt ſententiam.
4 Teſtis vt dicatur integer requiritur qḋ in ſe tria habeat.
5 Acta vnius iudicij quo caſu faciant fidem in alio ⁊ diuerſo iudicio etiam inter alias perſonas.
6 Teſtis cõuictus de crimine vt eius dictum nõ probet an puniatur pena ordinaria.numero.12.
7 Teſtis an indiſtincte repellatur a teſtificando ratione infamie ſiue ſit iuris aut facti.
8 Teſtis qua macula ſui corporis poſſit a teſtificando repelli.
9 Teſtis in vno iudicio repulſus a teſtificando ſi producatur in alio an ſufficiat iudici probatum qḋ alias fuit de tali crimine cõuictus vel confeſſus.
10 Teſtium exceptio reprobatoria quomodo poteſt poſt ſententiam proponi vel probari.
11 Innocentia delicti vel criminis quõ videatur probabilis vt nõ videatur negatiuam ſatagere.
12 Delictum exceptum cõnexum negotio de quo agitur quomodo puniatur pena ordinaria.

1 DEniqʒ. ¶ †Si teſtis de crimine contra eum excepto ꝯuincitur vel alias cõuictus apparet:repellitur a teſtimonio:ſed de crimine non punitur:ſi nõ tangit negotium principale.h.d.tria ſunt dicta.Secundum ibi.qḋſi.Tertium ibi.ceterũ.
2 ¶ †No.qḋ probatio exceptionis cõtra teſtes reſeruatur ad finem ⁊ ſufficit qḋ recipiatur ante ſentẽtiam.vide.ꝫ.de te-
3 ſti.ex parte adc. ¶ †No.ij.qḋ exceptio teſtium reprobatoria in perſonas nõ pot̃ opponi vel probari poſt ſententiam.vnde idem de ea
4 qḋ de peremptoria. ¶ †No.iij.tria detrahentia de fide teſtis quãdo eſt ſuſpectus infamis:vel habet aliquam maculam ⁊ vt dicatur inte
5 ger teſtis:oportet omnia hec abeſſe. ¶ †Nota.iiij.caſum in quo res inter alios acta fidem facit quãdo afficitur perſona:vnde cõuictꝰ de crimine in quocunqʒ iudicio:⁊ cum quocunqʒ repellitur a teſtificando in alio iudicio hoc ſolo docto qḋ fuit cõuictus.ad hoc.ꝫ.de teſti.
6 ex parte ade:⁊ tũc acta in iudicio faciũt fidẽ niſi excuſent̃. ¶ †Not. quinto qḋ crimen exceptum nõ punitur pena ordinaria vbi non eſt cõnexum negotio de quo agitur:vbi autem eſt cõnexum punit̃:pot̃ colligi cõtrarium qḋ ſiue ſit cõnexum ſiue nõ:nõ punitur pena ordinaria a cõtrario qḋ punit̃ pena extraordinaria.de hoc.de or.cogni.
7 cum dilectus. ¶ †Quero que infamia repellat a teſtificando.dic qꝫ in criminali infamia facti vel iuris nõ infamia facti.ꝫ.de teſti.teſti-
8 monium ſm Pe.et Ab.Jo.an.remittit ad ibi not. ¶ †Quero que macula repellat a teſtificando:pot̃ dici de macula corporis que impedit ꝓmoueri:nam talis repellit in criminali a teſtificando cõtra
9 clericum ſm Pe.⁊ Ab.de quo.ij.q.vj.ipſi apli.de teſti.c.ſi. ¶ †Venio ad glo.op.licet al's cõuicti vel cõfeſſi ſint:per hoc nõ poſſint repelli.qꝛ ex quo aliter nõ cõſtat iudici:nõ debet ſuper eo iudicare.ff. de iudi.de quare.de cauſa poſ.cum eccleſia.Solu.dicit glo.qḋ oportet ſolum cõſtare iudici qḋ al's fuerint cõuicti vel ꝯfeſſi:vnde hoc ꝓbato:ſi fuerint cõuicti vel cõfeſſi repellitur.al's nõ. ¶ Opp.qḋ non ſufficiat qḋ nũc ꝓbetur crimẽ niſi aliter fuerit cõuictus vel cõfeſſus iiij.q.iij.§.Item lex inſ.Solu.aliud ſcḋm leges ſcḋm quas nõ repellitur teſtis ꝓpter crimen niſi ſit infamis.Ideo oportet qḋ ſit ꝯuictꝰ vel cõfeſſus ⁊ condemnatus:aliud ſecundum canones:qꝛ ſufficit qḋ ꝓbetur criminoſus.ꝫ.de teſti.teſtimonium.Idem no.ꝫ.de teſti.de
10 cetero. ¶ †Opp.qḋ exceptio teſtium reprobatoria poſſit opponi ⁊ probari poſt ſentẽtiam cuius ꝯtra.litera dicit.C.de fal.querela.de excep.cum venerabilis.Sol.exceptio teſtiũ reprobatoria in dicto quando arguitur falſitas pot̃ opponi poſt ſñiam ⁊ ꝓbari vt in contrario:qñ opponitur in perſonas.tunc in ſententijs que nõ tranſeũt in rem iudi.glo.dicit qḋ exceptio reprobatoria in perſonas poteſt quandocũqʒ opponi.de re iudi.lator.⁊.c.cõſanguinei.In cauſis autem in quibus ſententia tranſit in rem iudi.ſi eſt appellatum:poterit opponi in cauſa appellationis:quia hec eſt quaſi perẽptoria qḋ no.Idem dicit glo.ꝫ.de teſtibus.ideo pot̃ opponi in cauſa appellationis.C.de temp.ap.l.per hãc de teſti.fraternitatis.cum ſi.Et hoc maxime quando hic ignorauit in priori iudicio ⁊ poſt appellationem didicit:quia admittetur in cauſa ap.cum iuramento.ar.de teſti.preſentium:vnde inquantum dicit hic nõ admitti poſt ſentẽtiã: intellige niſi ſit appellatum:ſi autem nõ eſt appellatũ:hec exceptio nõ admittitur poſt ſententiam:ſic nec regulariter alie peremptorie: qꝛ hec eſt peremptoria:ſaltem per obliquum.ar.hec gl.in omnibus tenet Hoſtiẽ.in eo qḋ dicit gl.qḋ in ſententijs que nõ trãſeunt in rẽ iudi.pot̃ crimen opponi poſt ſententiam cõtra teſtes.hoc intelligo cum diſtin.c.ſicut.ꝫ.de teſti.an res ſit integra vel nõ:qꝛ per hoc qḋ arguatur perſona:nõ cõcluditur falſitas dicti:qꝛ ⁊ criminoſus potuit dicere verum alie glo.ſunt clare. ¶ In gl.in verbo ſtephanus.dic ⁊
11 ij.q.vij.criminationes. ¶ †Oppo.qḋ nõ debeant admitti ad ꝓbandum ſe innocentes:quando ſunt cõuicti:qꝛ hec eſt negatiua ⁊ iprobabilis.ꝫ.de ꝓba.ad noſtram.Item nec cõfeſſi:qꝛ quis nõ pot̃ venire cõtra id qḋ dilucida voce ⁊c.de ꝓba.per tuas.cum ſi.Glo.dicit qḋ directe nõ pot̃ ꝓbare ſe innocentem:ſed indirecte ſic ꝓbando ſe emẽdatum de crimine qḋ poterit ꝓbare per ſacerdotem.glo.allegat iura.hoc intellige ſcḋm no.ꝫ.de teſti.teſtimoniũ.hoc tene.licet Tan. Vin.Hoſt.Phy.⁊ Inno.dixerint qḋ ꝓbata erit innocentia eo ipſo qḋ ꝓbatum nõ eſt cõtrarium.alſ.de preſump.dudum.cum ſi.Sʒ forte habuerunt intellectum quem habuit Hoſtien.qui dixit qḋ innocentia ꝓbatur preſumptiue cum ad plenum alius quam deus ſcire nõ poſſit.de preſumpt.c.j.vel forte nõ retulerunt ſe ad caſum iſtum: quando de delicto cõſtabat.Nõ ꝓcedat etiam ſolutio abb.qui dixit ꝓbari innocentiam per abſentiam a loco tempore cõmiſſi maleficij qḋ nõ placet inquantum dicitur de cõfeſſo:ſed ꝓcedit inquantũ dicitur de cõuicto.Sed certe poſſet ꝓbare innocentiã inquantum dicitur de cõfeſſo excuſando nõ perimendo cõfeſſionem ſcḋm ea q̃ habentur.de accu.dilecti.glo.inducit tex.an teſtis interrogatus quando excipitur vel examinatur:debeat reſpõdere an ſit criminoſus:et inducit qḋ ſic.Cõcludit glo.qḋ nõ arctatur ad reſpõdendum:et hic voluntarie reſpõdit.de hoc dixi.ꝫ.de teſti.cauſam.⁊ dicit gl.qḋ nunquam vidit de hoc interrogari.Et dicit qḋ hec faciunt in ar.an ſi iudex recuſetur vt ſuſpectus teneatur de hoc reſpõdere:⁊ dicit qḋ hoc vidit pluries fieri ⁊ qḋ interrogari pot̃ ⁊ reſpõdere tenetur.docto.dicunt qḋ queri ab eo pot̃:ſed ſine iuramento:quia cum adhuc ſit iudex cauſe:nõ pot̃ fungi duplici officio teſtis.ſ.et iudicis.de quo in ſpe.de recu.in ſi.⁊ cõcor.huic glo.archi.de offi.delega.ab arbitris.in ſi.lib.vj.Alſ.C.de pe.iudi.qui ma.iudi.in auten.ſed nouo iure.C.de
12 eden.is apud.In auſ.de teſti.§.j. ¶ †Opp.qḋ crimen exceptũ puniatur.vt patet in.l.ij.§.ſi publico.ff.de adul.ꝫ.de ele.per inquiſitionem.glo.reſpõdit qḋ aut opponitur crimen connexum negotio.de quo agitur ⁊ punitur:aut nõ eſt cõnexum.⁊ nõ punitur vt hic.Sed huic obuiat dictio preſertim ſcḋm hoc exponendum eſt pro tantũ. Innocẽ.hic diſtinguit:an crimen qḋ opponitur teſti.nõ ſit cõnexũ ⁊ nõ punitur pena ordinaria an ſit cõnexum:⁊ de eo cõſtet confeſſione ⁊ punitur:⁊ inquantum.ꝫ.dixit de cõfeſſione exponendum eſt ꝓſertim pro tantum:an de eo cõſtet probare teſtium vel inſtrumenti: ⁊ tunc nõ punitur ſiue ſit cõnexum ſiue nõ cõnexum:⁊ tunc dictio ꝓſertim ſtat ꝓ maxime.Idem no.ꝫ.de cõfeſ.cum ſuper.Jo.an.hic cũ Hoſt.tenet qḋ ſiue cõſtet cõfeſſiõe ſiue ꝓbationibus punitur:ex quo eſt cõnexum.Ideo dictio preſertim exponi debet pro tãtũ hoc quo ad ordinariam penam:quo ad extraordinariam autẽ penam bene eſt differẽtia ſm Inno.quem in hoc ſequitur Jo.an.an de illo.conſtet cõfeſſione an alia ꝓbatione:qꝛ ſi ꝯſtat cõfeſſione punitur:ſi alia ꝓbatione nõ punit̃ ad hoc.C.de teſti.l.nulliũ.de ord.cog.c.ij.de hoc ibi.⁊ de elec.per inquiſitionem.⁊ in.d.c.cũ ſuper.mihi plus plʒ opi. Inno.vt diſtinguatur:an cõſtet cõfeſſione an nõ:etiã quo ad ordinariam penam in cõnexis:qꝛ cum nõ ſit iudicium ordinabiliter agitatum pena ordinaria imponi nõ debet.de accu.inquiſitionis.quãdo cõuincitur ꝓbatione:qꝛ ꝓbationes exigunt telam iudicij:vt' lite nõ cõte.per totum.qḋ ſecus eſt in cõfeſſione.vt no.j.de acc.qualiter ⁊ qñ.ij.⁊ no.ꝫ.de ordi.cog.c.ij.Item ꝓbatio cõfeſſionis lucidior eſt quam ꝓbatio teſtium:qꝛ multa poſſunt opponi cõtra teſtes que nõ poſſunt opponi cõtra cõfeſſionem:quando autem dicatur cõnexũ dicit Inno.hic qḋ cõnexum eſt ſi quis accuſetur de ſimonia:⁊ ipſe inducat teſtes ad ꝓbandum qḋ nõ erat illo tempore in loco quo dicitur ſimoniam commiſiſſe vel non ipſe:ſed alius fuit actor in his:et
ſimilibus

FRANCKESCHE STIFTUNGEN